ଫ୍ଲାଶ୍ କାର୍ଡ — ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସହିତ

ଅଧ୍ୟାୟ 1 · ଭାରତୀୟ ନିୟାମକ ଢାଞ୍ଚା (Indian Regulatory Framework) · 15 କାର୍ଡ

ଏହି କାର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ

- ପ୍ରଥମେ **ପ୍ରଶ୍ନ** ପଢ଼ନ୍ତୁ ଓ ପଛପଟ ଦେଖିବା ପୂର୍ବରୁ **ମୁଖରେ କହି** ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ.
- ତା'ପରେ **ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ** ପଢ଼ନ୍ତୁ. ଯଦି ତାହା ମନକୁ ନଭାଏ, ତେବେ ନିଜର କୌଶଳ ତିଆରି କରି କାର୍ଡ ପାଖରେ ଲେଖି ରଖନ୍ତୁ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡରେ ତା'ର **Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର** ଦିଆଯାଇଛି (TQ = theory question, CSQ = case scenario question), ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆପଣ କାର୍ଡ ପରେ ପରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ କରିପାରିବେ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡକୁ **1 ଦିନ ପରେ ଓ ପୁଣି 1 ସପ୍ତାହ ପରେ** ଆଉଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ.

ତାରାର ଅର୍ଥ

★★★	ICAI 6 ଥର କିମ୍ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପଚାରିଛି. ଶବ୍ଦେ ଶବ୍ଦେ ମନେ ରଖନ୍ତୁ.
★★	3 ରୁ 5 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓ ତାଲିକା ଜାଣନ୍ତୁ.
★	1 କିମ୍ବା 2 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ଗୋଟିଏ ଥର ପଢ଼ନ୍ତୁ; ପରୀକ୍ଷାରେ ଚିହ୍ନିପାରିବା ଯଥେଷ୍ଟ.
–	Study Material ର ପାଠରୁ ନିଆଯାଇଛି. One Liner ର ପଂକ୍ତି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ବୁଝିବାରେ ସହାୟକ.

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟର ବିଷୟ

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
3	ଆଇନର ଉତ୍ସ (Sources of Law)	1.01	1	★
4	ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ପ୍ରକ୍ରିୟା (The Process of Making A Law)	1.02 – 1.05	4	★★
5	ଆଇନ ପ୍ରୟୋଗ (Enforcing The Law)	1.06 – 1.12	7	★
6	ଭାରତୀୟ ବିଚାର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଗଠନ (Structure of the Indian Judicial System)	1.13 – 1.15	3	★★★

ସୂତ୍ର: ICAI Study Material (July 2026), Scanner Business Laws 2026 October, One Liners P2. ତାରା One Liners deck ଅନୁସାରେ. "OL" = One Liner ସନ୍ଦର୍ଭ; "TQ" / "CSQ" = Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର (ଅଧ୍ୟାୟ 2, 3 ଓ 4 ର ୟୁନିଟ୍ ସହିତ, ଯଥା U3); "SM p." = Study Material ର ପୃଷ୍ଠା.

କାର୍ଡ 1.01 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 3.1 · Scanner TQ 3.1 · SM pp.1.3–1.4

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Law ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ. ଭାରତରେ **sources of law** ମୁଖ୍ୟତଃ କ'ଣ କ'ଣ, ଏବଂ Constitution ଆଇନ ପ୍ରଣୟନର କ୍ଷମତାକୁ କେତୋଟି list ରେ ବିଭକ୍ତ କରିଛି?

ଉତ୍ତର

- **Law** = ସମାଜର **welfare** ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଓ ସମାଜକୁ **justice** ଦେବା ପାଇଁ **ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲଗାଯାଇଥିବା obligations ଓ duties** ର ଏକ ସମୂହ.
- ମୁଖ୍ୟ sources: **Constitution**; Parliament ଓ State Assemblies ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ **statutes**; **precedents** (ନ୍ୟାୟାଳୟର ପୂର୍ବ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ); କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ **customs and usages**.
- Constitution ଆଇନ ପ୍ରଣୟନର କ୍ଷମତାକୁ **ତିନୋଟି list** ରେ ବାଣ୍ଟିଛି: **Central**, **State** ଓ **Joint**.
- ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ: **legal text books** ଆଇନର ମୁଖ୍ୟ source ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **C-S-P-C**: Constitution, Statutes, Precedents, Customs. ତା'ପରେ କାମ ବାଣ୍ଟିବାକୁ **3 lists**: Centre, State, Joint.

କାର୍ଡ 1.02 T 4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 4.1 · Scanner TQ 4.2, TQ 4.3 · SM p.1.5

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Bill କିପରି Act of Parliament ହୁଏ, ତାହାର ପର୍ଯ୍ୟାୟଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- Parliament ରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଆଇନକୁ **Bill** କୁହାଯାଏ.
- ଆଲୋଚନା ଓ ବିତର୍କ ପରେ ଏହା ପ୍ରଥମେ **Lok Sabha** ରେ, ତା'ପରେ **Rajya Sabha** ରେ ପାରିତ ହୁଏ.
- ଏହା ପାଇଁ **President of India ଙ୍କ assent** ମିଳିବା ଆବଶ୍ୟକ.
- ଏହା **Official Gazette of India** ରେ notify ହୁଏ ଏବଂ notification ରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ **effective date** ରୁ ଲାଗୁ ହୁଏ.
- notify ହୋଇ ଲାଗୁ ହେବା ପରେ ଏହାକୁ **Act of Parliament** କୁହାଯାଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **B-L-R-P-G-E-A**: Bill, Lok Sabha, Rajya Sabha, President, Gazette, Effective date, Act. ସାତୋଟି ଅକ୍ଷର, ସାତୋଟି ପାହାଚ.

କାର୍ଡ 1.03 T 4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 4.3 · Scanner TQ 4.1 · SM pp.1.5–1.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଭାରତୀୟ ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର **ଚାରି ପ୍ରକାର ଆଇନ**ର ନାମ କୁହନ୍ତୁ. କେଉଁ code criminal law କୁ ଏବଂ କେଉଁଟି civil law କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ?

ଉତ୍ତର

- **Criminal law**: ସାର୍ବଜନୀନ ଅପରାଧ ଓ ତାର ଦଣ୍ଡ. SM ଅନୁସାରେ: **IPC, 1860** (crime ଓ ଦଣ୍ଡ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ) ଓ **CrPC, 1973** (ପ୍ରକ୍ରିୟା). Scanner ର model answer ରେ **BNS, 2023** ଓ **BNSS, 2023** ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି, ଯାହା **1 July 2024** ରୁ ଲାଗୁ ହୋଇଛି.
- **Civil law**: ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ସଂସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ; **ଦଣ୍ଡ ଦେବା ନୁହେଁ, ବିବାଦର ସମାଧାନ**; **Code of Civil Procedure, 1908 (CPC)** ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ.
- **Common law** (judicial precedent) ଓ **principles of natural justice** ମିଶି ଚାରି ପ୍ରକାର ପୂରଣ ହୁଏ.
- Civil ର ଉଦାହରଣ: contract ଭଙ୍ଗ, ସାମଗ୍ରୀ ଡେଲିଭରି ନ ହେବା, ଦେୟ ପରିଶୋଧ ନ ହେବା. ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ: **traffic offences** civil law ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **C-C-C-N**: Criminal, Civil, Common, Natural justice. Criminal law **ଦଣ୍ଡ ଦିଏ**; civil law **ମିଟାଏ**.

କାର୍ଡ 1.04 T 4 · ଧାରଣା

★★ OL 4.4 · Scanner TQ 4.1, TQ 4.4 · SM p.1.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Common law କ'ଣ? କେଉଁ Article ଓ କେଉଁ doctrine ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ କରେ, ଏବଂ ଏକ judgment କ'ଣ statute କୁ override କରିପାରେ?

ଉତ୍ତର

- **Common law** = ଏକ judicial precedent ବା **case law**.
- **Article 141**: Supreme Court ର judgment ଭାରତ ଭୂଖଣ୍ଡର ଭିତରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ନ୍ୟାୟାଳୟ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ.
- **Stare Decisis** doctrine ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ କରେ: "ଯାହା ସ୍ଥିର ହୋଇଛି ତାହାରେ ଅଟଳ ରହିବା". facts ସମାନ ହେଲେ ନ୍ୟାୟାଳୟ ପୂର୍ବ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅନୁସରଣ କରେ ("on all four legs").
- ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ: ଏକ judgment **common law କୁ override ବା ବଦଳାଇପାରେ**, କିନ୍ତୁ **statute କୁ override ବା ବଦଳାଇପାରେ ନାହିଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ବିଚାରପତି ବିଚାରପତିଙ୍କ ଗଢ଼ା ଆଇନ ବଦଳାଇପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ Parliament ର ଗଢ଼ା ଆଇନ କଦାପି ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 1.05 T 4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 4.4 · Scanner TQ 4.1, TQ 4.4 · SM p.1.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Latin ଶବ୍ଦ ଓ ତାର ଅର୍ଥ ସହିତ **natural justice ର ତିନୋଟି ନିୟମ** କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- Natural justice (**Jus Naturale**) = **ଲିଖିତ ଆଇନଠାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ** ଥିବା ନ୍ୟାୟର ମୌଳିକ ନୀତି.
- **Nemo judex in causa sua**: କେହି ନିଜ ମାମଲାରେ ନିଜେ ବିଚାରପତି ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ; ପକ୍ଷପାତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିୟମ.
- **Audi alteram partem**: ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ ଶୁଣନ୍ତୁ; ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଶୁଣାଣି ଦିଅନ୍ତୁ.
- **Reasoned decision**: ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ କାରଣ ଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **N-A-R**: Nemo = "ମୁଁ ନୁହେଁ" (ବିଚାରପତି); Audi = "ସବୁ ପକ୍ଷ ଶୁଣାଗଲା"; Reasoned = "କାରଣ ଦିଆଗଲା".

କାର୍ଡ 1.06 T 5 · ଧାରଣା

★ OL 4.2 · Scanner TQ 4.3 · SM p.1.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Parliament ଆଇନ ପାରିତ କଲା ପରେ କିଏ ତାହା ପ୍ରୟୋଗ କରେ, ଏବଂ ଏକ Ministry ରେ କେଉଁମାନେ ରହନ୍ତି? Income Tax Act ର ଉଦାହରଣ ଦିଅନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- ପ୍ରୟୋଗ **executive** ର କାମ; ଆଇନ Central ହେଲେ Central Government ଓ State ହେଲେ State Government ତାହା ପ୍ରୟୋଗ କରେ.
- କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ **ministries** ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟାଯାଇଥାଏ; ପ୍ରତ୍ୟେକର ମୁଖ୍ୟ ଜଣେ minister ଏବଂ ଏହାକୁ ଭାରତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ଓ ଅନ୍ୟ ସେବାର ଅଧିକାରୀମାନେ ଚଳାନ୍ତି.
- ଏକ Ministry **civil servants** ଙ୍କୁ ନେଇ ଗଠିତ ଏବଂ minister ଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ରାଜନୈତିକ ଭାବେ ଉତ୍ତରଦାୟୀ. ଏକ ପ୍ରମୁଖ Ministry ର ମୁଖ୍ୟ **Cabinet Minister**, ଯାହାଙ୍କୁ **Ministers of State** ନାମକ କନିଷ୍ଠ ministers ସହାୟତା କରନ୍ତି.
- Income Tax Act: **Ministry of Finance → Central Board for Direct Taxes (Department of Revenue) → Indian Revenue Service** ଅଧିକାରୀ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Minister ହେଲେ ମୁଖ, civil servants ହେଲେ ହାତ. ଉପରେ Cabinet Minister, ପାଖରେ Ministers of State.

କାର୍ଡ 1.07 T 5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 5.2 · Scanner TQ 5.2 · SM pp.1.7–1.8

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Ministry of Finance କେଉଁ ବିଷୟ ସହିତ ସମ୍ପର୍କିତ, ଏହା କେଉଁ services ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ, ଏବଂ ଏହାର departments କେଉଁଗୁଡ଼ିକ?

ଉତ୍ତର

- **Vitta Mantralaya**: ଅର୍ଥନୀତି ସହିତ ସମ୍ପର୍କିତ, **Treasury** ଭାବେ କାମ କରେ; taxation, financial legislation, financial institutions, capital markets, centre ଓ state finances ଏବଂ **Union Budget**.
- **ଚାରୋଟି Central Civil Services** ର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପ୍ରାଧିକରଣ: Indian Revenue Service, Indian Audit and Accounts Service, Indian Economic Service, Indian Civil Accounts Service.
- ଏକ central commerce service ର ମଧ୍ୟ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରାଧିକରଣ: **Indian Cost and Management Accounts Service (ICMAS)**.
- **ଛଅଟି departments**: Economic Affairs, Expenditure, Revenue, Financial Services, Investment and Public Asset Management, Public Enterprises.
- ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ: **Department of States** ଏଥିରେ ନାହିଁ (ଏହା Home Ministry ର ଅଂଶ).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **4 + 1**: ଚାରୋଟି Central Civil Services ସହ ଗୋଟିଏ commerce service, ICMAS. Budget ଦିନ Treasury ର ବଡ଼ ଦିନ.

କାର୍ଡ 1.08 T 5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 5.3 · Scanner TQ 5.2 · SM p.1.8

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Ministry of Corporate Affairs କେଉଁ Acts ପରିଚାଳନା କରେ, ଏବଂ **ICLS** cadre ର ଭୂମିକା କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

- ଏହା **Companies Act 2013**, **Companies Act 1956**, **Limited Liability Partnership Act, 2008** ଓ **Insolvency and Bankruptcy Code, 2016** ପରିଚାଳନା କରେ.
- ଏହା industrial ଓ services କ୍ଷେତ୍ରର ଭାରତୀୟ enterprises କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ.
- ମୁଖ୍ୟତଃ **ICLS** cadre ର civil servants ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ, ଯେଉଁମାନେ **UPSC** ଆୟୋଜିତ Civil Services Examination ମାଧ୍ୟମରେ ଚୟନିତ ହୁଅନ୍ତି.
- ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପଦ: **Director General of Corporate Affairs (DGCoA)**, ICLS ପାଇଁ **Apex Scale** ରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ କୋଡ୍ ପରି କୁହନ୍ତୁ: **thirteen, fifty-six, oh-eight, sixteen** ଅର୍ଥାତ୍ 2013, 1956, 2008, 2016.

କାର୍ଡ 1.09 T 5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 5.1 · Scanner TQ 5.1, TQ 5.4 · SM p.1.9

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Ministry of Home Affairs ମୁଖ୍ୟତଃ କେଉଁ ବିଷୟ ପାଇଁ ଦାୟୀ, ଏବଂ ଏହା କେଉଁ **ଛଅଟି departments** କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ?

ଉତ୍ତର

- **Gṛha Mantralaya**: ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ମୁଖ୍ୟତଃ **internal security ଓ domestic policy** ପାଇଁ ଦାୟୀ; ଏହାର ମୁଖ୍ୟ Union Minister of Home Affairs.
- ଛଅଟି departments: **Border Management**, **Internal Security**, **Jammu, Kashmir and Ladakh Affairs**, **Home**, **Official Language**, **States**.
- ଉତ୍ତରରେ departments କୁ ଏକ ଅଲଗା list ଭାବେ ଦିଅନ୍ତୁ; ସେଥିପାଇଁ ଅଲଗା marks ମିଳେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ଆଦ୍ୟାକ୍ଷର **B-I-J-H-O-S**: Border, Internal, J-K-Ladakh, Home, Official Language, States. ଛଅ ଅକ୍ଷର, ଛଅ departments.

କାର୍ଡ 1.10 T 5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 5.4 · Scanner TQ 5.2 · SM p.1.9

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Ministry of Law and Justice ର **ତିନୋଟି departments** ର ନାମ କୁହନ୍ତୁ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି କ'ଣ କରେ ତାହା ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- Ministry of Law and Justice ଏକ **Cabinet Ministry**.
- **Department of Legal Affairs**: ଆଇନଗତ ବିଷୟର ପରିଚାଳନା; Central Government ର ବିଭିନ୍ନ Ministries କୁ **ପରାମର୍ଶ** ଦିଏ.
- **Legislative Department**: ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ; Central Government ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ ଆଇନର **ମୂଳ ଖସଡ଼ା ପ୍ରସ୍ତୁତ** କରେ.
- **Department of Justice**: ଭାରତରେ **ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଶାସନ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Advise, Draft, Administer** କ୍ରମରେ Legal Affairs, Legislative, Justice: **A-D-A**.

କାର୍ଡ 1.11 T 5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 5.5, 5.6, 5.7 · Scanner TQ 5.3 · SM pp.1.10–1.11

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

SEBI ଓ **IBBI** ର ମୁଖ୍ୟ **ତାରିଖ ଓ ତଥ୍ୟ** କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **SEBI**: securities ଓ commodity ବଜାରର regulator, Ministry of Finance ଅଧୀନରେ. **12 April 1988** ରେ ଏକ executive body ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ; **SEBI Act, 1992** ମାଧ୍ୟମରେ **30 January 1992** ରେ statutory କ୍ଷମତା ମିଳିଲା.
- **IBBI**: insolvency proceedings ତଦାରଖ କରୁଥିବା regulator, ଏବଂ **Insolvency Professional Agencies (IPA)**, **Insolvency Professionals (IP)** ଓ **Information Utilities (IU)** ଉପରେ ନଜର ରଖେ.
- IBBI **1 October 2016** ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, **Insolvency and Bankruptcy Code** (Lok Sabha ଦ୍ୱାରା 5 May 2016 ରେ ପାରିତ) ମାଧ୍ୟମରେ statutory କ୍ଷମତା ପ୍ରାପ୍ତ.
- IBBI ଦୁଇଟି tribunal ମାଧ୍ୟମରେ ମାମଲା ପରିଚାଳନା କରେ: **NCLT** ଓ **Debt Recovery Tribunal**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ SEBI: **88 ପରେ 92**, ପ୍ରଥମେ executive, ପରେ statutory. IBBI: **1-10-2016**, ଏବଂ ତିନୋଟି ସଂସ୍ଥା **IPA, IP, IU**.

କାର୍ଡ 1.12 T 5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 5.5, 5.6, 5.7 · Scanner TQ 5.3 · SM p.1.10

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

RBI ର କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଏହାର **ତିନୋଟି ବିଶେଷ ବିଭାଗ** (BRBNM, NPCI, DICGC) କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- ଭାରତର **Central Bank**, ଭାରତୀୟ ବ୍ୟାଙ୍କିଂ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ; Ministry of Finance ଅଧୀନରେ.
- **ଭାରତୀୟ ଟଙ୍କାର issue ଓ supply** ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ, ମୁଖ୍ୟ **payment systems** ପରିଚାଳନା କରେ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରେ.
- **BRBNM** (Bharatiya Reserve Bank Note Mudran): **Nashik** (ପଶ୍ଚିମ ଭାରତ) ଓ **Dewas** (ମଧ୍ୟ ଭାରତ) ରେ currency notes ଛାପେ ଓ ମୁଦ୍ରା ତିଆରି କରେ.
- **NPCI** (National Payments Corporation of India): payment ଓ settlement systems କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ.
- **DICGC** (Deposit Insurance and Credit Guarantee Corporation): ଭାରତର ସମସ୍ତ ବ୍ୟାଙ୍କର deposits କୁ ବୀମା କରେ ଓ credit facilities ର guarantee ଦିଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Note, Pay, Insure**: BRBNM Note ଛାପେ, NPCI Payment ସମ୍ଭାଳେ, DICGC Insurance ଦିଏ. ଛାପାଖାନା: **N**ashik ଓ **D**ewas.

କାର୍ଡ 1.13 T 6 · ଧାରଣା

★★★ OL 6.1 · Scanner TQ 6.1, TQ 6.2 · SM p.1.11

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଭାରତୀୟ judiciary ର **ତିନୋଟି କାର୍ଯ୍ୟ** କ'ଣ, courts ର କ୍ରମ କିପରି, ଏବଂ କାହାର decision କାହା ଉପରେ ବାଧତାମୂଳକ?

ଉତ୍ତର

- Judiciary ନାଗରିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ, କିମ୍ବା ନାଗରିକ ଓ ସରକାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦର ସମାଧାନ କରେ.
- କାର୍ଯ୍ୟ: **Acts ଓ Codes ର ବ୍ୟାଖ୍ୟାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ**; **ବିବାଦ ସମାଧାନ**; ନାଗରିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ **ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତତାର ପ୍ରୋତ୍ସାହନ**.
- କ୍ରମ: **Supreme Court → High Courts → District Courts** (Scanner ର ଉତ୍ତରରେ Metropolitan Courts ମଧ୍ୟ ଯୋଡ଼ାଯାଇଛି).
- **High Court** ର decision ନିଜ state ରେ ବାଧତାମୂଳକ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ states ରେ କେବଳ **persuasive**.
- **Supreme Court** ର decision **Article 141** ଅନୁସାରେ ସମସ୍ତ High Courts ଉପରେ ବାଧତାମୂଳକ: ଶେଷ କଥା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **I-D-F**: Interpret, Decide disputes, Foster fairness. ତା'ପରେ ସିଢ଼ି ଚଢ଼ନ୍ତୁ: District, High, Supreme.

କାର୍ଡ 1.14 T 6 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 6.2 · Scanner TQ 6.2 · SM pp.1.11–1.12

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Supreme Court ଓ **High Courts** ର ମୁଖ୍ୟ ତଥ୍ୟ କୁହନ୍ତୁ: ତାରିଖ, ସଂଖ୍ୟା, Articles ଓ writs.

ଉତ୍ତର

- **Supreme Court**: judiciary ର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସଂସ୍ଥା, **26 January 1950** ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ; Chief Justice of India ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରାଧିକାରୀ, **Article 126** ଅଧୀନରେ ନିଯୁକ୍ତ.
- ମୂଳ bench: CJI ସମେତ **ସାତ** ଜଣ ସଦସ୍ୟ; ବର୍ତ୍ତମାନ CJI ସମେତ **34**. ପ୍ରତିକାର **Article 32 ଅଧୀନରେ writ petition** ଦ୍ୱାରା.
- **High Court**: ପ୍ରତ୍ୟେକ state ଓ union territory ର ସର୍ବୋଚ୍ଚ appeal ନ୍ୟାୟାଳୟ; **Article 214**: ପ୍ରତ୍ୟେକ state ରେ ଏକ High Court; appellate, original ଓ supervisory jurisdiction (supervisory କ୍ଷମତା **Article 227** ଦ୍ୱାରା ସୀମିତ).
- ଭାରତରେ **25** ଟି High Courts; **ଛଅଟି states ମିଶି ଗୋଟିଏ** High Court ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି. fundamental rights ଉଲ୍ଲଂଘନ ପାଇଁ writ **Article 226** ଅନୁସାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Writs: apex court ପାଇଁ **32**, High Courts ପାଇଁ **226**. Bench: **7 ରୁ ବଢ଼ି 34**.

କାର୍ଡ 1.15 T 6 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 6.2 · Scanner TQ 6.2 · SM p.1.12

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

District Courts ଓ **Metropolitan Courts** କେଉଁ ମାମଲା ଦେଖନ୍ତି? ଟଙ୍କା ସୀମା ଓ ଜନସଂଖ୍ୟା ସର୍ତ୍ତ କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **District Courts** High Courts ତଳେ ଥାଆନ୍ତି. **Courts of District Judge**: civil ବିଷୟ (contractual disputes, damages ଦାବି). **Courts of Sessions**: criminal ବିଷୟ.
- Pecuniary jurisdiction: ଜଣେ civil judge **₹2 crore ରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ** ମୂଲ୍ୟର suits ବିଚାର କରିପାରନ୍ତି.
- Territorial jurisdiction ସେହି ସ୍ଥାନୀୟ ସୀମା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ, ଯେଉଁଠି ପକ୍ଷମାନେ ରୁହନ୍ତି କିମ୍ବା ବିବାଦୀୟ ସମ୍ପତ୍ତି ଅବସ୍ଥିତ.
- **Metropolitan Courts**: High Court ସହ ପରାମର୍ଶ କରି ଯେଉଁ metropolitan ସହରର ଜନସଂଖ୍ୟା **ଦଶ ଲକ୍ଷ ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ**, ସେଠାରେ ସ୍ଥାପିତ.
- **Chief Metropolitan Magistrate**: Chief Judicial Magistrate ଙ୍କ କ୍ଷମତା. **Metropolitan Magistrate**: first class Magistrate ଙ୍କ କ୍ଷମତା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ District: **Judge = civil, Sessions = criminal**. ମନେ ରଖିବାକୁ ଦୁଇଟି ସଂଖ୍ୟା: **₹2 crore** ସୀମା, **10 lakh** ସହର.

ଫ୍ଲାଶ୍ କାର୍ଡ — ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସହିତ

ଅଧ୍ୟାୟ 2 · ଭାରତୀୟ Contract Act, 1872 (The Indian Contract Act, 1872) · Units 1–3 · 58 କାର୍ଡ

ଏହି କାର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ

- ପ୍ରଥମେ **ପ୍ରଶ୍ନ** ପଢ଼ନ୍ତୁ ଓ ପଛପଟ ଦେଖିବା ପୂର୍ବରୁ **ମୁଖରେ କହି** ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ.
- ତା'ପରେ **ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ** ପଢ଼ନ୍ତୁ. ଯଦି ତାହା ମନକୁ ନଭାଏ, ତେବେ ନିଜର କୌଶଳ ତିଆରି କରି କାର୍ଡ ପାଖରେ ଲେଖି ରଖନ୍ତୁ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡରେ ତା'ର **Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର** ଦିଆଯାଇଛି (TQ = theory question, CSQ = case scenario question), ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆପଣ କାର୍ଡ ପରେ ପରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ କରିପାରିବେ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡକୁ **1 ଦିନ ପରେ ଓ ପୁଣି 1 ସପ୍ତାହ ପରେ** ଆଉଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ.

ତାରାର ଅର୍ଥ

★★★	ICAI 6 ଥର କିମ୍ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପଚାରିଛି. ଶବ୍ଦେ ଶବ୍ଦେ ମନେ ରଖନ୍ତୁ.
★★	3 ରୁ 5 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓ ତାଲିକା ଜାଣନ୍ତୁ.
★	1 କିମ୍ବା 2 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ଗୋଟିଏ ଥର ପଢ଼ନ୍ତୁ; ପରୀକ୍ଷାରେ ଚିହ୍ନିପାରିବା ଯଥେଷ୍ଟ.
–	Study Material ର ପାଠରୁ ନିଆଯାଇଛି. One Liner ର ପଂକ୍ତି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ବୁଝିବାରେ ସହାୟକ.

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟର ବିଷୟ

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
1.1	ଚୁକ୍ତି କ'ଣ? (What is Contract?)	2.01	1	★
1.2	ବୈଧ Contract ର ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ (Essentials of Valid Contract)	2.02 – 2.03	2	★★
1.3	Contract ର ପ୍ରକାର (Types of Contracts)	2.04 – 2.07	4	★★★
1.4	ପ୍ରସ୍ତାବ (Proposal/Offer [Section 2(a) of the Indian Contract Act, 1872])	2.08 – 2.11	4	★★★
1.5	ଗ୍ରହଣ (Acceptance)	2.12 – 2.13	2	★
1.6	Offer ଓ Acceptance ର communication (Communication of Offer and Acceptance)	2.14	1	★
1.8	Offer ଓ Acceptance ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର (Revocation of Offer and Acceptance)	2.15 – 2.17	3	★
2.1	Consideration କ'ଣ? (What is Consideration?)	2.18	1	★★★
2.2	Consideration ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ legal rules (Legal Rules Regarding Consideration)	2.19 – 2.21	3	★★★
2.3	Contract ର ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର ମାମଲା (Suit by a Third Party to a Contract)	2.22	1	★★
2.4	Consideration ବିନା agreement ର ବୈଧତା (Validity of an Agreement without Consideration)	2.23 – 2.27	5	★★★
3.1	Contract କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ (Capacity to Contract)	2.28 – 2.32	5	★★★
3.2	Free Consent ର ଧାରଣା (Free Consent)	2.33	1	★★
3.3	Free Consent କୁ ନଷ୍ଟ କରୁଥିବା କାରକ (Elements Vitiating Free Consent)	2.34 – 2.44	11	★★★
3.4	Object ଓ Consideration ର ବୈଧତା (Legality of Object and Consideration)	2.45 – 2.50	6	★★
3.5	Void ଘୋଷିତ Agreements (Void Agreements)	2.51 – 2.58	8	★★★

ସୂତ୍ର: ICAI Study Material (July 2026), Scanner Business Laws 2026 October, One Liners P2. ତାରା One Liners deck ଅନୁସାରେ. "OL" = One Liner ସନ୍ଦର୍ଭ; "TQ" / "CSQ" = Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର (ଅଧ୍ୟାୟ 2, 3 ଓ 4 ରେ ୟୁନିଟ୍ ସହିତ, ଯଥା U3); "SM p." = Study Material ର ପୃଷ୍ଠା.

କାର୍ଡ 2.01 T 1.1 · ଧାରଣା

★ OL 1.1.1 · Scanner U1 TQ 1.1 · SM pp.2.4–2.5

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Contract ଓ **agreement** ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ. "ସମସ୍ତ contracts agreements, କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ agreements contracts ନୁହେଁ" କାହିଁକି?

ଉତ୍ତର

Contract (s. 2(h)) = **law ଦ୍ୱାରା enforceable** ଥିବା agreement. ଅର୍ଥାତ୍ Contract = Agreement + Enforceability.

Agreement (s. 2(e)) = ପ୍ରତ୍ୟେକ promise ଓ promises ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମୂହ, ଯାହା ପରସ୍ପର ପାଇଁ consideration ଗଠନ କରେ.

ପ୍ରତ୍ୟେକ contract ପାଇଁ agreement ଆବଶ୍ୟକ, ତେଣୁ **ସମସ୍ତ contracts agreements ଅଟନ୍ତି**.

ଯେଉଁ agreement କୌଣସି legal obligation ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ (social, moral କିମ୍ବା religious), ତାହା contract **ନୁହେଁ**, ତେଣୁ **ସମସ୍ତ agreements contracts ନୁହନ୍ତି**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Agreement ବଡ଼ ବୃତ୍ତ; contract ତା' ଭିତରର ଛୋଟ ବୃତ୍ତ.** ଛୋଟ ବୃତ୍ତ ଭିତରକୁ ଯିବାର ଏକମାତ୍ର ଟିକେଟ୍ ହେଲା law ଦ୍ୱାରା enforceability.

କାର୍ଡ 2.02 T 1.2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 1.2.5, 1.2.4 · Scanner U1 CSQ 2.2, U1 CSQ 2.4 · SM pp.2.5–2.7

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ବୈଧ contract ପାଇଁ **Section 10** କେଉଁ ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରିଛି? Study Material ଆହୁରି କେଉଁ ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ ଯୋଗ କରିଛି?

ଉତ୍ତର

Section 10: agreement · **free consent** · **competent** parties · **lawful consideration** ଓ **lawful object** · **ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ void ଘୋଷିତ ନୁହେଁ**.

ଉଦାହରଣ: ବନ୍ଧୁକ ଦେଖାଇ ଆଦାୟ କରାଯାଇଥିବା promise coercion ଅଧୀନରେ, ତେଣୁ ବୈଧ contract ନୁହେଁ; cocaine ବଦଳରେ ଘର ବିକ୍ରି unlawful consideration ପାଇଁ ବିଫଳ ହୁଏ (CSQ 2.2).

ଅନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ (s. 10 ରେ ନାହିଁ): **ଦୁଇ parties, legal relationship ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, legal formalities, ଅର୍ଥର ନିଶ୍ଚିତତା (certainty), performance ର ସମ୍ଭାବ୍ୟତା**.

Certainty: ପ୍ରକାର ନ କହି 2,000 packet biscuits ଅର୍ଡର କଲେ → certainty ଅଭାବରୁ enforceable ନୁହେଁ (CSQ 2.4).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Section 10 ଭିତରେ ଛଅ, ବାହାରେ ପାଞ୍ଚ.** ବାହାରର ପାଞ୍ଚ ହେଲା **T-I-F-C-P**: Two parties, Intention, Formalities, Certainty, Possibility.

କାର୍ଡ 2.03 T 1.2 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★ OL 1.2.1, 1.2.2, 1.2.3 · Scanner U1 CSQ 2.1, U1 CSQ 2.3, U1 CSQ 2.5 · SM pp.2.6, 2.18, 2.52

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Social ଓ domestic agreements କ'ଣ enforceable? ପାରିବାରିକ promise କେବେ enforceable ହୁଏ, ଆଉ contributory party ର ସ୍ଥିତି କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

Enforceable ନୁହେଁ: parties legal relations ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖନ୍ତି ନାହିଁ (**Balfour v. Balfour**: ସ୍ୱାମୀ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ମାସିକ maintenance ଦେବାର promise).

ଜନ୍ମଦିନ ଭୋଜିର social invitation କୌଣସି contract ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ମାମଲା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ (CSQ 2.3).

Contributory party (ଯେପରି contributory New Year celebration) enforceable ହୋଇପାରେ, କାରଣ ଏହା legal relations ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ (CSQ 2.3).

Exception: ନିକଟ ସମ୍ପର୍କୀୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ସ୍ନେହ ଓ ପ୍ରେମରୁ **ଲିଖିତ ଓ registered** promise **s. 25(1)** (Unit 2) ଅନୁସାରେ ବୈଧ. ଏହି ତଥ୍ୟ ନ ଥିଲେ, ଏହାକୁ social agreement ଭାବେ ଧରନ୍ତୁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Legal ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ, ତେଣୁ legal ମାମଲା ନାହିଁ.** ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ promise କୁ ଅଦାଲତ ଶୁଣିବା ପୂର୍ବରୁ କଲମ ଓ registrar ର ମୁଦ୍ରା (s. 25(1)) ଦରକାର.

କାର୍ଡ 2.04 T 1.3 · ତୁଳନା

★ OL 1.3.1 · Scanner U1 TQ 3.1 · SM pp.2.10–2.12

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Void contract ଓ **voidable** contract ମଧ୍ୟରେ Study Material ର ପାଞ୍ଚଟି ଆଧାରରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Meaning: void [s. 2(j)] = law ଦ୍ୱାରା enforceable ହେବା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ; voidable [s. 2(i)] = ଏକ କିମ୍ବା ଅଧିକ parties ର ବିକଳ୍ପରେ enforceable, ଅନ୍ୟ party(ମାନଙ୍କ) ର ବିକଳ୍ପରେ ନୁହେଁ.

Enforceability: void: ଆଦୌ enforce କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ; voidable: କେବଳ ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ (aggrieved) party ର ବିକଳ୍ପରେ.

Cause: void: law କିମ୍ବା ପରିସ୍ଥିତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ, ଯାହା parties ଙ୍କ କଳ୍ପନା ବାହାରେ ଥିଲା; voidable: ଏକ party ର consent free ନଥିଲା.

Performance: void: perform କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ; voidable: aggrieved party reasonable ସମୟ ମଧ୍ୟରେ avoid ନ କଲେ, ଯେକୌଣସି party performance ପାଇଁ ମାମଲା କରିପାରିବ.

Rights: void: କୌଣସି party ପାଇଁ legal remedy ନାହିଁ; voidable: aggrieved party reasonable ସମୟ ମଧ୍ୟରେ rescind କରିପାରେ (ତା'ପରେ ଏହା void ହୁଏ); rescind ନ କଲେ ଏହା valid ହୋଇଯାଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **M-E-C-P-R:** Meaning, Enforceability, Cause, Performance, Rights. Void ହେଉଛି ବନ୍ଦ ଗଳି; voidable ହେଉଛି ଏପରି ଏକ ଦ୍ୱାର, ଯାହାକୁ କେବଳ ଅନ୍ୟାୟ ଭୋଗିଥିବା party ଖୋଲିପାରେ.

କାର୍ଡ 2.05 T 1.3 · ଧାରଣା

★★★ OL 1.3.2, 1.3.3 · Scanner U1 CSQ 2.2, U1 CSQ 3.3, U1 CSQ 3.4, U1 CSQ 3.5 · SM pp.2.10, 2.73

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କେଉଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଘଟଣା ଏକ ବୈଧ contract କୁ **void** କରିଦିଏ? ଯଦି contract ସମୟରେ subject matter ପୂର୍ବରୁ ମରିଯାଇଛି କିମ୍ବା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି, ତେବେ କ'ଣ ହେବ?

ଉତ୍ତର

ଏକ ବୈଧ contract **void** ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ପରେ ତାହା perform କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ: ବହି ଲେଖିବା ପୂର୍ବରୁ author ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ; କାରଖାନାରେ ନିଆଁ ଲାଗି ଯୋଗାଇବାକୁ ଥିବା ଚିନି ନଷ୍ଟ ହେବା (SM).

Scanner CSQ 3.4 ଯୋଗ କରେ: artist ଦୁଇ ହାତ ହରାଇଲେ (personal contract); truck ଡେରିରେ ପହଞ୍ଚିବାରୁ ଆପଲ୍ ପଚିଗଲା (time is of the essence); ପରେ import ନିଷିଦ୍ଧ ହେଲା (subsequent illegality). ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ performance ଦାବି କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ.

Subject matter agreement ସମୟରେ **ପୂର୍ବରୁ ମରିସାରିଥିଲା** (ହାତୀ, ଷଣ୍ଢ), ଦୁଇ parties ଜାଣି ନଥିଲେ → **bilateral mistake** (s. 20) → agreement ଆରମ୍ଭରୁ ହିଁ **void** (CSQ 3.3, CSQ 3.5(ii)).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନିଆଁ, ମୃତ୍ୟୁ, ପୂର୍ବରୁ-ମୃତ.** ଚୁକ୍ତି ପରେ ଅସମ୍ଭବ ହେଲେ contract void ହୁଏ; ଚୁକ୍ତି ପୂର୍ବରୁ ଅସମ୍ଭବ ଥିଲେ (ମରିଥିବା ହାତୀ) ଏହା କେବେ ବଞ୍ଚିନଥିଲା.

କାର୍ଡ 2.06 T 1.3 · ଧାରଣା	★★ OL 1.3.4, 1.3.5, 1.3.6 · Scanner U1 CSQ 3.1, U1 CSQ 3.5, U1 CSQ 3.6 · SM pp.2.11, 2.13, 2.76
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଏକ **valid**, ଏକ **voidable** ଓ ଏକ **unenforceable** contract ର ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଉଦାହରଣ ଦିଅନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର **Valid:** ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ ଅଛି, ଯେପରି marriage bureau କୁ କେବଳ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ବରଙ୍କ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ପାଇଁ ଦିଆଯାଉଥିବା ଅର୍ଥ (bureau ସୂଚନା ଦିଏ; ପାରିଶ୍ରମିକ ନେଇ ବିବାହ ଘଟାଏ ନାହିଁ) (CSQ 3.5). **Voidable:** ଯେଉଁ party ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତାରିଖ ମଧ୍ୟରେ କାମ ଶେଷ କରିବାକୁ promise କରି ତାହା ପୂରଣ କରେ ନାହିଁ → promisee ର ବିକଳ୍ପରେ voidable. CA Sarthak Jain ଙ୍କୁ ଯେଉଁ interior କାମରୁ କୌଣସି ଲାଭ ମିଳିଲା ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ (CSQ 3.6). **Unenforceable:** ମୂଳତଃ ଠିକ୍ କିନ୍ତୁ ଏକ technical ତ୍ରୁଟି ମାମଲା କରିବାକୁ ବାରଣ କରେ, ଯେପରି Limitation Act ଅନୁସାରେ ତିନି ବର୍ଷ ପରେ barred ହୋଇଥିବା debt (CSQ 3.1).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Valid = ସବୁ ଘରେ ଟିକ୍. Voidable = ପୀଡ଼ିତଙ୍କ ପସନ୍ଦ. Unenforceable = ଅଧିକାର ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଅଦାଲତର କବାଟରେ ତାଲା.**

କାର୍ଡ 2.07 T 1.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 1.3.7, 1.3.8 · Scanner U1 TQ 3.2, U1 TQ 3.3, U1 CSQ 3.2 · SM pp.2.13–2.15
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Formation** ଅନୁସାରେ contract ର ପ୍ରକାରଗୁଡ଼ିକର ନାମ ଓ ଉଦାହରଣ ଦିଅନ୍ତୁ, ଏବଂ **executed** ଓ **executory** contracts ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର **Express** (କଥା କିମ୍ବା ଲେଖାରେ, s. 9) · **Implied** (ଆଚରଣରେ; uniform ପିନ୍ଧିଥିବା coolie ନ ମାଗୁଣୁ ମୋଟ ଉଠାଏ) · **Tacit** (ନୀରବ, ଯେପରି ATM withdrawal; implied ର ଏକ ଅଂଶ) · **Quasi** (law ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି, ଯେପରି ହଜିଯାଇଥିବା ଜିନିଷ ପାଇଥିବା ଲୋକ ତାହା ଫେରାଇବ) · **E-contract** (electronic ମାଧ୍ୟମରେ, EDI କିମ୍ବା mouse-click). **Executed:** କାମ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି କିମ୍ବା forbearance record ହୋଇଛି, ଯେପରି ନଗଦ ଚିନି ବିକ୍ରି. **Executory:** consideration ହେଉଛି ଭବିଷ୍ୟତରେ perform ହେବାକୁ ଥିବା promise, ଯେପରି ଆସନ୍ତା ମାସରୁ ମାସିକ fee ରେ tuition. Unilateral ଓ bilateral contracts executory contract ର ପ୍ରକାର, ଅଲଗା ପ୍ରକାର ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **E-I-T-Q-E:** Express, Implied, Tacit, Quasi, E-contract. Executed = **ହୋଇଗଲା (done)**; Executory = **ଦେୟ ବାକି (due)**.

କାର୍ଡ 2.08 T 1.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 1.4.1 · Scanner U1 TQ 4.1 · SM pp.2.15, 2.18–2.20

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 2(a) ଅନୁସାରେ **offer** ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ବୈଧ offer ର **ନଅଟି ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ** ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

s. 2(a): ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ କିଛି କରିବା କିମ୍ବା ନକରିବାର ନିଜର ଇଚ୍ଛା ଜଣାଏ, ସେହି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର assent ପାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ.

(1) **legal relations** ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ; (2) **certain**, ସ୍ପଷ୍ଟ, ଅସ୍ପଷ୍ଟ ନୁହେଁ; (3) offeree ପାଖରେ **communicate** ହୋଇଥିବା; (4) **assent** ପାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରାଯାଇଥିବା; (5) **conditional** ହୋଇପାରେ;

(6) ଏପରି କୌଣସି term ନାହିଁ ଯେ ପାଳନ ନ କଲେ (ନୀରବତା) acceptance ଗଣାଯିବ; (7) **specific କିମ୍ବା general** ହୋଇପାରେ; (8) **express କିମ୍ବା implied** ହୋଇପାରେ; (9) **ମୂଲ୍ୟର ଘୋଷଣା offer ନୁହେଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ପ୍ରଥମ ତିନୋଟି ଅବଶ୍ୟ ଚାହିଁ: L-C-C** (Legal relations, Certain, Communicated). ବାକି: assent ଚାହିଁବା, conditional, specific କିମ୍ବା general, express କିମ୍ବା implied, ଏବଂ ଦୁଇଟି 'ନା' (ନୀରବତା ମାନେ ହଁ ବୋଲି କୌଣସି term ନାହିଁ; କେବଳ ମୂଲ୍ୟ offer ନୁହେଁ).

କାର୍ଡ 2.09 T 1.4 · ତୁଳନା

★ OL 1.4.1 · Scanner U1 TQ 4.1 · SM pp.2.21–2.22

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Offer ଓ **invitation to offer** ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Meaning: offer = ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ରାଜି ହେଲେ ବାନ୍ଧି ହେବାର ଶେଷ ଇଚ୍ଛା; invitation = ଯେଉଁ terms ରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ରାଜି, ତାହା ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବା (offers ପାଇବାର offers).

Intention: offer: ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ରାଜି ହେବା କ୍ଷଣି ବାନ୍ଧି ହେବାର ଇଚ୍ଛା; invitation: terms ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିବାର ଇଚ୍ଛା.

Sequence: offer invitation ପୂର୍ବର ପଦକ୍ଷେପ ନୁହେଁ; invitation ସର୍ବଦା offer ର **ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ (precedent)** କାର୍ଯ୍ୟ.

Test: **ବାନ୍ଧି ହେବାର ଇଚ୍ଛା (intention to be bound).** Invitation ର ଉଦାହରଣ: company prospectus, ଦୋକାନ window ରେ ସଜାଯାଇଥିବା ଜିନିଷ, ବିଜ୍ଞାପିତ auctions, ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ମୂଲ୍ୟ ଉଦ୍ଧୃତି.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Offer = 'ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ; ହଁ କୁହ.' Invitation = 'ଆସ, କଥା ହେବା.'** Test ସର୍ବଦା ବାନ୍ଧି ହେବାର ଇଚ୍ଛା.

କାର୍ଡ 2.10 T 1.4 · ଧାରଣା

★★★ OL 1.4.2, 1.6.4 · Scanner U1 CSQ 4.1, U1 CSQ 6.4 · SM pp.2.17, 2.26, 2.30–2.31

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଖବରକାଗଜରେ **reward** ର ବିଜ୍ଞାପନ offer ନା invitation? ଏହା କିପରି accept ହୁଏ, ଏବଂ କାମ ସରିଗଲା ପରେ ଏହାକୁ revoke କରାଯାଇପାରିବ କି?

ଉତ୍ତର

Reward ବିଜ୍ଞାପନ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଏକ **general offer** (**Carlill v. Carbolic Smoke Ball Co.**, 1893, £100 reward).

ଯିଏ conditions ପୂରଣ କରେ ସେ accept କରେ (s. 8): **performance ହିଁ acceptance** ଏବଂ ଅଲଗା communication ଦରକାର ନାହିଁ.

ପ୍ରୟୋଗ: ଚୋରି ହୋଇଥିବା କାର୍ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାପନ → general offer; ସନ୍ଧାନ ଦେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ₹10,000 reward ଦାବି କରିପାରେ (CSQ 4.1).

Revocation offeree କୁ ବାନ୍ଧେ କେବଳ ଯେତେବେଳେ ଏହା **ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନକୁ ଆସେ**: Mr Arjun ଙ୍କ bonus offer ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରୁଥିବା e-mail Meera ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ bug ଠିକ୍ କରିସାରିଥିଲେ, ତେଣୁ ତାହା ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିଲା ନାହିଁ (CSQ 6.4).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Reward ବିଜ୍ଞାପନ = ସାରା ଦୁନିଆ ପାଇଁ ଖୋଲା କବାଟ; କାମ କରି ଭିତରକୁ ଯାଅ.** କବାଟ ବନ୍ଦ ହେବାର ଖବର ତୁମ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ହିଁ ବନ୍ଦ ହୁଏ.

କାର୍ଡ 2.11 T 1.4 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଟ

★★★ OL 1.4.3, 1.4.4 · Scanner U1 CSQ 4.2, U1 CSQ 4.3, U1 CSQ 4.4 · SM pp.2.20–2.22

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Price tag ସହ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଜିନିଷ କ'ଣ offer? Self-service display ଓ **auction ବିଜ୍ଞାପନ** ବିଷୟରେ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

Offer ନୁହେଁ. ପ୍ରତ୍ୟେକଟି କେବଳ **invitation to offer**.

Price tag କିମ୍ବା ଦୋକାନ display: counter ରେ ଦାମ ଦେବାକୁ ଆସୁଥିବା ଗ୍ରାହକ **offer** କରନ୍ତି; ଦୋକାନୀ ମନା କରିପାରେ (CSQ 4.2).

Self-service mall: cashier ପାଖରେ ଥିବା ଗ୍ରାହକ offer କରନ୍ତି; cashier ଦଶମ ଜିନିଷର ମୂଲ୍ୟ ମାନିବାକୁ ବାଧ ନୁହେଁ (CSQ 4.3).

Auction ବିଜ୍ଞାପନ: ଉପସ୍ଥିତ ଲୋକଙ୍କ ସହ auctioneer contract କରେ ନାହିଁ (**Harris v. Nickerson**, 1873); ଆସବାବପତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର ହେଲେ Kanha ନିଜର ଯାତ୍ରା କ୍ଷତି ଦାବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ (CSQ 4.4).

ଭ୍ରାମକ ଭୁଲ ଉତ୍ତର: **reward** ବିଜ୍ଞାପନ ଭିନ୍ନ; ତାହା ଏକ general offer.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Tag ଲୋଭ ଦେଖାଏ; offer ଦିଏ ନାହିଁ.** Shelf, price tag ଓ auction ବିଜ୍ଞାପନ ତୁମକୁ offer କରିବାକୁ ଡାକେ; ହଁ କହିବା ଦୋକାନୀର ହାତରେ.

କାର୍ଡ 2.12 T 1.5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 1.5.1 · Scanner U1 TQ 5.1 · SM pp.2.22–2.26

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Acceptance (s. 2(b)) ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ବୈଧ acceptance ର **ସାତୋଟି ନିୟମ** କହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

s. 2(b): ଯାହାକୁ proposal କରାଯାଇଛି ସେ ଯେତେବେଳେ ନିଜର assent ଜଣାଏ, proposal accept ହୁଏ; accept ହୋଇଥିବା proposal **promise** ହୋଇଯାଏ.

(1) **ଠିକ୍ ବ୍ୟକ୍ତି** ଦ୍ୱାରା (specific offer: କେବଳ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି; general offer: ଯିଏ ଏହା ଜାଣେ); (2) **absolute ଓ unqualified** (s. 7); (3) **communicated**; (4) **prescribed mode** ରେ;

(5) **ସମୟ** ମଧ୍ୟରେ (ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ, କିମ୍ବା reasonable); (6) **କେବଳ ନୀରବତା** acceptance ନୁହେଁ; (7) **ଆଚରଣ (conduct)** ଦ୍ୱାରା (s. 8): proposal ର conditions ପାଳନ କରି.

Qualified acceptance ଏକ **counter offer** ଏବଂ ମୂଳ offer କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରେ (Union of India v. Bahulal).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **R-A-C-M-T-S-C:** Right person, Absolute, Communicated, Mode, Time, Silence, Conduct. ସାତ ନିୟମ, ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ି: ଠିକ୍ ଲୋକ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ହଁ, ଜଣାଇ ଦେବା, ରାସ୍ତା ମାନିବା, ସମୟ ଭିତରେ, ନୀରବତା ନୁହେଁ, କାମରେ ମଧ୍ୟ.

କାର୍ଡ 2.13 T 1.5 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଟ

★ OL 1.5.2 · Scanner U1 CSQ 5.1 · SM p.2.25

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

A ନିଜ କାର୍ ବିକ୍ରି ପାଇଁ offer କରି କହନ୍ତି: "ଏକ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତର ନ ଦେଲେ ମୁଁ offer accept ହୋଇଛି ବୋଲି ଧରିବି." ନୀରବତା କ'ଣ acceptance? ଯଦି B ସପ୍ତାହ ପରେ accept କରନ୍ତି ତେବେ?

ଉତ୍ତର

ନୀରବତା acceptance ନୁହେଁ. Offer ଦେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଉତ୍ତର ନ ଦେବାକୁ acceptance ଗଣିପାରିବ ନାହିଁ (**Felthouse v. Bindley**: କକା କହିଥିଲେ "ଆଉ କିଛି ନ ଶୁଣିଲେ ମୁଁ ଘୋଡ଼ାଟି ମୋର ବୋଲି ଧରିବି").

Exception: offeree ର ନିଜର ପୂର୍ବ ଆଚରଣ ଦେଖାଇଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କର ନୀରବତା acceptance ର ପ୍ରମାଣ.

Offeror ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ପରେ ହୋଇଥିବା acceptance offer କୁ contract କରେ **ନାହିଁ** (CSQ 5.1).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଉତ୍ତର ନାହିଁ ମାନେ 'ହଁ' ନୁହେଁ.** Offeror ତୁମ ବଦଳରେ ତୁମର ଉତ୍ତର ଲେଖିପାରିବ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.14 T 1.6 · ଧାରଣା

★ OL 1.6.1, 1.6.2 · Scanner U1 TQ 6.1, U1 CSQ 6.1 · SM pp.2.26–2.28

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Offer ଓ acceptance ର communication କେବେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ (ss. 3 ଓ 4)? Committee ର ଜଣେ ସଦସ୍ୟ ଦ୍ୱାରା leak ହୋଇଥିବା acceptance କ'ଣ communicated?

ଉତ୍ତର

Modes (s. 3): ଯେକୌଣସି **act** ଦ୍ୱାରା (ଲିଖିତ କିମ୍ବା ମୌଖିକ ଶବ୍ଦ, conduct) କିମ୍ବା communicate କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ **omission** ଦ୍ୱାରା; ନୀରବତା omission ନୁହେଁ; କେବଳ ମନରେ assent communication ନୁହେଁ.

Offer ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ଏହା offeree ର **ଜ୍ଞାନକୁ ଆସେ** (12 ତାରିଖରେ ପହଞ୍ଚିଥିବା ଚିଠି 15 ତାରିଖରେ ପଢ଼ାଗଲା → 15 ତାରିଖରେ communicated).

Acceptance (s. 4): proposer ବିରୁଦ୍ଧରେ, ଯେତେବେଳେ ଏହା acceptor ର କ୍ଷମତା ବାହାରକୁ transmission ଧାରାରେ ରଖାଯାଏ (post କରିବା); acceptor ବିରୁଦ୍ଧରେ, ଯେତେବେଳେ ଏହା proposer ର ଜ୍ଞାନକୁ ଆସେ.

Committee ର ଜଣେ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଥା school ର communication ନୁହେଁ: Mr Parth ଙ୍କର କୌଣସି contract ନଥିଲା (CSQ 6.1; Central Bank Yeotmal ରେ ଅଜଣା bank resolution).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Post କଲେ proposer ବନ୍ଧା; ପହଞ୍ଚିଲେ acceptor ବନ୍ଧା.**

କାର୍ଡ 2.15 T 1.8 · ଧାରଣା

★ OL 1.8.3, 1.6.3 · Scanner U1 CSQ 6.3, U1 CSQ 8.1, U1 CSQ 8.2 · SM pp.2.27–2.28, 2.31–2.32

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

A ଡାକ ଦ୍ୱାରା offer କରନ୍ତି ଓ B ଡାକ ଦ୍ୱାରା accept କରନ୍ତି. କିଏ କେଉଁଟି revoke କରିପାରିବ, ଓ କେତେ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ? Revocation telegram ପ୍ରଥମେ କିମ୍ବା acceptance ଚିଠି ସହ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ପହଞ୍ଚିଲେ କ'ଣ ହେବ?

ଉତ୍ତର

ଡାକ ଦ୍ୱାରା offer ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ଚିଠି **ପଢ଼ାଯାଏ**. Proposer acceptance post ହେବା ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାକୁ revoke କରିପାରେ, ତା'ପରେ ନୁହେଁ (s. 5).

Acceptance କୁ acceptor ଯେକୌଣସି ସମୟରେ **acceptance ଚିଠି proposer ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ କିମ୍ବା ପହଞ୍ଚିବା ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ** revoke କରିପାରେ, ତା'ପରେ ନୁହେଁ.

Revocation telegram ପ୍ରଥମେ କିମ୍ବା ଏକାସାଙ୍ଗରେ acceptance ଚିଠି ସହ ପହଞ୍ଚିଲେ, revocation **absolute** (SM). Scanner ଉତ୍ତର ଯୋଗ କରେ ଯେ ଦୁଇଟି ଏକାସାଙ୍ଗରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ପ୍ରଥମେ କେଉଁଟି ପଢ଼ାଗଲା ତା'ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିପାରେ.

Offer ର revocation offeree ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ post ହୋଇଥିବା acceptance କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ (CSQ 6.3); କିନ୍ତୁ କେଉଁ ପ୍ରକାର ତାହା ନ କହି ଓ stock ନ ଥାଇ 'oil' → agreement ତଥାପି void.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Offer: acceptance post ହେବା ଯାଏଁ ଫେରାଅ. Acceptance: ପହଞ୍ଚିବା ଯାଏଁ ଫେରାଅ.** ଦୁଇଟି ଘଣ୍ଟା, ଦୁଇଟି ଅଟକିବା ସ୍ଥାନ.

କାର୍ଡ 2.16 T 1.8 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★ OL 1.8.4 · Scanner U1 CSQ 8.3 · SM p.2.31

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

X ଏକ offer 6 pm ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୋଲା ରଖିବାକୁ promise କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତା' ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ଜିନିଷ ବିକିଦିଅନ୍ତି. Offeree ତଥାପି accept କରିପାରିବ କି?

ଉତ୍ତର

ନା. Offer ଖୋଲା ରଖିବାର promise acceptance ପୂର୍ବରୁ ଏହାର revocation କୁ ରୋକେ **ନାହିଁ**.

s. 5 ଅନୁସାରେ, proposer ବିରୁଦ୍ଧରେ acceptance ର communication ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ offer revoke କରାଯାଇପାରେ, ଯଦିଓ ସେ ଏହାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପାଇଁ ଖୋଲା ରଖିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଥିଲା.

Chairs 15.02 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ offer ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ 13.02 ରେ C କୁ ବିକ୍ରି ହେଲା; B 14.02 ରେ accept କଲେ: B damages ଦାବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ, କାରଣ ଏହା କେବଳ offer ଥିଲା (CSQ 8.3).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **'6 pm ଯାଏଁ ଖୋଲା' ଏକ ଇଚ୍ଛା, ତାଲା ନୁହେଁ.** କେବଳ acceptance ହିଁ offer କୁ ତାଲା ଲଗାଏ.

କାର୍ଡ 2.17 T 1.8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 1.8.1, 1.8.2, 1.6.5 · Scanner U1 TQ 8.1, U1 CSQ 6.2 · SM pp.2.32–2.33

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Offer ର **ସାତଟି revocation ମାଧ୍ୟମ** ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ. **Condition precedent** ପୂରଣ ନ ହେଲେ କ'ଣ ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

(1) revocation ର **Notice**; (2) **ସମୟ ଅତିବାହିତ (lapse of time)** (ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କିମ୍ବା reasonable); (3) **condition precedent** ବିଫଳ ହେବା (s. 6); (4) proposer ର **ମୃତ୍ୟୁ କିମ୍ବା insanity**, ଯଦି acceptance ପୂର୍ବରୁ acceptor ଜାଣିପାରେ;

(5) **counter offer**; (6) **prescribed କିମ୍ବା usual mode** ରେ accept ନ ହେବା; (7) **subsequent illegality**.

Condition precedent: offeror କୌଣସି document କିମ୍ବା earnest money ଦାବି କରିପାରେ; ଯୋଗାଇ ନ ଦେଲେ proposal **communication ବିନା** ସ୍ୱତଃ lapse ହୁଏ.

Bright Scholars: fee ଦିଆଯାଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା documents ଦାଖଲ ହେଲା ନାହିଁ → admission offer revoked ହୋଇଯାଇଥିଲା; Vishal ଙ୍କୁ ନ ଜଣାଇ cancel କରିବା ବୈଧ ଥିଲା (CSQ 6.2).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ N-L-C-D-C-M-I: Notice, Lapse, Condition, Death, Counter offer, Mode, Illegality. ଛଅ ଉପାୟରେ ଦ୍ୱାର ଆପେ ବନ୍ଦ ହୁଏ, ସପ୍ତମରେ ଆଇନ ହିଁ ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରିଦିଏ (illegality).

କାର୍ଡ 2.18 T 2.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 2.1.1 · Scanner U2 TQ 1.1 · SM pp.2.46–2.47

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Consideration ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ. **s. 2(d)** କ'ଣ କହେ, ଏବଂ ସଂଜ୍ଞା ପାଇଁ କେଉଁ case ର ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଏ?

ଉତ୍ତର

Consideration = **quid pro quo**, "ବଦଳରେ କିଛି". ଏହାର ଦୁଇ ଦିଗ: promisor ପାଇଁ benefit, promisee ପାଇଁ detriment.

s. 2(d): promisor ର ଇଚ୍ଛାରେ promisee କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କିଛି କରିଛି କିମ୍ବା କରିବାଠୁ ବିରତ ରହିଛି, କରୁଛି କିମ୍ବା କରିବାଠୁ ବିରତ ରହୁଛି, କିମ୍ବା କିଛି କରିବାକୁ କିମ୍ବା ବିରତ ରହିବାକୁ promise କରେ; ଏପରି act, abstinence କିମ୍ବା promise ହେଉଛି consideration.

Misa v. Currie: ଏକ party ପାଇଁ କିଛି right, interest, profit କିମ୍ବା benefit, କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ party ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା, ସହିତ ହୋଇଥିବା କିମ୍ବା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା forbearance, detriment, loss କିମ୍ବା responsibility.

Consideration ଟଙ୍କା ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ A-A-P: Act, Abstinence, Promise ଏହି ତିନୋଟି ମୁଦ୍ରାରେ ଏକ promise ର ମୂଲ୍ୟ ଦିଆଯାଇପାରେ.

କାର୍ଡ 2.19 T 2.2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 2.1.2, 2.2.2 · Scanner U2 TQ 1.1, U2 TQ 2.2 · SM pp.2.48–2.50

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Consideration ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ **ଆଠଟି legal rules** କହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

(1) **promisor ର ଇଚ୍ଛାରେ** move ହେବା ଉଚିତ; (2) **promisee କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ** move ହୋଇପାରେ; (3) **executed କିମ୍ବା executory** ହୋଇପାରେ; (4) **past, present କିମ୍ବା future** ହୋଇପାରେ;

(5) **adequate ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ**; (6) **ଯାହା କରିବାକୁ କେହି ପୂର୍ବରୁ legally ବାଧ** ତାହା ନୁହେଁ; (7) **ବାସ୍ତବ (real)** ହେବା ଉଚିତ, illusory ନୁହେଁ; (8) unlawful, immoral କିମ୍ବା public policy ବିରୁଦ୍ଧ ହେବା **ଉଚିତ ନୁହେଁ**.

ଉଦାହରଣ: ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଇଚ୍ଛାରେ କରାଯାଇଥିବା କାମ consideration ନୁହେଁ (Durga Prasad v. Baldeo); witness କୁ ଦେବାର promise void; doctor କୁ fee ଠାରୁ ₹2,000 ଅଧିକ ଦେବା void; ଯାଦୁ ଦ୍ୱାରା ଗୁପ୍ତଧନ ଆବିଷ୍କାର illusory.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **D-P-E-P-A-L-R-L:** Desire, Person, Executed/executory, Past/present/future, Adequacy, Legal duty, Real, Lawful. ଆଠ ଅକ୍ଷରକୁ ଏକ ସୁରରେ ଗାଇ ଗାଇ ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 2.20 T 2.2 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★ OL 2.2.1 · Scanner U2 TQ 2.1 · SM pp.2.49, 2.57

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

"ବୈଧ contract ହେବା ପାଇଁ consideration adequate ହେବା ଉଚିତ." ମନ୍ତବ୍ୟ ଦିଅନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

ସତ ନୁହେଁ. Consideration **adequate ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ**; ଏହା ଏପରି କିଛି ହେବା ଉଚିତ ଯାହାକୁ law **କିଛି ମୂଲ୍ୟ** ଦିଏ. Adequacy agreement ସମୟରେ parties ଙ୍କର ବିଚାର୍ଯ୍ୟ, ଅଦାଲତର ନୁହେଁ (Bolton v. Modden).

s. 25 ର Explanation 2: promisor ର consent ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଦିଆଯାଇଥିଲେ, କେବଳ consideration inadequate ହେତୁ agreement void ହୁଏ ନାହିଁ.

କିନ୍ତୁ **ଅତ୍ୟଧିକ inadequacy** consent **free ନଥିବାର** ପ୍ରମାଣ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ: ₹60 lakh ର ଘର ₹10 lakh ରେ ବିକ୍ରି କେବଳ ମୂଲ୍ୟ ଯୋଗୁଁ void ନୁହେଁ, ଯଦି coercion, undue influence କିମ୍ବା fraud ଦାବି କରାଯାଇନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଅଦାଲତ promise ଓଜନ କରେ, ଦାମ୍ ନୁହେଁ.** ଖରାପ ସଉଦା ବି ସଉଦା, ଯଦି ଦାମ୍ ଏତେ କମ୍ ନୁହେଁ ଯେ ଚାପର ଗନ୍ଧ ଆସେ.

କାର୍ଡ 2.21 T 2.2 · ଧାରଣା

★ OL 2.2.3, 2.3.3 · Scanner U2 CSQ 2.1, U2 CSQ 3.2 · SM pp.2.48, 2.50

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି consideration ଦେଇ ନାହିଁ, ସେ କ'ଣ ତା'ର ଲାଭ ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା promise ଉପରେ ମାମଲା କରିପାରେ? "stranger to consideration" ଓ "stranger to contract" ବୁଝାନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Consideration promisee **କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି** ଠାରୁ move ହୋଇପାରେ: **stranger to a consideration ଥାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ stranger to a contract ନୁହେଁ** (s. 2(d)).

Chinnayya v. Ramayya (1882): ଜଣେ ବୃଦ୍ଧା ନିଜ ଝିଅକୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଦେଲେ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ଯେ ସେ ନିଜ ଭାଇ (ମାମୁଁ) କୁ ବାର୍ଷିକ annuity ଦେବେ; ଝିଅ ସେହି ଦିନ ତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଲିଖିତ ଅଙ୍ଗୀକାର ଦସ୍ତଖତ କଲେ. ମାମୁଁ ଆଦାୟ କରିପାରିଲେ.

Deed of gift ଓ promise ଏକ ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ transaction ଭାବେ execute ହୋଇଥିଲା; donor ର consideration ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା (CSQ 2.1, CSQ 3.2).

Stranger to the contract ମାମଲା କରିପାରିବ ନାହିଁ, ଯଦି ଗୋଟିଏ exception ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ (ପରବର୍ତ୍ତୀ ବିଷୟ).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଯେକେହି ଦାମ୍ ଦେଇପାରେ; କେବଳ party ମାମଲା କରିପାରେ.** ମାମୁଁ ଦାମ୍ ଦେବାରେ ବାହାର ଲୋକ ଥିଲେ, promise ରେ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 2.22 T 2.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 2.3.1, 2.3.2 · Scanner U2 TQ 3.1, U2 TQ 3.2, U2 TQ 3.3, U2 CSQ 3.1 · SM pp.2.50–2.52, 2.57

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Privity of contract ର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଓ ଏହାର **ସାତଟି exceptions** କହନ୍ତୁ. ଜମି ସହ ଚାଲୁଥିବା covenant ବିକ୍ରେତାର ପୁଅକୁ କିପରି ସାହାଯ୍ୟ କରେ?

ଉତ୍ତର

Privity: କେବଳ contract ର party ଏହା ଉପରେ ମାମଲା କରିପାରେ; contract ର stranger ପାରେ ନାହିଁ.

Exceptions: (1) **trust**; (2) ଲିଖିତ **family settlement**; (3) **marriage** ବ୍ୟବସ୍ଥା; (4) **assignment** (ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦକ୍ଷତା ଜଡ଼ିତ ନୁହେଁ); (5) **acknowledgement କିମ୍ବା estoppel**; (6) **covenant running with land**; (7) authority ମଧ୍ୟରେ **agent** ମାଧ୍ୟମରେ contract.

Covenant running with land: notice ଥିବା କ୍ରେତା ବାନ୍ଧି ହୋଇଥାଏ, ଏବଂ ବିକ୍ରେତାର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଏହାକୁ enforce କରିପାରେ. Chotelal, Mohanlal ବିରୁଦ୍ଧରେ 1 acre ଦାବି କରିପାରିଲେ (CSQ 3.1).

ସେହି case ରେ consideration Chotelal ଙ୍କ ପିତାଙ୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ move ହୋଇଥିଲା, ଏବଂ sale deed ଓ promise ଏକ ସାଙ୍ଗରେ execute ହୋଇଥିଲା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ T-F-M-A-A-C-A: Trust, Family settlement, Marriage, Assignment, Acknowledgement, Covenant, Agent. ଏକ ଅକ୍ଷର, ଏକ exception; ସାତ ଅକ୍ଷରକୁ ଗୋଟିଏ ନିଶ୍ୱାସରେ ପଢ଼ି ମନେ ରଖନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 2.23 T 2.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 2.4.1, 2.4.8 · Scanner U2 TQ 4.1, U2 CSQ 4.7 · SM pp.2.52–2.53

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

"No consideration, no contract" (s. 25). ଯେଉଁ **ସାତଟି exceptions** ରେ consideration ବିନା agreement ବୈଧ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

(1) **Natural love and affection** [s. 25(1)]; (2) **past voluntary services** ପାଇଁ ଦେୟ [s. 25(2)]; (3) **time-barred debt** ଶୋଧିବାର promise [s. 25(3)]; (4) **agency** (s. 185); (5) **completed gift** (s. 25 ର Explanation 1); (6) **bailment** (s. 148); (7) **charity**.

Agency ଓ bailment ପାଇଁ **କୌଣସି consideration ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ** (ss. 185 ଓ 148).

Completed gift: donor ଓ donee ମଧ୍ୟରେ ବୈଧ, ଯେପରି ବନ୍ଧୁ ତା'ର ଜନ୍ମଦିନରେ ପ୍ରକୃତରେ ଦେଇଥିବା iPhone (CSQ 4.7).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ N-P-T-A-G-B-C: Natural love, Past service, Time-barred debt, Agency, Gift, Bailment, Charity. ସାତ ଦ୍ୱାର, ସାତ ଅକ୍ଷର: ପ୍ରେମ, ସେବା, ଋଣ, agency, ଉପହାର, bailment, ଦାନ.

କାର୍ଡ 2.24 T 2.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 2.4.2, 2.4.4, 2.4.5 · Scanner U2 TQ 4.2, U2 CSQ 4.2, U2 CSQ 4.8, U1 CSQ 2.1 · SM p.2.52

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 25(1) ର ଚାରିଟି ସର୍ତ୍ତ (natural love and affection) କହନ୍ତୁ. Unregistered deed କିମ୍ବା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ promise କ'ଣ ଯୋଗ୍ୟ?

ଉତ୍ତର

(i) **natural love and affection** ରୁ କରାଯାଇଥିବା; (ii) parties **ନିକଟ ସମ୍ପର୍କ**ରେ; (iii) **ଲିଖିତ**; (iv) ଆଇନ ଅନୁସାରେ **registered**.

ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଲିଖିତ ଓ registered promise (ଯେପରି ନିଜ ରୋଜଗାର ଦେବା, କିମ୍ବା ବୋହୂ ପାଇଁ ସୁନା ହାର) consideration ବିନା enforceable.

Unregistered deed ବିଫଳ ହୁଏ: Om Kashyap ଙ୍କ ଝିଅକୁ ନିଜ ଘର ଦାନର ଲିଖିତ ଅଙ୍ଗୀକାର, ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ register ହୋଇନଥିବାରୁ enforceable ନଥିଲା (CSQ 4.2).

ବନ୍ଧୁମାନେ ବିଫଳ: ବନ୍ଧୁକୁ ସୁନା ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେବାର Amol ଙ୍କ promise enforceable ନୁହେଁ; ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହା କେବଳ ଲିଖିତ ଓ registered ହେଲେ enforceable (CSQ 4.8).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ପ୍ରେମ + ନିକଟ ସମ୍ପର୍କ + ଲିଖିତ + registered = ଚାରି ତାଲା. ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଚାବି ନାହିଁ; unregistered deed ରେ ଗୋଟିଏ ତାଲା ଖୋଲା ରହିଯାଏ.

କାର୍ଡ 2.25 T 2.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 2.4.2, 2.4.3 · Scanner U2 TQ 4.2, U2 CSQ 4.1, U2 CSQ 4.6 · SM pp.2.13, 2.53
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ କେବେ **time-barred debt** ଶୋଧିବାର promise ନୂଆ consideration ବିନା enforceable (s. 25(3))?	ଉତ୍ତର Limitation ଦ୍ୱାରା barred ହୋଇଥିବା debt ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ଶୋଧିବାକୁ promise **ଲିଖିତ** ଏବଂ **debtor କିମ୍ବା ତାଙ୍କ authorised agent ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା signed** ହେବା ଉଚିତ. Limitation Act ଅନୁସାରେ **ତିନି ବର୍ଷ** ପରେ debt unenforceable ହୋଇଯାଏ. SM ଉଦାହରଣ: A ₹60,000 (time-barred) ଦେବାକୁ ଅଛନ୍ତି ଓ final settlement ରେ ₹50,000 ଶୋଧିବାକୁ ଲିଖିତ promise ରେ ସହି କରନ୍ତି → **କେବଳ ₹50,000** ପାଇଁ enforceable. Bhuvika ଙ୍କ time-barred loan ଶୋଧିବାର ଲିଖିତ promise Madan ଙ୍କ ଦାବିକୁ ବୈଧ କଲା (CSQ 4.6).
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ମରା ଋଣ, ଜୀବନ୍ତ କଲମ:** କେବଳ ସହି କରାଯାଇଥିବା ଲିଖିତ promise ଏହାକୁ ଫେରାଇ ଆଣେ, ଏବଂ କେବଳ promise କରାଯାଇଥିବା ପରିମାଣ ପାଇଁ.	

କାର୍ଡ 2.26 T 2.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★ OL 2.4.7 · Scanner U2 CSQ 4.5 · SM pp.2.52–2.53
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Past voluntary services** ପାଇଁ ଦେୟ ଦେବାର promise ପାଇଁ s. 25(2) ର **ଚାରିଟି ସର୍ତ୍ତ** କହନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର (i) services **ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ** କରାଯାଇଥିବା; (ii) **promisor ପାଇଁ** କରାଯାଇଥିବା; (iii) services କରାଯିବା ସମୟରେ promisor **ଅସ୍ତିତ୍ୱରେ** ଥିବା; (iv) promisor ର **ଦେୟ ଦେବାର ଇଚ୍ଛା** ଥିବା. SM ଉଦାହରଣ: P, R ର wallet ପାଇ ଫେରାଇ ଦିଅନ୍ତି, R ₹10,000 ଦେବାକୁ promise କରନ୍ତି → valid; ଭାଣିଜା ମାମଲାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ, ପରେ ₹10,000 ର promise → valid. CSQ 4.5: Ramesh ବିନା ମାଗିଲେ ହଜିଥିବା documents ଫେରାଇଲେ; Abhimanyu ପରେ ₹50,000 ଦେବାକୁ promise କଲେ ଓ liable (Scanner ଉତ୍ତର ଏକ ଲିଖିତ, signed promise ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ; SM କେବଳ ଚାରିଟି ସର୍ତ୍ତ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରେ).
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **V-F-E-I = Volunteered, For him, Existed then, Intended to pay.** 'ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ, ତା' ପାଇଁ, ସେତେବେଳେ ଥିଲା, ଦେବାର ମନ ଥିଲା.'	

କାର୍ଡ 2.27 T 2.4 · ଧାରଣା	★★ OL 2.4.6 · Scanner U2 CSQ 4.3, U2 CSQ 4.4 · SM p.2.53
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ କେବେ **charity ରେ ଦାନ** କରିବାର promise consideration ବିନା enforceable? Case ର ନାମ କହନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର ବୈଧ, ଯେତେବେଳେ promisee ଦାନ କରିବାର promise ଉପରେ ଭରସା କରି **liability ଗ୍ରହଣ କରେ** (**Kadarnath v. Gorie Mohammad**). SM ଉଦାହରଣ: ମନ୍ଦିର secretary ଙ୍କୁ ₹1,00,000 ର promise; ସେ ସେଥିରେ ଭରସା କରି ମରାମତି ଖର୍ଚ୍ଚ ଉଠାନ୍ତି; ସେ ଦାବି କରିପାରିବେ. CSQ 4.3: Mr S ଶିଶୁର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ₹2 lakh ର promise କଲେ; Mr A ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥାରେ ₹1.5 lakh ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ → A, ₹1.5 lakh ଦାବି କରିପାରିବେ. CSQ 4.4: ମନ୍ଦିର trust ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ promise ଉପରେ ଭରସା କରି କାମ ବଢ଼ାଇଲା → committee ସଫଳ. Scanner: liability promise କରାଯାଇଥିବା ପରିମାଣ କିମ୍ବା ଉଠାଯାଇଥିବା liability, ଯେଉଁଟି କମ୍, ତା'ରେ ସୀମିତ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Promise + liability ଉଠାଯାଇଛି = enforceable.** ଯେଉଁ ଦାନର କଥାରେ କେହି କାମ କରିନାହିଁ, ତାହା କେବଳ ଏକ ଇଚ୍ଛା.

କାର୍ଡ 2.28 T 3.1 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ	★★★ OL 3.1.4 · Scanner U3 CSQ 1.4, U3 CSQ 1.5, U3 CSQ 1.7 · SM pp.2.59–2.60, 2.62
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Minor ର agreement void, voidable ନା valid? ସେ ବୟସ୍କ ହେଲେ ତାହା ratify କରିପାରିବେ କି? Lender ବାପା-ମାଆଙ୍କ ଉପରେ ମାମଲା କରିପାରିବ କି?	ଉତ୍ତର Minor (**18** ବର୍ଷରୁ କମ୍, Indian Majority Act, 1875) competent ନୁହେଁ: ତାଙ୍କର agreement **void ab initio**, ଆରମ୍ଭରୁ ହିଁ void. **Mohori Bibi v. Dharmo Das Ghose** (1903): ଜଣେ minor ₹8,000 ପାଇ ନିଜ ଘର ₹20,000 ପାଇଁ mortgage କଲେ; contract void ଥିଲା ଓ ସେ କିଛି ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନଥିଲେ. **Ratify ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ:** void agreement ବୟସ୍କ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କେବେ ratify ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ; ବୟସ୍କ ହେବା ପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ନୂଆ promissory note consideration ଅଭାବରୁ void (SM Example 1; CSQ 1.4). **ବାପା-ମାଆଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦାବି ନାହିଁ:** minor ନିଜ ପିତାମାତା କିମ୍ବା guardian ଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିପାରିବ ନାହିଁ, ଯଦି ସେ ସେମାନଙ୍କ agent ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁନାହିଁ (CSQ 1.5, CSQ 1.7).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଯେଉଁ ବିହନ କେବେ ବୁଣାଯାଇ ନାହିଁ, ତାକୁ ପାଣି ଦେଇ ଲାଭ ନାହିଁ.** 18 ହେବା ଦ୍ୱାରା ଆରମ୍ଭରୁ void agreement ବଞ୍ଚିଉଠେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.29 T 3.1 · ଧାରଣା

★ OL 3.1.3, 3.1.6, 3.1.7 · Scanner U3 TQ 1.2, U3 CSQ 1.2, U3 CSQ 1.6 · SM pp.2.60, 2.62

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Minor କ'ଣ କରିପାରେ? **Beneficiary** ଭାବେ minor, **agent** ଭାବେ minor, ଏବଂ minor ପାଇଁ **surety** ହେଉଥିବା adult ବିଷୟରେ ବୁଝାନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Beneficiary: ଅନ୍ୟ party କୁ ନିଜ ପ୍ରତି ବାନ୍ଧିବାକୁ minor ପାଇଁ କିଛି ବାଧ୍ୟ ନାହିଁ; ତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ promissory note କିମ୍ବା mortgage ଉପରେ ମାମଲା କରାଯାଇପାରେ. ସେ partner ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ partnership ର **benefits** ରେ ସାମିଲ ହୋଇପାରିବେ.

Agent: minor agent ଭାବେ କାମ କରିପାରେ କିନ୍ତୁ ନିଜ principal ପ୍ରତି **liable ନୁହେଁ**; minor agent ଠାରୁ କିଣିଥିବା କ୍ରେତା ଭଲ title ରଖେ (CSQ 1.6).

Surety: minor ର କ୍ରୟ ପାଇଁ surety ଭାବେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା adult **liable** (creditor ସହ ସିଧା contract); surety ମଧ୍ୟ minor ହେଲେ guarantee void (CSQ 1.2).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନିଅ, କାମ କର, କେବେ ଋଣୀ ହୁଅ ନାହିଁ:** minor benefit ନେଇପାରେ ଓ agent ହୋଇପାରେ, ଋଣୀ ହୁଏ ନାହିଁ; ତା' ପାଇଁ guarantee ର ବୋଝ adult ବହନ କରେ.

କାର୍ଡ 2.30 T 3.1 · ଧାରଣା

★★ OL 3.1.5 · Scanner U3 CSQ 1.3 · SM p.2.60

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଜଣେ minor ମିଛରେ ନିଜକୁ adult କହି ₹40,000 ଧାର ନିଅନ୍ତି. Lender କ'ଣ ଫେରସ୍ତ ପାଇପାରିବ? ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ନ ହୋଇଥିବା ଟଙ୍କା ବିଷୟରେ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

Minor **ସର୍ବଦା minority ର ଆପତ୍ତି ଉଠାଇପାରେ**; ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ **estoppel ର ନିୟମ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ**, ଯଦିଓ ସେ ନିଜକୁ major ବୋଲି ମିଛ କହି loan ନେଇଥିଲେ. ସେ ଯେଉଁ ପରିମାଣ ପୂର୍ବରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିସାରିଛନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ **liable ନୁହେଁ**.

ଖର୍ଚ୍ଚ ନ ହୋଇଥିବା ଟଙ୍କା ଫେରାଇବାକୁ କୁହାଯାଇପାରେ; Scanner ଯୋଗ କରେ ଯେ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି (laptop) ଫେରାଇବାକୁ ଆଦେଶ ଦିଆଯାଇପାରେ (CSQ 1.3).

Rahul: ₹40,000 ଶୋଧିବାକୁ liable ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ laptop ଫେରାଇବାକୁ ଆଦେଶ ପାଇପାରନ୍ତି.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **'ମୁଁ ବୟସ ବିଷୟରେ ମିଛ କହିଥିଲି' lender ପାଇଁ ଢାଲ ନୁହେଁ.** Minor ନିଜର plea ରଖେ; କେବଳ ହାତରେ ଥିବା ଜିନିଷ ଫେରସ୍ତ ନିଆଯାଇପାରେ.

କାର୍ଡ 2.31 T 3.1 · ଧାରଣା

★★ OL 3.1.1, 3.1.2 · Scanner U3 TQ 1.1, U3 CSQ 1.1, U3 CSQ 1.4, U3 CSQ 1.7 · SM pp.2.60–2.61

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

"Minor କୁ ଯୋଗାଯାଇଥିବା necessaries ପାଇଁ ସେ ଦେୟ ଦେବାକୁ liable." ଠିକ୍ ନା ଭୁଲ? s. 68 ବୁଝାନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

ଯେପରି ଲେଖାଯାଇଛି ସେପରି ଭୁଲ. s. 68 ଅନୁସାରେ supplier କୁ minor ର **ସମ୍ପତ୍ତିରୁ** ପରିଶୋଧ କରାଯାଏ; **ବ୍ୟକ୍ତିଗତ liability ନାହିଁ**, ଏବଂ necessaries ର ମୂଲ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ କେବେ ନୁହେଁ.

ଦୁଇଟି ସର୍ତ୍ତ: ତାଙ୍କ **station in life** ରେ ସମର୍ଥନ ପାଇଁ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଭାବେ ଆବଶ୍ୟକ ଜିନିଷ, ଏବଂ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପୂର୍ବରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଯୋଗାଣ ନଥିବା.

Necessaries ରେ education ଓ funeral expenses ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ; luxuries କିମ୍ବା ମହଙ୍ଗା ଜିନିଷ ନୁହେଁ. Test ହେଲା ଉପଯୋଗିତା, ସଜାବଟ ନୁହେଁ.

Shruti ର credit ରେ ₹70,000 laptop: କେବଳ ₹20,000 (ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି) ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ. College fees ଓ ବହି ପାଇଁ loan: minor ର ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ (CSQ 1.1).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Estate ଦେଏ; minor କେବେ ନୁହେଁ.** 'ଉପଯୋଗିତା, ସଜାବଟ ନୁହେଁ' ଠିକ୍ କରେ କ'ଣ necessary.

କାର୍ଡ 2.32 T 3.1 · ଧାରଣା	★★ OL 3.1.8 · Scanner U3 CSQ 1.8 · SM pp.2.59, 2.63
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Unsound mind** ର ବ୍ୟକ୍ତି କେବେ contract କରିବାକୁ competent (s. 12)? s. 11 ଅନୁସାରେ ଆଉ କିଏ ଅଯୋଗ୍ୟ?	ଉତ୍ତର **s. 11:** competent, ଯଦି ସେ ବୟସ୍କ (age of majority), **sound mind** ର, ଏବଂ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ କୌଣସି law ଦ୍ୱାରା ଅଯୋଗ୍ୟ ଘୋଷିତ ନୁହେଁ. **s. 12:** ସେତେବେଳେ ସେ contract ବୁଝିବାକୁ ଓ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ଉପରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ବିଷୟରେ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବିଚାର କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେଲେ ସେ sound mind ର. Sound mind ର ନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର agreement **void**. ସାଧାରଣତଃ unsound କିନ୍ତୁ କେବେ କେବେ sound → lucid intervals ରେ contract କରିପାରେ; ସାଧାରଣତଃ sound କିନ୍ତୁ କେବେ କେବେ unsound (delirium, ମତ୍ତତା) → ସେତେବେଳେ contract କରିପାରିବ ନାହିଁ. ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅନୁସାରେ ଅଯୋଗ୍ୟ: foreign sovereigns ଓ ambassadors, alien enemy, corporations, convicts, insolvents. ₹2,00,000 ମୂଲ୍ୟର ସମ୍ପତ୍ତି unsound mind ର ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ₹25,000 ରେ ବିକ୍ରି → void (CSQ 1.8).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ସହି କରିବା ମୁହୂର୍ତ୍ତର test:** ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ sound ହେଲେ contract କରିପାରେ; lucid interval ଗଣାଯାଏ, delirium ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 2.33 T 3.2 · ଧାରଣା	★★ OL 3.2.1, 3.3.15 · Scanner U3 CSQ 2.1, U3 CSQ 2.2, U3 CSQ 3.9 · SM pp.2.64–2.65
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Consent** (s. 13) ଓ **free consent** (s. 14) ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ. Joy flat no. 101 offer କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ Roy ଭାବନ୍ତି ଏହା flat no. 102: contract ଅଛି କି?	ଉତ୍ତର **s. 13:** ଦୁଇ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି **ଏକ ଜିନିଷ ଉପରେ ଏକ ଅର୍ଥରେ** agree କଲେ consent କରନ୍ତି (consensus ad idem). **s. 14:** consent free, ଯେତେବେଳେ ଏହା **coercion, undue influence, fraud, misrepresentation କିମ୍ବା mistake** ଦ୍ୱାରା ହୋଇନାହିଁ. ପ୍ରଥମ ଚାରୋଟି ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିଲେ → ଯେଉଁ party ର consent ଏହିପରି ହୋଇଛି ତାଙ୍କ ବିକଳ୍ପରେ contract **voidable**; mistake ଦ୍ୱାରା vitiated → **void**. ଭିନ୍ନ flat, ନାଲି କାର୍ ବନାମ କଳା କାର୍, ମନରେ Maruti ବନାମ Wagon R → consensus ad idem ନାହିଁ → **contract ନାହିଁ** (CSQ 2.1, CSQ 2.2, CSQ 3.9).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଏକ ଜିନିଷ, ଏକ ଅର୍ଥ.** ଜଣେ '101' କହିଲେ ଓ ଅନ୍ୟ ଜଣେ '102' ଶୁଣିଲେ, enforce କରିବାକୁ କିଛି ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.34 T 3.3 · ଧାରଣା

★★ OL 3.3.1, 3.3.2 · Scanner U3 TQ 3.5, U3 TQ 3.8, U3 TQ 3.10 · SM pp.2.65–2.66

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Coercion (s. 15) ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ ଓ ଏହାର ପ୍ରଭାବ କହନ୍ତୁ. **Suicide** କରିବାର ଧମକ କ'ଣ coercion?

ଉତ୍ତର

s. 15: Indian Penal Code ଦ୍ୱାରା ନିଷିଦ୍ଧ କୌଣସି କାମ କରିବା କିମ୍ବା କରିବାର ଧମକ ଦେବା (Scanner ଉତ୍ତର Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023 ର ଉଲ୍ଲେଖ କରେ), କିମ୍ବା କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତି ବେଆଇନ ଭାବେ ଅଟକାଇ ରଖିବା କିମ୍ବା ରଖିବାର ଧମକ ଦେବା, କାହାର କ୍ଷତି କରି, agreement କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ.

ଏହା କୌଣସି party ଠାରୁ ଆସିବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ ଏବଂ ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ.

ପ୍ରଭାବ: coerced party ର ବିକଳ୍ପରେ contract **voidable** (**s. 19**); coercion ଅଧୀନରେ ପାଇଥିବା ଟଙ୍କା କିମ୍ବା ଜିନିଷ ଫେରାଇବାକୁ ହେବ (**s. 72**).

Suicide ଧମକ = coercion: Penal Code ଦ୍ୱାରା suicide ନିଷିଦ୍ଧ, ଯଦିଓ ଦଣ୍ଡନୀୟ ନୁହେଁ; ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁତ୍ରଙ୍କଠାରୁ suicide ର ଧମକ ଦେଇ ଆଦାୟ କରାଯାଇଥିବା release deed ବାତିଲ କରାଗଲା.

ବନ୍ଧୁକ ଦେଖାଇ scooter ବିକ୍ରି → X ର ବିକଳ୍ପରେ voidable, Y ର ନୁହେଁ (TQ 3.8).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଧମକ + ଅପରାଧ, କିମ୍ବା ଧମକ + ଜବତ ସମ୍ପତ୍ତି = coercion.** Voidable (s. 19), ଫେରସ୍ତ (s. 72); 'ମୁଁ ମରିଯିବି' କହିବା ମଧ୍ୟ ଗଣାଯାଏ.

କାର୍ଡ 2.35 T 3.3 · ଧାରଣା

★ OL 3.3.3 · Scanner U3 TQ 3.4, U3 TQ 3.6 · SM pp.2.66–2.67, 2.84

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Undue influence (s. 16) ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ. କେଉଁ ଚାରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଜଣେ ଅନ୍ୟର **ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ (dominate the will)** ବିସ୍ତାର କରିପାରେ? Burden of proof କାହା ଉପରେ?

ଉତ୍ତର

s. 16: ସମ୍ପର୍କ ଏପରି ଯେ ଏକ party ଅନ୍ୟର **ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ** ବିସ୍ତାର କରିପାରେ ଏବଂ ସେହି ସ୍ଥିତିର ଉପଯୋଗ କରି **ଅନ୍ୟାୟ ସୁବିଧା (unfair advantage)** ନିଏ.

ପ୍ରାଧାନ୍ୟର ସ୍ଥିତି ଉଠେ: (a) ପ୍ରକୃତ କିମ୍ବା ଦୃଶ୍ୟମାନ **authority** ରୁ (master ଓ servant, doctor ଓ patient); (b) **fiduciary** ସମ୍ପର୍କରୁ (solicitor ଓ client, guru ଓ devotee); (c) ଅସୁସ୍ଥତା, ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ କିମ୍ବା ଶାରୀରିକ କଷ୍ଟରୁ **mental distress**; (d) **unconscionable bargain** (undue influence ର presumption, ଯେପରି money-lender ର loan).

Burden of proof: ପ୍ରଥମେ aggrieved party ଉପରେ (dominant ସ୍ଥିତି, ତାହାର ଉପଯୋଗ, unfair transaction); ତା'ପରେ ଅନ୍ୟ party କୁ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ହେବ ଯେ undue influence ନଥିଲା.

Money stringency ବେଳେ banker ଅଧିକ ସୁଧ ନେବା ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟ, undue influence ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **A-F-M-U:** Authority, Fiduciary, Mental distress, Unconscionable bargain. ଚାରି ପ୍ରକାରର ଚାପ, ଚାରି ଅକ୍ଷର.

କାର୍ଡ 2.36 T 3.3 · ଧାରଣା	★★★ OL 3.3.4, 3.3.5 · Scanner U3 CSQ 3.3, U3 CSQ 3.4, U3 CSQ 3.7, U3 CSQ 3.11 · SM pp.2.67–2.68
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Employer, teacher କିମ୍ବା doctor** ଙ୍କ undue influence ର ପ୍ରଭାବ କ'ଣ (s. 19A)? Doctor promissory note ଆଦାୟ କରିପାରିବେ କି? Coercion ଓ undue influence ଦୁଇଟି ଥିଲେ କ'ଣ ହେବ?	ଉତ୍ତର **s. 19A:** ଯେଉଁ party ର consent ଏପରି ହୋଇଛି ତାଙ୍କ ବିକଳ୍ପରେ contract **voidable**; ଅଦାଲତ ଏହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ବାତିଲ କରିପାରେ କିମ୍ବା, ସେ benefit ପାଇଥିଲେ, **just terms** ରେ ବାତିଲ କରିପାରେ. Employer ଓ employee (promotion ପାଇବା ପାଇଁ market value ଠାରୁ କମ୍ ରେ flat ବିକ୍ରି), teacher ଓ student (marks ପାଇଁ bike କମ୍ ଦାମରେ ବିକ୍ରି): authority → voidable, ଏବଂ ଦୁର୍ବଳ party ମାମଲା କରିପାରେ. **Doctor:** Chandan, ବହୁତ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ, ₹300 ର consultation ପାଇଁ ₹5,000 ର note ରେ ସହି କଲେ. Doctor note ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ କେବଳ ତାଙ ର **normal fee** ଦାବି କରିପାରିବେ. ବୃଦ୍ଧ Mr Sen ଙ୍କ ଉପରେ ମିଥ୍ୟା criminal-complaint ର ଧମକ (coercion) ଏବଂ caretaker ର ଭାବପ୍ରବଣ ପ୍ରଭାବ (undue influence) → gift deed ତାଙ୍କ ବିକଳ୍ପରେ **voidable** (CSQ 3.11).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ମାଲିକ, ଶିକ୍ଷକ, doctor = ପ୍ରଭାବଶାଳୀ. Voidable, କେବେ void ନୁହେଁ.** Doctor କେବଳ ନିଜର normal fee ପାଇବେ.

କାର୍ଡ 2.37 T 3.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★ OL 3.3.6 · Scanner U3 TQ 3.1, U3 TQ 3.7, U3 TQ 3.11, U3 CSQ 3.5 · SM p.2.68
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Fraud** (s. 17) ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ. ପାଞ୍ଚଟି କାର୍ଯ୍ୟ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର Contract ର ଏକ party ଦ୍ୱାରା, କିମ୍ବା ତାଙ୍କ connivance ରେ, କିମ୍ବା ତାଙ୍କ agent ଦ୍ୱାରା, ଅନ୍ୟ party (କିମ୍ବା ତାଙ୍କ agent) କୁ **ପ୍ରତାରଣା କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ** କିମ୍ବା contract କରିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ: (1) ଯାହା ସତ ନୁହେଁ ତାହା **ସତ ବୋଲି ପରାମର୍ଶ** ଦେବା, ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଯିଏ ତାହା ସତ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ; (2) କୌଣସି ତଥ୍ୟ ଜାଣିଥିବା କିମ୍ବା ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ତାହାର **active concealment**; (3) **perform କରିବାର ଇଚ୍ଛା ବିନା କରାଯାଇଥିବା promise**; (4) **ପ୍ରତାରଣା କରିବାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ**; (5) କୌଣସି act କିମ୍ବା omission ଯାହାକୁ **law ବିଶେଷ ଭାବେ fraudulent ଘୋଷଣା କରେ**. Karan ର ଟେବୁଲ୍ ର ଭଙ୍ଗା ଗୋଡ଼ ଉପରେ କାଗଜ ଲଗାଇ ଲୁଚାଇବା: active concealment → fraud; ସେ rescind କରିପାରିବେ ଓ compensation ଦାବି କରିପାରିବେ (CSQ 3.5).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **S-C-P-A-L:** Suggestion, Concealment, Promise, Act, Law. ପାଞ୍ଚ ଅକ୍ଷର, ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଠି; ପ୍ରତି ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟ ଗଣନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 2.38 T 3.3 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଟ

★★★ OL 3.3.7, 3.3.8 · Scanner U3 TQ 3.1, U3 TQ 3.3, U3 TQ 3.9, U3 CSQ 3.2, U3 CSQ 3.8 · SM pp.2.68–2.69

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କେବଳ ନୀରବତା କ'ଣ fraud? କେବେ ନୀରବତା fraud ହୁଏ? ଘୋଡ଼ା ଉଦାହରଣ (A), (B), (C) ସହ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Fraud ନୁହେଁ: contract କରିବାର ଇଚ୍ଛାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରୁଥିବା ତଥ୍ୟ ବିଷୟରେ କେବଳ ନୀରବତା fraud ନୁହେଁ, **କିନ୍ତୁ ଯଦି** (a) **କହିବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (duty to speak)** ଥାଏ, କିମ୍ବା (b) ନୀରବତା **କହିବା ସହ ସମାନ** ହୁଏ, ତେବେ ତାହା fraud.

(A) ଅସୁସ୍ଥ ଘୋଡ଼ାର ବିକ୍ରେତା auction କ୍ରେତାଙ୍କୁ କିଛି କହେ ନାହିଁ → **fraud ନୁହେଁ**; ପ୍ରକାଶ କରିବାର duty ନାହିଁ (caveat emptor). ସେହିପରି Kapil aluminium pan ବାଛୁଥିବା ବେଳେ ଦେଖୁଥିବା salesman (CSQ 3.2).

(B) କ୍ରେତା ବିକ୍ରେତାର ନିଜ ସନ୍ତାନ → ସମ୍ପର୍କ ଯୋଗୁଁ **କହିବାର duty** → ନୀରବତା fraud.

(C) କ୍ରେତା କହନ୍ତି "ଆପଣ ମନା ନ କଲେ ମୁଁ ଧରିନେବି ଘୋଡ଼ା ସୁସ୍ଥ" ଓ ବିକ୍ରେତା ନୀରବ ରୁହେ → ନୀରବତା ହେଉଛି କହିବା → fraud.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନୀରବତା ସୁନା, ଯଦି duty ନ ଡାକେ କିମ୍ବା ନୀରବତା ନ କହେ.** Auction ର ଅଜଣା ଲୋକ: ସୁନା. ନିଜ ସନ୍ତାନ: duty. 'ଆପଣ ମନା ନ କଲେ...': କହିବା.

କାର୍ଡ 2.39 T 3.3 · ଧାରଣା

★★ OL 3.3.9 · Scanner U3 TQ 3.11, U3 CSQ 3.1 · SM p.2.69

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Fraud ଦ୍ୱାରା ଯାହାର consent ହୋଇଛି ସେହି party ର **remedies** କ'ଣ? କେଉଁ ଦୁଇ କ୍ଷେତ୍ରରେ contract **voidable ନୁହେଁ**?

ଉତ୍ତର

Contract ପ୍ରତାରିତ party ର ବିକଳ୍ପରେ **voidable**. ସେ କରିପାରେ: (1) reasonable ସମୟ ମଧ୍ୟରେ **rescind**; (2) **damages** ପାଇଁ ମାମଲା; (3) **performance ଉପରେ ଜିଦ୍** କରିବା, representation ସତ ହୋଇଥିଲେ ସେ ଯେଉଁ ସ୍ଥିତିରେ ଥାଆନ୍ତେ ସେହି ସ୍ଥିତିରେ ରଖାଯିବା.

Exceptions (voidable ନୁହେଁ): (i) fraud ସହ ସମାନ ନୀରବତା ଦ୍ୱାରା consent ହୋଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସାଧାରଣ ଯତ୍ନରେ **ସତ ଜାଣିବାର ଉପାୟ** ଥିଲା; (ii) fraud ତାଙ୍କ consent **ର କାରଣ ନଥିଲା**.

ଉଦାହରଣ: prospectus ରେ B କୁ ଭୁଲରେ director ଭାବେ ନାମ ଦିଆଯାଇଥିଲା ଓ ତାହା ଉପରେ shares କିଣାଗଲା; A କେବେ B ବିଷୟରେ ଶୁଣିନଥିଲେ, ତେଣୁ ବିବୃତ୍ତି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲା ନାହିଁ ଓ ତାଙ୍କ ଦାବି ବିଫଳ ହେଲା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **R-D-P:** Rescind, Damages, Performance ତିନୋଟି ଦ୍ୱାର. ଦୁଇଟି ବନ୍ଦ ବାହାରବାଟ: 'ଯାଞ୍ଚ କରିପାରିଥାନ୍ତେ' ଓ 'କେବେ ଭରସା କରିନଥିଲେ'.

କାର୍ଡ 2.40 T 3.3 · ଧାରଣା

★★★ OL 3.3.10, 3.3.11 · Scanner U3 TQ 3.2, U3 TQ 3.7, U3 CSQ 3.10 · SM p.2.70

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Misrepresentation ର ତିନୋଟି limb (s. 18) କହନ୍ତୁ. ପ୍ରତାରଣାର ଇଚ୍ଛା ଆବଶ୍ୟକ କି?

ଉତ୍ତର

(1) ଯାହା ଅସତ୍ୟ ତାହାର **positive assertion**, ବକ୍ତାଙ୍କ ସୂଚନା ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ନୁହେଁ, ଯଦିଓ ସେ **ତାହାକୁ ସତ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରେ**; (2) ପ୍ରତାରଣାର ଇଚ୍ଛା ବିନା **କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭଙ୍ଗ (breach of duty)**, ଯାହା ଅନ୍ୟକୁ ଭୁଲ ବୁଝାଇ ତାକୁ ସୁବିଧା ଦିଏ;

(3) **ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଭାବେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ**, agreement ର ଏକ party କୁ agreement ର ବିଷୟବସ୍ତୁର ସାରାଂଶ ବିଷୟରେ mistake କରାଇବା.

ପ୍ରତାରଣାର ଇଚ୍ଛା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଥାଏ ନାହିଁ; ବିଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥିବା party ର ବିକଳ୍ପରେ contract voidable.

ଉଦାହରଣ: ବିକ୍ରେତା ଯାଞ୍ଚ ନ କରି କହେ motorcycle ର engine ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଅବସ୍ଥାରେ; ଯଥେଷ୍ଟ ଆଧାର ବିନା ଘୋଡ଼ା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁସ୍ଥ ବୋଲି କହିବା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନିର୍ଦ୍ଦୋଷତାର A-B-C:** Assertion without warrant, Breach of duty, Causing a mistake. ତିନୋଟିରେ ଏକ ବି ଖରାପ ମନ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.41 T 3.3 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★ OL 3.3.14 · Scanner U3 CSQ 3.10, U3 TQ 3.7 · SM pp.2.70–2.71

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Dealer Sahil, Raju ଠାରୁ fraud ଦ୍ୱାରା କିଣିଥିବା accident-damaged କାର୍ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଭାବେ ପୁନର୍ବିକ୍ରୟ କଲେ. କ୍ରେତା contract avoid କରିପାରିବେ କି? Sahil ଙ୍କଠାରୁ damages ଦାବି କରିପାରିବେ କି?

ଉତ୍ତର

Misrepresentation damages ର ଅଧିକାର ଦିଏ ନାହିଁ, କେବଳ fraud ଦିଏ.

Sahil ଜାଣି ନଥିଲେ ଯେ କାର୍ accident ହୋଇଥିଲା, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ବିକ୍ରି **misrepresentation**, fraud ନୁହେଁ: Akshay contract **avoid** କରିପାରିବେ କିନ୍ତୁ **damages ଦାବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ** (CSQ 3.10).

Fraud: ଆହତ party repudiate କରିପାରେ **ଏବଂ** damages ଦାବି କରିପାରେ. Misrepresentation: repudiate (କିମ୍ବା restitution ପାଇଁ ମାମଲା) କିନ୍ତୁ **damages ନାହିଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଅସତ୍ ଲୋକ damages ଦିଏ; ସରଳ ମନରେ ଭୁଲ୍ କରିଥିବା ଲୋକ କେବଳ ସଉଦା ହରାଏ.**

କାର୍ଡ 2.42 T 3.3 · ଧାରଣା

★★ OL 3.3.12, 3.3.13 · Scanner U3 CSQ 3.1, U3 CSQ 3.6 · SM pp.2.69, 2.93–2.94

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ବିଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଥିବା କ୍ରେତା କେବେ rescind କରିବାର ଅଧିକାର ହରାଏ: (a) ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ **ସତ ଜାଣିବାର ଉପାୟ** ଥିଲା; (b) ଯେତେବେଳେ ସେ **repair** ର offer ଗ୍ରହଣ କଲେ?

ଉତ୍ତର

ସତ ଜାଣିବାର ଉପାୟ: misrepresentation (କିମ୍ବା fraudulent ନୀରବତା) ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ party ର consent ହୋଇଥିଲା, ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସାଧାରଣ ଯତ୍ନରେ ସତ ଜାଣିବାର ଉପାୟ ଥିଲେ, contract **voidable ନୁହେଁ**.

କାର୍ ର fuel-efficiency ଦାବି: fuel meter ଓ speed meter ଦୁଇଟି ଠିକ୍ କାମ କରୁଥିଲା, ତେଣୁ Harish ଯାଞ୍ଚ କରିପାରିଥାନ୍ତେ → rescind କରିପାରିବେ ନାହିଁ (CSQ 3.1).

Affirmation: misrepresentation ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ପରେ ଯଦି aggrieved party contract ଅଧୀନରେ benefit ନିଏ କିମ୍ବା ଏହାକୁ **affirm** କରେ, ସେ rescind କରିବାର ଅଧିକାର ହରାଏ.

Suraj, Sohan ଙ୍କ repair ଖର୍ଚ୍ଚର ଅଂଶ ବହନ କରିବାର offer ଗ୍ରହଣ କଲେ → ବିକ୍ରିକୁ implied ଭାବେ ମାନିନେଲେ → rescind କରିପାରିବେ ନାହିଁ (CSQ 3.6).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଯାଞ୍ଚ କରିପାରିଥାନ୍ତ? ତେବେ ନା. Repair ର ସଉଦା ମାନିଲ? ତେବେ ରହିଗଲ.** ଏହି ଦୁଇଟି ପରିସ୍ଥିତି ବାହାରବାଟର ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରିଦିଏ.

କାର୍ଡ 2.43 T 3.3 · ତୁଳନା

★★★ OL 3.3.10, 3.3.11, 3.3.14 · Scanner U3 TQ 3.7 · SM p.2.71

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Fraud ଓ **misrepresentation** ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Intention: fraud: ସତ୍ୟ ଲୁଚାଇ ଅନ୍ୟ party କୁ ପ୍ରତାରଣା କରିବା; misrepresentation: ପ୍ରତାରଣାର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ.

Knowledge: fraud: ବକ୍ତା ବିବୃତ୍ତିକୁ ଅସତ୍ୟ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରେ; misrepresentation: ବକ୍ତା ଏହାକୁ ସତ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରେ, ଯଦିଓ ତାହା ସତ ନୁହେଁ.

Remedy: fraud: repudiate କରି **damages** ଦାବି; misrepresentation: repudiate କିମ୍ବା restitution ପାଇଁ ମାମଲା କିନ୍ତୁ **damages ନାହିଁ**.

Means to discover truth: fraud: ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ପାଖରେ ଉପାୟ ଥିଲା ବୋଲି କହି fraudster ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରେ ନାହିଁ; misrepresentation: ବକ୍ତା plead କରିପାରେ ଯେ ଆହତ party ପାଖରେ ଉପାୟ ଥିଲା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **I-K-R-M:** Intention, Knowledge, Remedy, Means-to-discover; ଉତ୍ତରରେ ଲେଖିବାକୁ ଏହି ଚାରି ଧାଡ଼ି.

କାର୍ଡ 2.44 T 3.3 · ସ୍ମରଣ ଶୃଙ୍ଖଳା

★★★ OL 3.3.1, 3.3.3, 3.3.6, 3.3.10 · No direct Q · SM pp.2.65–2.73

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Free consent କୁ ନଷ୍ଟ କରୁଥିବା ପାଞ୍ଚଟି କାରକ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକର ପ୍ରଭାବ ମନେ ପକାନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Coercion (s. 15): ଅପରାଧ ଦ୍ୱାରା ନିଷିଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ସମ୍ପତ୍ତିର ବେଆଇନ ଅଟକ → voidable (s. 19).

Undue influence (s. 16): ପ୍ରାଧାନ୍ୟଶାଳୀ ଇଚ୍ଛା ଓ unfair advantage → voidable (s. 19A).

Fraud (s. 17): ଜାଣିଶୁଣି ପ୍ରତାରଣା → voidable, damages ସହିତ.

Misrepresentation (s. 18): ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଅସତ୍ୟ → voidable, damages ନାହିଁ.

Mistake (ss. 20–22): ତଥ୍ୟ ବିଷୟରେ bilateral mistake → **void**; unilateral mistake → voidable ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ C-U-F-M-M: Coercion, Undue influence, Fraud, Misrepresentation, Mistake. ପ୍ରଥମ ଚାରୋଟି voidable; କେବଳ (bilateral) mistake agreement କୁ void କରେ.

କାର୍ଡ 2.45 T 3.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 3.4.1, 3.4.2, 3.5.8 · Scanner U3 TQ 4.3, U3 CSQ 4.3, U3 CSQ 5.1 · SM pp.2.73–2.74

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 23 ଅନୁସାରେ consideration କିମ୍ବା object unlawful ହେଉଥିବା **ଛଅଟି head** କହନ୍ତୁ. ହତ୍ୟା ପାଇଁ ଦେୟ ଦେବାକୁ ନିଆଯାଇଥିବା loan କ'ଣ ବୈଧ?

ଉତ୍ତର

(1) **law ଦ୍ୱାରା ନିଷିଦ୍ଧ**; (2) ଏପରି ପ୍ରକୃତିର ଯେ ଏହା **law ର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବିଫଳ କରିବ**; (3) **fraudulent**; (4) ଅନ୍ୟର **ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ସମ୍ପତ୍ତିର କ୍ଷତି (injury)** ଜଡ଼ିତ; (5) **immoral**; (6) **public policy** ବିରୁଦ୍ଧ.

ଉଦାହରଣ: dowry ସହ ଜଡ଼ିତ ବିବାହ contract (ନିଷିଦ୍ଧ); fraud ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜିତ ଲାଭର ବଣ୍ଟନ; copyright ଉଲ୍ଲଂଘନ କରି ବହି ଛପା; ବିବାହିତା ମହିଳାକୁ divorce ପାଇବା ଓ lender କୁ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ loan (immoral, SM Example 36).

Collateral loan: X, Z କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ Y କୁ ₹1,00,000 ଦେବାକୁ promise କରନ୍ତି; W ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜାଣି X କୁ ଟଙ୍କା ଧାର ଦିଅନ୍ତି → X–Y agreement void (illegal) ଏବଂ X–W agreement ମଧ୍ୟ void, କାରଣ illegal agreement ସହ ସମ୍ବନ୍ଧିତ agreements void (CSQ 4.3).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ F-D-F-I-I-P: Forbidden, Defeats law, Fraudulent, Injury, Immoral, Public policy. ଛଅ ଅକ୍ଷର, ଛଅ ଦ୍ୱାର; ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କରି ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଗଣନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 2.46 T 3.4 · ଧାରଣା

★★ OL 3.4.3, 3.5.8 · Scanner U3 CSQ 4.5, U3 CSQ 5.2 · SM p.2.77

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଯେଉଁଠି consideration କିମ୍ବା object ର ଏକ ଅଂଶ unlawful, ସେଠି **s. 24** ର ପ୍ରଭାବ କ'ଣ? ଏହାକୁ textile clause ସହ ସୁନା smuggling ଓ gambling penalty ସହ ଘର ବିକ୍ରିରେ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

s. 24: ଯଦି ଏକ ବା ଏକାଧିକ object ପାଇଁ ଏକ single consideration ର ଯେକୌଣସି ଅଂଶ, କିମ୍ବା ଏକ object ପାଇଁ ଏକାଧିକ considerations ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏର ଯେକୌଣସି ଅଂଶ unlawful, ତେବେ **agreement void**.

ଯେଉଁଠି legal ଅଂଶକୁ **ଅଲଗା (sever)** କରାଯାଇପାରେ, ସେଠି ଖରାପ ଅଂଶ ବାଦ୍ ଦିଆଯାଏ ଓ ଭଲ ଅଂଶ ରଖାଯାଏ; ଯେଉଁଠି illegal ଅଂଶକୁ **ଅଲଗା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ**, ସେଠି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ contract void.

ଲାଭ textile ବ୍ୟବସାୟରେ ଲଗାଇବା ସର୍ତ୍ତରେ ସୁନା smuggling: ପୁଞ୍ଜି ନିବେଶ illegal ଲାଭ ଉପରେ ନିର୍ଭର କଲା → ଅଲଗା ହେବା ଅସମ୍ଭବ → **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ agreement void** (CSQ 4.5).

ଘର ₹10,00,000 ରେ ବିକ୍ରି ଓ ଜୁଆ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର ହେଲେ ଅତିରିକ୍ତ ₹50,000 ଦେୟ: **ବିକ୍ରି valid**, ଜୁଆର clause void; A ₹50,000 ଦାବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ (CSQ 5.2).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସଫା ଭାବେ କାଟିପାରିବ କି? ହଁ ହେଲେ କାଟି ଭଲ ଅଂଶ ରଖ; ନ ହେଲେ ସବୁ ଫିଙ୍ଗ. ସୁନା-ଓ-ବୁଣା: ଜଟିଳ. ଘର-ଓ-ଜୁଆ: ଅଲଗା ହେବା ସମ୍ଭବ.

କାର୍ଡ 2.47 T 3.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 3.4.4 · Scanner U3 TQ 4.2 · SM pp.2.75–2.77

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Public policy ବିରୁଦ୍ଧ agreements ର ନଅଟି head ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

(1) **Trading with enemy**; (2) **stifling prosecution**; (3) **maintenance and champerty**;

(4) **trafficking in public offices and titles**; (5) **monopolies** ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ agreements; (6) **marriage brokerage** agreements;

(7) **ନ୍ୟାୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ (interference with the course of justice)**; (8) **interest against obligation** (ଯେପରି ଏକ agent କୁ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ଗୋପନରେ ଦେୟ ଦିଏ); (9) **ଆଂଶିକ unlawful consideration** (s. 24).

ଯେଉଁ marriage bureau କେବଳ ସୂଚନା ଦିଏ, ତାହା marriage brokerage ଅଧୀନରେ ଆସେ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ତିନି ତିନିର ତିନି ଗୁଚ୍ଛ:** (Enemy, Prosecution, Maintenance) · (Offices, Monopolies, Marriage brokers) · (Justice, Interest, Part-unlawful).

କାର୍ଡ 2.48 T 3.4 · ଧାରଣା

★★ OL 3.4.5 · Scanner U3 TQ 4.1, U3 CSQ 4.2 · SM p.2.76

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Trafficking in public offices and titles କ'ଣ? ଜଣେ public servant କୁ retire ହେବା ପାଇଁ ଦେୟ ଦେବା, କିମ୍ବା Padma ପୁରସ୍କାର ପାଇବା ପାଇଁ ଦେୟ ଦେବା କ'ଣ valid?

ଉତ୍ତର

Public policy ବିରୁଦ୍ଧ: ଏହା public service ପାଇଁ **ସବୁଠାରୁ ଯୋଗ୍ୟ** ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତିରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରେ. ଯେଉଁ ପଦରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ଅଛି, ତାହାର ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଁ **କୌଣସି ଟଙ୍କା consideration ଭାବେ** ରହିପାରିବ ନାହିଁ.

Void: ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ନିଯୁକ୍ତ କରାଇବା ପାଇଁ ଜଣେ public servant କୁ **retire** ହେବାକୁ ଦେୟ ଦେବାର agreement (Mr D, Mr S କୁ ₹10 lakh offer କଲେ, CSQ 4.2); ପାରିଶ୍ରମିକ ବଦଳରେ **Padma Vibhushan** ପରି ସାର୍ବଜନୀନ ସମ୍ମାନ ପାଇବାର agreement.

SM ଉଦାହରଣ: ଦେୟଦାତାଙ୍କ ପୁଅ ପାଇଁ Forest-department ଚାକିରି ପାଇବା ପାଇଁ ଜଣେ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ₹15,000 ଫେରସ୍ତ ପାଇପାରିବ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ପଦ ଓ ସମ୍ମାନ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ନୁହେଁ.** ଯଦି କୌଣସି ପଦ କିମ୍ବା Padma ଉପରେ ଦାମ୍ ଟାଙ୍ଗିଥାଏ, ସେହି ସଉଦା void.

କାର୍ଡ 2.49 T 3.4 · ଧାରଣା

★★ OL 3.4.6 · Scanner U3 TQ 4.1 · SM pp.2.9, 2.75

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Stifling prosecution କ'ଣ? କ୍ରିମିନାଲ୍ case ଛାଡ଼ିବାର agreement କ'ଣ କେବେ valid ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

ପୂର୍ବରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା proceedings କୁ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଭାବିକ ଗତିରେ ଚାଲିବାରୁ ରୋକିବାର agreement; ଏହା ନ୍ୟାୟକୁ ବିକୃତ କିମ୍ବା ଦୁରୁପଯୋଗ କରେ ଓ **void**.

ସିଦ୍ଧାନ୍ତ: କେହି **felony କୁ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ**; କୌଣସି public offence ର ସମାଧାନ ସାଧାରଣତଃ illegal.

Exception: compoundable offence (Criminal Procedure Code ଅଧୀନରେ ଆଇନଗତ ତାଲିକା): ବଦଳରେ କିଛି ପାଇ proceedings ଛାଡ଼ିବାକୁ ରାଜି ହେବା public policy ବିରୁଦ୍ଧ **ନୁହେଁ**. **Uncompoundable** offence ପାଇଁ ଭିନ୍ନ.

SM ଉଦାହରଣ: compoundable offence ପାଇଁ B କୁ prosecute ନ କରିବା ବଦଳରେ B କୁ ଜମି ବିକ୍ରି → valid; ଲୁଟ୍ ନିଆ ଜିନିଷର ମୂଲ୍ୟ B ଫେରାଇଲେ B ବିରୁଦ୍ଧରେ robbery ର prosecution A ଛାଡ଼ିଦେବେ → void.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Compoundable ର ସମାଧାନ ହୋଇପାରେ; uncompoundable କୁ ବିକିହେବ ନାହିଁ.** ଅପରାଧକୁ କେବେ ବେପାର କରନ୍ତୁ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.50 T 3.4 · ଧାରଣା

★★ OL 3.4.7, 3.5.7 · Scanner U3 CSQ 4.1, U3 CSQ 5.4 · SM pp.2.76–2.77

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

X ଜଣେ judicial officer (କିମ୍ବା ଜଣେ legal expert) କୁ ₹10 lakh ଦେବାକୁ promise କରନ୍ତି, ଯଦି ସେ ପ୍ରତିପକ୍ଷର brief ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ. ସେ କ'ଣ promise କରାଯାଇଥିବା ପରିମାଣ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ?

ଉତ୍ତର

ନା. Agreement **void**: ଏହା **ନ୍ୟାୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ** ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରେ ଓ public policy ବିରୁଦ୍ଧ.

SM: ଜଣେ judicial officer କୁ ପକ୍ଷପାତୀ କିମ୍ବା ଦୁର୍ନୀତିଗ୍ରସ୍ତ ଭାବେ କାମ କରିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାର agreement void; ଏକ ସମ୍ଭାବ୍ୟ witness କୁ ବିଚାରରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିବା ପାଇଁ reward ଦେବା ମଧ୍ୟ void.

CSQ 4.1 ଏହାକୁ public policy ବିରୁଦ୍ଧ ବୋଲି ଧରେ; CSQ 5.4 **s. 27** (lawful profession ର restraint) ଅଧୀନରେ ଯୁକ୍ତି ଦିଏ. ଯେକୌଣସି ଭାବେ Mr C / Mr X ପରିମାଣ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ବିଚାରପତିଙ୍କୁ କିଣିହେବ ନାହିଁ, ଓକିଲଙ୍କ ନୀରବତା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ.** ନ୍ୟାୟ ବିକ୍ରୟର ସାମଗ୍ରୀ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 2.51 T 3.5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

SM text · No direct Q · SM pp.2.77–2.78

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Contract Act ଦ୍ୱାରା **ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ void ଘୋଷିତ** agreements section number ସହ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Incompetent parties (**s. 11**) · ତଥ୍ୟ ବିଷୟରେ bilateral mistake (**s. 20**) · unlawful consideration କିମ୍ବା object (**s. 23**) · ଆଂଶିକ unlawful (**s. 24**) · consideration ବିନା (**s. 25**, Unit 2 ଦେଖନ୍ତୁ).

ବିବାହର restraint (**s. 26**) · ବ୍ୟବସାୟର restraint (**s. 27**) · ଆଇନି proceedings ର restraint (**s. 28**) · ଅନିଶ୍ଚିତ ଅର୍ଥ (**s. 29**) · wagering (**s. 30**) · ଅସମ୍ଭବ କାର୍ଯ୍ୟ (**s. 56**).

s. 26, **minor ଛାଡ଼ି** ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବିବାହର restraint କୁ void କରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **11, 20, ତା'ପରେ 23 ରୁ 30, ତା'ପରେ 56.** ମୋଟ ଏଗାରଟି: s. 11 ରେ ଗୋଟିଏ, s. 20 ରେ ଗୋଟିଏ, ଧାଡ଼ିରେ ଆଠଟି (ss. 23–30), s. 56 ରେ ଗୋଟିଏ.

କାର୍ଡ 2.52 T 3.5 · ଧାରଣା

★★★ OL 3.4.8, 3.5.5, 3.5.6 · Scanner U3 CSQ 4.4, U3 CSQ 5.1, U3 CSQ 5.3, U3 CSQ 5.5, U3 CSQ 5.6 · SM p.2.78

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 27 ଓ **goodwill exception** କହନ୍ତୁ. ଅନ୍ୟ କେଉଁ restraints valid, ଯେପରି service ସମୟରେ ଜଣେ employee?

ଉତ୍ତର

s. 27: କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରର lawful profession, trade କିମ୍ବା business କରିବାରୁ ରୋକୁଥିବା agreement, ସେହି ପରିମାଣରେ, **void**.

Goodwill exception: goodwill ର ବିକ୍ରେତା **ସମାନ ପ୍ରକାରର business ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନୀୟ ସୀମା** ମଧ୍ୟରେ ନ କରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇପାରେ, ଯେତେଦିନ କ୍ରେତା କିମ୍ବା ତାଙ୍କ successor ସେଠାରେ ସେହି ପ୍ରକାର business ଚଳାଉଛନ୍ତି; ସୀମା **reasonable** ହେବା ଉଚିତ.

Void: 'ଚିରକାଳ ଓ ସମଗ୍ର ଭାରତରେ' (CSQ 5.1); ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ଦଶ ବର୍ଷ ପାଇଁ (CSQ 5.3). Valid: Rishabh goodwill ବିକ୍ରି କରନ୍ତି, ସ୍ଥାନୀୟ ସୀମା (CSQ 4.4). କେବଳ **ସମାନ** business restrained: artificial jewellery ର ବିକ୍ରି ଦ୍ୱାରା diamond jewellery ଆବୃତ ହେଲା ନାହିଁ (CSQ 5.5).

Service ସମୟରେ employee ନିଜ employer ସହ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବାରୁ ବାରିତ ହୋଇପାରେ (surgeon ର assistant, CSQ 5.6); ଏହା ମଧ୍ୟ valid: ବିଦାୟୀ partner (s. 36, Partnership Act) ଓ partnership ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ partners (s. 11, Partnership Act).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **G-L-R: Goodwill ବିକ୍ରି, Limits ସ୍ଥାନୀୟ, Reasonable.** ଦୋକାନ ବିକ, ସବୁଠାରେ ରୋଜଗାର କରିବାର ଅଧିକାର ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 2.53 T 3.5 · ଧାରଣା

★★ OL 3.5.6 · Scanner U3 CSQ 5.1, U3 CSQ 5.6 · SM pp.2.78–2.79

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 28 କହନ୍ତୁ. ଦୁଇଟି competent courts ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଗୋଟିଏରେ suit ଦାଖଲ ହେବାର agreement କ'ଣ valid? Arbitration clause ବିଷୟରେ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

s. 28: କୌଣସି party କୁ court ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜ ଅଧିକାର enforce କରିବାରୁ **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ରୋକୁଥିବା**, କିମ୍ବା legal proceedings ଆରମ୍ଭ କରିବାର **ସାଧାରଣ ସମୟସୀମାକୁ ଛୋଟ କରୁଥିବା** agreement **void**.

Prakash ଓ Girish ସମ୍ମତି ବିନା ପରସ୍ପର ବିରୁଦ୍ଧରେ legal proceedings ଆରମ୍ଭ ନ କରିବାକୁ ରାଜି ହେଲେ → void (CSQ 5.1).

Valid: ଦୁଇଟି court ର jurisdiction ଥିବାବେଳେ, suit କେବଳ **ଗୋଟିଏ**ରେ ଦାଖଲ ହେବାର agreement; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାଧା ନାହିଁ (CSQ 5.6).

Arbitration: ବିବାଦକୁ arbitration କୁ ପଠାଇବା, କେବଳ award ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ହେବା ସର୍ତ୍ତରେ valid; ପୂର୍ବରୁ ଉଠିଥିବା କିମ୍ବା ଭବିଷ୍ୟତରେ ଉଠିବାକୁ ଥିବା ପ୍ରଶ୍ନ ପଠାଯାଇପାରେ, ଯଦି ଲିଖିତ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନ୍ୟାୟାଳୟର କବାଟରେ ତାଲା ଲଗାନ୍ତୁ ନାହିଁ.** ଗୋଟିଏ କବାଟ ବାଛିପାରିବ; ସବୁ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିପାରିବ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.54 T 3.5 · ଧାରଣା

★ OL 3.5.4 · Scanner U3 TQ 5.2 · SM p.2.79

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 29 କହନ୍ତୁ. "ଏକଶହ ଟନ୍ ତେଲ" ର agreement କେବେ void ଓ କେବେ valid?

ଉତ୍ତର

s. 29: ଯେଉଁ agreement ର ଅର୍ଥ **ଅନିଶ୍ଚିତ** ତାହା **void**; ଯଦି ଅର୍ଥକୁ **ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇପାରେ**, ତେବେ ଏହା valid.

A, B କୁ "ଏକଶହ ଟନ୍ ତେଲ" ବିକ୍ରି କରିବାକୁ agree କରନ୍ତି, ଏବଂ କେଉଁ ପ୍ରକାର ତାହା ଦର୍ଶାଇବାକୁ କିଛି ନାହିଁ → **ଅନିଶ୍ଚିତତା ହେତୁ void**.

ଯଦି A **କେବଳ ନଡ଼ିଆ ତେଲ** କାରବାର କରନ୍ତି, ଅର୍ଥକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇପାରେ → **valid**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **କେଉଁ ତେଲ?** ଯଦି ତଥ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦିଏ, agreement valid; ଯଦି କିଛି ଦିଏ ନାହିଁ, void.

କାର୍ଡ 2.55 T 3.5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 3.5.1 · Scanner U3 TQ 5.3, U3 TQ 5.4 · SM pp.2.79, 2.86

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Wagering agreement (s. 30) ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ ଓ ଏହାର **essentials** କହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

ବାଜି (wager) ଭାବେ agreement void: **ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା**ର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଉପରେ ଏକ ପରିମାଣ ଟଙ୍କା ଦେବା, ପ୍ରତ୍ୟେକ ପକ୍ଷ ଜିତିବା କିମ୍ବା ହାରିବାକୁ ଥାଇ. ବାଜିରେ ଜିତିଥିବା ଟଙ୍କା ଆଦାୟ ପାଇଁ ମାମଲା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ.

Essentials: (1) **ଟଙ୍କା କିମ୍ବା ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ** ଦେବାର promise; (2) କୌଣସି ଘଟଣା ଘଟିବା କିମ୍ବା ନ ଘଟିବା ଉପରେ **conditional**; (3) ଘଟଣାର **ଅନିଶ୍ଚିତତା**; (4) **ଦୁଇ parties**, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିତିବା କିମ୍ବା ହାରିବାକୁ; (5) **ବାଜି ଲଗାଇବାର ସମାନ ଇଚ୍ଛା**; (6) ଘଟଣାରେ ବାଜି ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ୱାର୍ଥ ନାହିଁ.

ଉଦାହରଣ: ବର୍ଷା ହେଲେ A, B କୁ ₹50,000 ଦିଏ, ବର୍ଷା ନ ହେଲେ B, A କୁ ସମାନ ପରିମାଣ ଦିଏ. କିନ୍ତୁ ଯଦି କୌଣସି party ର ଘଟଣା ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଥାଏ, ତେବେ ତାହା wager ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **M-C-U-T-I-N:** Money, Conditional, Uncertain, Two sides, Intention to bet, No other interest. ଛଅ ଅକ୍ଷରର ଏହି ଶବ୍ଦକୁ ଏକ ଧାଡ଼ିରେ ପଢ଼ି ମନେ ରଖନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 2.56 T 3.5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 3.5.2 · Scanner U3 TQ 5.3, U3 TQ 5.4 · SM pp.2.80–2.81

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କେଉଁ transactions wager ପରି ଦେଖାଯାଏ କିନ୍ତୁ **void ନୁହେଁ**? Skill competitions ଓ horse-race prizes ପାଇଁ ₹ ସୀମା କହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Chit fund; ବାଣିଜ୍ୟିକ କିମ୍ବା share-market transactions ଯେଉଁଠି **delivery** ର ଇଚ୍ଛା; **games of skill** (skill ଓ intelligence ଆଧାରରେ prize); **contract of insurance**; horse-race plate କିମ୍ବା prize.

Skill competitions: Prize Competition Act, 1955 ଅଧୀନରେ valid, ଯଦି prize money **₹1,000 ରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ**.

Horse race: s. 30, ବିଜେତାଙ୍କୁ plate, prize କିମ୍ବା **₹500 କିମ୍ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ** ମୂଲ୍ୟର ରାଶିରେ ଅବଦାନ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ; **₹500 ରୁ କମ୍** ର horse-race prize ଏକ wager.

delivery ର ଇଚ୍ଛା ବିନା କେବଳ **difference** ମିଟାଇବା gambling ଓ void; lottery, ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ଏକ wager.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Chit, Delivery, Skill, Insurance** ସୁରକ୍ଷିତ. ଦୁଇଟି ସଂଖ୍ୟା: **₹1,000 skill ର ଛାତ; ₹500 horse-race ର ଚଟାଣ.**

କାର୍ଡ 2.57 T 3.5 · ତୁଳନା

★ OL 3.5.3 · Scanner U3 TQ 5.1 · SM pp.2.81–2.82

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Contract of insurance ଓ **wagering agreement** ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ (ସାତ ବିନ୍ଦୁ).

ଉତ୍ତର

Meaning: insurance: କ୍ଷତିର indemnify କରିବାର contract; wager: ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା ଉପରେ ଟଙ୍କା କିମ୍ବା ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ ଦେବାର promise.

Consideration: insurance: ପରସ୍ପର (premium ଓ compensation); wager: କେବଳ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ଜୁଆ.

Insurable interest: insurance: insured ର ଜୀବନ କିମ୍ବା ସମ୍ପତ୍ତିରେ ସ୍ୱାର୍ଥ ଥାଏ; wager: ନାହିଁ, ଅନ୍ୟର ଜୀବନ କିମ୍ବା ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ବାଜି.

Indemnity: insurance (life ବ୍ୟତୀତ) insured କୁ indemnify କରେ; wager: ହାରିଥିବା ଲୋକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣ ଦିଏ. **Enforceability:** insurance valid; wager void.

Premium: ବିପଦର ବୈଜ୍ଞାନିକ, actuarial ଗଣନା ବନାମ କୌଣସି ଯୌକ୍ତିକ ଗଣନା ନାହିଁ. **Public welfare:** ସମାଜ ପାଇଁ ଲାଭଦାୟକ ବନାମ public welfare ବିରୁଦ୍ଧ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **M-C-I-I-E-P-P:** Meaning, Consideration, Interest, Indemnity, Enforceability, Premium, Public welfare. ସାତ ବିନ୍ଦୁ ସାତ ଅକ୍ଷରରେ; ଉତ୍ତରରେ ଟେବୁଲ୍ ଭାବେ ଲେଖନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 2.58 T 3.5 · ଧାରଣା

★★ OL 3.5.9 · Scanner U3 CSQ 5.1, U3 CSQ 5.7, U1 CSQ 3.3, U1 CSQ 3.5 · SM pp.2.72–2.73

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ବିଷୟବସ୍ତୁର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ବିଷୟରେ **bilateral mistake** ର ପ୍ରଭାବ କ'ଣ (s. 20)? Unilateral mistake ଓ mistake of law ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

s. 20: ଯେଉଁଠି **ଉଭୟ parties agreement ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ** କୌଣସି ତଥ୍ୟ ବିଷୟରେ mistake ରେ ଥାଆନ୍ତି, agreement **void**.

ଉଦାହରଣ: କଳା ଘୋଡ଼ା ପୂର୍ବରୁ ମରିଯାଇଥିଲା (CSQ 5.1(ii)); Block D ର flat ଭୂମିକମ୍ପରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା, ଉଭୟଙ୍କୁ ଅଜଣା, ତେଣୁ Sakshi ତା' ବଦଳରେ Block A ଦାବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ (CSQ 5.7).

Bilateral mistake ବିଷୟବସ୍ତୁର ଗୁଣ, ଅସ୍ତିତ୍ୱ, ପରିଚୟ, title, ମୂଲ୍ୟ କିମ୍ବା ପରିମାଣ ସହ ଜଡ଼ିତ ହୋଇପାରେ.

s. 22: ତଥ୍ୟ ବିଷୟରେ unilateral mistake contract କୁ voidable କରେ **ନାହିଁ**. **Indian law** ବିଷୟରେ mistake କୌଣସି ଉପଶମ ଦିଏ ନାହିଁ; **foreign law** ବିଷୟରେ mistake କୁ ତଥ୍ୟ ବିଷୟରେ mistake ଭାବେ ଧରାଯାଏ (void).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଦୁହେଁ ଭୁଲ = void; ଜଣେ ଭୁଲ = ବନ୍ଧା.** ମରିଥିବା ଘୋଡ଼ା, ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା flat: ବିକିବାକୁ କିଛି ବଳିନାହିଁ.

ଫ୍ଲାଶ୍ କାର୍ଡ — ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସହିତ

ଅଧ୍ୟାୟ 2 · ଭାରତୀୟ ଚୁକ୍ତି ଆଇନ, 1872 (The Indian Contract Act, 1872) · Units 4–6 · 63 କାର୍ଡ

ଏହି କାର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ

- ପ୍ରଥମେ **ପ୍ରଶ୍ନ** ପଢ଼ନ୍ତୁ ଓ ପଛପଟ ଦେଖିବା ପୂର୍ବରୁ **ମୁଖରେ କହି** ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ.
- ତା'ପରେ **ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ** ପଢ଼ନ୍ତୁ. ଯଦି ତାହା ମନକୁ ନଭାଏ, ତେବେ ନିଜର କୌଶଳ ତିଆରି କରି କାର୍ଡ ପାଖରେ ଲେଖି ରଖନ୍ତୁ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡରେ ତା'ର **Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର** ଦିଆଯାଇଛି (TQ = theory question, CSQ = case scenario question), ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆପଣ କାର୍ଡ ପରେ ପରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ କରିପାରିବେ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡକୁ **1 ଦିନ ପରେ ଓ ପୁଣି 1 ସପ୍ତାହ ପରେ** ଆଉଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ.

ତାରାର ଅର୍ଥ

★★★	ICAI 6 ଥର କିମ୍ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପଚାରିଛି. ଶବ୍ଦେ ଶବ୍ଦେ ମନେ ରଖନ୍ତୁ.
★★	3 ରୁ 5 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓ ତାଲିକା ଜାଣନ୍ତୁ.
★	1 କିମ୍ବା 2 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ଗୋଟିଏ ଥର ପଢ଼ନ୍ତୁ; ପରୀକ୍ଷାରେ ଚିହ୍ନିପାରିବା ଯଥେଷ୍ଟ.
–	Study Material ର ପାଠରୁ ନିଆଯାଇଛି. One Liner ର ପଂକ୍ତି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ବୁଝିବାରେ ସହାୟକ.

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟର ବିଷୟ

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
4.1	ଚୁକ୍ତିର ସମ୍ପାଦନ (Performance of Contract)	2.59 – 2.61	3	★★
4.3	ଚୁକ୍ତି କିଏ ସମ୍ପାଦନ କରିପାରିବ (By Whom a Contract May Be Performed – Section 40, 41 and 42)	2.62 – 2.66	5	★★
4.5	ଯୌଥ promisor ଓ promisee ଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ (Liability of Joint Promisor & Promisee)	2.67 – 2.71	5	★★★
4.7	ପାରସ୍ପରିକ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ସମ୍ପାଦନ (Performance of Reciprocal Promise)	2.72 – 2.74	3	★★
4.8	ପ୍ରଦାନର ପ୍ରୟୋଗ (Appropriation of Payments)	2.75 – 2.78	4	★★★
4.9	ଉଭୟ ପକ୍ଷଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ ଯେଉଁ ଚୁକ୍ତି ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ (Contracts, Which Need not be Performed – with the consent of both the parties)	2.79 – 2.81	3	★★
4.10	ଚୁକ୍ତିର ଅବସାନ (Discharge of a Contract)	2.82 – 2.86	5	★★★
5.1	ଚୁକ୍ତିର ପୂର୍ବାନୁମାନିକ ଭଙ୍ଗ (Anticipatory Breach of Contract)	2.87 – 2.90	4	★★★
5.3	କ୍ଷତିପୂରଣ ମକଦ୍ଦମା (Suit for Damages)	2.91 – 2.97	7	★★★
5.4	ଦଣ୍ଡ ଓ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କ୍ଷତିପୂରଣ (Penalty and Liquidated Damages, Section 74)	2.98 – 2.105	8	★★
6.1	ସର୍ତ୍ତାଧୀନ ଚୁକ୍ତି (Contingent Contracts)	2.106 – 2.111	6	★★★
6.2	ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିୟମ (Rules Relating to Enforcement)	2.112	1	★
6.3	ଅର୍ଦ୍ଧ-ଚୁକ୍ତି (Quasi Contracts)	2.113 – 2.121	9	★★★

ସୂତ୍ର: ICAI Study Material (July 2026), Scanner Business Laws 2026 October, One Liners P2. ତାରା One Liners deck ଅନୁସାରେ. "OL" = One Liner ସନ୍ଦର୍ଭ; "TQ" / "CSQ" = Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର (ଅଧ୍ୟାୟ 2, 3 ଓ 4 ରେ ୟୁନିଟ୍ ସହିତ, ଯଥା U3); "SM p." = Study Material ର ପୃଷ୍ଠା.

କାର୍ଡ 2.59 T 4.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 4.1.1 · Scanner U4 TQ 1.1, U4 CSQ 1.1 · SM p.2.96

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Section 37 ଅନୁସାରେ ଚୁକ୍ତିର ପକ୍ଷଗଣଙ୍କୁ କ'ଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ଏବଂ performance କେଉଁ ଦୁଇ ରୂପରେ ହୋଇପାରେ?

ଉତ୍ତର

ପକ୍ଷଗଣ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ନିଶ୍ଚୟ **perform କରିବେ, ବା perform କରିବାକୁ offer କରିବେ**, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ Act ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଇନ ଦ୍ୱାରା performance ମାଫ୍ କିମ୍ବା ଛାଡ଼ ହୋଇନାହିଁ.

Performance **actual** ବା **attempted** (tender) ହୋଇପାରେ.

ବିପରୀତ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ ନ ପାଇଲେ, promisor ର ମୃତ୍ୟୁରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ତା'ର **representatives** ଙ୍କୁ ବାଧ କରେ; ଯେଉଁ ଚୁକ୍ତିରେ **personal skill** ଦରକାର, ତାହା ଶେଷ ହୋଇଯାଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ P-O-P: Perform ବା Offer to Perform. ଦୁଇଟି ବାଟ, ଗୋଟିଏ ନିୟମ: ନିଜେ ନିଜ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପୂରଣ ନ କଲେ, ଅନ୍ୟଠାରୁ ଦାବି କରିହେବ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.60 T 4.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 4.1.2, 4.1.3 · Scanner U4 CSQ 1.1, U4 CSQ 1.2 · SM pp.2.96–2.97

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ବୈଧ tender (attempted performance) ର **ଚାରୋଟି ସର୍ତ୍ତ** ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

(i) **Unconditional** ହେବା ଉଚିତ.

(ii) **ଠିକ୍ ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନରେ** ହେବା ଉଚିତ.

(iii) ସାମଗ୍ରୀ **ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ reasonable ସୁଯୋଗ** ମିଳିବା ଉଚିତ.

(iv) **ସମଗ୍ର obligation** ପାଇଁ ହେବା ଉଚିତ (100 ରୁ 80 bales offer କରିବା ବୈଧ tender ନୁହେଁ).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ U-T-E-W: Unconditional, Time-and-place, Examine, Whole. ମନେ ରଖନ୍ତୁ: "You Tender Entire Whole".

କାର୍ଡ 2.61 T 4.1 · ଧାରଣା

★★ OL 4.1.2, 4.1.3 · Scanner U4 CSQ 1.1, U4 CSQ 1.2 · SM pp.2.96–2.97

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଯୋଗାଣକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖରେ 10,000 ଇଟାରୁ 5,000 ଦିଏ ଓ ବାକି କାଲି ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଏ. କ୍ରେତା କ'ଣ ଚୁକ୍ତି avoid କରିପାରିବ? ଅନ୍ୟ ଜଣେ କ୍ରେତା ଗୁଣବତ୍ତା ଯାଞ୍ଚ ପାଇଁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ପରେ ହିଁ jute ପାଏ. ସେହି ପ୍ରଶ୍ନ.

ଉତ୍ତର

ଆଂଶିକ delivery ବୈଧ performance ନୁହେଁ: tender **ସମଗ୍ର obligation** ପାଇଁ ହେବା ଜରୁରୀ, ତେଣୁ କ୍ରେତା ଚୁକ୍ତି **avoid କରିପାରିବ**.

ଯେଉଁ delivery promisee କୁ ସାମଗ୍ରୀ **ପରୀକ୍ଷା କରିବାର reasonable ସୁଯୋଗ** ଦିଏ ନାହିଁ, ତାହା ମଧ୍ୟ ବୈଧ performance ନୁହେଁ, ତେଣୁ କ୍ରେତା ତାହା avoid କରିପାରିବ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Tender ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଟିଫିନ୍ ବାକ୍ସ ପରି: ଅଧା ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିଲେ, କିମ୍ବା ଖୋଲି ଦେଖିବାର ସମୟ ନ ଦେଇ ହସ୍ତାନ୍ତର କଲେ, ତାହା ଠିକ୍ ଭୋଜନ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ ହୁଏ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.62 T 4.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 4.3.1 · Scanner U4 TQ 3.1 · SM pp.2.97–2.98

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଚୁକ୍ତି କିଏ କିଏ perform କରିପାରିବେ (Ss. 40–42)? ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ନାମ ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

(1) **promisor ନିଜେ** (ଯଦି personal skill ବା ବିଶ୍ୱାସ ଜଡ଼ିତ).

(2) ତାଙ୍କର **agent**, ଯେଉଁଠି personal consideration ଭିତ୍ତି ନୁହେଁ.

(3) ତାଙ୍କର **legal representative** (ଉତ୍ତରାଧିକାର ସୂତ୍ରରେ ପାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିର ମୂଲ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ସୀମିତ).

(4) **ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି**, ଯାହାର performance promisee ଗ୍ରହଣ କରେ (S. 41).

(5) **Joint promisors** (S. 42).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **P-A-L-T-J**: Promisor, Agent, Legal rep, Third person, Joint promisors. ଏହାକୁ "ପାଲ୍, ଟିଜେ" ଭଳି ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ମନେ ରଖନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 2.63 T 4.3 · ଧାରଣା

★ OL 4.3.2 · Scanner U4 TQ 3.1, U4 CSQ 3.1, U4 CSQ 3.2 · SM p.2.98

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

X, Y କୁ ₹1,00,000 ଦେବାକୁ ଅଛି. ଅପରିଚିତ Z, X ପକ୍ଷରୁ ₹60,000 ଦିଏ ଓ Y ତାହା ଗ୍ରହଣ କରେ. Y କ'ଣ X ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଶି ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବ? Section ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Section 41: promisee ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ performance ଗ୍ରହଣ କଲେ, ପରେ ସେ ତାହା promisor ବିରୁଦ୍ଧରେ enforce କରିପାରିବ ନାହିଁ.

Promisor ସେତିକି ପରିମାଣରେ discharged ହୁଏ, ଯଦିଓ ସେ ତାହା authorise କିମ୍ବା ratify କରିନଥିଲା.

ତେଣୁ Y, X ବିରୁଦ୍ଧରେ **କେବଳ ବାକି** ₹40,000 ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଅପରିଚିତର ଟଙ୍କା, Y ର ସୀମା**: ଥରେ ଅପରିଚିତର ଟଙ୍କା ନେଲେ, ଋଣ ଠିକ୍ ସେତିକି କମିଯାଏ.

କାର୍ଡ 2.64 T 4.3 · ଧାରଣା

★ OL 4.3.3 · Scanner U4 CSQ 3.2 · SM pp.2.97–2.98

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଜଣେ ଗାୟିକା ଅସୁସ୍ଥତା କାରଣରୁ ତୃତୀୟ ସପ୍ତାହ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହେ ଓ hotel ଚୁକ୍ତି terminate କରେ. ଯଦି hotel ତାଙ୍କୁ ଚତୁର୍ଥ ସପ୍ତାହରେ ଗାଇବାକୁ ଦିଏ, କିମ୍ବା ତୃତୀୟ ସପ୍ତାହରେ କିଛି ନ କହି ବଦଳରେ ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ଗାଇବାକୁ ଦିଏ, ତେବେ?

ଉତ୍ତର

ଗାୟିକା ଅନୁପସ୍ଥିତ: hotel ଚୁକ୍ତି **repudiate** କରିପାରିବ (personal performance, S. 40).

Default ପରେ performance କରିବାକୁ ଦେଲେ ଚୁକ୍ତି ଜାରି ରଖିବାକୁ ସମ୍ମତି ଦେଖାଯାଏ: hotel **terminate କରିପାରିବ ନାହିଁ** କିନ୍ତୁ ଗାୟିକାଠାରୁ **damages** ଦାବି କରିପାରିବ.

ଆପତ୍ତି ନ କରି **substitute** କୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ: ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର performance ପାଇଁ ସମ୍ମତି, ତେଣୁ termination ନାହିଁ ଓ **damages ନାହିଁ** (S. 41).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଚୁପ୍ ରହିବା ମାନେ ସବୁଜ ସଙ୍କେତ**: hotel ର ନୀରବତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲିବାକୁ ଦିଏ, ଆଉ ବିଳମ୍ବର ମୂଲ୍ୟ କେବଳ damages ରେ ଚୁକାଇବାକୁ ପଡ଼େ.

କାର୍ଡ 2.65 T 4.3 · ଧାରଣା

★★ OL 4.3.4, 4.7.4 · Scanner U4 CSQ 3.3, U4 CSQ 7.1 · SM pp.2.97–2.98, 2.104–2.105

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଜଣେ ଚିତ୍ରକାର ପୋର୍ଟ୍ରେଟ୍ ଆଙ୍କିବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଏ ଓ ସମାପ୍ତ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମରିଯାଏ, କିମ୍ବା ପକ୍ଷାଘାତଗ୍ରସ୍ତ ହୁଏ. ଚୁକ୍ତି ରହିବ କି? Promisor ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ମରିଗଲେ?

ଉତ୍ତର

ଚିତ୍ରାଙ୍କନରେ **personal skill** ଜଡ଼ିତ: ମୃତ୍ୟୁରେ ଚୁକ୍ତି **ଶେଷ ହୁଏ**; representatives **ବାଧ୍ୟ ନୁହନ୍ତି** ଓ promisee ତାହା enforce କରିପାରିବ ନାହିଁ (S. 40).

ପକ୍ଷାଘାତ ହେଉଛି **supervening impossibility** (personal incapacity): ଚୁକ୍ତି **void**, ତେଣୁ **advance ଫେରସ୍ତଯୋଗ୍ୟ**.

ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍: representatives **ବାଧ୍ୟ** ଯେ delivery କରିବେ (S. 37), ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିପରୀତ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ ନ ପାଉଛି.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ତୁଳି ଚିତ୍ରକାର ସହିତ ମରେ; ବାକ୍ସ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କ ହାତକୁ ଯାଏ.** ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦକ୍ଷତା ବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ଯାଏ; ସାମଗ୍ରୀ ଉତ୍ତରାଧିକାରରେ ମିଳେ.

କାର୍ଡ 2.66 T 4.3 · ତୁଳନା

SM text · No direct Q · SM pp.2.98–2.99

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଚୁକ୍ତିଗତ ଅଧିକାର ଓ ଦାୟିତ୍ୱର **succession** ଓ **assignment** ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Succession: **ସୁବିଧା ଓ ବୋଝ** ଦୁଇଟି legal heir ଙ୍କୁ ଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଦାୟିତ୍ୱ **ଉତ୍ତରାଧିକାର ସୂତ୍ରରେ ପାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ.

Assignment: କେବଳ **ସୁବିଧା** assign କରିହେବ, **ଦାୟିତ୍ୱ ନୁହେଁ**; ଋଣୀ ପରିଶୋଧ କରିବାର obligation assign କରି ନିଜ ଋଣରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇପାରିବ ନାହିଁ.

ଦାୟିତ୍ୱ ସହିତ ଯୋଡ଼ା ସୁବିଧା, କିମ୍ବା personal consideration ଥିବା ସୁବିଧା **assign କରିହେବ ନାହିଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଦୁଇଟି ପାଆନ୍ତି; assignee କେବଳ ଲାଭଟି ପାଏ.** Succession = ପୂରା ପାର୍ସଲ୍, assignment = କେବଳ ଲାଭ.

କାର୍ଡ 2.67 T 4.5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 4.5.1 · Scanner U4 TQ 5.1, U4 CSQ 5.2 · SM pp.2.99, 2.101

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ **Section 42** (joint promisors) ଓ **Section 45** (joint promisees) କିପରି ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

S. 42: ସମସ୍ତେ ଜୀବିତ ଥିବା ବେଳେ ସମସ୍ତେ ମିଳିତ ଭାବେ ପୂରଣ କରିବେ; ଜଣଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ, **ତାଙ୍କ representative ଓ ବଞ୍ଚିଥିବା ଲୋକମାନେ ମିଳିତ ଭାବେ**; ଶେଷ ବଞ୍ଚିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପରେ, **ସମସ୍ତଙ୍କ representatives ମିଳିତ ଭାବେ**.

S. 45 (ଅଧିକାର): ଦାବି promisees ଙ୍କ ମିଳିତ ହାତରେ ରହେ; ମୃତ୍ୟୁରେ, **representative ଓ ବଞ୍ଚିଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ମିଳିତ ହାତରେ**; ଶେଷରେ **ସମସ୍ତଙ୍କ representatives ମିଳିତ ଭାବେ**.

ବିପରୀତ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ ନ ପାଇଲେ ଏହା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ତିନି ଧାପର ଶୃଙ୍ଖଳା**: ପ୍ରଥମେ ଜୀବିତ ସମସ୍ତେ, ତା'ପରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ + ବଞ୍ଚିଥିବା ଲୋକ, ଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ. ଋଣ (S. 42) ଓ ଅଧିକାର (S. 45) ଦୁଇଟିରେ ଏକା ଶୃଙ୍ଖଳା.

କାର୍ଡ 2.68 T 4.5 · ଧାରଣା	★★★ OL 4.5.2 · Scanner U4 TQ 5.1, U4 CSQ 5.1, U4 CSQ 5.2, U4 CSQ 5.4 · SM p.2.99–2.100
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ X, Y ଓ Z ମିଳିତ ଭାବେ L ଠାରୁ ₹90,000 ଋଣ ନିଅନ୍ତି. L କ'ଣ କେବଳ Y କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଶି ଦେବାକୁ ବାଧ କରିପାରିବ? S. 43 ର ପ୍ରଭାବ କ'ଣ?	ଉତ୍ତର **Section 43**: ବିପରୀତ ଚୁକ୍ତି ନ ଥିଲେ, promisee ଯେକୌଣସି **ଜଣେ ବା ଅଧିକ** joint promisor କୁ **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ** ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି perform କରିବାକୁ ବାଧ କରିପାରେ. ତେଣୁ ଦାୟିତ୍ୱ **joint and several**, ଏବଂ L କେବଳ Y ଠାରୁ ₹90,000 ଆଦାୟ କରିପାରିବ. X, Y ଓ Z ତିନିଜଣ ମରିଗଲେ, L କେବଳ Y ର representatives ଙ୍କୁ ବାଛିପାରିବ ନାହିଁ: **ସମସ୍ତଙ୍କ representatives** ମିଳିତ ଭାବେ ଦାୟୀ (S. 42).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ, ଯେକୌଣସି ଜଣେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ**: ଋଣଦାତା ଯାହାର ପକେଟ୍ ସବୁଠାରୁ ଭାରି, ତାକୁ ବାଛେ.

କାର୍ଡ 2.69 T 4.5 · ଧାରଣା	★★★ OL 4.5.3 · Scanner U4 TQ 5.1, U4 CSQ 5.1, U4 CSQ 5.3, U4 CSQ 5.4 · SM pp.2.99–2.100
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Joint promisor X ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଋଣ ପରିଶୋଧ କରେ. ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ କ'ଣ ଫେରି ପାଇପାରିବ, ଏବଂ ଜଣେ default କଲେ କ୍ଷତି କିଏ ବହନ କରିବ? (Section 43)	ଉତ୍ତର ପ୍ରତ୍ୟେକ joint promisor ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ **ସମାନ ଭାବେ contribute** କରିବାକୁ ବାଧ କରିପାରେ, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିପରୀତ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ ପାଉନାହିଁ. ଯଦି କେହି contribution ରେ **default କରେ, ବାକି joint promisors ସମାନ ଅଂଶରେ କ୍ଷତି ବହନ କରନ୍ତି**. Legal representative **ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ପାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ଦାୟୀ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ସମାନ ଭାଗ, ଆଉ ହଜିଲା ଭାଗ ଯେଉଁମାନେ ବାକି ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ବାଣ୍ଟନ୍ତି.** ବନ୍ଧୁମାନେ ବିଲ୍ ବାଣ୍ଟୁଥିବା ବେଳେ ଜଣେ ପଳାଇଲେ ଯେପରି.

କାର୍ଡ 2.70 T 4.5 · ସୂତ୍ର	★★★ OL 4.5.3 · Scanner U4 CSQ 5.3, U4 CSQ 5.4 · SM p.2.100
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ A, B ଓ C ମିଳିତ ଭାବେ D କୁ ₹3,00,000 ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଅନ୍ତି. C କିଛି ଦିଏ ନାହିଁ ଓ A ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଶି ଦେବାକୁ ବାଧ ହୁଏ. A କେତେ ଫେରି ପାଏ? U4 CSQ 5.4 ରେ, A ଦେଇପାରେ ନାହିଁ: ₹6,000 ରୁ B ଓ C କେତେ ଦିଅନ୍ତି?	ଉତ୍ତର ସମାନ ଅଂଶ = ₹3,00,000 ÷ 3 = ₹1,00,000. C ର default A ଓ B ଭାଗ କରନ୍ତି, ତେଣୁ A **B ଠାରୁ ₹1,50,000** ପାଇବାକୁ ହକଦାର (SM Example 15). CSQ 5.4: A କିଛି ଦିଏ ନାହିଁ, ତେଣୁ **B ଓ C ପ୍ରତ୍ୟେକେ ₹3,000 ବହନ କରନ୍ତି**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଯେଉଁମାନେ ବାକି ଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାରେ ଭାଗ କରନ୍ତୁ**: ଜଣେ ହଟିଗଲେ, ମୋଟ ରାଶିକୁ ବାକି ଲୋକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଭାଗ କରନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 2.71 T 4.5 · ଧାରଣା

★ OL 4.5.4 · Scanner U4 CSQ 5.2 · SM p.2.100

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Creditor joint promisor X କୁ release କରେ. Y ଓ Z କ'ଣ discharged ହୁଅନ୍ତି? X ତଥାପି କିଛି ଦେବାକୁ ବାଧ କି? (S. 44)

ଉତ୍ତର

Section 44: ଜଣେ joint promisor କୁ release କଲେ **ଅନ୍ୟମାନେ discharged ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ**.

କିମ୍ବା released promisor, **ଅନ୍ୟ joint promisors ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱରୁ** ମୁକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ.

ତେଣୁ Y ଓ Z ଏବେ ବି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଋଣ ଦେବାକୁ ବାଧ, ଏବଂ X ଏବେ ବି ସେମାନଙ୍କୁ **contribute** କରିବ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Creditor ର ଦୟା ଅନ୍ୟମାନେ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ**: release କେବଳ X ଓ creditor ମଧ୍ୟରେ; ସହ-promisors ପ୍ରତି X ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବଞ୍ଚିଥାଏ.

କାର୍ଡ 2.72 T 4.7 · ଧାରଣା

★★ OL 4.7.1 · Scanner U4 CSQ 7.2 · SM p.2.102

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Seller ଗୋଟିଏ machine delivery କରି delivery ସମୟରେ ଟଙ୍କା ପାଇବ; କ୍ରେତା ସେହି ଦିନ ଟଙ୍କା ଦିଏ ନାହିଁ. Seller କ'ଣ delivery କରିବାକୁ ବାଧ? (S. 51)

ଉତ୍ତର

Section 51: ଯେଉଁଠି reciprocal promises **ଏକ ସମୟରେ** perform ହେବା କଥା, promisee ତା'ର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି perform କରିବାକୁ **ready and willing** ନ ଥିଲେ କୌଣସି promisor କୁ perform କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ.

ସେଗୁଡ଼ିକ **concurrent conditions**, ତେଣୁ seller କୁ delivery କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଟଙ୍କା ଓ ସାମଗ୍ରୀ ଏକାଠି ହାତ ମିଳାନ୍ତି**: କାହାର ହାତ ପ୍ରଥମେ ବଢ଼େ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.73 T 4.7 · ଧାରଣା

★ OL 4.7.2 · Scanner U4 CSQ 7.3 · SM p.2.104

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Time of the essence ଥିଲେ ଓ supplier ବିଳମ୍ବ କଲେ promisee କ'ଣ କରିପାରିବ? Time of the essence ନ ଥିଲେ? (S. 55)

ଉତ୍ତର

Time essential: ଚୁକ୍ତି (କିମ୍ବା ଅସମ୍ପାଦିତ ଅଂଶ) **promisee ର ବିକଳ୍ପରେ voidable** ହୁଏ.

Time not essential: voidable ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ promisee କ୍ଷତି ପାଇଁ **compensation** ପାଏ.

Voidable ଚୁକ୍ତିର ବିଳମ୍ବିତ performance ଗ୍ରହଣ କଲେ, ଗ୍ରହଣ ସମୟରେ **notice** ନ ଦେଲେ ବିଳମ୍ବ ପାଇଁ **compensation ମିଳେ ନାହିଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Essence = ବାହାରିବାର ବିକଳ୍ପ; no essence = କେବଳ ଟଙ୍କା**. ବିଳମ୍ବିତ ସାମଗ୍ରୀ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ନେଲେ ଆପଣଙ୍କ ଦାବି ଛାଡ଼ି ଦେଲେ.

କାର୍ଡ 2.74 T 4.7 · ଧାରଣା

★ OL 4.7.3 · Scanner U4 CSQ 7.4 · SM pp.2.104, 2.107

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଜଣେ builder ର mall ଚୁକ୍ତି ସମ୍ମତିରେ ଗୋଟିଏ hotel ଚୁକ୍ତିରେ ବଦଳେ; ତା'ପରେ ନୂଆ ଆଇନ ସେହି zone ରେ hotel ନିଷିଦ୍ଧ କରେ. ସେ କ'ଣ breach ପାଇଁ ଦାୟୀ?

ଉତ୍ତର

ନୂଆ ଚୁକ୍ତିକୁ substitute କରିବା ହେଉଛି **novation (S. 62)**: mall ଚୁକ୍ତି discharged ହୁଏ.

ନିଷେଧାଦେଶ ହେଉଛି **ଚୁକ୍ତି ଗଠନ ପରେ ଆଇନ ପରିବର୍ତ୍ତନ**, ଯାହା performance କୁ ବେଆଇନ କରେ: ଚୁକ୍ତି **S. 56 ଅନୁସାରେ void**.

ତେଣୁ **breach ନାହିଁ ଓ damages ନାହିଁ**; ଉଭୟ ପକ୍ଷ ମୁକ୍ତ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ବଦଳାଅ, ତା'ପରେ ଅଟକାଅ**: Section 62 ଚୁକ୍ତି ବଦଳାଏ, Section 56 ତାକୁ ଅଟକାଏ.

କାର୍ଡ 2.75 T 4.8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 4.8.1 · Scanner U4 TQ 8.1, U4 CSQ 8.1, U4 CSQ 8.2 · SM pp.2.106–2.107

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

payments ର appropriation ର ତିନୋଟି ନିୟମ (Ss. 59, 60, 61) କ୍ରମରେ ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

S. 59: debtor (ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ବା ପରିସ୍ଥିତି ଦ୍ୱାରା) କେଉଁ ଋଣ ବୋଲି ଜଣାଏ: payment ଗ୍ରହଣ ହେଲେ, **ସେହି ଅନୁସାରେ ପ୍ରୟୋଗ ହେବା ଜରୁରୀ**.

S. 60: ଜଣାଇନାହିଁ: **creditor** ତାହା ଯେକୌଣସି **lawful debt** ରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରେ, **time-barred** ହେଲେ ବି, କିନ୍ତୁ **disputed debt** ରେ ନୁହେଁ.

S. 61: କେହି appropriate କଲେ ନାହିଁ: **ସମୟ କ୍ରମରେ**, time-barred ହେଉ ବା ନହେଉ; **ସମାନ standing** ର ଋଣ: **ଆନୁପାତିକ ଭାବେ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Debtor, Creditor, Law** (59, 60, 61): ପୂର୍ବ ଜଣ ଚୁପ୍ ରହିଲେ ହିଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜଣ ଆସେ.

କାର୍ଡ 2.76 T 4.8 · ଧାରଣା

★★★ OL 4.8.2 · Scanner U4 CSQ 8.1, U4 CSQ 8.2 · SM p.2.106

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଜଣେ debtor ର ₹12,120, ₹5,650 ଓ ₹9,680 ର bills ବାକି ଅଛି ଓ ସେ କୌଣସି notice ବିନା ଠିକ୍ ₹9,680 ର cheque ପଠାଏ. ତାହା କେଉଁ ଋଣ ଶୋଧ କରେ? ଆଉ ₹15,000 ର cheque ବିଷୟରେ?

ଉତ୍ତର

ଠିକ୍ ରାଶିର cheque ସମାନ ରାଶିର ଋଣକୁ **ବୁଝାଏ** (S. 59, ପରିସ୍ଥିତି): ₹9,680 ଟି ₹9,680 ର bill ଶୋଧ କରେ.

₹15,000 ର cheque ସହିତ କୌଣସି intimation ନାହିଁ: creditor ତାହା **ଯେକୌଣସି lawful debt** ରେ, time-barred ହେଲେ ବି, ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରେ (S. 60), ଯଥା ପ୍ରଥମେ ₹12,120 ଓ ବାକି ₹5,650 ରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Cheque କୁ bill ସହ ମିଳାନ୍ତୁ**: ଗୋଟିଏ invoice ସହ ମେଳ ଖାଉଥିବା ଅଙ୍କ debtor ପକ୍ଷରୁ କଥା କହେ.

କାର୍ଡ 2.77 T 4.8 · ଧାରଣା

★ OL 4.8.3 · Scanner U4 CSQ 8.3 · SM p.2.106

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଦୁଇଟି loan ଥିବା debtor (₹3,00,000 guaranteed, ₹4,00,000 not) intimation ବିନା ₹2,00,000 ପଠାଏ. Bank ତାହା unguaranteed loan ରେ ପ୍ରୟୋଗ କରେ. ଏହା ବୈଧ କି?

ଉତ୍ତର

ହଁ. କୌଣସି intimation ନାହିଁ ଓ ଇଙ୍ଗିତ ଦେଉଥିବା କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତି ନାହିଁ, ତେଣୁ **S. 60** creditor କୁ ନିଜ **ବିବେକ**ରେ ଯେକୌଣସି lawful debt ରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ଦିଏ.

Guarantor ଜିଦ୍ କରିପାରିବ ନାହିଁ ଯେ guaranteed loan ପ୍ରଥମେ ଶୋଧ ହେଉ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Debtor କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ, କଲମ creditor ହାତରେ.**

କାର୍ଡ 2.78 T 4.8 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଙ୍ଦ

★★ OL 4.8.1 · Scanner U4 TQ 8.1, U4 CSQ 8.2 · SM p.2.106–2.107

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Time-barred ଓ disputed ଋଣ: S. 60 ଓ S. 61 ଅନୁସାରେ ସ୍ଥିତି କ'ଣ? ପ୍ରଲୋଭନକାରୀ ଭୁଲ ଉତ୍ତର କେଉଁଠି ଭୁଲ ବାଟରେ ଯାଏ?

ଉତ୍ତର

S. 60: creditor **time-barred** ଋଣରେ ପ୍ରୟୋଗ **କରିପାରେ** କିନ୍ତୁ **disputed ଋଣରେ କେବେ ନୁହେଁ**.

S. 61: ଋଣ time-barred ହେଉ **ବା ନହେଉ**, ସମୟ କ୍ରମ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ; ସମାନ standing ମାନେ **ଆନୁପାତିକ** (ଯଥା ₹4,000, ₹5,000 ଓ ₹3,000 ଉପରେ ₹2,500 ଓ ₹1,500 ଦିଏ).

ଭୁଲ: "time-barred ଋଣ ବାଦ୍ ଯାଏ"; Act ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସାମିଲ କରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Barred ଅନୁମତିପ୍ରାପ୍ତ, disputed ନିଷିଦ୍ଧ.**

କାର୍ଡ 2.79 T 4.9 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★ OL 4.9.1 · Scanner U4 TQ 9.1 · SM pp.2.107–2.110
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଉଭୟ ପକ୍ଷଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ **ଯେଉଁ ଚୁକ୍ତି perform କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ**, ତାହା କେଉଁ sections ରେ ଅଛି, ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ section ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ିରେ କ'ଣ କହେ?	ଉତ୍ତର **S. 62**: ନୂଆ ଚୁକ୍ତି substitute, rescind କିମ୍ବା alter କରିବା. **S. 63**: promisee performance dispense with କରେ ବା remit କରେ, ସମୟ ବଢ଼ାଏ ବା ଯେକୌଣସି satisfaction ଗ୍ରହଣ କରେ. **S. 64**: voidable ଚୁକ୍ତି rescind କରୁଥିବା ପକ୍ଷ ପାଇଥିବା ଯେକୌଣସି ସୁବିଧା ଫେରାଇବ. **S. 65**: void agreement ବା void ହୋଇଯାଇଥିବା ଚୁକ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଗତ ପାଇଥିବା ସୁବିଧା restore କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ. **S. 67**: promisee reasonable ସୁବିଧା ଦେବାରେ ଅବହେଳା କଲେ: promisor ମୁକ୍ତ. **S. 66**: rescission proposal ଭଳି communicate ହୁଏ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **62-63-64-65-67, ଆଉ 66 ଡାକ-ପିଅନ**: ଯେଉଁ section କେବଳ ବାର୍ତ୍ତା ବହନ କରେ.	

କାର୍ଡ 2.80 T 4.9 · ତୁଳନା	★★ OL 4.9.2 · Scanner U4 TQ 9.2 · SM pp.2.107–2.108
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Novation** ଓ **alteration** (Ss. 62–67) ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର Novation: ଥିବା ଚୁକ୍ତି **ନୂଆ ଚୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା substitute** ହୁଏ; ପକ୍ଷଗଣ **ବଦଳିପାରନ୍ତି**. Alteration: ସର୍ତ୍ତ **ପାରସ୍ପରିକ ସହମତିରେ alter** ହୁଏ; **ପକ୍ଷଗଣ ସମାନ ରହନ୍ତି**. Novation ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚୁକ୍ତି ବଦଳାଏ; alteration ରେ ସେପରି ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ, କେବଳ **କିଛି ସର୍ତ୍ତ** ବଦଳେ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Novation = ନୂଆ; alteration = ସଜାଡ଼ା.** Alteration ରେ ସେଇ ମୁହଁ, novation ରେ ହୁଏତ ନୂଆ ମୁହଁ.	

କାର୍ଡ 2.81 T 4.9 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	SM text · No direct Q · SM p.2.107
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ S. 62 ଅନୁସାରେ **rescission**, novation ଠାରୁ କିପରି ଭିନ୍ନ?	ଉତ୍ତର Rescission: କେବଳ ପୁରୁଣା ଚୁକ୍ତି **ବାତିଲ** ହୁଏ; ତା' ସ୍ଥାନରେ **କୌଣସି ନୂଆ ଚୁକ୍ତି ଆସେ ନାହିଁ**. Novation ରେ ମଧ୍ୟ rescission ଥାଏ, କିନ୍ତୁ **ନୂଆ ଚୁକ୍ତି substitute** ହୁଏ. ଉଭୟ **ପାରସ୍ପରିକ ସହମତିରେ** ଚୁକ୍ତି discharge କରନ୍ତି.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Rescind = ଲିଭାଅ; novate = ଲିଭାଇ ପୁଣି ଲେଖ.**	

କାର୍ଡ 2.82 T 4.10 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 4.10.1 · Scanner U4 TQ 10.1, U4 TQ 10.2, U4 CSQ 10.1, U4 CSQ 10.2, U4 CSQ 10.3 · SM pp.2.104–2.105, 2.111
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Supervening impossibility** (S. 56) କ'ଣ, ଏହାର କାରଣଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ? ଏହାର ପ୍ରଭାବ କ'ଣ?	ଉତ୍ତର Performance ଚୁକ୍ତି ସମୟରେ ସମ୍ଭବ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପରେ କଳ୍ପନା ବାହାରର ଘଟଣା ଯୋଗୁଁ **impossible ବା unlawful** ହୋଇଯାଏ. କାରଣ: ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ **ଆଇନ ପରିବର୍ତ୍ତନ**; ବିଷୟବସ୍ତୁର **ବିନାଶ**; ବିପଜ୍ଜନକ ରୋଗ ଭଳି **personal incapacity**; **war** ଘୋଷଣା. ପ୍ରଭାବ: ଚୁକ୍ତି **void**, ପକ୍ଷଗଣ discharged.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **L-D-I-W**: Law, Destruction, Incapacity, War: ଜଳ୍ପ ପରେ ଚୁକ୍ତି ମରିବାର ଚାରି ବାଟ.	

କାର୍ଡ 2.83 T 4.10 · ଧାରଣା	★★★ OL 4.10.1, 4.10.3 · Scanner U4 CSQ 10.1, U4 CSQ 10.2 · SM pp.2.105, 2.111
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଦଶ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଚିନି ଯୋଗାଇବାର ଅଛି; ବନ୍ୟା ଏକମାତ୍ର ରାସ୍ତାକୁ ନଷ୍ଟ କରେ. Seller ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ପାଇଁ compensation ଦାବି କରେ; କ୍ରେତା ନିଜ advance ଫେରସ୍ତ ଚାହେଁ. ନିଷ୍ପତ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ. ଜାହାଜ ପଠାଉଥିବା ପକ୍ଷର ସରକାର port ଥିବା ଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ war ଘୋଷଣା କଲେ: K, J ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବ କି?	ଉତ୍ତର ଚୁକ୍ତି **void (S. 56)** ହୁଏ; compensation ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ, ତେଣୁ seller ର ଦାବି ବିଫଳ ହୁଏ. କ୍ରେତା **advance** ଫେରି ପାଇପାରିବ (S. 65). ଚୁକ୍ତି ପରେ ଘୋଷିତ war ହେଉଛି supervening impossibility: **K, J ବିରୁଦ୍ଧରେ performance ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବ ନାହିଁ**.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ପ୍ରକୃତି ବା ରାଷ୍ଟ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ: void, ଦୋଷ ନାହିଁ, ଟଙ୍କା ଫେରସ୍ତ.**	

କାର୍ଡ 2.84 T 4.10 · ଧାରଣା	★★★ OL 4.10.3 · Scanner U4 CSQ 10.1, U4 CSQ 10.3, U4 TQ 10.1 · SM p.2.109
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ କ୍ରେତା token money ଦେଲା ପରେ ଏକ ଘର ଭାଙ୍ଗିଯାଏ. କ୍ରେତାର ଅଧିକାର କ'ଣ? (S. 65)	ଉତ୍ତର ଯେତେବେଳେ ଏକ agreement void ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ କିମ୍ବା ଚୁକ୍ତି **void ହୋଇଯାଏ**, ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି **ସୁବିଧା** ପାଇଛି, ସେ ତାହା **restore କରିବ ବା compensation ଦେବ**. ତେଣୁ କ୍ରେତା token money ର **refund** ପାଇବାକୁ ହକଦାର. କେବଳ **ଚୁକ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଗତ** ପାଇଥିବା ସୁବିଧା restore ହୁଏ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Void ମାନେ ଫେରସ୍ତ**: ଯାହା ପାଇଛ, ତାହା ଫେରାଅ.	

କାର୍ଡ 2.85 T 4.10 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★ OL 4.10.2 · Scanner U4 TQ 10.2 · SM pp.2.110–2.112
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଚୁକ୍ତିର **discharge ର ପ୍ରକାରଗୁଡ଼ିକ** ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର (1) **Performance** (actual ବା attempted); (2) **ପାରସ୍ପରିକ ସହମତି**; (3) **impossibility**; (4) **ସମୟର ଅବସାନ** (Limitation Act, 1963); (5) **ଆଇନର ପ୍ରୟୋଗ** (ମୃତ୍ୟୁ, insolvency); (6) **breach** (actual ବା anticipatory); (7) **remission** (S. 63); (8) ସୁବିଧା ଦେବାରେ promisee ର ଅବହେଳା (S. 67); (9) ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକର **merger**.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ବାହାରିବାର ନଅ ଦ୍ୱାର**: P-A-I-L-O-B-R-N-M (Performance, Agreement, Impossibility, Lapse, Operation, Breach, Remission, Neglect, Merger).	

କାର୍ଡ 2.86 T 4.10 · ଧାରଣା	SM text · Scanner U4 TQ 10.2 · SM pp.2.112–2.113
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Discharge ର ଏକ ପ୍ରକାର ଭାବେ **merger of rights** କ'ଣ? SM ର ଉଦାହରଣ ଦିଅନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର ନିମ୍ନ ଓ ଉଚ୍ଚ ଅଧିକାର **ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରେ ମିଳିତ ହୁଏ**; ନିମ୍ନ ଅଧିକାର **ଲୋପ ପାଏ** ଓ enforce କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ. **ଭଡ଼ାରେ ନେଇଥିବା ଜମି କିଣୁଥିବା** lessee ମାଲିକ ହୁଏ; ମାଲିକାନା ଉଚ୍ଚତର, ତେଣୁ **lease ସମାପ୍ତ ହୋଇଯାଏ**.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଭଡ଼ାଟିଆ ମାଲିକ ହେଲେ, ଭଡ଼ା-ଚୁକ୍ତି ତରଳି ଯାଏ.**	

କାର୍ଡ 2.87 T 5.1 · ଧାରଣା	★★★ OL 5.1.1 · Scanner U5 TQ 1.1, U5 CSQ 1.1 · SM pp.2.123–2.124
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଏକ ପକ୍ଷ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି perform କରିବାକୁ ମନା କଲେ **Section 39** କ'ଣ କହେ? Promisee ଚୁକ୍ତି ଚାଲୁ ରଖିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ ସେ କ'ଣ କରିପାରିବ ନାହିଁ?	ଉତ୍ତର ଯଦି ଏକ ପକ୍ଷ ନିଜ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ** perform କରିବାକୁ ମନା କରେ ବା ନିଜକୁ **disable କରେ**, promisee **ଚୁକ୍ତି ଶେଷ କରିପାରେ**, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ **ଶବ୍ଦ ବା ଆଚରଣ** ଦ୍ୱାରା ଚୁକ୍ତି ଚାଲିବାରେ ନିଜର **acquiescence** ଜଣାଇନାହିଁ. ଥରେ ଚାଲିବାକୁ ରାଜି ହେଲେ, ସେ ପରେ ସେହି କାରଣରେ rescind କରିପାରିବ ନାହିଁ. ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ **damages** ଦାବି କରିପାରେ (ଠିକ୍ ଭାବେ rescission ପାଇଁ S. 75).
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଶେଷ କରନ୍ତୁ ବା ଚଳାନ୍ତୁ, କିନ୍ତୁ ଦୁଇଟି ଏକାଠି ନୁହେଁ**: "ଚାଲିଥାଉ" କହିଦେଲେ ବାହାରିବାର ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ; damages ର ଦ୍ୱାର ଖୋଲା.	

କାର୍ଡ 2.88 T 5.1 · ଧାରଣା	★★★ OL 5.1.2 · Scanner U5 TQ 1.2, U5 CSQ 1.2, U5 CSQ 1.3 · SM pp.2.123–2.124
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Anticipatory breach** ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ. Promisee ର ଦୁଇଟି ବିକଳ୍ପ କ'ଣ?	ଉତ୍ତର Performance ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ **ପୂର୍ବରୁ** breach, **ଶବ୍ଦ** (express) ବା **ଆଚରଣ** (implied) ଦ୍ୱାରା. ବିକଳ୍ପ 1: ଚୁକ୍ତିକୁ **rescinded** ଧରି **ତୁରନ୍ତ** damages ପାଇଁ **ମକଦ୍ଦମା** କରିବା. ବିକଳ୍ପ 2: ଚୁକ୍ତି ଜୀବିତ ରଖି **ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା** କରିବା, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ ପରିଣାମ ପାଇଁ ଦାୟୀ ରଖି; ଦୋଷୀ ପକ୍ଷ ତଥାପି perform କରିପାରେ କିମ୍ବା ଯେକୌଣସି **supervening impossibility** ର ଲାଭ ଉଠାଇପାରେ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଏବେ ମକଦ୍ଦମା କରନ୍ତୁ, ନଚେତ୍ ଅପେକ୍ଷା କରି ଝୁକି ବହନ କରନ୍ତୁ**: ଦୁଇ ବାଟ, ଧୀର ବାଟରେ ଟୋଲ୍ ଅଛି: ବଜାର ଆପଣଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଇପାରେ.	

କାର୍ଡ 2.89 T 5.1 · ଧାରଣା	★★★ OL 5.1.2 · Scanner U5 CSQ 1.1, U5 CSQ 1.2 · SM pp.2.123–2.124
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ 60-performance ଚୁକ୍ତି ଥିବା ଜଣେ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ଏକ ମାସ ପରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହେ. ସ୍କୁଲ୍ କ'ଣ terminate କରିପାରିବ? ଯଦି ସ୍କୁଲ୍ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଏ ଯେ ଚୁକ୍ତି ଚାଲିବ, ତେବେ ପରେ rescind କରିପାରିବ କି? Damages ଦାବି କରିପାରିବ କି?	ଉତ୍ତର ସେ **terminate** କରିପାରେ: ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ breach କରିଛି. ଯଦି ସେ **ଚାଲିବା** ବିଷୟରେ ଜଣାଏ, ସେ ସେହି କାରଣରେ **ପରେ rescind କରିପାରିବ ନାହିଁ**. ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ **damages** ଦାବି କରାଯାଇପାରେ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Terminate କର ବା ଚାଲିବାକୁ ଦିଅ, damages ଦୁଇଟିରେ ମିଳେ.**	

କାର୍ଡ 2.90 T 5.1 · ସୂତ୍ର	★ OL 5.1.3 · Scanner U5 CSQ 1.2, U5 CSQ 1.3 · SM pp.2.125–2.126
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ delivery ପାଇଁ ସାଧାରଣ damages କିପରି ମପାଯାଏ, ଏବଂ special loss ଓ ଦାବିଦାର ପାଇଁ କେଉଁ ଦୁଇଟି ସୀମା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ?	ଉତ୍ତର **Damages = (market price − contract price) × quantity**. ଯଥା shirts: ₹100 ପାର୍ଥକ୍ୟ × 300 pieces = ପ୍ରତି size ପାଇଁ ₹30,000 (Scanner CSQ 1.2). **Special loss** କେବଳ ସେତେବେଳେ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ଚୁକ୍ତି ସମୟରେ ପରିସ୍ଥିତି **ଜଣା** ଥିଲା. କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ପକ୍ଷକୁ କ୍ଷତି **ନ୍ୟୂନତମ** କରିବା ପାଇଁ reasonable ପଦକ୍ଷେପ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **M ବିୟୋଗ C, ଗୁଣନ Q**: Market, Contract, Quantity.	

କାର୍ଡ 2.91 T 5.3 · ଧାରଣା	★★★ OL 5.3.1, 5.3.3 · Scanner U5 TQ 3.1, U5 CSQ 3.1, U5 CSQ 3.3 · SM pp.2.125–2.126
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Section 73** ଅନୁସାରେ କେଉଁ କ୍ଷତି compensable, ଆଉ କ'ଣ ବାଦ୍?	ଉତ୍ତର ଯେଉଁ କ୍ଷତି **ସାଧାରଣ ଘଟଣାକ୍ରମରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଘଟିଥାଏ**, କିମ୍ବା ଚୁକ୍ତି କରିବା ବେଳେ **ପକ୍ଷଗଣ ଜାଣିଥିଲେ** ଯେ breach ରୁ ଏହା ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି. **କୌଣସି remote ଓ indirect କ୍ଷତି ନୁହେଁ**. ବିଦ୍ୟମାନ ଅସୁବିଧା ଦୂର କରିବାର ଉପାୟକୁ ମଧ୍ୟ ଗଣନାକୁ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ (Explanation).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Natural + Known, କେବେ Far ନୁହେଁ**: N-K, remote ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 2.92 T 5.3 · ଧାରଣା	★★★ OL 5.3.2 · Scanner U5 CSQ 3.2, U5 CSQ 3.4 · SM pp.2.125–2.126
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Hadley v Baxendale** ରେ କ'ଣ ସ୍ଥିର ହେଲା, ଏବଂ special damages ପାଇଁ ନିୟମ କ'ଣ?	ଉତ୍ତର ଏକ mill ର ଭଙ୍ଗା crankshaft carrier ଦ୍ୱାରା ବିଳମ୍ବିତ ହେଲା; court **କେବଳ ସାଧାରଣ damages** ଦେଲା କାରଣ carrier କୁ ଜଣାଯାଇନଥିଲା ଯେ ବିଳମ୍ବରେ mill ର ଲାଭ ଯିବ. **Special damages** ପାଇଁ ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିର **ପୂର୍ବ notice** ଦରକାର.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Notice ନାହିଁ ତ ଅତିରିକ୍ତ ନାହିଁ**: carrier କୁ କୁହନ୍ତୁ ଯେ mill ବନ୍ଦ ହେବ, ନଚେତ୍ ଯେକୌଣସି mill ହରାଉଥିବା ଯେତିକି, ସେତିକି ହିଁ ପାଇବେ.

କାର୍ଡ 2.93 T 5.3 · ଧାରଣା	★ OL 5.3.2, 5.3.3 · Scanner U5 CSQ 3.1, U5 CSQ 3.2, U5 CSQ 3.3, U5 CSQ 3.4 · SM pp.2.125–2.126
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ S. 73 ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ: ₹11.50 lakh ଚୁକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅନ୍ୟତ୍ର ₹12.75 lakh ରେ machinery କିଣା ହେଲା, ଏବଂ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷକୁ compensation ଦିଆଗଲା. Bus ଖରାପ ହେବା ପରେ ଡାକ୍ତରୀ ବିଲ୍?	ଉତ୍ତର ₹1.25 lakh (₹12.75 − ₹11.50) ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଘଟିଛି ଓ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ. ତୃତୀୟ ପକ୍ଷକୁ compensation: **କେବଳ seller ସେହି ଚୁକ୍ତି ବିଷୟରେ ଜାଣିଥିଲେ** ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ; ନଚେତ୍ **remote ଓ indirect**. Bus ମାମଲା: ଅସୁବିଧା ଓ hotel ଖର୍ଚ୍ଚ ହଁ, **ପତ୍ନୀଙ୍କ ଡାକ୍ତରୀ ଚିକିତ୍ସା ନା** (remote).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଜଣାଇଥିଲେ ନା ଜଣାଇନଥିଲେ?** ପ୍ରତ୍ୟେକ ହରାଇଥିବା-ଲାଭ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ସେଇଠୁ ଆରମ୍ଭ.

କାର୍ଡ 2.94 T 5.3 · ସୂତ୍ର	★★★ OL 5.3.2 · Scanner U5 CSQ 3.2 · SM p.2.126
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ X, Y କୁ ₹5.00 ରେ ପୁନଃବିକ୍ରୟ କରିବା ପାଇଁ ₹4.50 ରେ 1,000 ବୋତଲ କିଣେ; ବଜାର ମୂଲ୍ୟ ₹5.25. Z, Y ର ଚୁକ୍ତି ବିଷୟରେ ଜାଣିଥିଲେ damages କେତେ? ନ ଜାଣିଥିଲେ?	ଉତ୍ତର Z କୁ ଜଣାଯାଇଥିଲେ: ₹0.50 × 1,000 = **₹500** (Y ସହ ଚୁକ ିରେ X ର ଲାଭ). Z କୁ ଜଣାଯାଇନଥିଲେ: **market − contract price**: ₹0.75 × 1,000 = **₹750**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଜଣାଇଲେ → ଲାଭ; ନ ଜଣାଇଲେ → ବଜାର ବ୍ୟବଧାନ.**

କାର୍ଡ 2.95 T 5.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★ OL 5.3.4 · Scanner U5 TQ 3.2 · SM p.2.126
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Vindictive ବା exemplary** damages କେବେ ଦିଆଯାଏ?	ଉତ୍ତର କେବଳ **ଦୁଇଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ**: (a) **ବିବାହ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଭଙ୍ଗ** (ଭାବନାକୁ ଆଘାତ); (b) banker ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାହକର cheque **ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ dishonour** (**Gibbons v Westminster Bank**): trader କ୍ଷତି ପ୍ରମାଣ ନ କରି ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ damages ପାଏ; non-trader କୁ special damage plead ଓ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ହୃଦୟ ଓ cheque**: ଭଙ୍ଗା ବିବାହ-ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି, ଫେରିଆସିଥିବା cheque.	

କାର୍ଡ 2.96 T 5.3 · ଧାରଣା	★ OL 5.3.6 · Scanner U5 CSQ 3.4, U5 CSQ 3.5 · SM pp.2.104, 2.127
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଶେଷ ହେବା ପରେ ସାମଗ୍ରୀ ବିଳମ୍ବରେ ପହଞ୍ଚିଲା: ମାଲିକ ଅସାଧାରଣ ଲାଭର କ୍ଷତି ଦାବି କରିପାରିବ କି? Time of the essence ଥିଲେ?	ଉତ୍ତର ବିଶେଷ ଲାଭ ବିଷୟରେ notice ବିନା, କେବଳ **ସାଧାରଣ କ୍ଷତି** ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ. **Time of the essence** ଥିଲେ, ଚୁକ୍ତି **voidable** (S. 55) ଏବଂ promisee ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିପାରେ. ବିଳମ୍ବ ଯୋଗୁଁ ଖରାପ ହେବାର କ୍ଷତି **notice ବିନା ମଧ୍ୟ carrier** ଠାରୁ ଦାବି କରାଯାଇପାରେ (SM).
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ବିଳମ୍ବ ହେଲେ ବିଳମ୍ବ; ଲାଭ ପାଇଁ ଆଗରୁ ଜଣାଇବାକୁ ପଡ଼େ.**	

କାର୍ଡ 2.97 T 5.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	SM text · Scanner U5 TQ 4.2 · SM pp.2.125–2.127
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ SM Unit 5 ର damages ର ପ୍ରକାରଗୁଡ଼ିକ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ ଓ **nominal** damages କ'ଣ କୁହନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର **Ordinary**, **special**, **vindictive/exemplary**, **nominal**, **ବିଳମ୍ବ ଯୋଗୁଁ ଖରାପ ହେବାର damages**, **pre-fixed** damages. Nominal: breach ପ୍ରମାଣିତ କିନ୍ତୁ **ପ୍ରକୃତ କ୍ଷତି ନାହିଁ**; କେବଳ ଅଧିକାର ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ଦିଆଯାଏ (ଏକ ଟଙ୍କା, କିମ୍ବା ଏପରିକି 10 paise).
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **OSVNDP**: ଛଅ ପ୍ରକାରର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର, ମନେ ରଖନ୍ତୁ "Our Strict Verdict: Nominal, Deterioration, Pre-fixed".	

କାର୍ଡ 2.98 T 5.4 · ଧାରଣା	★★ OL 5.4.1, 5.3.5 · Scanner U5 TQ 3.2, U5 TQ 4.1, U5 TQ 4.2 · SM pp.2.127–2.129
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି breach ପାଇଁ ଏକ ରାଶି ନାମିତ, **Section 74** କ'ଣ ଦିଏ? Liquidated damages ଓ penalty ମଧ୍ୟରେ ଭାରତୀୟ ଆଇନରେ କିଛି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅଛି କି? କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ?	ଉତ୍ତର **ନାମିତ ରାଶିଠାରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ ଏପରି reasonable compensation**, ତାହା liquidated damages ହେଉ ବା penalty. ଭାରତୀୟ ଆଇନ **କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ କରେ ନାହିଁ**; court କେବେ ଅଧିକ ଦିଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ କମ୍ ଦେଇପାରେ. ବ୍ୟତିକ୍ରମ: ସାର୍ବଜନୀନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଇଁ **Government କୁ bond**: **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଶି** ପାଇଁ ଦାୟୀ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଛାତ, ଭୂଇଁ ନୁହେଁ**: ନାମିତ ରାଶି ଛାତ; court କମାଇପାରେ, କେବେ ବଢ଼ାଇପାରେ ନାହିଁ.	

କାର୍ଡ 2.99 T 5.4 · ସୂତ୍ର	★★ OL 5.4.1 · Scanner U5 TQ 4.1 · SM p.2.127
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଚୁକ୍ତିରେ ₹1,00,000 ନାମିତ. ପ୍ରକୃତ କ୍ଷତି ₹70,000. କ୍ଷତି ₹1,50,000 ହେଲେ?	ଉତ୍ତର କ୍ଷତି ₹70,000: କେବଳ **₹70,000** (ପ୍ରକୃତ କ୍ଷତି). କ୍ଷତି ₹1,50,000: କେବଳ **₹1,00,000** (ନାମିତ ରାଶି).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **କ୍ଷତି ଓ ନାମିତ ରାଶି, ଦୁଇଟିରୁ ଛୋଟଟି ଦିଅ.**

କାର୍ଡ 2.100 T 5.4 · ତୁଳନା	★★ OL 5.4.1 · Scanner U5 TQ 3.2, U5 TQ 4.1 · SM p.2.128
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Penalty** କୁ **liquidated damages** ଠାରୁ ଅଲଗା କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବା ନୀତିଗୁଡ଼ିକ ଦିଅନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର Liquidated damages: କ୍ଷତିର **genuine pre-estimate**. Penalty: ଦୋଷୀ ପକ୍ଷକୁ **in terrorem** (ଭୟ ଦେଖାଇବା) ପାଇଁ ଧାର୍ଯ୍ୟ. ସମ୍ଭାବ୍ୟ କ୍ଷତିଠାରୁ **ବହୁତ ଅଧିକ** ରାଶି penalty; ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖରେ ଦେୟ payment **default** ହେଲେ **ଅତିରିକ୍ତ ରାଶି** penalty. **ନାମ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ନୁହେଁ**: court ଏହାର ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱଭାବ ଦେଖେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଅନୁମାନ ବନାମ ଭୟ**: pre-estimate ଗଣାଯାଏ, ଭୟ ଦେଖାଇବାର କୌଶଳ ଗଣାଯାଏ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.101 T 5.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★ OL 5.4.2 · Scanner U5 TQ 4.2 · SM pp.2.125–2.127
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ U5 TQ 4.2 ରେ breach ପାଇଁ court ଦେଇପାରୁଥିବା ତିନି ପ୍ରକାର damages ର ନାମ ଲେଖନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର **Ordinary**: breach ରୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଉଠୁଥିବା କ୍ଷତି. **Special**: ଚୁକ୍ତି ସମୟରେ **ଜଣାଯାଇଥିବା** ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଉଠୁଥିବା କ୍ଷତି. **Liquidated**: ଚୁକ୍ତିରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ରାଶି; compensation ସେହି ରାଶିଠାରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **O-S-L**: ତିନି ପ୍ରକାର Ordinary, Special, Liquidated: "Often Said Loudly".

କାର୍ଡ 2.102 T 5.4 · ଧାରଣା	★★ OL 5.4.3 · Scanner U5 TQ 4.3 · SM pp.2.129–2.130
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Quantum meruit** କ'ଣ ଓ କେଉଁ ଦୁଇଟି ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ ହେବା ଜରୁରୀ?	ଉତ୍ତର "**ସେ ଯେତିକି ଅର୍ଜନ କରିଛି**": ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର breach ଦ୍ୱାରା ଚୁକ୍ତି discharged ହେଲେ, କରାଯାଇଥିବା କାମ ପାଇଁ reasonable payment. (1) କେବଳ **ମୂଳ ଚୁକ୍ତି discharged ହୋଇଥିଲେ** ମିଳେ. (2) ଦାବିଦାର **default ରେ ନଥିବା** ପକ୍ଷ ହେବା ଜରୁରୀ. Damages **compensatory**; quantum meruit **restitutory**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **କାମ ହେଲା, ମଜୁରୀ ମିଳିଲା**: କିନ୍ତୁ କେବଳ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ କର୍ମୀ, ଏବଂ ଚୁକ୍ତି ଶେଷ ହେଲା ପରେ ହିଁ.

କାର୍ଡ 2.103 T 5.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★ OL 5.4.3 · Scanner U5 TQ 4.3 · SM pp.2.129–2.130
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Quantum meruit ଉଠୁଥିବା **ଛଅଟି କ୍ଷେତ୍ର** ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର (a) agreement void ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ ବା ଚୁକ୍ତି void ହୁଏ; (b) କିଛି **gratuitously ନୁହେଁ** କରାଯାଇଛି; (c) **ସ୍ଥିର ପାରିଶ୍ରମିକ ନଥିବା** ସେବା; (d) ଏକ ପକ୍ଷ perform କରିବା **ପରିତ୍ୟାଗ** କରେ ବା ମନା କରେ; (e) **divisible** ଚୁକ୍ତି, ଆଂଶିକ performance ର ସୁବିଧା ଉପଭୋଗ ହୋଇଛି; (f) **indivisible lump-sum** ଚୁକ୍ତି ଖରାପ ଭାବେ ସମ୍ପାଦିତ: lump sum ରୁ ଖରାପ କାମ ପାଇଁ କଟାଯାଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଛଅ କ୍ଷେତ୍ର**: Void, Not-free, No-price, Abandoned, Divisible, Defective-lump.

କାର୍ଡ 2.104 T 5.4 · ଧାରଣା	★★ OL 5.4.4 · Scanner U5 CSQ 4.1 · SM p.2.130
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ A ବଜାରରେ ବିକଳ୍ପ ନଥିବା ଏକ ଅନନ୍ୟ ଜିନିଷ ଯୋଗାଇବାକୁ ମନା କରେ. Court କ'ଣ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରେ?	ଉତ୍ତର ଟଙ୍କା **ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରତିକାର ନୁହେଁ**, ତେଣୁ court **specific performance** ଆଦେଶ ଦେଇପାରେ. ଏହା breach କରିଥିବା ପକ୍ଷକୁ ଚୁକ୍ତିର **ସର୍ତ୍ତ ଅନୁସାରେ** ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପୂରଣ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଏ. ଯେଉଁଠି ଏକ ପକ୍ଷ ନ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିବା କାମ କରେ, **injunction** ତାକୁ ରୋକିପାରେ (SM).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଅନନ୍ୟ ମାନେ "କରି ଦିଅ", "ଟଙ୍କା ଦିଅ" ନୁହେଁ.**

କାର୍ଡ 2.105 T 5.4 · ସ୍ମରଣ ଶୃଙ୍ଖଳା	SM text · Scanner U5 TQ 1.2, U5 TQ 3.1, U5 TQ 4.3 · SM pp.2.124, 2.129–2.131
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Breach ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ ପ୍ରତିକାରଗୁଡ଼ିକ ସ୍ମରଣ କରନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର **Damages**; **rescission** (compensation ସହ, S. 75); **specific performance**; **injunction**; **quantum meruit**. Actual breach: ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖରେ ବା performance ସମୟରେ; anticipatory: ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖ ପୂର୍ବରୁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **D-R-S-I-Q**: ପାଞ୍ଚ ପ୍ରତିକାର, Damages, Rescission, Specific performance, Injunction, Quantum meruit: "Doctors Rarely Skip Injection Queues".

କାର୍ଡ 2.106 T 6.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 6.1.1 · Scanner U6 TQ 1.1, U6 TQ 1.2, U6 CSQ 1.1 · SM pp.2.139–2.140
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Contingent contract** (S. 31) ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ ଓ ଏହାର ଚାରୋଟି essentials ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର "ଏକ ଚୁକ୍ତି କିଛି କରିବା ବା ନ କରିବା ପାଇଁ, ଯଦି ସେହି ଚୁକ୍ତିର **collateral** କୌଣସି ଘଟଣା ଘଟେ ବା ନ ଘଟେ." Insurance, indemnity ଓ guarantee ଏଥିରେ ଆସନ୍ତି. (a) Performance **ଘଟଣା ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ**; (b) ଘଟଣା **collateral**; (c) promisor ର **କେବଳ ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ**; (d) ଘଟଣା **uncertain**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **D-C-W-U**: ଚାରି essentials, Depends, Collateral, not Will alone, Uncertain: "Don't Count Without Uncertainty".

କାର୍ଡ 2.107 T 6.1 · ଧାରଣା	SM text · Scanner U6 TQ 1.1 · SM pp.2.139–2.140
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Collateral event** କ'ଣ? "Swimming pool ସମାପ୍ତ ହେଲେ ଦେୟ" କାହିଁକି contingent ନୁହେଁ?	ଉତ୍ତର ଯେଉଁ ଘଟଣା ଚୁକ୍ତିର ଅଂଶ ଭାବେ **ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ performance ନୁହେଁ** କିମ୍ବା **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ consideration ନୁହେଁ** (Pollock and Mulla). Pool ର ସମାପ୍ତି **ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ହିଁ ଅଂଶ**, ତେଣୁ ଚୁକ୍ତି conditional, **contingent ନୁହେଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Collateral ପାଖରେ ଥାଏ, ଥାଳିରେ ନୁହେଁ**: ଘଟଣା ନିଜେ କାମ ହେଲେ, ତାହା collateral ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 2.108 T 6.1 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ	★★★ OL 6.1.1 · Scanner U6 TQ 1.1 · SM p.2.140
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ସତ ନା ମିଛ: "ସେ ଚାହିଁଲେ" ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି, କିମ୍ବା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଘଟିବାକୁ ଥିବା ଘଟଣା ଉପରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି, ଏକ contingent contract.	ଉତ୍ତର **ମିଛ.** ଘଟଣା **କେବଳ promisor ର ଇଚ୍ଛା ନ ହେବା** ଜରୁରୀ (ଏପରି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଆଦୌ ଚୁକ୍ତି ନୁହେଁ). ଏକ **ନିଶ୍ଚିତ** ଘଟଣା (ଯଥା collector ଙ୍କ ଅନୁମତି ପ୍ରାୟତଃ ମିଳେ) **contingent ନୁହେଁ** କରେ, କାରଣ ଘଟଣା **uncertain** ସେତେବେଳେ ହିଁ, ଯେତେବେଳେ ଘଟିପାରେ ବା ନ ଘଟିପାରେ. Promisor ର ଇଚ୍ଛା **ସହିତ** ବାହାରର ଘଟଣା (ବର୍ଷା) contingent ହୋଇପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **କେବଳ ଇଚ୍ଛା, କେବଳ ନିଶ୍ଚିତତା: ଦୁଇଟି ଅସଫଳ.** Contingent ପାଇଁ ସନ୍ଦେହ ଓ promisor ବାହାରର କିଛି ଦରକାର.

କାର୍ଡ 2.109 T 6.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 6.1.2 · Scanner U6 TQ 1.2 · SM pp.2.140–2.142
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Contingent contracts ର enforcement ଉପରେ sections 32 ରୁ 36 କୁ ସେମାନଙ୍କ ନିୟମ ସହ ମିଳାନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର **S. 32**: ଘଟଣା ଘଟିବା: **ଘଟିଲା ପରେ** ହିଁ enforceable; impossible ହେଲେ void. **S. 33**: ଘଟଣା ନ ଘଟିବା: ଏହା ଘଟିବା **impossible** ହେଲେ ହିଁ enforceable. **S. 34**: **ଜୀବିତ ବ୍ୟକ୍ତି**ଙ୍କ ଆଚରଣ: ସେ ଏପରି କିଛି କଲେ ଯାହା ଏହାକୁ impossible କରେ, ସେତେବେଳେ impossible. **S. 35**: **ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ** ଘଟଣା (ସମୟରେ ନ ଘଟିଲେ ବା impossible ହେଲେ void). **S. 36**: **impossible ଘଟଣା** = void, ଜଣା ଥାଉ ବା ନଥାଉ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **32 Happens, 33 Not-happens, 34 Person, 35 Time, 36 Impossible**: 2-3-4-5-6 ଗଣନ୍ତୁ, H-N-P-T-I ସହ.

କାର୍ଡ 2.110 T 6.1 · ଧାରଣା	★★ OL 6.1.2 · Scanner U6 TQ 1.2 · SM p.2.141
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Section 35 "ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଘଟଣା ନ ଘଟିବା" କୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରେ?	ଉତ୍ତର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଘଟଣା **ନ** ଘଟିବା ଉପରେ contingent: ସମୟ ଶେଷ ହେଲା ଓ ଘଟଣା ଘଟିନାହିଁ ସେତେବେଳେ **enforceable**, କିମ୍ବା ଘଟଣା ଯେ ଘଟିବ ନାହିଁ ତାହା **ନିଶ୍ଚିତ** ହେଲେ **ଆଗରୁ**. ବିପରୀତ: ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଘଟଣା **ଘଟିବା** ଉପରେ ଚୁକ୍ତି, ସମୟ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ନ ଘଟିଲେ କିମ୍ବା ପୂର୍ବରୁ impossible ହେଲେ **void**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଜାହାଜ ଏକ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଫେରିବା ଚାହିଁ**: ଜାହାଜ ନାହିଁ, void; **ଜାହାଜ ନ ଫେରିବା ଚାହିଁ**: ଜାହାଜ ନାହିଁ, ଦେୟ.

କାର୍ଡ 2.111 T 6.1 · ଧାରଣା	★ OL 6.1.3 · Scanner U6 CSQ 1.1 · SM pp.2.139, 2.141
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଜଣେ ହାସପାତାଳ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଚୁକ୍ତି ପରେ ତିନି ମାସ ମଧ୍ୟରେ Covid-19 positive ହେଲେ ₹1,00,000 ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଏ. ଏହାକୁ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ; ସେ ନ ହେଲେ?	ଉତ୍ତର ଏକ **contingent contract (S. 31)**: payment ଏକ collateral, uncertain ଘଟଣା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ. **S. 35** ଅନୁସାରେ, ସମୟ ଶେଷ ହେବା ବେଳକୁ ଘଟଣା ଘଟିନଥିଲେ, ଚୁକ୍ତି **void** ହୁଏ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ସମୟ ସରିଲା, କିଛି ଘଟିଲା ନାହିଁ, ଚୁକ୍ତି ଶେଷ.**	

କାର୍ଡ 2.112 T 6.2 · ତୁଳନା	★ OL 6.2.1 · Scanner U6 TQ 2.1 · SM pp.2.81–2.82, 2.142
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Wagering agreement** କୁ **insurance contract** ଓ contingent contract ଠାରୁ ଅଲଗା କରି ଦର୍ଶାନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର Insurance: **valid**, ପାରସ୍ପରିକ consideration (premium), **insurable interest**, indemnify କରେ (life insurance ବ୍ୟତୀତ). Wager: **void**, ପ୍ରକୃତ consideration ନାହିଁ, ବିଷୟରେ **କୌଣସି interest ନାହିଁ**, ହାରୁଥିବା ଜଣ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ରାଶି ଦିଏ. Contingent: ଘଟଣା **collateral**; wager: uncertain ଘଟଣା **ମୂଳ ଉପାଦାନ** ଏବଂ ଏହା reciprocal promises ରେ ଗଠିତ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Insurance ସୁରକ୍ଷା ଦିଏ, wager ଜୁଆ ଖେଳେ**: ଏକ ପଟେ interest ଓ indemnity, ଅନ୍ୟ ପଟେ କେବଳ ବାଜି.	

କାର୍ଡ 2.113 T 6.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 6.3.1 · Scanner U6 TQ 3.1, U6 TQ 3.2, U6 CSQ 3.4 · SM p.2.143
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Quasi-contract** କ'ଣ, ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ କ'ଣ, ଏବଂ କେଉଁ maxim ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ କରେ?	ଉତ୍ତର କୌଣସି ଚୁକ୍ତି ହୋଇନଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଆଇନ **ଚୁକ୍ତି ପରି ଦାୟିତ୍ୱ** ଲଦେ. ଅଧିକାର ସବୁବେଳେ **ଟଙ୍କା** ପାଇଁ; **ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଲଦା ଯାଇଥିବା**, ଚୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ; **ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ** ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉପଲବ୍ଧ, ସମଗ୍ର ଦୁନିଆ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନୁହେଁ. Maxim: "**କେହି ଅନ୍ୟର କ୍ଷତିରେ ଧନୀ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ**" (equity, justice and good conscience).
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଆଇନ-ନିର୍ମିତ, କେବଳ-ଟଙ୍କା, ବ୍ୟକ୍ତି-ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ.** L-M-P: ହାତ ମିଳାଇବା ନାହିଁ, କେବଳ ବିଲ୍.	

କାର୍ଡ 2.114 T 6.3 · ଧାରଣା	SM text · Scanner U6 TQ 3.2 · SM p.2.146
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Quasi-contract କୁ ଦୁଇଟି ଭିତ୍ତିରେ contract ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର Quasi-contract ରେ ବୈଧ ଚୁକ୍ତିର essentials **ନାହିଁ**; contract ରେ ସେଗୁଡ଼ିକ **ଅଛି**. Quasi-contract ରେ obligation **ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଲଦା ଯାଏ**; contract ରେ ପକ୍ଷଗଣଙ୍କ **ସମ୍ମତି ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ** ହୁଏ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଆଇନ ଲଦେ, ପକ୍ଷଗଣ ରାଜି ହୁଅନ୍ତି.**	

କାର୍ଡ 2.115 T 6.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 6.3.2 · Scanner U6 TQ 3.1 · SM pp.2.144–2.146

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ପାଞ୍ଚଟି quasi-contract କ୍ଷେତ୍ର (Ss. 68–72) ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

S. 68: ଚୁକ୍ତି କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଯୋଗାଇଥିବା necessaries.

S. 69: **interested ବ୍ୟକ୍ତି** ଦ୍ୱାରା payment.

S. 70: **non-gratuitous କାର୍ଯ୍ୟ**ର ସୁବିଧା.

S. 71: **ସାମଗ୍ରୀର finder**.

S. 72: **ଭୁଲ ବା coercion** ଯୋଗୁଁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟଙ୍କା ବା ସାମଗ୍ରୀ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **N-I-N-F-M**: Necessaries, Interested, Non-gratuitous, Finder, Mistake: 68 ରୁ ଉପରକୁ ଗଣନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 2.116 T 6.3 · ଧାରଣା

★★★ OL 6.3.3, 6.3.4 · Scanner U6 TQ 3.2, U6 CSQ 3.1 · SM p.2.145

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ସାମଗ୍ରୀର finder (S. 71) ର ଦାୟିତ୍ୱ କ'ଣ? **Hollins v Howler** କ'ଣ ସ୍ଥିର କରେ?

ଉତ୍ତର

Bailee ପରି ଦାୟିତ୍ୱ: ବିବେଚକ ବ୍ୟକ୍ତି ଭଳି **ଉଚିତ ଯତ୍ନ** ନେବା; **appropriate କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ**; ମାଲିକ ମିଳିଲେ **restore** କରିବା.

Hollins v Howler: ହୀରା ଦୋକାନ ମାଲିକଙ୍କୁ ଦେଇଥିବା finder **ପ୍ରକୃତ ମାଲିକ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାକୁ ରଖିବାକୁ** ହକଦାର ଥିଲେ, ତେଣୁ ଦୋକାନ ମାଲିକଙ୍କୁ ତାହା ଫେରାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଯତ୍ନ, ଦୂରେଇ ରହ, ଫେରାଅ**: C-K-R.

କାର୍ଡ 2.117 T 6.3 · ଧାରଣା

★ OL 6.3.5 · Scanner U6 CSQ 3.2, U6 CSQ 3.5 · SM p.2.144

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

S. 68 ଅନୁସାରେ necessaries ଯୋଗାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କେଉଁଠାରୁ reimbursed ହୁଏ? ଏହା କ'ଣ ଆଶ୍ରିତଙ୍କୁ medical ସହାୟତା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ? ଜଣେ ଜହ୍ନୁରୀ ଉତ୍ସାଦଙ୍କୁ ବିକ୍ରି କରିଥିବା ହୀରା ସେଟ୍ ର ମୂଲ୍ୟ ଆଦାୟ କରିପାରିବ କି?

ଉତ୍ତର

Reimbursement **କେବଳ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ**.

Necessaries ରେ ସେ **ଆଇନତଃ ଭରଣପୋଷଣ ଦେବାକୁ ବାଧ** ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର **ଜରୁରୀ medical ଚିକିତ୍ସା** ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ.

ହୀରା ସେଟ୍ ଜୀବନ-ସ୍ତରର ଉପଯୁକ୍ତ **necessaries ନୁହେଁ**, ତେଣୁ ଜହ୍ନୁରୀ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କଠାରୁ **ଆଦାୟ କରିପାରିବ ନାହିଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଖାଦ୍ୟ ହଁ, ହୀରା ନା; ସମ୍ପତ୍ତି ଦିଏ, ପରିବାର ନୁହେଁ.**

କାର୍ଡ 2.118 T 6.3 · ଧାରଣା

★★ OL 6.3.6 · Scanner U6 CSQ 3.3, U6 CSQ 3.4 · SM p.2.144

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

P ନିଜ ଗାଡ଼ି D ର ପରିସରରୁ seize ହୋଇଥିବାରୁ ତାକୁ ଛଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଭଡ଼ା ଦିଏ; ଜଣେ tenant ସଂଯୋଗ କାଟିବାକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ଘରମାଲିକଙ୍କ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବିଲ୍ ଦିଏ. ସେମାନେ କ'ଣ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ? (S. 69)

ଉତ୍ତର

S. 69: ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଅନ୍ୟ ଜଣେ **ଆଇନତଃ ଦେବାକୁ ବାଧ**, ସେଥିରେ **interested** ବ୍ୟକ୍ତି ତାହା ଦେଲେ **reimbursed** ହେବାକୁ ହକଦାର.

P ଓ tenant ଉଭୟ ଦେବାକୁ ବାଧ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନିଜର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଦିଅ, ତା'ପରେ ଋଣୀକୁ ବିଲ୍ ପଠାଅ.**

କାର୍ଡ 2.119 T 6.3 · ଧାରଣା	★ OL 6.3.7 · Scanner U6 CSQ 3.6 · SM p.2.146
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଅଖିଲଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗହମ ଭୁଲରେ ତାଙ୍କ ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କୁ ଦିଆଯାଏ, ଯିଏ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରେ. କିଏ ଦେବ? (S. 72)	ଉତ୍ତର **S. 72**: ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ **ଭୁଲ ବା coercion** ରେ କିଛି ଦିଆଯାଏ, ସେ ତାହା **ପରିଶୋଧ କିମ୍ବା ଫେରସ୍ତ** କରିବେ. ପଡ଼ୋଶୀ ମୂଲ୍ୟ ପାଇଁ ଦାୟୀ: ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାରର ଭୁଲ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ (**Shivprasad v Sirish Chandra**).
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଭୁଲ ଦୁଆର, ସମାନ ବିଲ୍.**	

କାର୍ଡ 2.120 T 6.3 · ଧାରଣା	SM text · No direct Q · SM p.2.145
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **S. 70** ଅନ୍ତର୍ଗତ ସଫଳ ହେବା ପାଇଁ plaintiff କ'ଣ ପ୍ରମାଣ କରିବେ?	ଉତ୍ତର (i) ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ଜିନିଷ ଦେବା **ଆଇନସମ୍ମତ** ଭାବେ କରିଥିଲେ; (ii) ସେ ତାହା **gratuitously କରିନଥିଲେ**; (iii) ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି **ସୁବିଧା ଉପଭୋଗ କଲେ**. ତେବେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି **compensation ଦେବାକୁ** କିମ୍ବା ଜିନିଷ **restore କରିବାକୁ** ବାଧ୍ୟ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **L-N-E**: ତିନି ପ୍ରମାଣ, Lawful, Not free, Enjoyed.	

କାର୍ଡ 2.121 T 6.3 · ସ୍ମରଣ ଶୃଙ୍ଖଳା	SM text · Scanner U6 TQ 3.1, U6 CSQ 3.6 · SM pp.2.143–2.146
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Unit 6 କୁ ଗୋଟିଏ chain ରେ ସ୍ମରଣ କରନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର S. 31 contingent; Ss. 32–36 enforcement; wager void; quasi-contract ଆଇନ ଦ୍ୱାରା: Ss. 68–72.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ହୁଏତ (31-36), ତା'ପରେ ଆଇନର ବାଧ୍ୟତା (68-72)**: ପ୍ରଥମେ ଘଟିପାରୁଥିବା ଘଟଣା, ତା'ପରେ ଆଇନ ଲଦୁଥିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ.	

CA Foundation · Paper 2 · ବ୍ୟବସାୟିକ ଆଇନ (Business Laws)

ଫ୍ଲାଶ୍ କାର୍ଡ — ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସହିତ

ଅଧ୍ୟାୟ 2 · ଭାରତୀୟ ଚୁକ୍ତି ଅଧିନିୟମ, 1872 (The Indian Contract Act, 1872) · Units 7–9 · 48 କାର୍ଡ

ଏହି କାର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ

- ପ୍ରଥମେ **ପ୍ରଶ୍ନ** ପଢ଼ନ୍ତୁ ଓ ପଛପଟ ଦେଖିବା ପୂର୍ବରୁ **ମୁଖରେ କହି** ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ.
- ତା'ପରେ **ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ** ପଢ଼ନ୍ତୁ. ଯଦି ତାହା ମନକୁ ନଭାଏ, ତେବେ ନିଜର କୌଶଳ ତିଆରି କରି କାର୍ଡ ପାଖରେ ଲେଖି ରଖନ୍ତୁ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡରେ ତା'ର **Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର** ଦିଆଯାଇଛି (TQ = theory question, CSQ = case scenario question), ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆପଣ କାର୍ଡ ପରେ ପରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ କରିପାରିବେ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡକୁ **1 ଦିନ ପରେ ଓ ପୁଣି 1 ସପ୍ତାହ ପରେ** ଆଉଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ.

ତାରାର ଅର୍ଥ

★★★	ICAI 6 ଥର କିମ୍ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପଚାରିଛି. ଶବ୍ଦେ ଶବ୍ଦେ ମନେ ରଖନ୍ତୁ.
★★	3 ରୁ 5 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓ ତାଲିକା ଜାଣନ୍ତୁ.
★	1 କିମ୍ବା 2 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ଗୋଟିଏ ଥର ପଢ଼ନ୍ତୁ; ପରୀକ୍ଷାରେ ଚିହ୍ନିପାରିବା ଯଥେଷ୍ଟ.
–	Study Material ର ପାଠରୁ ନିଆଯାଇଛି. One Liner ର ପଂକ୍ତି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ବୁଝିବାରେ ସହାୟକ.

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟର ବିଷୟ

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
7.1	Indemnity ଚୁକ୍ତି (Contract of Indemnity)	2.122	1	★★
7.2	Guarantee ଚୁକ୍ତି (Contract of Guarantee)	2.123 – 2.125	3	★★
7.3	Guarantee ର ପ୍ରକାର (Types of Guarantees)	2.126	1	–
7.4	Indemnity ଚୁକ୍ତି ଓ Guarantee ଚୁକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Distinction Between a Contract of Indemnity and A Contract of Guarantee)	2.127	1	★★
7.5	Surety ର ଦାୟିତ୍ୱର ପ୍ରକୃତି ଓ ପରିସର [Section 128] (Nature and Extent of Surety's Liability [Section 128])	2.128	1	★
7.7	Surety ର ମୁକ୍ତି (Discharge of A Surety)	2.129 – 2.134	6	★★
7.8	Surety ର ଅଧିକାର (Rights of A Surety)	2.135 – 2.138	4	★★★
8.1	Bailment କ'ଣ? (What is Bailment?)	2.139 – 2.141	3	★★
8.2	Bailor ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Duties of A Bailor)	2.142	1	★
8.3	Bailee ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Duties of A Bailee)	2.143 – 2.145	3	★
8.4	Bailor ର ଅଧିକାର (Rights of A Bailor)	2.146	1	★
8.6	ଯେକୌଣସି ଅନ୍ୟାୟକାରୀ (ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ) ବିରୁଦ୍ଧରେ Bailor ଓ Bailee ଙ୍କ ଅଧିକାର (Rights of Bailor and Bailee Against Any Wrong Doer (Third Party))	2.147	1	★★
8.7	Bailment ର ସମାପ୍ତି (Termination of Bailment)	2.148	1	★
8.8	ହଜିଯାଇଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟର ପାଇବାକାରୀ (Finder of Lost Goods)	2.149	1	★
8.9	Lien ର ଅଧିକାର (Right of Lien)	2.150	1	★
8.10	Pledge ଚୁକ୍ତି (Pledge)	2.151 – 2.152	2	★★
8.11	ମାଲିକ ନହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା Pledge (Pledge by Non-Owner)	2.153 – 2.154	2	★
8.12	Bailment ଓ Pledge ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Distinction Between Bailment and Pledge)	2.155	1	★
9.3	Agency ର ସୃଷ୍ଟି (Creation of Agency)	2.156 – 2.157	2	★
9.4	Agent ର କ୍ଷମତାର ପରିସର (Extent of Agent's Authority)	2.158 – 2.159	2	★

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
9.5	Sub-Agent (Sub-Agents)	2.160	1	★★
9.7	Sub-Agent ଓ Substituted Agent ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Difference Between a Sub-Agent and A Substituted Agent)	2.161	1	★
9.8	Agent ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ୱ (Duties and Obligations of An Agent)	2.162 – 2.163	2	★
9.10	ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି Principal ର ଦାୟିତ୍ୱ (Principal's Liability to Third Parties)	2.164	1	★
9.11	ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି Agent ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାୟିତ୍ୱ (Personal Liability of Agent to Third Parties)	2.165 – 2.166	2	★★★
9.12	Authority ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର (Revocation of Authority)	2.167 – 2.169	3	★★

ସୂତ୍ର: ICAI Study Material (July 2026), Scanner Business Laws 2026 October, One Liners P2. ତାରା One Liners deck ଅନୁସାରେ. "OL" = One Liner ସନ୍ଦର୍ଭ; "TQ" / "CSQ" = Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର (ଅଧ୍ୟାୟ 2, 3 ଓ 4 ରେ ୟୁନିଟ୍ ସହିତ, ଯଥା U3); "SM p." = Study Material ର ପୃଷ୍ଠା.

କାର୍ଡ 2.122 T 7.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 7.1.1, 7.1.2 · Scanner U7 TQ 1.1, U7 TQ 1.2 · SM pp.2.155–2.156

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

contract of indemnity (s. 124) କ'ଣ, ଏବଂ ମୁକଦ୍ଦମା ହେଲେ indemnity-holder କ'ଣ ଆଦାୟ କରିପାରେ (s. 125)?

ଉତ୍ତର

Section 124: ଜଣେ ପକ୍ଷ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ **promisor ନିଜ ଆଚରଣରୁ** କିମ୍ବା **ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର** ଆଚରଣରୁ ହେଉଥିବା କ୍ଷତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଏ.

Section 125: promisee, ନିଜ authority ର ସୀମା ଭିତରେ କାମ କରିଥିଲେ, (a) କୌଣସି ମୁକଦ୍ଦମାରେ ତାକୁ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥିବା ସମସ୍ତ **damages**, (b) ମୁକଦ୍ଦମା ଦାୟର କରିବା କିମ୍ବା ଲଢ଼ିବାର ସମସ୍ତ **costs**, (c) ମୁକଦ୍ଦମାର **compromise** ଅନୁସାରେ ଦେଇଥିବା ସମସ୍ତ ରାଶି ଆଦାୟ କରେ.

Fire ଓ marine insurance ହେଉଛି indemnity ଚୁକ୍ତି; **life insurance ନୁହେଁ**. ତେଣୁ 'life insurance ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ indemnity ଅନ୍ତର୍ଗତ ନୁହେଁ' ବୋଲି କହିବା **True**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Damages, Costs, Compromise:** s. 125 ଅନୁସାରେ ଆଦାୟର ତିନୋଟି ଶିରୋନାମା. Indemnity ମଣିଷର ଆଚରଣର ଦାୟ ବହନ କରେ, ଦୈବ ବିପଦର ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 2.123 T 7.2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 7.2.1 · Scanner U7 TQ 2.1, U7 TQ 4.2 · SM pp.2.157–2.159

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

contract of guarantee (s. 126) ର ସଂଜ୍ଞା କ'ଣ? ତିନି ପକ୍ଷ କିଏ କିଏ, ଏବଂ ଏହାର ଛଅଟି ଆବଶ୍ୟକ ଶର୍ତ୍ତ (requisites) କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

ଏହା ଏପରି ଚୁକ୍ତି, ଯେଉଁଥିରେ **ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି default କଲେ ତା'ର promise ପାଳନ କରାଯିବ କିମ୍ବା ତା'ର liability ପରିଶୋଧ କରାଯିବ**.

ପକ୍ଷମାନେ: **Surety** (guarantee ଦିଏ), **Principal debtor** (ଯାହାର default ଆବୃତ), **Creditor** (ଯାହାକୁ guarantee ଦିଆଯାଏ).

Requisites: (1) **ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ**: ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ debt ଥିବା ଜରୁରୀ; (2) **consideration**: principal debtor ଯାହା ପାଏ ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ (s. 127), past consideration ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ; (3) ଏକ **ବିଦ୍ୟମାନ, enforceable liability**, time-barred ନୁହେଁ.

(4) **କୌଣସି misrepresentation କିମ୍ବା concealment ନାହିଁ** (ss. 142, 143); (5) **ଲିଖିତ ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ**: ମୌଖିକ କିମ୍ବା ଲିଖିତ; (6) **co-surety ସର୍ତ୍ତ** (s. 144).

Principal debtor incompetent ହେଲେ: guarantee ତଥାପି valid. **Surety** incompetent ହେଲେ: guarantee void.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ଛଅ requisites କ୍ରମରେ: **ଋଣ** (Debt), **ପ୍ରତିଦାନ** (Consideration), **ଦାୟ** (Liability), **ସତ୍ୟବାଦିତା** (misrepresentation ବା concealment ନାହିଁ), **ମୌଖିକ ବା ଲିଖିତ**, **ସହ-surety ଯୋଗ**. ଛଅ ଧାପ, ଗୋଟିଏ ସିଡ଼ି.

କାର୍ଡ 2.124 T 7.2 · ଧାରଣା

★★ OL 7.2.2 · Scanner U7 CSQ 2.1 · SM pp.2.161, 2.165

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

P 9ଟି ସମାନ ମାସିକ କିସ୍ତିରେ ₹54,000 ର purifier କିଣେ, S guarantee ଦିଏ. P 4ଟି କିସ୍ତି ଦେଇ insolvent ହୋଇଯାଏ. S କେତେ ଦେବ? ଆଉ R filter ବିଷୟରେ misrepresent କରିଥିଲେ?

ଉତ୍ତର

S ର liability P ର liability ସହ **co-extensive** (s. 128). ବାକି = ₹54,000 − (4 × ₹6,000) = **₹30,000**.

ଯଦି creditor **R** transaction ର ଏକ material ଅଂଶ ବିଷୟରେ **misrepresentation** କରି guarantee ଆଣିଥାଏ (ସାଧାରଣ filter କୁ copper ବୋଲି ବିକ୍ରି), ତେବେ guarantee **invalid** (s. 142). Scanner ଉତ୍ତରରେ material ପରିସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ନୀରବତାକୁ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି (s. 143).

ତେଣୁ S ବାକି ଦେବାକୁ **ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଯେତେବେଳେ ଦାଗ ନାହିଁ ସେତେବେଳେ ସମାନ ଦାୟ:** surety debtor ର ଦେୟ ଶୁଝେ, ଯଦି ନା creditor ନିଜେ ମିଛ କହି guarantee କୁ ଦାଗୀ କରିଛି.

କାର୍ଡ 2.125 T 7.2 · ସୂତ୍ର

★ OL 7.2.3, 7.2.4 · Scanner U7 CSQ 2.2 · SM pp.2.163, 2.167–2.168

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Bhusan ଙ୍କ ଦେୟ ₹70 lakh; guarantors ଅଛନ୍ତି Suresh ₹30L, Suyash ₹20L, Sumati ₹10L, Suman ₹10L. ବନ୍ଧକ ରଖିଥିବା ସୁନା (₹5L) ହଜିଗଲା; bank, Bhusan ଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତି ପାଇଁ ₹5L ଦେବାକୁ ଅଛି. କିଏ କେତେ ଦେବ?

ଉତ୍ତର

ସୁରକ୍ଷା (security) ହଜିବାରୁ sureties **₹5 lakh** ରୁ ମୁକ୍ତ (s. 141); ମୂର୍ତ୍ତିର ଅପରିଶୋଧିତ ମୂଲ୍ୟ **₹5 lakh** set-off ହୁଏ. ପ୍ରକୃତ liability = ₹70L − ₹10L = **₹60 lakh**.

ସମାନ ଭାଗରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ₹15 lakh ହୁଅନ୍ତା, କିନ୍ତୁ Sumati ଓ Suman ପ୍ରତ୍ୟେକ **₹10 lakh ରେ ସୀମିତ** (s. 147).

ବାକି ₹40 lakh ସମାନ ଭାବେ ବାଣ୍ଟାଯାଏ: **Suresh ₹20L, Suyash ₹20L**. ତେଣୁ bank ର ସମାନ contribution ଦାବି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ valid ନୁହେଁ.

Bank guarantors ଙ୍କ ସମ୍ମତି ବିନା loan ର ସର୍ତ୍ତ ବଦଳାଇଲେ, ପରବର୍ତ୍ତୀ transactions ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ମୁକ୍ତ (s. 133).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **60 → 15 → ସୀମା 10, 10 → 40 → 20, 20.** ପ୍ରଥମେ ସମାନ ଭାଗ, ତା'ପରେ ସୀମା, ଆଉ ସୀମାହୀନ ଦୁଇଜଣ ବାକିଟା ବହନ କରନ୍ତି.

କାର୍ଡ 2.126 T 7.3 · ତୁଳନା

SM text · No direct Q · SM pp.2.159–2.160

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

specific guarantee ଓ **continuing guarantee** ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କ'ଣ (s. 129)?

ଉତ୍ତର

Specific: ଗୋଟିଏ debt କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ transaction ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ; ସେହି debt ଠିକ୍ ଭାବେ ଶୁଝାଗଲେ surety ର liability ଶେଷ ହୁଏ.

Continuing (s. 129): ଧାରାବାହିକ transactions ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପିଥାଏ; **revocation** ନହେବା ଯାଏ surety ଅପରିଶୋଧିତ ବାକି ପାଇଁ ଦାୟୀ ରହେ.

ଉଦାହରଣ: A, C କୁ ଯୋଗାଉଥିବା ଚା' ପାଇଁ ₹10,000 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ guarantee ଦିଏ. ପରେ ₹20,000 ର ଯୋଗାଣ ଅଶୁଝା ରହେ: continuing guarantee, A **₹10,000** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟୀ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଗୋଟିଏ ପାର୍ସଲ ନା ଚାଲୁ ଖାତା:** specific guarantee ଗୋଟିଏ ପାର୍ସଲକୁ ଘେରେ; continuing guarantee ଚାଲେ, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ surety revocation ଦ୍ୱାରା ତାକୁ ବନ୍ଦ ନକରେ.

କାର୍ଡ 2.127 T 7.4 · ତୁଳନା

★★ OL 7.4.1, 7.4.2 · Scanner U7 TQ 4.1, U7 TQ 4.2 · SM pp.2.160–2.161

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

contract of indemnity ଓ **contract of guarantee** ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

ପକ୍ଷ: Indemnity: **ଦୁଇ** (indemnifier, indemnified). Guarantee: **ତିନି** (creditor, principal debtor, surety).

Liability: Indemnity: **primary ଓ unconditional**. Guarantee: **secondary ଓ conditional**.

ଉତ୍ପତ୍ତି: Indemnity: **contingency** ରେ. Guarantee: **ବିଦ୍ୟମାନ** debt କିମ୍ବା promise ପାଳନ ନହେଲେ.

Request: Indemnity: indemnifier indemnity-holder ର ଅନୁରୋଧରେ କାମ କରିବା **ଜରୁରୀ ନୁହେଁ**. Guarantee: surety **principal debtor ର ଅନୁରୋଧରେ** କାମ କରେ.

ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁକଦ୍ଦମା: Indemnifier **ପାରିବ ନାହିଁ** (privity ନାହିଁ), assignment ଥିଲେ ବ୍ୟତୀତ. Surety principal debtor ବିରୁଦ୍ଧରେ **ଅଗ୍ରସର ହୋଇପାରେ**, କାରଣ ସେ creditor ର ଅଧିକାର ପାଏ.

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ: ଯଥାକ୍ରମେ କ୍ଷତିର reimbursement, ଓ creditor ପାଇଁ security. Competency: ସମସ୍ତ ପକ୍ଷ competent, କିନ୍ତୁ **minor principal debtor** ବିରୁଦ୍ଧରେ guarantee ତଥାପି valid.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ତିନି ଯୋଡ଼ି: **2 ବନାମ 3** ପକ୍ଷ; **Primary** ବନାମ **Secondary** liability; **Contingency** ବନାମ **ବିଦ୍ୟମାନ debt**.

କାର୍ଡ 2.128 T 7.5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 7.5.1 · Scanner U7 TQ 5.1, U7 CSQ 2.1 · SM p.2.161

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 128 ଅନୁସାରେ surety ର liability ର **ପ୍ରକୃତି ଓ ପରିସର** ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

(a) ଚୁକ୍ତିରେ ଅନ୍ୟଥା ନଥିଲେ, principal debtor ର liability ସହ **co-extensive**.

(b) **Secondary**: principal debtor default କଲେ ହିଁ ସେ ଦାୟୀ.

(c) ଯଦି **document ର ତ୍ରୁଟି** ଯୋଗୁଁ debtor କୁ ଦାୟୀ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ତେବେ surety ର liability ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହୁଏ.

(d) ବିପରୀତ ଚୁକ୍ତି ନଥିଲେ, creditor **ପ୍ରଥମେ surety** ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ସହ-ଦ୍ୱିତୀୟ-ତ୍ରୁଟି-ପ୍ରଥମ:** Co-extensive, Secondary, ତ୍ରୁଟିରେ (Defect) ଶେଷ, ପ୍ରଥମେ (First) surety ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅନୁମତି.

କାର୍ଡ 2.129 T 7.7 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 7.7.1 · Scanner U7 TQ 7.1, U7 TQ 7.3 · SM pp.2.162–2.163

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

surety କେଉଁ **ତିନି ଉପାୟରେ** ମୁକ୍ତ ହୁଏ, ଏବଂ **revocation** କିପରି କାମ କରେ?

ଉତ୍ତର

Surety ର liability ଶେଷ ହେଲେ ସେ ମୁକ୍ତ ହୁଏ: (i) guarantee ର **revocation** ଦ୍ୱାରା; (ii) **creditor ର ଆଚରଣ** ଦ୍ୱାରା; (iii) guarantee **invalid** ହେବା ଦ୍ୱାରା.

Notice ଦ୍ୱାରା revocation (s. 130): continuing guarantee କୁ ଭବିଷ୍ୟତ transactions ପାଇଁ revoke କରାଯାଇପାରେ.

Surety ର **ମୃତ୍ୟୁ** ଦ୍ୱାରା revocation (s. 131): ବିପରୀତ ଚୁକ୍ତି ନଥିଲେ, ଭବିଷ୍ୟତ transactions ପାଇଁ.

Novation ଦ୍ୱାରା revocation (s. 62): ସମାନ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନୂଆ ଚୁକ୍ତି, ପୁରୁଣା ଚୁକ୍ତି ପରସ୍ପର ସମ୍ମତିରେ ଶେଷ ହୁଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ଉପାୟ: **R-C-I** (Revocation, Conduct, Invalidation). Revocation ର ବାଟ: **N-D-N** (Notice, Death, Novation).

କାର୍ଡ 2.130 T 7.7 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 7.7.2 · Scanner U7 TQ 7.3 · SM pp.2.163–2.165

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

creditor ର ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା surety କୁ କେଉଁ sections ମୁକ୍ତ କରନ୍ତି, ଏବଂ କେଉଁ ଦୁଇଟି sections ମୁକ୍ତ **କରନ୍ତି ନାହିଁ**?

ଉତ୍ତର

s. 133: surety ର ସମ୍ମତି ବିନା creditor ଓ principal debtor ମଧ୍ୟରେ ସର୍ତ୍ତ ବଦଳିଲେ (variance), ସେ ପରବର୍ତ୍ତୀ transactions ପାଇଁ ମୁକ୍ତ.

s. 134: creditor principal debtor କୁ release କରେ, ନୂଆ ଚୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅବହେଳା ଦ୍ୱାରା ଯାହାର ଆଇନଗତ ପରିଣାମ debtor ର discharge.

s. 135: principal debtor ସହ composition, ତାକୁ ସମୟ ଦେବା, କିମ୍ବା ମୁକଦ୍ଦମା ନକରିବାର promise, surety ସମ୍ମତି ନଦେଲେ.

s. 139: creditor ର ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅବହେଳା, ଯାହା principal debtor ବିରୁଦ୍ଧରେ surety ର ଶେଷ ପ୍ରତିକାରକୁ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଏ.

ମୁକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ: s. 136 (ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସହ ଚୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା debtor କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ସମୟ) ଓ s. 137 (ମୁକଦ୍ଦମା ନକରି କେବଳ ଅପେକ୍ଷା).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **133-134-135, ତା'ପରେ 139:** Variance, Release, Composition, Impairing. 136 ଓ 137 କୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଆଶ୍ରୟ ଭାବେ ମନେ ରଖନ୍ତୁ, ସେଠାରେ surety ବନ୍ଧା ରହେ.

କାର୍ଡ 2.131 T 7.7 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 7.7.3, 7.7.5 · Scanner U7 TQ 7.2, U7 TQ 4.2, U7 CSQ 7.2 · SM pp.2.165–2.166

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

guarantee କେତେବେଳେ **invalid** (ss. 142–144)? ତାକୁ copper filter ଓ ଅସାଧୁତା ପାଇଁ ବରଖାସ୍ତ clerk ଉପରେ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

s. 142: transaction ର material ଅଂଶ ବିଷୟରେ creditor ର **misrepresentation** ଦ୍ୱାରା, କିମ୍ବା ତା'ର ଜ୍ଞାନ ଓ ସମ୍ମତିରେ ଆଣିଥିବା guarantee. AC କୁ copper ବୋଲି ବିକ୍ରି, ବାସ୍ତବରେ aluminium: surety ଦାୟୀ ନୁହେଁ.

s. 143: material ପରିସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ creditor **ଚୁପ୍ ରହି** ଆଣିଥିବା guarantee. ଜଣେ employee ଅସାଧୁତା ପାଇଁ ପୂର୍ବରୁ ବରଖାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ, ଏହା guarantor ଠାରୁ ଲୁଚାଯାଇଥିଲା: ଅର୍ଥ ଚୋରି ହେଲେ ସେ **ଦାୟୀ ନୁହେଁ**.

s. 144: ଅନ୍ୟ ଜଣେ **co-surety** ଭାବେ ଯୋଗ ଦେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ creditor କାମ କରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସର୍ତ୍ତରେ ଦିଆଯାଇଥିବା guarantee, ଆଉ ସେ ଯୋଗ ଦିଏ ନାହିଁ: guarantee **valid ନୁହେଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଭୁଲ କହିଲେ (142), କିଛି ନକହିଲେ (143), କେହି ଅନୁପସ୍ଥିତ (144).**

କାର୍ଡ 2.132 T 7.7 · ଧାରଣା

★★ OL 7.7.4, 7.7.7 · Scanner U7 CSQ 7.1, U7 CSQ 7.2, U7 CSQ 7.3, U7 CSQ 7.5, U7 CSQ 7.7 · SM pp.2.163–2.164

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

surety ର ସମ୍ମତି ବିନା ସର୍ତ୍ତ ବଦଳିଲା: ଦରମା କଟା, ଭଡ଼ା ବଢ଼ିଲା, କମ୍ properties ଉପରେ ଛୋଟ loan, କମ୍ ସୁଧରେ ଅଧିକ ସମୟ. surety ର ସ୍ଥିତି କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

s. 133: surety ର ସମ୍ମତି ବିନା variance ହେଲେ, variance **ପରେ** ସମସ୍ତ transactions ପାଇଁ ସେ ମୁକ୍ତ; **ପୂର୍ବର** transactions ପାଇଁ ସେ ଦାୟୀ ରହେ.

ଦରମା ₹50,000 ରୁ ₹30,000 କୁ କଟିଲା: surety **ପ୍ରଥମ ଛଅ ମାସର** ଠକେଇ ପାଇଁ ଦାୟୀ, ତା'ପରେ ନୁହେଁ.

Surety ସମ୍ମତି ନଦେଇ ଭଡ଼ା ବଢ଼ାଗଲା: surety **ମୁକ୍ତ**; ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ତା'ର ଲାଭକାରୀ କିମ୍ବା ତା'ପ୍ରତି ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବହୀନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା **immaterial**.

ଚାରିଟି ପରିବର୍ତ୍ତେ ତିନୋଟି properties ଉପରେ କମ୍ ପରିମାଣର loan: surety **ଦାୟୀ ନୁହେଁ**.

ସୁଧ 12% ରୁ 8% କୁ କମିଲା ଓ ସମୟ ବଢ଼ିଲା: surety **ମୁକ୍ତ** (ss. 133, 135).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ତିନି ପରିବର୍ତ୍ତନ, ଗୋଟିଏ ଫଳ:** ଦରମା କଟା, ଭଡ଼ା ବୃଦ୍ଧି, ଛୋଟ loan ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଟିଏ variance, ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ surety କୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ କ୍ଷତିରୁ ମୁକ୍ତ କରେ.

କାର୍ଡ 2.133 T 7.7 · ଧାରଣା

★ OL 7.7.6 · Scanner U7 CSQ 7.4, U7 CSQ 7.6 · SM pp.2.162–2.163

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

notice (s. 130) ଓ surety ର **ମୃତ୍ୟୁ** (s. 131) liability ଉପରେ କିପରି ପ୍ରଭାବ ପକାଏ? Abhishek ଓ Sooraj ଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Notice (s. 130): revocation ପରେ surety ଭବିଷ୍ୟତ transactions ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ notice ପୂର୍ବର transactions ପାଇଁ **ଦାୟୀ**. Specific guarantee କେବଳ ସେତେବେଳେ revoke ହୋଇପାରିବ ଯେତେବେଳେ principal debtor ପ୍ରତି liability ଉପୁଜି ନାହିଁ.

Abhishek 13th ଓ 14th କିସ୍ତି ଦେଲେ, ତା'ପରେ revoke କଲେ: notice ପରେ ପଡ଼ିଥିବା କିସ୍ତି ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ.

ମୃତ୍ୟୁ (s. 131): ମୃତ୍ୟୁ **ପରେ** ହେଉଥିବା transactions ପାଇଁ guarantee revoke ହୁଏ; ପୂର୍ବର transactions ପାଇଁ ତା'ର estate ଦାୟୀ ରହେ, creditor ମୃତ୍ୟୁ ବିଷୟରେ ଜାଣି ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ.

Sooraj: ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ₹30,000 ଓ ₹20,000 ର ଯୋଗାଣ → **₹50,000** ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ; ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ₹40,000 → ନୁହେଁ. ତା'ର estate ମାତ୍ର ₹45,000 ହେଲେ, ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନେ ₹45,000 ଦେବେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ବନ୍ଦ ହେଉଥିବା ଦ୍ୱାର:** notice କିମ୍ବା ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ଯାହା ପାର ହୋଇଯାଇଛି ତାହା ଗଣାଯାଏ; ତା'ପରେ କିଛି ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 2.134 T 7.7 · ସ୍ମରଣ ଶୃଙ୍ଖଳା

★ OL 7.7.1–7.7.7 · Scanner U7 TQ 7.1, U7 TQ 7.3 · SM pp.2.162–2.166

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Recall chain: sections ସହ ଜଣେ surety କିପରି ମୁକ୍ତ ହୁଏ ତାହାର କାହାଣୀ କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

1. Surety ନିଜେ ବନ୍ଦ କରେ: **notice (130)**, **death (131)**, **novation (62)**.
2. Creditor ବଦଳାଏ: **variance (133)**, **release (134)**, **composition, ସମୟ ଦେବା, ମୁକଦ୍ଦମା ନକରିବାର promise (135)**, **surety ର ପ୍ରତିକାରକୁ କ୍ଷତି (139)**.
3. Guarantee ଆରମ୍ଭରୁ ଦାଗୀ ଥିଲା: **misrepresentation (142)**, **concealment (143)**, **co-surety ଯୋଗ ଦେଲେ ନାହିଁ (144)**.

ମୁକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ: **136** ଓ **137**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ବନ୍ଦ, ବଦଳ, ଦାଗ:** surety ବନ୍ଦ କରେ, creditor ବଦଳାଏ, ନହେଲେ guarantee ଆରମ୍ଭରୁ ଦାଗୀ.

କାର୍ଡ 2.135 T 7.8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 7.8.1 · Scanner U7 TQ 8.1 · SM pp.2.166–2.168

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

principal debtor, creditor ଓ co-sureties ବିରୁଦ୍ଧରେ **surety ର ଅଧିକାର** sections ସହ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Principal debtor ବିରୁଦ୍ଧରେ: subrogation (s. 140): ସବୁ ଦେୟ ଶୁଝିବା ପରେ ସେ creditor ର ସ୍ଥାନ ନିଏ; **indemnity** (s. 145): ଠିକ୍ ଭାବେ ଦେଇଥିବା ରାଶି ଫେରାଇବାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ promise, ଭୁଲରେ ଦେଇଥିବା ରାଶିର ନୁହେଁ.

Creditor ବିରୁଦ୍ଧରେ: creditor ର **securities** ର ସୁବିଧା (s. 141); creditor, principal debtor କୁ ଯାହା ଦେବାକୁ ଅଛି ତାର **set-off**; principal debtor insolvent ହେଲେ **ଆନୁପାତିକ ହ୍ରାସ**.

Co-sureties ବିରୁଦ୍ଧରେ: ସମାନ contribution (s. 146), ପ୍ରତ୍ୟେକ surety ର ସୀମା (s. 147) ଅଧୀନରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ତିନି ଶିରୋନାମା: **Debtor, Creditor, Co-sureties.** ସଂଖ୍ୟା ଯୋଡ଼ି ମନେ ରଖନ୍ତୁ: 140-141 (subrogation, securities) ଓ 145-146-147 (indemnity, ସମାନ ଭାଗ, ସୀମା).

କାର୍ଡ 2.136 T 7.8 · ଧାରଣା

★ OL 7.8.2 · Scanner U7 CSQ 8.1 · SM p.2.167

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

C, B କୁ A ର guarantee ଉପରେ ₹2,00,000 ଋଣ ଦିଏ ଓ B ର ₹80,000 ମୂଲ୍ୟର ଆସବାବପତ୍ର mortgage ରଖେ. C mortgage ରଦ୍ଦ କରିଦିଏ ଓ B insolvent ହୁଏ. A କେତେ ଦେବ?

ଉତ୍ତର

s. 141: guarantee ଦେବା ସମୟରେ principal debtor ବିରୁଦ୍ଧରେ creditor ଯେଉଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ security ରଖିଛି, ତାହାର ସୁବିଧା surety ପାଇବାର ଅଧିକାରୀ, ସେ ଜାଣିଥାଉ କି ନଥାଉ.

ଯଦି creditor **surety ର ସମ୍ମତି ବିନା ତାକୁ ହରାଏ କିମ୍ବା ଛାଡ଼ିଦିଏ**, ତେବେ surety ତା'ର ମୂଲ୍ୟ **ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ** ମୁକ୍ତ.

A **₹80,000** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ଓ ବାକି **₹1,20,000** ପାଇଁ ଦାୟୀ ରହେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Security ହଜିଲେ, surety ହାଲୁକା:** security ର ମୂଲ୍ୟ କାଟନ୍ତୁ, ₹2,00,000 − ₹80,000 = ₹1,20,000.

କାର୍ଡ 2.137 T 7.8 · ଧାରଣା

★★ OL 7.8.3 · Scanner U7 CSQ 8.2 · SM p.2.167

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Suraj, Tarun ଓ Usha, Pawan ର ₹3,00,000 loan ପାଇଁ guarantee ଦିଅନ୍ତି, ନିଜ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଚୁକ୍ତି ନାହିଁ. Suraj ସବୁ ଦିଏ. Tarun contribute କରିବାକୁ ମନା କରିପାରିବ କି?

ଉତ୍ତର

s. 146: ଏକା debt ପାଇଁ co-sureties, ମିଳିତ ଭାବେ କିମ୍ବା ଅଲଗା ଅଲଗା, ସମାନ କିମ୍ବା ଭିନ୍ନ ଚୁକ୍ତିରେ, ପରସ୍ପରକୁ ଜାଣିଥାଉ କି ନଥାଉ, ବିପରୀତ ଚୁକ୍ତି ନଥିଲେ **ସମାନ ଭାଗ** ଦିଅନ୍ତି.

Tarun **ଏଡ଼ାଇପାରିବ ନାହିଁ**: sureties ମଧ୍ୟରେ ଚୁକ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ. ପ୍ରତ୍ୟେକେ ସମାନ ଭାଗ ବହନ କରେ (₹3,00,000 ÷ 3 = ₹1,00,000).

ଭିତ୍ତି: **ବୋଝର ସମାନତା**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ସମାନ ବୋଝ, କାଗଜ ଦରକାର ନାହିଁ:** co-sureties ଗୋଟିଏ ଡଙ୍ଗାରେ, ପ୍ରତ୍ୟେକେ ସମାନ ଦାଣ୍ଡ ଟାଣେ.

କାର୍ଡ 2.138 T 7.8 · ସୂତ୍ର

★ OL 7.8.4 · Scanner U7 CSQ 8.3, U7 CSQ 8.4 · SM pp.2.167–2.168

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ପ୍ରତ୍ୟେକ co-surety ର ଭାଗ ବାହାର କରନ୍ତୁ (s. 147): ₹42,000 ର default ଉପରେ ସୀମା ₹10,000 / ₹20,000 / ₹40,000; ₹4L ର loan, ତା'ପରେ ₹6L ଉପରେ ସୀମା ₹1L / ₹2L / ₹4L.

ଉତ୍ତର

ନିୟମ: ପ୍ରତ୍ୟେକ surety ର **ସୀମା** ଯେତେ ଅନୁମତି ଦିଏ ସେତେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ **ସମାନ ଭାବେ** contribute କରନ୍ତି; କେହି ନିଜ ସୀମା ବାହାରେ ଦିଏ ନାହିଁ.

Default ₹42,000: X ₹10,000 ରେ ସୀମିତ; ବାକି ₹32,000 Y ଓ Z ବାଣ୍ଟନ୍ତି → **X ₹10,000, Y ₹16,000, Z ₹16,000**.

Loan ₹4,00,000: A ନିଜ ସୀମା ₹1,00,000 ଦିଏ; ବାକି ₹3,00,000 ବାଣ୍ଟାଯାଏ → **B ₹1,50,000, C ₹1,50,000**.

Loan ₹6,00,000: **A ₹1,00,000, B ₹2,00,000, C ₹3,00,000**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ପ୍ରଥମେ ସୀମା ଭରନ୍ତୁ, ପରେ ବାକି ବାଣ୍ଟନ୍ତୁ:** ସବୁଠୁ ଛୋଟ ସୀମା ପୂରଣ କରନ୍ତୁ ଓ ବଡ଼ ବନ୍ଧନକାରୀଙ୍କୁ ବାକିଟା ବହିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 2.139 T 8.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 8.1.1 · Scanner U8 TQ 1.1 · SM pp.2.178–2.180

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

bailment (s. 148) ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ ଓ ଏହାର ପାଞ୍ଚଟି ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟକୁ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦ୍ରବ୍ୟ delivery କରେ, ଏହି ଚୁକ୍ତିରେ ଯେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ ହେଲେ ଦ୍ରବ୍ୟ delivery କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ **ଫେରାଇ ଦିଆଯିବ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଭାବେ ବିନିଯୋଗ କରାଯିବ**.

(i) **Contract**: express କିମ୍ବା implied; consideration ଦରକାର ନାହିଁ. (ii) **movable** ଦ୍ରବ୍ୟର **Delivery**; କେବେ immovable property କିମ୍ବା ଟଙ୍କା ନୁହେଁ.

(iii) **ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ**, express କିମ୍ବା implied. (iv) **Possession** ବଦଳେ, ମାଲିକାନା ନୁହେଁ: bailor ମାଲିକ ହିଁ ରହେ.

(v) ଦ୍ରବ୍ୟର **ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ**, ସମାନ ରୂପରେ କିମ୍ବା bailor ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିବା ପରି ବଦଳାଇ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଚୁକ୍ତି-ହସ୍ତାନ୍ତର-ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ-ଅଧିକାର-ଫେରସ୍ତ:** Contract, Delivery, Purpose, Possession, Return. ଅଧିକାର (possession) ଚାଲିଯାଏ, ମାଲିକାନା ରହିଯାଏ.

କାର୍ଡ 2.140 T 8.1 · ଧାରଣା

★ OL 8.1.2 · Scanner U8 CSQ 1.1 · SM pp.2.179–2.180

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଏହା bailment କି? (i) Vikas ତାଲା ପକାଇ ନିଜ ଗାଡ଼ି park କରେ ଓ ଚାବି ନିଜ ପାଖରେ ରଖେ; (ii) customs authorities ଦ୍ରବ୍ୟ ଜବତ କରନ୍ତି; (iii) bank locker ରେ ଅଳଙ୍କାର; (iv) bank ରେ ଜମା ଟଙ୍କା.

ଉତ୍ତର

(i) **ନୁହେଁ**: କେବଳ ହେପାଜତ possession ନୁହେଁ; ଚାବି Vikas ପାଖରେ ରହେ, ତେଣୁ s. 148 ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ.

(ii) **ହଁ**: ଦ୍ରବ୍ୟର possession customs authorities ଙ୍କୁ ଯାଏ.

(iii) **ନୁହେଁ**: locker ର ଚାବି ମାଲିକ ପାଖରେ ରହେ, ତେଣୁ ଅଳଙ୍କାର ତା'ର possession ରେ ହିଁ ରହେ.

(iv) **ନୁହେଁ**: bank ସମାନ currency notes ଫେରାଏ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **କଷଟି possession, ହେପାଜତ ନୁହେଁ:** ଚାବି ହାତବଦଳ ନହେଲେ bailment ନାହିଁ; ଦ୍ରବ୍ୟ ନେଇ ଧରି ରଖିଲେ bailment.

କାର୍ଡ 2.141 T 8.1 · ଧାରଣା

★ OL 8.1.3 · Scanner U8 CSQ 1.2 · SM pp.2.181–2.182

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଭଡ଼ାରେ (for hire) bailed ଦ୍ରବ୍ୟ ତ୍ରୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଣାପଡ଼େ ଓ ଅସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ଉପୁଜେ. s. 150 ଓ s. 158 ଅନୁସାରେ bailor ର ଦାୟିତ୍ୱ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

Gratuitous bailment (s. 150): ବ୍ୟବହାରରେ materially ବାଧା ଦେଉଥିବା କିମ୍ବା bailee କୁ ଅସାଧାରଣ ବିପଦରେ ପକାଉଥିବା, ନିଜେ **ଜାଣିଥିବା** ତ୍ରୁଟି bailor ପ୍ରକାଶ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ; ନହେଲେ ସେହି ତ୍ରୁଟିରୁ ସିଧାସଳଖ ହେଉଥିବା କ୍ଷତି ପାଇଁ ସେ ଦାୟୀ.

Bailment for hire (s. 150): bailor ତ୍ରୁଟି **ଜାଣିଥାଉ କି ନଥାଉ**, କ୍ଷତି ପାଇଁ ଦାୟୀ (ଭଡ଼ାର ଅସୁରକ୍ଷିତ ଗାଡ଼ି).

s. 158: hire bailment ରେ **ଅସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ** bailor ବହନ କରେ (ଭଡ଼ା taxi ର engine ମରାମତି); petrol ଓ toll ପରି ସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ bailee ଉପରେ ପଡ଼େ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଭଡ଼ା ଦେଇଛି, ବାହାନା ନାହିଁ:** ଭଡ଼ାଦାତା ବ୍ୟବହାରଯୋଗ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଁ ଦାମ୍ ଦିଏ, ତେଣୁ ଜଣା କି ଅଜଣା ତ୍ରୁଟି ପାଇଁ bailor ଉତ୍ତରଦାୟୀ; ମାଗଣା ଧାର ଦେଉଥିବା କେବଳ ନିଜେ ଜାଣିଥିବା ତ୍ରୁଟି ପାଇଁ.

କାର୍ଡ 2.142 T 8.2 · ଧାରଣା

★ OL 8.2.1 · Scanner U8 CSQ 2.1 · SM pp.2.182, 2.185

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Kushwah Travels, Rahul କୁ 15 ଦିନ ପାଇଁ ଗାଡ଼ି ଭଡ଼ାରେ ଦେଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପାଞ୍ଚ ଦିନ ପରେ ଫେରାଇବାକୁ କହୁଛି ଓ ଅଧିକ ଭରଣା ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଉଛି. ସେ ଗାଡ଼ି ଫେରସ୍ତ ପାଇପାରିବ କି?

ଉତ୍ତର

ଆଗୁଆ ଫେରସ୍ତ କେବଳ **gratuitous** bailment ରେ ସମ୍ଭବ (s. 159): bailor ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଫେରାଇବାକୁ କହିପାରେ, କିନ୍ତୁ bailee ପାଇଥିବା ଲାଭଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଷତି ପାଇଁ ତାକୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ.

Hire ପାଇଁ bailment ରେ ଏହି ଅଧିକାର **ଉପଲବ୍ଧ ନୁହେଁ**, bailor କ୍ଷତିପୂରଣ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ.

ତେଣୁ Kushwah Travels 15 ଦିନ ଶେଷ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଗାଡ଼ି **ଫେରସ୍ତ ପାଇପାରିବ ନାହିଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ମାଗଣା ଧାର: ଯେକୌଣସି ବେଳେ ମାଗିପାରିବ (ଅଧିକ କ୍ଷତି ଦିଅ). ଭଡ଼ା: ମିଆଦ ପୂରିବା ଯାଏ ଅପେକ୍ଷା.**

କାର୍ଡ 2.143 T 8.3 · ଧାରଣା

★ OL 8.3.3 · Scanner U8 CSQ 3.3 · SM pp.2.182–2.183

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଅଳଙ୍କାରୀ Arun, Ramesh ର ଅଳଙ୍କାର ନିଜ ଦୋକାନର locker ରେ ତାଲା ପକାଇ ରଖେ ଓ ଚୋରମାନେ ତାହା ଚୋରି କରନ୍ତି. Arun ଦାୟୀ କି?

ଉତ୍ତର

Bailee ସମାନ ପରିମାଣ, ଗୁଣ ଓ ମୂଲ୍ୟର **ନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ** ପ୍ରତି ଜଣେ **ସାଧାରଣ ବିବେକୀ** (ordinary prudence) ବ୍ୟକ୍ତି ଯେତିକି ଯତ୍ନ ନିଏ, ସେତିକି ଯତ୍ନ ନେବା ଆବଶ୍ୟକ (s. 151).

ଯଦି ସେ ଏପରି **ଉଚିତ ଯତ୍ନ** ନେଇଥାଏ, ତେବେ ବିଶେଷ ଚୁକ୍ତି ନଥିଲେ କ୍ଷତି, ନଷ୍ଟ କିମ୍ବା ଅବନତି ପାଇଁ ସେ **ଦାୟୀ ନୁହେଁ** (s. 152).

Arun ଅଳଙ୍କାର locker ରେ ତାଲା ପକାଇ ଓ ଦୋକାନ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିଥିଲେ, ତେଣୁ ସେ **ଦାୟୀ ନୁହେଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନିଜ ଜିନିଷ ପରି ଆଗୁଳିବା:** ସେହି ମାନ ରକ୍ଷା କଲେ, ଚୋରି ହେଲେ ତୁମ ଦୋଷ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 2.144 T 8.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 8.3.2 · Scanner U8 CSQ 3.2 · SM pp.2.183–2.184

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Bailee, bailor ର ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ସହ **ମିଶାଇଲେ** ତା'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ'ଣ: ସମ୍ମତି ସହିତ, ଏବଂ ସମ୍ମତି ବିନା (ଅଲଗା କରିହେବ, ଅଲଗା କରିହେବ ନାହିଁ)?

ଉତ୍ତର

ସମ୍ମତି ସହ (s. 155): ମିଶ୍ରଣରେ ଉଭୟଙ୍କର ନିଜ ନିଜ ଅଂଶ **ଅନୁପାତରେ** ସ୍ୱାର୍ଥ ରହେ.

ସମ୍ମତି ବିନା, ଅଲଗା କରିହେବ (s. 156): ସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପାଖରେ ରହେ; bailee **ଅଲଗା କରିବାର ଖର୍ଚ୍ଚ** ଓ ଯେକୌଣସି କ୍ଷତି ବହନ କରେ.

ସମ୍ମତି ବିନା, ଅଲଗା କରିହେବ ନାହିଁ (s. 157): bailor ର ଦ୍ରବ୍ୟ ହରାଇବା ପାଇଁ bailee ତାକୁ **କ୍ଷତିପୂରଣ** ଦିଏ.

ମାମଲା: 5 kg Mamra Badam ଅନ୍ୟ badam ସହ ମିଶାଇ ପୁଣି packing କରାଗଲା, ଅଲଗା କରିହେବ ନାହିଁ, ତେଣୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେୟ (s. 157).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **155-156-157:** ସମ୍ମତିରେ ଭାଗ, ଅଲଗା ହେଲେ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦିଅ, ଅଲଗା ନହେଲେ କ୍ଷତିପୂରଣ.

କାର୍ଡ 2.145 T 8.3 · ଧାରଣା

★ OL 8.3.1 · Scanner U8 CSQ 3.1 · SM p.2.184

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

R, M କୁ ଦୁଇ ଦିନ ପାଇଁ ଛତା ଧାର ଦିଏ; M ତାକୁ ଏକ ସପ୍ତାହ ରଖେ ଓ ଫେରାଇବା ବାଟରେ ତାହା ଭାଙ୍ଗିଯାଏ. କ୍ଷତି କିଏ ବହନ କରିବ?

ଉତ୍ତର

ସମୟ ସରିଗଲେ କିମ୍ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ ହେଲେ bailee **ଦାବି ବିନା** ଦ୍ରବ୍ୟ ଫେରାଇବା ଆବଶ୍ୟକ (s. 160).

ଯଦି ତା'ର default ଯୋଗୁଁ ସେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଫେରାଏ ନାହିଁ, ତେବେ ସେତେବେଳୁ **ଯେକୌଣସି କ୍ଷତି, ନଷ୍ଟ କିମ୍ବା ଅବନତି** ପାଇଁ ସେ ଦାୟୀ, ଉଚିତ ଯତ୍ନ ନେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ (s. 161).

ତେଣୁ **M କ୍ଷତି ବହନ କରେ**.

ଆହୁରି, ଦ୍ରବ୍ୟରୁ ହେଉଥିବା ଯେକୌଣସି ବୃଦ୍ଧି କିମ୍ବା ଲାଭ (ଗାଈ ସହ ବାଛୁରୀ) bailor କୁ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ (s. 163).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଡେରି ମାନେ ନିଜ ବିପଦ:** ସମୟ ଟପିଲେ, ତା'ପରର ସବୁ ଦୁର୍ଘଟଣା ତୁମର.

କାର୍ଡ 2.146 T 8.4 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★ OL 8.4.1 · Scanner U8 TQ 4.1 · SM pp.2.183, 2.185

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Bailee ଦ୍ରବ୍ୟକୁ bailment ର ସର୍ତ୍ତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟବହାର କଲେ, ଚୁକ୍ତି କ'ଣ **void** ହୁଏ? ତା'ର liability କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

Void ନୁହେଁ, voidable: bailor ର ବିକଳ୍ପରେ (s. 153). ଚୁକ୍ତି void ହୁଏ ବୋଲି କହିବା **invalid**.

ଅସଙ୍ଗତ ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁଁ ଦ୍ରବ୍ୟର ଯେକୌଣସି କ୍ଷତି କିମ୍ବା ନଷ୍ଟ ପାଇଁ bailee, bailor କୁ **କ୍ଷତିପୂରଣ** ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ (s. 154).

ଉଦାହରଣ: bailee ର ନିଜ ଚଢ଼ିବା ପାଇଁ ଧାର ଦିଆଯାଇଥିବା ଘୋଡ଼ାକୁ ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ଚଢ଼ିବାକୁ ଦିଆଗଲା; bailor ର ବିକଳ୍ପରେ ଚୁକ୍ତି voidable.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଅପବ୍ୟବହାରରେ voidable, କେବେ void ନୁହେଁ:** ସୁଇଚ୍ bailor ହାତରେ.

କାର୍ଡ 2.147 T 8.6 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 8.6.1 · Scanner U8 TQ 6.1 · SM p.2.187

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି bailee କୁ ଦ୍ରବ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ ବଞ୍ଚିତ କରେ କିମ୍ବା ତାକୁ କ୍ଷତି କରେ. କିଏ ମୁକଦ୍ଦମା କରିପାରିବ (s. 180), ଏବଂ ପ୍ରତିକାର କିପରି ବାଣ୍ଟାଯାଏ (s. 181)?

ଉତ୍ତର

s. 180: bailment ନଥିଲେ ମାଲିକ ଯେଉଁ ପ୍ରତିକାର ପାଇଥାନ୍ତା, bailee ତାହା ବ୍ୟବହାର କରିପାରେ; ବଞ୍ଚିତ କରିବା କିମ୍ବା କ୍ଷତି ପାଇଁ ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ **bailor କିମ୍ବା bailee ଯେକେହି** ମୁକଦ୍ଦମା କରିପାରେ.

s. 181: ଯେଉଁ relief କିମ୍ବା କ୍ଷତିପୂରଣ ମିଳେ, bailor ଓ bailee ମଧ୍ୟରେ ତାହା **ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ଅନୁସାରେ** ବଣ୍ଟାଯାଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **180: ଯେକେହି ମୁକଦ୍ଦମା କରିପାରେ. 181: ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥର ଭାଗ ନିଏ.**

କାର୍ଡ 2.148 T 8.7 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 8.7.1, 8.7.2 · Scanner U8 TQ 7.1, U8 TQ 7.2 · SM pp.2.187–2.188

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

bailment ଚୁକ୍ତି କେଉଁ **ପାଞ୍ଚଟି ପରିସ୍ଥିତିରେ** ସମାପ୍ତ ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

(1) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମିଆଦର **ସମାପ୍ତି**; (2) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର **ପୂରଣ**.

(3) **Notice ଦ୍ୱାରା:** bailee ସର୍ତ୍ତ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାମ କଲେ bailor ଏହାକୁ ଶେଷ କରିପାରେ; gratuitous bailment କୁ bailor ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ଶେଷ କରିପାରେ, bailee ର ଲାଭଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଷତି ପାଇଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେଇ (s. 159).

(4) Bailor କିମ୍ବା bailee ର **ମୃତ୍ୟୁ**: **gratuitous** bailment ସମାପ୍ତ କରେ.

(5) ବିଷୟବସ୍ତୁର **ବିନାଶ**, କିମ୍ବା ଦ୍ରବ୍ୟରେ ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯାହା ତାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ଅଯୋଗ୍ୟ କରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ମି-ଉ-ନୋ-ମୃ-ବି:** ମିଆଦ (Period), ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (Purpose), ନୋଟିସ୍ (Notice), ମୃତ୍ୟୁ (Death), ବିନାଶ (Destruction).

କାର୍ଡ 2.149 T 8.8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 8.8.1, 8.8.2 · Scanner U8 TQ 8.1, U8 CSQ 8.1 · SM p.2.188

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

finder of lost goods ର ଅଧିକାର ଲେଖନ୍ତୁ (ss. 168, 169). ସେ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ମୁକଦ୍ଦମା କରିପାରେ, ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପହାର ଦେଇପାରେ କିମ୍ବା ବିକ୍ରି କରିପାରେ କି?

ଉତ୍ତର

s. 168: ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ କରିଥିବା ପରିଶ୍ରମ ଓ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ମାଲିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ **ମୁକଦ୍ଦମା** କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ; କ୍ଷତିପୂରଣ ନମିଳିବା ଯାଏ ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ **ରଖିପାରେ**, ଏବଂ ଘୋଷିତ **ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୁରସ୍କାର** ପାଇଁ ମୁକଦ୍ଦମା କରିପାରେ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ରଖି.

ଦ୍ରବ୍ୟ ତାର ନିଜର ନୁହେଁ, ତେଣୁ ସେ ତାକୁ **ଉପହାର** ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ (Raghav ର ପୁଅକୁ ଉପହାର ଆଇନସଙ୍ଗତ ନଥିଲା).

s. 169: ସାଧାରଣତଃ ବିକ୍ରି ହେଉଥିବା ବସ୍ତୁର finder, ମାଲିକକୁ ଉଚିତ ଉଦ୍ୟମରେ ପାଇହେଲେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସେ ଆଇନସଙ୍ଗତ ଶୁଳ୍କ ଦେବାକୁ ମନା କଲେ, ତାକୁ ବିକ୍ରି କରିପାରେ, **କେବଳ** ବସ୍ତୁ ନଷ୍ଟ ହେବାର କିମ୍ବା ତା'ର ମୂଲ୍ୟର ବଡ଼ ଅଂଶ ହରାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିଲେ, ବା ତା'ର ଆଇନସଙ୍ଗତ ଖର୍ଚ୍ଚ **ମୂଲ୍ୟର ଦୁଇ-ତୃତୀୟାଂଶ** ହେଲେ.

₹1,00,000 ର ଘଡ଼ି ଉପରେ ₹20,000 ଖର୍ଚ୍ଚ ଦୁଇ-ତୃତୀୟାଂଶଠାରୁ ବହୁତ କମ୍, ତେଣୁ ବିକ୍ରି ଆଇନସଙ୍ଗତ ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ରଖ, ମୁକଦ୍ଦମା ନୁହେଁ (ପୁରସ୍କାର ବ୍ୟତୀତ); ବିକ୍ରି କେବଳ ନଷ୍ଟ ହେଉଥିଲେ କିମ୍ବା ଦୁଇ-ତୃତୀୟାଂଶରେ.**

କାର୍ଡ 2.150 T 8.9 · ଧାରଣା

★ OL 8.9.1 · Scanner U8 CSQ 9.1 · SM pp.2.189, 2.191

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Radheshyam ₹50,000 ର secured loan ଶୁଝେ; ପରେ ଆଉ ଏକ unsecured ₹20,000 loan ପାଇଁ bank ତା'ର ସୁନା ରଖିନିଏ, ଯଦିଓ agreement କେବଳ **particular lien** ଦେଇଥିଲା. ଏହା valid କି?

ଉତ୍ତର

General lien (s. 171): bankers, factors, wharfingers, High Court ର attorneys ଓ policy brokers ବିପରୀତ ଚୁକ୍ତି ନଥିଲେ, ଖାତାର general balance ପାଇଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ରଖିପାରନ୍ତି; ଅନ୍ୟମାନେ କେବଳ express ଚୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା.

Agreement express ଭାବେ **particular lien** ଦେଇଥିଲା, ଯାହା ₹50,000 ର loan ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ, ଆଉ ତାହା ଶୁଝାଯାଇଛି. Bank ର ନିଷ୍ପତ୍ତି **valid ନୁହେଁ**.

Pawnee **ପରବର୍ତ୍ତୀ debts** ପାଇଁ pledged ଦ୍ରବ୍ୟ କେବଳ ସେତେବେଳେ ରଖିପାରେ, ଯେତେବେଳେ ସେ ବିଷୟରେ **ଚୁକ୍ତି** ଥାଏ (s. 174).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଚୁକ୍ତି ଆଗରେ banker ର lien ନଇଁଯାଏ:** କାଗଜ ଯାହା ସୀମିତ କରେ, bank ତାକୁ ଟାଣିପାରେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.151 T 8.10 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 8.10.3 · Scanner U8 TQ 8.1 · SM p.2.191

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ss. 173–176 ଅନୁସାରେ **pawnee** ର ଅଧିକାର ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

s. 173: debt କିମ୍ବା promise, **ସୁଧ**, ଏବଂ possession ବା ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ pledged ଦ୍ରବ୍ୟ ରଖିବା.

s. 174: ପରବର୍ତ୍ତୀ debts ପାଇଁ କେବଳ ସେତେବେଳେ ରଖିବା, ଯେତେବେଳେ **ଚୁକ୍ତି** ଏପରି କହେ.

s. 175: ଅସାଧାରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ମୁକଦ୍ଦମା ଦ୍ୱାରା ଆଦାୟ କରିବା; ସେଥିପାଇଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ରଖିପାରିବ ନାହିଁ.

s. 176: default ହେଲେ, **ମୁକଦ୍ଦମା** କରି ଦ୍ରବ୍ୟକୁ collateral ଭାବେ ରଖିବା, କିମ୍ବା ଉଚିତ **notice** ପରେ **ବିକ୍ରି** କରିବା; ଘାଟି pawnor ଦିଏ ଓ ବଳକା pawnee ଫେରାଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **173 ରଖ, 174 କେବଳ ଚୁକ୍ତିରେ, 175 ମୁକଦ୍ଦମା, 176 ବିକ୍ରି:** ର-ଚୁ-ମୁ-ବି.

କାର୍ଡ 2.152 T 8.10 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 8.10.1, 8.10.2 · Scanner U8 TQ 10.1, U8 CSQ 10.1 · SM pp.2.184, 2.192

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

pawnee ର ଛଅଟି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ. ଦ୍ରବ୍ୟର ବୃଦ୍ଧି (increase) ସହ ସେ କ'ଣ କରିବ, ଏବଂ pawnor କେବେ redeem କରିପାରେ (s. 177)?

ଉତ୍ତର

(a) **ଉଚିତ ଯତ୍ନ** ନେବା; (b) **ଅନଧିକୃତ ବ୍ୟବହାର ନକରିବା**; (c) debt ଶୁଝାଗଲେ କିମ୍ବା promise ପାଳନ ହେଲେ ଦ୍ରବ୍ୟ **ଫେରାଇବା**.

(d) ନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ pledged ଦ୍ରବ୍ୟ ସହ **ମିଶାଇବା ନାହିଁ**; (e) pledge ର ସର୍ତ୍ତ ସହ **ଅସଙ୍ଗତ** କିଛି ନକରିବା; (f) **accretions ଫେରାଇବା**.

Stefen, ଏକ poultry farm ର pawnee, ମୂଳ ମଜୁତ ସହ ବୃଦ୍ଧି (9,000 ଜୀବିତ ପକ୍ଷୀ ଓ 5,000 ଅଣ୍ଡା) ମଧ୍ୟ ଫେରାଇବା ଆବଶ୍ୟକ.

s. 177: pawnor ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରେ default କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ **ପ୍ରକୃତ ବିକ୍ରି ପୂର୍ବରୁ** ଯେକୌଣସି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ **redeem** କରିପାରେ, ତା'ର default ରୁ ଉପୁଜିଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେଇ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ତିନି କରିବା, ତିନି ନକରିବା:** ଯତ୍ନ ନିଅ, ଫେରାଅ, ବୃଦ୍ଧି ଫେରାଅ; ବ୍ୟବହାର, ମିଶ୍ରଣ ଓ ଅସଙ୍ଗତ କାମ କରନି.

କାର୍ଡ 2.153 T 8.11 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 8.11.1, 8.11.2 · Scanner U8 TQ 11.1, U8 TQ 11.2 · SM p.2.193

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

non-owner କେବେ valid ଭାବେ pledge କରିପାରେ (ss. 178, 178A)? ମାଲିକଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ mercantile agent ଦ୍ୱାରା documents of title ର pledge invalid କି?

ଉତ୍ତର

s. 178: ମାଲିକଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା documents of title possession ରେ ଥିବା **mercantile agent** ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟ ଧାରାରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ pledge କରିପାରେ; pawnee **good faith** ରେ କାମ କଲେ ଏବଂ authority ର ଅଭାବ ବିଷୟରେ notice ନଥିଲେ, ତାହା ମାଲିକଙ୍କ authority ସହ କରାଯାଇଥିବା ପରି valid.

s. 178A: pawnor **voidable** (ss. 19, 19A) ଚୁକ୍ତି ଅଧୀନରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଥିଲା, ଯାହା pledge ସମୟରେ **rescind କରାଯାଇ ନଥିଲା**: pawnee good faith ରେ ଏବଂ ତ୍ରୁଟି ବିଷୟରେ notice ବିନା ହେଲେ ଭଲ title ପାଏ.

ତେଣୁ mercantile agent ର pledge **invalid** ବୋଲି ଦିଆଯାଇଥିବା ବକ୍ତବ୍ୟ **False**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **178: ସମ୍ମତି ସହ agent. 178A: voidable, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ rescind ହୋଇନାହିଁ.** ଉଭୟରେ good faith ଆବଶ୍ୟକ.

କାର୍ଡ 2.154 T 8.11 · ଧାରଣା

★ OL 8.11.3 · Scanner U8 CSQ 11.1 · SM p.2.217

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Shyam, Govind ର ଅନୁରୋଧରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରି କରେ, Govind ଙ୍କ ସେଥିରେ ଅଧିକାର ନଥିବା ବିଷୟ ଜାଣି ନଥିଲା; ପ୍ରକୃତ ମାଲିକ Shyam ଠାରୁ ତା'ର ମୂଲ୍ୟ ଆଦାୟ କରେ. Govind ତାକୁ indemnify କରିବେ କି? ଦ୍ରବ୍ୟ ନିଷିଦ୍ଧ drug ହେଲେ?

ଉତ୍ତର

s. 222: employer, agent ତା'ର authority ପ୍ରୟୋଗରେ କରିଥିବା **ଆଇନସଙ୍ଗତ କାର୍ଯ୍ୟ** ର ପରିଣାମରୁ agent କୁ indemnify କରିବା ଆବଶ୍ୟକ.

s. 223: agent **good faith** ରେ କାମ କଲେ, କାର୍ଯ୍ୟଟି ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଧିକାରକୁ କ୍ଷତି କଲେ ମଧ୍ୟ employer ତାକୁ indemnify କରେ. Govind ଙ୍କୁ Shyam କୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ସହ **indemnify କରିବାକୁ ହେବ**.

s. 224: ନିଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ **ଅପରାଧମୂଳକ** ହେଲେ, express କିମ୍ବା implied promise ଉପରେ employer indemnify କରିବାକୁ **ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ**. ନିଷିଦ୍ଧ drug ପାଇଁ Govind **ଦାୟୀ ନୁହେଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **222 ଆଇନସଙ୍ଗତ, 223 good faith, 224 ଅପରାଧ:** ଅପରାଧରେ indemnity ର କବାଟ ବନ୍ଦ.

କାର୍ଡ 2.155 T 8.12 · ତୁଳନା

★ OL 8.12.1 · Scanner U8 TQ 12.1 · SM pp.2.194–2.195

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

bailment ଓ **pledge** ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

ଅର୍ଥ ଓ ପକ୍ଷ: Bailment: ଫେରାଇବାର ଚୁକ୍ତିରେ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦ୍ରବ୍ୟର delivery; bailor ଓ bailee. Pledge: debt କିମ୍ବା promise ପାଇଁ **security ଭାବେ** bailment, bailment ର ଏକ ପ୍ରକାର; **pawnor ଓ pawnee**.

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ: Bailment: **ଯେକୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ** (ସୁରକ୍ଷିତ ହେପାଜତ, ମରାମତି, processing). Pledge: debt ପରିଶୋଧ କିମ୍ବା promise ପାଳନ ପାଇଁ **security**.

Consideration: Bailment: **ସହିତ କିମ୍ବା ବିନା**. Pledge: **ସର୍ବଦା** consideration ସହ.

ବିକ୍ରି କରିବାର ଅଧିକାର: Bailment: bailee ର **ବିକ୍ରି କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ**, ଦେୟ ଅଶୁଝା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ (ସେ ମୁକଦ୍ଦମା କିମ୍ବା lien ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରେ). Pledge: pawnor redeem ନକଲେ pawnee **ବିକ୍ରି କରିପାରେ**.

ବ୍ୟବହାରର ଅଧିକାର: Bailment: କେବଳ ଚୁକ୍ତିରେ ଥିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ. Pledge: pawnee ଦ୍ରବ୍ୟ **ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବ ନାହିଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ସବୁ pledge ହେଉଛି bailment; ସବୁ bailment pledge ନୁହେଁ.** Pledge ତିନୋଟି ଚିହ୍ନ ଯୋଡ଼େ: security, ବିକ୍ରି, ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.156 T 9.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 9.3.1 · Scanner U9 TQ 3.1 · SM pp.2.207–2.209

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ratification (s. 196) ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ ଓ valid ratification ର ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ **ଜ୍ଞାନ କିମ୍ବା authority ବିନା** ତାଙ୍କ ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ: ସେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ **ratify କରିପାରନ୍ତି କିମ୍ବା ଅସ୍ୱୀକାର କରିପାରନ୍ତି**; ratify କଲେ ତାଙ୍କ authority ରେ କରାଯାଇଥିବା ପରି ସମାନ ପ୍ରଭାବ ଘଟେ.

(1) Express କିମ୍ବା implied (s. 197); (2) ତଥ୍ୟର ପୂର୍ଣ୍ଣ **ଜ୍ଞାନ** (s. 198); (3) **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ** transaction (s. 199); (4) **ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର କ୍ଷତି ନାହିଁ** (s. 200).

(5) **ଉଚିତ ସମୟ** ଭିତରେ; (6) ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ **ଜଣାଇବା**; (7) କାର୍ଯ୍ୟଟି **valid** ହେବା ଉଚିତ, void କିମ୍ବା ବେଆଇନ ନୁହେଁ (ଜାଲିଆତି, capital ରୁ ଦିଆଯାଇଥିବା dividend).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **4 + 3:** ss. 197–200 ଚାରିଟି ପରୀକ୍ଷା ଦିଏ; ଉଚିତ ସମୟ, ଜଣାଇବା ଓ ବୈଧତା ତିନୋଟି ଯୋଡ଼େ.

କାର୍ଡ 2.157 T 9.3 · ଧାରଣା

★ OL 9.3.2, 9.3.3 · Scanner U9 CSQ 3.1, U9 CSQ 3.2 · SM p.2.208

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

(i) Prem, Ramu ପାଇଁ ଅଧିକ ଦରରେ ଦ୍ରବ୍ୟ କିଣେ; ଦ୍ରବ୍ୟ Prem ର ନିଜର ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ; Ramu ଗ୍ରହଣ କରେ. (ii) C, authority ବିନା A ର ଭଡ଼ାଦାର B କୁ ଘର ଛାଡ଼ିବାର notice ଦିଏ; A କୁ ratify କରିବାକୁ କୁହାଯାଏ. Valid କି?

ଉତ୍ତର

(i) **s. 198:** ତଥ୍ୟ ବିଷୟରେ ଯାହାର ଜ୍ଞାନ **materially ତ୍ରୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ**, ସେ ଦେଇଥିବା ratification valid ନୁହେଁ. Ramu **ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ** (ବିପଦ ନେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ ସେ ତଥାପି ratify କରିପାରେ).

(ii) **s. 200:** ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଧିକାର କିମ୍ବା ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଶେଷ କରିବ ଏପରି ଅନଧିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସେହି ପ୍ରଭାବ ସହ **ratify କରିହେବ ନାହିଁ**. A, B ବିରୁଦ୍ଧରେ C ର notice କୁ **ratify କରିପାରିବ ନାହିଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଖୋଲା ଆଖିରେ ratify କର (198), ବାହାରର ଲୋକଙ୍କୁ ଆଘାତ ନକରି (200).**

କାର୍ଡ 2.158 T 9.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 9.4.1 · Scanner U9 TQ 4.1, U9 CSQ 4.1 · SM p.2.209

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତିରେ agent ର authority ର ସର୍ତ୍ତ ଲେଖନ୍ତୁ (s. 189). Shimla ପାଖରେ ଅଟକି ଯାଇଥିବା Shiv, Nitin ର ଆପଲ୍ ବଜାର ଦରଠାରୁ କମ୍ରେ ବିକ୍ରି କରେ: ସେ ଦାୟୀ କି?

ଉତ୍ତର

Agent ନିଜ ପାଇଁ **ସାଧାରଣ ବିବେକୀ** ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହା କରିଥାନ୍ତା, principal କୁ କ୍ଷତିରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସେହି ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରେ (s. 189).

(i) ଠିକ୍ ସମୟରେ principal ସହ **ଯୋଗାଯୋଗ କରିହେଲା ନାହିଁ**; (ii) ତୁରନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର **ପ୍ରକୃତ ଓ ସୁନିଶ୍ଚିତ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଆବଶ୍ୟକତା**; (iii) principal ର ଲାଭ ପାଇଁ **bona fide** କାମ କଲା; (iv) **ସବୁଠୁ ଉଚିତ ଓ ବ୍ୟାବହାରିକ ପନ୍ଥା** ଗ୍ରହଣ କଲା; (v) contract ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଥିବା principal ର ଦ୍ରବ୍ୟ ତା'ର **possession ରେ ଥିଲା**.

Shiv necessity ର agency ଅଧୀନରେ କାମ କଲେ, ତେଣୁ କ୍ଷତି ପାଇଁ ସେ Nitin ପ୍ରତି **ଦାୟୀ ନୁହେଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ପହଞ୍ଚିହେଲା-ନାହିଁ, ଆବଶ୍ୟକତା, ସଦ୍ଭାବନା, ଉଚିତ ପନ୍ଥା, ଦ୍ରବ୍ୟ ହାତରେ:** Cannot reach principal, Necessity, Bona fide, Reasonable course, Possession.

କାର୍ଡ 2.159 T 9.4 · ଧାରଣା

★ OL 9.4.3 · Scanner U9 CSQ 4.2 · SM p.2.17

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Rakesh, broker Vikash କୁ କହେ ଗାଡ଼ିର ଦାମ୍ ₹12 lakh. Buyer Ravi ଉତ୍ତର ଦିଏ ସେ କେବଳ ₹10 lakh ଦେବ ଓ advance ଭାବେ ₹5 lakh ଦିଏ. Contract ଅଛି କି?

ଉତ୍ତର

Ravi ର ଉତ୍ତର ଏକ **counter-offer**, acceptance ନୁହେଁ: ଏକ qualified acceptance ଯାହା **ମୂଳ offer କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରେ** (Hyde v. Wrench).

Acceptance **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶର୍ତ୍ତହୀନ (absolute and unconditional)** ହେବା ଉଚିତ (s. 7), ଏବଂ ପକ୍ଷମାନେ ସମାନ ବିଷୟରେ ସମାନ ଅର୍ଥରେ ସହମତ ହେବା ଉଚିତ (s. 13). ଦାମ୍ ବିଷୟରେ ସହମତି ହୋଇନାହିଁ.

ତେଣୁ **କୌଣସି valid, enforceable contract ନାହିଁ**: Rakesh ଗାଡ଼ି delivery କରିବାକୁ ବାଧ ନୁହେଁ, ଏବଂ ₹5 lakh advance ଫେରାଇବାକୁ ହେବ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Counter-offer ପୁରୁଣା offer କୁ ମାରିଦିଏ:** ₹12 lakh ମାଗିଲେ, ₹10 lakh ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ଆଉ ₹12 lakh ର offer ମରିଗଲା.

କାର୍ଡ 2.160 T 9.5 · ଧାରଣା

★★ OL 9.5.1 · Scanner U9 CSQ 5.1 · SM pp.2.210, 2.224

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

A, B କୁ agent ନିଯୁକ୍ତ କରେ; B, A ର authority ଅଧୀନରେ C କୁ sub-agent ନିଯୁକ୍ତ କରେ. A, B ର authority revoke କରେ କିନ୍ତୁ C ର ନୁହେଁ. C ର ସ୍ଥିତି କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

s. 191: sub-agent ହେଉଛି ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି, ଯାହାକୁ agency ର ବ୍ୟବସାୟରେ ମୂଳ agent **ନିଯୁକ୍ତ କରିଛି, ଏବଂ ଯେ ତା'ର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ କାମ କରେ**.

s. 210: agent ର authority ସମାପ୍ତ ହେଲେ ତା'ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ **ସମସ୍ତ sub-agents** ଙ୍କ authority ମଧ୍ୟ ସମାପ୍ତ ହୁଏ. ତେଣୁ C ର authority B ସହ **ଶେଷ ହୁଏ**.

ସାଧାରଣ ନିୟମ (s. 190): ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରଥା ଅନୁମତି ଦେଲେ କିମ୍ବା agency ର ପ୍ରକୃତି sub-agent ଆବଶ୍ୟକ କଲେ ବ୍ୟତୀତ, agent ନିଜେ ପାଳନ କରିବାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ delegate କରିପାରେ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Sub-agent agent ର ଲୋକ:** agent ପଡ଼ିଲେ, sub-agent ମଧ୍ୟ ତା' ସହ ପଡ଼େ.

କାର୍ଡ 2.161 T 9.7 · ତୁଳନା

★ OL 9.6.1, 9.7.1 · Scanner U9 TQ 7.1, U9 CSQ 6.1 · SM pp.2.211–2.213

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

sub-agent ଓ **substituted agent** (s. 194) ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାନ୍ତୁ. Hari, Bharat କୁ ପାଉଣା ଆଦାୟ କରିବାକୁ କହେ; Bharat solicitor Deepak କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଏ. Deepak ର ସ୍ଥିତି କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

ନିୟନ୍ତ୍ରଣ: Sub-agent **agent ର** ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ କାମ କରେ. Substituted agent **principal ର** ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ କାମ କରେ.

Delegation: agent sub-agent କୁ **ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଏକ ଅଂଶ delegate କରେ**; substituted agent କୁ ସେ **କିଛି** delegate କରେ ନାହିଁ.

Privity: principal ଓ sub-agent ମଧ୍ୟରେ **ନାହିଁ**; principal ଓ substituted agent ମଧ୍ୟରେ **ଅଛି**.

ଦାୟିତ୍ୱ: sub-agent କେବଳ agent ପ୍ରତି ଉତ୍ତରଦାୟୀ, ଏବଂ agent ତା' ପାଇଁ principal ପ୍ରତି ଉତ୍ତରଦାୟୀ. Substituted agent principal ପ୍ରତି ଉତ୍ତରଦାୟୀ, ଏବଂ agent ତା' ପାଇଁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ନୁହେଁ.

ପାରିଶ୍ରମିକ: sub-agent principal ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁକଦ୍ଦମା **କରିପାରେ ନାହିଁ**; substituted agent **କରିପାରେ**.

Deepak, authority ଅନୁସାରେ ନାମିତ ହୋଇଥିବାରୁ (s. 194), **sub-agent ନୁହେଁ, ବରଂ Hari ର agent**, ତାଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଅଂଶ ପାଇଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Sub-agent: agent ର ସହାୟକ. Substituted agent: principal ର ନିଜ agent.**

କାର୍ଡ 2.162 T 9.8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 9.8.1 · Scanner U9 TQ 8.1 · SM p.2.204

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 182 ଅନୁସାରେ **agent** ଓ **principal** କିପରି ସଂଜ୍ଞାବଦ୍ଧ? Act 'agency' ଶବ୍ଦକୁ ସଂଜ୍ଞାବଦ୍ଧ କରେ କି?

ଉତ୍ତର

Agent: ଅନ୍ୟ ପାଇଁ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ କିମ୍ବା ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ କାରବାରରେ ଅନ୍ୟକୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବାକୁ ନିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି.

Principal: ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଏ କିମ୍ବା ଯେ ଏପରି ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ପାଏ.

Act 'agency' ଶବ୍ଦକୁ **ସଂଜ୍ଞାବଦ୍ଧ କରେ ନାହିଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Agency ର ପଛରେ ଥିବା ସୂତ୍ର: **'Qui facit per alium, facit per se'**, ଯେ agent ମାଧ୍ୟମରେ କାମ କରେ, ସେ ନିଜେ ହିଁ କରୁଛି.

କାର୍ଡ 2.163 T 9.8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 9.8.2, 9.4.2 · Scanner U9 TQ 8.1 · SM pp.2.213–2.215

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

agent ର ନଅଟି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ sections ସହ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

(1) **ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସରଣ** କରିବା କିମ୍ବା ସ୍ଥାନର ପ୍ରଥା (s. 211), ଅନ୍ୟଥା କଲେ principal କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବା ଓ ଲାଭର ହିସାବ ଦେବା; (2) **ଉଚିତ ଯତ୍ନ ଓ ଦକ୍ଷତା** (s. 212); (3) voucher ସହ **ସଠିକ୍ ହିସାବ ଦେବା** (s. 213).

(4) ଅସୁବିଧା ହେଲେ principal ସହ **ଯୋଗାଯୋଗ** (s. 214); (5) ସମ୍ମତି ବିନା **ନିଜ ଖାତାରେ କାରବାର ନକରିବା**: principal ଏହାକୁ repudiate କରିପାରେ (s. 215) କିମ୍ବା ଲାଭ ଦାବି କରିପାରେ (s. 216); (6) **ଗୋପନ ଲାଭ ନନେବା**.

(7) **Delegate ନକରିବା** (s. 190); (8) principal ପାଇଁ ପାଇଥିବା **ରାଶି ଦେଇଦେବା** (s. 218); (9) principal ବିରୁଦ୍ଧରେ **ଗୋପନୀୟ ସୂଚନା ବ୍ୟବହାର ନକରିବା**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **3 × 3:** ନିର୍ଦ୍ଦେଶ-ଦକ୍ଷତା-ହିସାବ; ଯୋଗାଯୋଗ-ନିଜ କାରବାର-ଗୋପନ ଲାଭ; Delegate-ଦେୟ-ବିଶ୍ୱାସ.

କାର୍ଡ 2.164 T 9.10 · ଧାରଣା

★ OL 9.10.1 · Scanner U9 CSQ 10.1 · SM pp.2.218–2.219

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Agent ନିଜ authority ଅତିକ୍ରମ କରେ. Authorised ଅଂଶ ପାଇଁ principal କେବେ ବାଧ (s. 227), ଏବଂ କେବେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବାଧ (s. 228)?

ଉତ୍ତର

s. 227: authorised ଅଂଶକୁ excess ଠାରୁ **ଅଲଗା** କରିହେଲେ, କେବଳ authority ଭିତରେ ଥିବା ଅଂଶ principal କୁ ବାନ୍ଧେ (ଜାହାଜ ଉପରେ policy ବାନ୍ଧେ; ଅତିରିକ୍ତ cargo policy ବାନ୍ଧେ ନାହିଁ).

s. 228: excess କୁ ଅଲଗା **କରିହେଲେ ନାହିଁ** ତେବେ principal transaction କୁ ମାନିବାକୁ **ବାଧ ନୁହେଁ** (ଏକ ମୂଲ୍ୟରେ 500 ଭେଡ଼ା ଓ 200 ମେଷଶାବକ କିଣାଗଲା: A ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣକୁ repudiate କରିପାରେ).

ବ୍ୟତିକ୍ରମ (s. 237): principal ଶବ୍ଦ କିମ୍ବା ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟ authorised ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଇଥିଲେ ସେ ବାଧ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଅଲଗା ହେଲେ ଭାଗ କର (227). ଅଲଗା ନହେଲେ ଫିଙ୍ଗିଦିଅ (228).**

କାର୍ଡ 2.165 T 9.11 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 9.11.1 · Scanner U9 TQ 11.1, U9 CSQ 10.1 · SM pp.2.220–2.221

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 230 ର ସାଧାରଣ ନିୟମ ଓ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଲେଖନ୍ତୁ, ଯେଉଁଥିରେ agent କୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ବାଧ ବୋଲି ଧରାଯାଏ.

ଉତ୍ତର

ନିୟମ (s. 230): ସେହି ମର୍ମରେ ଚୁକ୍ତି ନଥିଲେ, agent ନିଜ principal ତରଫରୁ କରାଯାଇଥିବା contracts **ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ enforce** କରିପାରେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସେଥିରେ **ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ବାଧ** ହୁଏ ନାହିଁ.

ବ୍ୟତିକ୍ରମ: (1) **ବିଦେଶୀ principal**: ବିଦେଶରେ ରହୁଥିବା principal ପାଇଁ କିଣାଯାଇଥିବା କିମ୍ବା ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ; (2) **undisclosed principal**: principal ର ନାମ ପ୍ରକାଶ ହୋଇନାହିଁ; (3) **ଅବିଦ୍ୟମାନ କିମ୍ବା incompetent principal**, ଯେପରି minor.

(4) **ଛଦ୍ମ agent**, ଯାହାକୁ principal ଅସ୍ୱୀକାର କରେ (s. 235); (5) **agent authority ଅତିକ୍ରମ କରେ** ଓ ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଭୁଲ ବୁଝାଏ: **warranty of authority** ଭଙ୍ଗ ପାଇଁ ଦାୟୀ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ବି-ଅ-ଅ-ଛ-ଅ:** ବିଦେଶୀ, ଅପ୍ରକାଶିତ, ଅକ୍ଷମ (Incompetent), ଛଦ୍ମ, ଅତିକ୍ରମ (Excess of authority).

କାର୍ଡ 2.166 T 9.11 · ଧାରଣା

★★★ OL 9.11.1, 9.10.2 · Scanner U9 CSQ 10.1 · SM pp.2.220–2.221

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Q, P ର ₹2,000–2,500 ସୀମା ବିରୁଦ୍ଧରେ, principal ର ନାମ ନକହି ₹3,500 ପ୍ରତି ଟନ୍ ଦରରେ 1,000 ଟନ୍ cement କିଣେ. P, R କୁ ଦେବାକୁ ବାଧ କି? R, Q ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁକଦ୍ଦମା କରିପାରିବ କି (s. 233)?

ଉତ୍ତର

Q ନିଜ authority ଅତିକ୍ରମ କଲା ଓ principal କୁ ପ୍ରକାଶ କଲା ନାହିଁ, ତେଣୁ **Q ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ** (s. 230 ର ବ୍ୟତିକ୍ରମ).

s. 233: agent ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ ହେଲେ, ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି **agent କିମ୍ବା principal, ବା ଉଭୟଙ୍କୁ** ଦାୟୀ କରିପାରେ.

Scanner ଉତ୍ତର: P, R କୁ ₹3,500 ପ୍ରତି ଟନ୍ ଦରରେ ଦେବାକୁ **ବାଧ ନୁହେଁ**, କିନ୍ତୁ R **Q ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁକଦ୍ଦମା କରିପାରେ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଏକ, ନହେଲେ ଦୁଇ:** s. 233 ତୃତୀୟ ପକ୍ଷକୁ ନିଜ ପ୍ରତିବାଦୀ ବାଛିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଏ.

କାର୍ଡ 2.167 T 9.12 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 9.12.1, 9.12.2 · Scanner U9 TQ 12.1 · SM pp.2.222–2.223

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Agency କିପରି ସମାପ୍ତ ହୁଏ (s. 201)? Revocation ର ନିୟମ ଲେଖନ୍ତୁ (ss. 203–207).

ଉତ୍ତର

ଉପାୟ (s. 201): (a) principal ଦ୍ୱାରା **revocation**; (b) agent ଦ୍ୱାରା **renunciation**; (c) ବ୍ୟବସାୟର **ସମାପ୍ତି**; (d) principal କିମ୍ବା agent ର **ମୃତ୍ୟୁ ବା ବିକୃତମସ୍ତିଷ୍କତା**; (e) principal ର **insolvency**; (f) ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ମିଆଦର **ଅବସାନ**.

s. 203: principal authority କୁ ତାକୁ ବାନ୍ଧିବା ଭଳି **ପ୍ରୟୋଗ ହେବା ପୂର୍ବରୁ** ଯେକୌଣସି ସମୟରେ revoke କରିପାରେ. **s. 204: ଆଂଶିକ ପ୍ରୟୋଗ** ପରେ ନୁହେଁ, ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଗରୁ ହୋଇସାରିଛି ସେଥିପାଇଁ.

s. 205: ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ବିନା ଅକାଳ revocation: principal agent କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦିଏ. **s. 206:** ଉଚିତ **notice** ଆବଶ୍ୟକ, ନହେଲେ damages. **s. 207:** revocation ଓ renunciation express କିମ୍ବା implied ହୋଇପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **R-R-C-D-I-E:** Revocation, Renunciation, Completion, Death ବା insanity, Insolvency, Expiry.

କାର୍ଡ 2.168 T 9.12 · ଧାରଣା

★ OL 9.12.4 · Scanner U9 CSQ 12.2 · SM pp.2.223–2.224

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

PG, VG କୁ ତା'ର shares ବିକ୍ରି କରି ବିକ୍ରିର ଆୟରୁ VG ର ₹40 lakh ଋଣ ସୁଧ ସହ ଶୁଝିବାକୁ କହେ, ତା'ପରେ authority revoke କରେ. Revocation ଆଇନସଙ୍ଗତ କି?

ଉତ୍ତର

s. 202: agency ର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୋଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିରେ agent ର ନିଜର **ସ୍ୱାର୍ଥ** ଥିଲେ, express ଚୁକ୍ତି ନଥିଲେ ସେହି ସ୍ୱାର୍ଥର କ୍ଷତି କରି agency ସମାପ୍ତ **କରିହେବ ନାହିଁ**.

VG କୁ ବିକ୍ରିର ଆୟରୁ ନିଜକୁ ଶୁଝିବାର authority ଦିଆଯାଇଥିଲା, ତେଣୁ ଏକ **ସ୍ୱାର୍ଥ** ସୃଷ୍ଟି ହେଲା: PG ର revocation **ଆଇନସଙ୍ଗତ ନୁହେଁ**.

ଏପରି agency principal ର ବିକୃତମସ୍ତିଷ୍କତା କିମ୍ବା ମୃତ୍ୟୁରେ ସମାପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ (SM ଉଦାହରଣ).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ସ୍ୱାର୍ଥ ସହ ଜଡ଼ିତ agency ଏକମୁଖୀ ଦ୍ୱାର:** agent ବିଷୟବସ୍ତୁରେ ଅଂଶୀଦାର ହେଲେ, principal ତାକୁ ବନ୍ଦ କରିପାରେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 2.169 T 9.12 · ସୂତ୍ର

★★ OL 9.12.3 · Scanner U9 CSQ 12.1, U9 CSQ 12.3 · SM p.2.224

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Rama, Shyam ର authority ଚିଠି ଦ୍ୱାରା revoke କରେ; ତାହା ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ Shyam 11% commission ରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ₹1 lakh ଦରରେ 5ଟି laptop ବିକ୍ରି କରେ. ବିକ୍ରି ବାଧକାରୀ କି, ଏବଂ କ'ଣ ଦେୟ?

ଉତ୍ତର

s. 208: authority ର ସମାପ୍ତି **agent** ଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ତାଙ୍କୁ **ଜଣାପଡ଼ିବା** ପୂର୍ବରୁ, କିମ୍ବା **ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ** ପକ୍ଷରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣାପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ ନାହିଁ.

ବିକ୍ରି Rama ଙ୍କୁ **ବାନ୍ଧେ**, ଏବଂ Shyam 11% × ₹5,00,000 = **₹55,000** ଆଦାୟ କରେ.

SM ଉଦାହରଣ: 5% commission, ଚିଠି ପଠାଇବା ପରେ କିନ୍ତୁ ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ₹1,00,000 ରେ ବିକ୍ରି: ବିକ୍ରି ବାଧକାରୀ, commission **₹5,000**.

Ajay ର ଚିଠି 3 March ରେ ପଠାଯାଇ 7 March ରେ ପାଇଲେ; Vijay 5 March ରେ ବିକ୍ରି କଲେ: Vijay **ତାଙ୍କ commission ପାଇବାର ଅଧିକାରୀ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Revocation କାମ କରେ ଜଣାପଡ଼ିଲେ ହିଁ:** ଡାକରେ ଥିବା ଚିଠି authority କୁ ଜୀବିତ ରଖେ.

ଫ୍ଲାଶ୍ କାର୍ଡ — ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସହିତ

ଅଧ୍ୟାୟ 3 · ମାଲ ବିକ୍ରୟ ଅଧିନିୟମ, 1930 (The Sale of Goods Act, 1930) · 56 କାର୍ଡ

ଏହି କାର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ

- ପ୍ରଥମେ **ପ୍ରଶ୍ନ** ପଢ଼ନ୍ତୁ ଓ ପଛପଟ ଦେଖିବା ପୂର୍ବରୁ **ମୁଖରେ କହି** ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ.
- ତା'ପରେ **ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ** ପଢ଼ନ୍ତୁ. ଯଦି ତାହା ମନକୁ ନଭାଏ, ତେବେ ନିଜର କୌଶଳ ତିଆରି କରି କାର୍ଡ ପାଖରେ ଲେଖି ରଖନ୍ତୁ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡରେ ତା'ର **Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର** ଦିଆଯାଇଛି (TQ = theory question, CSQ = case scenario question), ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆପଣ କାର୍ଡ ପରେ ପରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ କରିପାରିବେ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡକୁ **1 ଦିନ ପରେ ଓ ପୁଣି 1 ସପ୍ତାହ ପରେ** ଆଉଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ.

ତାରାର ଅର୍ଥ

★★★	ICAI 6 ଥର କିମ୍ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପଚାରିଛି. ଶବ୍ଦେ ଶବ୍ଦେ ମନେ ରଖନ୍ତୁ.
★★	3 ରୁ 5 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓ ତାଲିକା ଜାଣନ୍ତୁ.
★	1 କିମ୍ବା 2 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ଗୋଟିଏ ଥର ପଢ଼ନ୍ତୁ; ପରୀକ୍ଷାରେ ଚିହ୍ନିପାରିବା ଯଥେଷ୍ଟ.
–	Study Material ର ପାଠରୁ ନିଆଯାଇଛି. One Liner ର ପଂକ୍ତି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ବୁଝିବାରେ ସହାୟକ.

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟର ବିଷୟ

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
1.2	ସଂଜ୍ଞା (Definitions)	3.01 – 3.03	3	★★★
1.3	ବିକ୍ରୟ ଓ ବିକ୍ରୟ ଚୁକ୍ତି (Sale and Agreement to Sell (Section 4))	3.04 – 3.06	3	★★★
1.4	Sale ଓ Agreement to Sell ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ (Distinction Between Sale and an Agreement to Sell)	3.07	1	★
1.5	ଅନ୍ୟ ସମାନ ଚୁକ୍ତିରୁ Sale ର ପ୍ରଭେଦ (Sale Distinguished from Other Similar Contracts)	3.08	1	★★
1.7	ବିକ୍ରୟ ଚୁକ୍ତିର ବିଷୟବସ୍ତୁ (Subject Matter of Contract of Sale)	3.09	1	★★
1.8	Price ର ନିର୍ଣ୍ଣୟ (Ascertainment of Price (Section 9 & 10))	3.10 – 3.11	2	★★★
2.2	ପରିଚୟ - Conditions ଓ Warranties (Introduction - Conditions and Warranties)	3.12	1	★★★
2.3	Condition କେବେ Warranty ଭାବେ ଗଣାଯାଏ (When Condition is to Be Treated as Warranty (Section 13))	3.13 – 3.14	2	★★★
2.4	Express ଓ Implied Conditions ଏବଂ Warranties (Express and Implied Conditions and Warranties (Section 14–17))	3.15 – 3.29	15	★★★
2.5	Caveat Emptor	3.30 – 3.31	2	★★★
3.1	Property ର ହସ୍ତାନ୍ତର (Passing of Property (Sections 18 – 26))	3.32 – 3.38	7	★★★
3.2	Risk Prima Facie Property ସହ ଯାଏ (Risk Prima Facie Passes with Property (Section 26))	3.39	1	★★
3.3	Non-owners ଦ୍ୱାରା Title ର ହସ୍ତାନ୍ତର (Transfer of Title by Non-Owners (Sections 27 – 30))	3.40 – 3.42	3	★★★
3.4	Sale ଚୁକ୍ତିର ସମ୍ପାଦନ (Performance of the Contract of Sale (Sections 31 – 44))	3.43 – 3.45	3	★★
4.3	Goods ବିରୁଦ୍ଧରେ Unpaid Seller ର ଅଧିକାର (Right of Unpaid Seller Against the Goods (Section 47 to 54))	3.46 – 3.51	6	★★★
4.4	Buyer ବିରୁଦ୍ଧରେ Unpaid Seller ର ଅଧିକାର (Rights of Unpaid Seller Against the Buyer (Sections 55–61))	3.52 – 3.53	2	★★★

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
4.5	Seller ବିରୁଦ୍ଧରେ Buyer ର Remedies (Remedies of Buyer Against the Seller)	3.54	1	★
4.6	Auction Sale (Auction Sale (Section 64))	3.55 – 3.56	2	★★★

ସୂତ୍ର: ICAI Study Material (July 2026), Scanner Business Laws 2026 October, One Liners P2. ତାରା One Liners deck ଅନୁସାରେ. "OL" = One Liner ସନ୍ଦର୍ଭ; "TQ" / "CSQ" = Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର (ଅଧ୍ୟାୟ 2, 3 ଓ 4 ରେ ୟୁନିଟ୍ ସହିତ, ଯଥା U3); "SM p." = Study Material ର ପୃଷ୍ଠା.

କାର୍ଡ 3.01 T 1.2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 1.2.1 · Scanner U1 TQ 2.1, U3 CSQ 4.3 · SM pp.3.6–3.7

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Act ଅନୁଯାୟୀ **delivery** କ'ଣ, ଏବଂ ଏହାର **ତିନୋଟି ରୂପ** କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

Delivery = ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କୁ **possession ର ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ହସ୍ତାନ୍ତର** [S. 2(2)].

- **Actual**: goods buyer କୁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଧରି ରଖିବାକୁ ଅଧିକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଶାରୀରିକ ଭାବେ ଦିଆଯାଏ.
- **Constructive**: ଅଭିଭାବକତ୍ୱ (custody) ବଦଳେ ନାହିଁ; holder **ସ୍ୱୀକାର କରେ (attornment)** ଯେ ସେ buyer ପାଇଁ goods ଧରିଛି, ଯେପରି warehouseman.
- **Symbolic**: documents of title (bill of lading, railway receipt) କିମ୍ବା warehouse ର **ଚାବି (key)** ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **A-C-S: Actual ହାତରେ ଦିଏ, Constructive ମୁଣ୍ଡ ହଲାଏ, Symbolic ଚାବି ଦିଏ.** ହାତ, holder ର ସ୍ୱୀକୃତି, କିମ୍ବା ଗୋଦାମ ଘରର ଚାବି.

କାର୍ଡ 3.02 T 1.2 · ତୁଳନା

★★★ OL 1.2.2 · Scanner U1 TQ 2.2, U1 CSQ 2.1 · SM pp.3.4–3.5

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Ascertained ଓ **unascertained** goods ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ କର. **Specific** goods କେଉଁଠି ଆସନ୍ତି?

ଉତ୍ତର

- **Unascertained**: contract ହେବା ସମୟରେ ଚିହ୍ନଟ ହୋଇନଥାଏ; କେବଳ **description କିମ୍ବା sample** ଦ୍ୱାରା ସୂଚିତ, ଯେପରି ଦୋକାନରେ ଥିବା 100 packets ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ packet.
- **Ascertained**: contract ହେବାର **ପରେ** ଚୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଚିହ୍ନଟ ହୁଏ, ଯେପରି 100 cotton bales ମଧ୍ୟରୁ 50 ବାଛି ଅଲଗା କରି ରଖାଗଲା.
- **Specific** goods [S. 2(14)] **contract ହେବା ସମୟରେ** ଚିହ୍ନଟ ଓ ସହମତ ହୋଇଥାଏ. ବ୍ୟବହାରରେ 'ascertained' ଶବ୍ଦ 'specific' ର ସମାନ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Un-** = ଅଜଣା packet; **A-** = after selection (ବାଛିବା ପରେ). Lot ରୁ ଗୋଟିଏ packet ବାଛିଲେ ତାହା ଅଜଣାରୁ ascertained ହୋଇଯାଏ.

କାର୍ଡ 3.03 T 1.2 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଟ

★★★ OL 1.2.3, 1.7.3 · Scanner U1 CSQ 2.1, U1 CSQ 3.2, U1 CSQ 7.1 · SM pp.3.5–3.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Future goods (କିମ୍ବା **contingent goods**) ର contract କେବେ **sale** ହୋଇପାରେ କି?

ଉତ୍ତର

ନା. Future goods [S. 2(6)] ର contract (contract ପରେ ତିଆରି, ଉତ୍ପାଦିତ କିମ୍ବା ଅର୍ଜିତ ହେବାକୁ ଥିବା, ଯେପରି କ୍ଷେତରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବାକୁ ଥିବା ଆଳୁ) **ସର୍ବଦା agreement to sell** ଅଟେ, କେବେ sale ନୁହେଁ.

Contingent goods [S. 6(2)] (ଅର୍ଜନ ଏକ ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ, ଯେପରି ଜାହାଜରେ ଆସୁଥିବା goods) ମଧ୍ୟ କେବଳ **agreement to sell** ଭାବେ କାମ କରେ; contract ସମୟରେ property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ ନାହିଁ.

Ship case (CSQ 7.1): sale ହୋଇନଥିବାରୁ buyer ବଜାରରୁ କିଣିବାର ଅତିରିକ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ଫେରାଇ ପାଇପାରିଲା ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଏବେ ନୁହେଁ, ତେଣୁ କେବଳ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି.** Future ଓ contingent goods 'ଏବେ ନୁହେଁ' ପ୍ରକାରର goods; 'ଏବେ ନୁହେଁ' ମାନେ agreement to sell, କେବେ sale ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 3.04 T 1.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★ OL 1.3.1 · Scanner U1 TQ 3.1 · SM pp.3.9–3.10
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Goods ର sale ର contract ର **ଛଅଟି essentials** କୁହ.	ଉତ୍ତର (i) **ଦୁଇ ପକ୍ଷ**, seller ଓ buyer, ଯେଉଁମାନେ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ହେବା ଦରକାର. (ii) ବିଷୟବସ୍ତୁ **goods** (movable property), ବିଦ୍ୟମାନ କିମ୍ବା future. (iii) ଟଙ୍କାରେ **price**, ଦିଆଯାଇଥିବା କିମ୍ବା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ (ଆଂଶିକ ଟଙ୍କା, ଆଂଶିକ ବସ୍ତୁରେ ଦେବା ଅନୁମତିପ୍ରାପ୍ତ). (iv) seller ଠାରୁ buyer କୁ **property ର ହସ୍ତାନ୍ତର**. (v) contract **absolute କିମ୍ବା conditional** ହୋଇପାରେ [S. 4(2)]. (vi) **valid contract** ର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ essentials: free consent, competency, object ର legality, consideration.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **2-G-P-T-A-V**: Two parties, Goods, Price, Transfer, Absolute-or-conditional, Valid contract. ଛଅ ଗଣି ଦେଖ.

କାର୍ଡ 3.05 T 1.3 · ଧାରଣା	★★★ OL 1.3.2 · Scanner U1 CSQ 3.1, U1 CSQ 3.2 · SM p.3.9
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ସୋନାଲି ruby-stone bangles ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଦେଲେ ଏବଂ ଏକ ସପ୍ତାହ ପରେ ନେବାକୁ କୁହାଗଲା; ତା'ପରେ design ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା. ଏହା **sale** ନା **agreement to sell**? ସେ ନିଜର ଟଙ୍କା ଫେରାଇ ପାଇପାରିବେ କି?	ଉତ୍ତର **Agreement to sell**, sale ନୁହେଁ: S. 4(3)/(4) ଅନୁସାରେ property **ଭବିଷ୍ୟତର ସମୟରେ କିମ୍ବା ପୂରଣ ହେବାକୁ ଥିବା ଏକ condition ଉପରେ** ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ, price ଦିଆଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ. **ସମୟ ଅତିବାହିତ ହେଲେ କିମ୍ବା condition ପୂରଣ ହେଲେ** agreement to sell, sale ହୋଇଯାଏ [S. 4(4)]. Design ବିଗିଡ଼ିଥିବାରୁ ସୋନାଲି agreement **avoid** କରିପାରିବେ ଏବଂ **price ଫେରାଇ ପାଇପାରିବେ** (Scanner answer).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଦେଲେ ମାତ୍ରେ ମାଲିକ ନୁହେଁ.** ଟଙ୍କା ଆଜି ଯାଏ; ମାଲିକାନା ଯାଏ କେବଳ ସମୟ ଆସିଲେ କିମ୍ବା condition ପୂରଣ ହେଲେ.

କାର୍ଡ 3.06 T 1.3 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ	★ OL 1.3.4 · Scanner U1 CSQ 3.3 · SM p.3.9
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Price instalments ରେ ଦେୟ** ହେଲେ, contract କ'ଣ କେବଳ agreement to sell ହେବ?	ଉତ୍ତର **ନା.** Sale ନା agreement to sell, ତାହା **property କେବେ ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ** ତା' ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ, price କେବେ ଦିଆଯାଏ ତା' ଉପରେ ନୁହେଁ. ମାଲିକାନା ଏବେ ହସ୍ତାନ୍ତର ହେଲେ, price instalments ରେ ଦିଆଗଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା **sale**; buyer କୁ ବାକି ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ (CSQ 3.3: 100 chairs, ଦୁଇ instalments, goods delivered).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Title ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରେ, ସମୟସାରଣୀ ନୁହେଁ.** ମାଲିକାନା କେବେ ଯାଏ ପଚାର, ଟଙ୍କା କେବେ ଯାଏ ତାହା ଛାଡ़.

କାର୍ଡ 3.07 T 1.4 · ତୁଳନା	★ OL 1.4.1 · Scanner U1 TQ 4.1 · SM pp.3.10–3.11
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Sale** ଓ **agreement to sell** ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ କର.	ଉତ୍ତର • Property ଓ contract: Sale: **ତୁରନ୍ତ** ହସ୍ତାନ୍ତର; **executed**. Agreement to sell: **ଭବିଷ୍ୟତର ତାରିଖରେ କିମ୍ବା condition ର** ହସ୍ତାନ୍ତର; **executory**. • Remedy: Sale: seller **price ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା (sue)** କରିପାରେ. Agreement to sell: **କେବଳ damages**, price ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତାରିଖରେ ଦେୟ ଥିଲେ ଛଡ଼ା. • Risk: Sale: **buyer** ଉପରେ. Agreement to sell: **seller** ଉପରେ. • Rights: Sale: **jus in rem** (ସମଗ୍ର ଜଗତ ବିରୁଦ୍ଧରେ). Agreement to sell: **jus in personam** (ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପକ୍ଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ). • Resale: Sale: seller **ପୁନଃବିକ୍ରୟ କରିପାରିବ ନାହିଁ**. Agreement to sell: seller **ବିକ୍ରୟ କରିପାରିବ** (ମାଲିକାନା ତାଙ୍କ ପାଖରେ). • Seller ର insolvency: Sale: official assignee goods ନେଇପାରେ ନାହିଁ, price ଆଦାୟ କରେ. Agreement to sell: assignee goods ନିଏ, price ଆଦାୟ ହୁଏ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Sale = ସରିଲା; agreement to sell = ଦେୟ ବାକି.** Sale ରେ ସବୁ ଏବେ ସରିଯାଏ (executed, price suit, buyer ର risk); agreement ରେ ପରେ ଦେୟ (executory, damages, seller ର risk).

କାର୍ଡ 3.08 T 1.5 · ତୁଳନା	★★ OL 1.5.1 · Scanner U1 TQ 5.1 · SM pp.3.11–3.12
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Sale** ଓ **hire-purchase** ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ କର. Hirer କୁ property କେବେ ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ?	ଉତ୍ତର • Property: Sale: **contract ସମୟରେ** ହସ୍ତାନ୍ତର. Hire-purchase: **ଶେଷ instalment** ଦେଲେ. • Position: Sale: buyer **ମାଲିକ**. Hire-purchase: ଶେଷ instalment ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ hirer ଜଣେ **bailee**. • Termination: Sale: buyer terminate କରିପାରେ ନାହିଁ ଏବଂ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ. Hire-purchase: goods ଫେରାଇ ଦେଇ hirer **terminate କରିପାରେ**, ବାକି instalments ପାଇଁ କୌଣସି liability ନାହିଁ. • Title ଓ resale: Sale: buyer ଭଲ title ଦେଇପାରେ ଏବଂ resell କରିପାରେ. Hire-purchase: ସମସ୍ତ instalments ଦିଆନଗଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ hirer **title ଦେଇପାରେ ନାହିଁ** କିମ୍ବା resell କରିପାରେ ନାହିଁ. Hire-purchase agreements **Hire-purchase Act, 1972** ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Hire ଆଗେ, purchase ଶେଷରେ.** ଶେଷ instalment ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ କେବଳ ଭଡ଼ାରେ ନେଇଛି: ଚାହିଁଲେ ଚାଲିଯାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ resell କରିପାରେ ନାହିଁ, title ମଧ୍ୟ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 3.09 T 1.7 · ଧାରଣା	★★ OL 1.7.1, 1.7.2, 1.3.3 · Scanner U1 TQ 7.1, U1 TQ 7.2, U1 CSQ 3.2 · SM pp.3.14–3.15
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Specific goods ନଷ୍ଟ (perish)** ହେଲେ କ'ଣ ହେବ, (a) contract ପୂର୍ବରୁ, (b) agreement to sell ପରେ କିନ୍ତୁ risk ହସ୍ତାନ୍ତର ପୂର୍ବରୁ? ବନ୍ୟାରେ **specific future crop** ନଷ୍ଟ ହେଲେ?	ଉତ୍ତର **S. 7**: contract ହେବା ସମୟରେ specific goods **seller ର ଜ୍ଞାତସାରରେ ନଥାଇ** ପୂର୍ବରୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲେ (କିମ୍ବା ଏତେ ନଷ୍ଟ ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଆଉ ନିଜ description ରେ ନାହିଁ) → contract **void**. **S. 8**: specific goods ର agreement to sell, ଯାହା risk buyer କୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ **କୌଣସି ପକ୍ଷର ଦୋଷ ବିନା** ନଷ୍ଟ ହୁଏ → agreement **avoided**. **Specific future goods** ନଷ୍ଟ: supervening impossibility → contract **void**; ବନ୍ୟା case (CSQ 3.2) ରେ seller କୁ **price ଫେରାଇବାକୁ** ପଡ଼ିବ. S. 7 ଓ S. 8 କେବଳ **specific** goods ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, unascertained goods ପାଇଁ ନୁହେଁ (Scanner TQ 7.1).
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **7 ଆଗେ, 8 ପଛେ.** Section 7: contract ପୂର୍ବରୁ ଚାଲିଗଲା. Section 8: agreement ପରେ କିନ୍ତୁ risk ଯିବା ପୂର୍ବରୁ. ଉଭୟ ଅବସ୍ଥାରେ void.	

କାର୍ଡ 3.10 T 1.8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 1.8.1 · Scanner U1 CSQ 8.1, U1 CSQ 8.4 · SM p.3.15
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **S. 9** ଅନୁସାରେ **price** କେତେ ପ୍ରକାରେ ସ୍ଥିର ହୋଇପାରେ? ଆଦୌ ସ୍ଥିର ନହେଲେ କ'ଣ?	ଉତ୍ତର Price (1) **contract ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର**, (2) **contract ରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ପଦ୍ଧତିରେ ସ୍ଥିର ହେବାକୁ ସହମତ**, ଯେପରି valuer ଦ୍ୱାରା, କିମ୍ବା (3) ପକ୍ଷମାନଙ୍କ **course of dealings ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣୀତ** ହୋଇପାରେ. ଏଥିମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ନିର୍ଣ୍ଣୀତ ନହେଲେ, buyer କୁ **reasonable price** ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ (Scanner CSQ 8.1: contract ତଥାପି valid, price ର ଅନିଶ୍ଚିତତା ଯୋଗୁଁ void ନୁହେଁ).
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **C-M-C: Contract, Manner, Course of dealing.** ତିନୋଟି ଛାଡ଼ିଗଲେ ଆଇନ ନିଜେ reasonable price ଦିଏ.	

କାର୍ଡ 3.11 T 1.8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 1.8.2, 1.8.3, 1.8.4, 1.8.5 · Scanner U1 TQ 8.1, U1 CSQ 8.2, U1 CSQ 8.3, U1 CSQ 8.4 · SM p.3.15
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **S. 10** ଅନୁସାରେ, **third party (valuer)** price ସ୍ଥିର ନକଲେ କ'ଣ ହେବ? କୌଣସି ପକ୍ଷର ଦୋଷରେ valuation ବାଧା ପାଇଲେ?	ଉତ୍ତର Valuer valuation କରେ ନାହିଁ କିମ୍ବା **କରିପାରେ ନାହିଁ** → agreement **void**. Valuer କୌଣସି ପକ୍ଷର **default ଦ୍ୱାରା ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ** → **ଦୋଷୀ ପକ୍ଷ** ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ **damages** ଦେବାକୁ ଦାୟୀ. ଯେଉଁ buyer goods **ପାଇ ସାରିଛି ଏବଂ ନିଜ ଉପଯୋଗରେ ଲଗାଇ ସାରିଛି (appropriated)**, ସେ ଯେକୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ **reasonable price** ଦେବ. Illustration (CSQ 8.4): 1,000 ଲିଟର ତେଲ, 600 delivered, valuer ମନା କଲା → 600 ପାଇଁ reasonable price; ଅନ୍ୟ 400 ପାଇଁ contract avoid କରାଯାଇପାରେ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Fail → Void; Fault → Fine; Fetched → Fair.** Valuer ବିଫଳ: void. ଦୋଷୀ ପକ୍ଷ: damages. Goods ଆଗରୁ ନିଆଯାଇଛି: ଉଚିତ (reasonable) price.	

କାର୍ଡ 3.12 T 2.2 · ତୁଳନା

★★★ OL 2.2.1, 2.2.2 · Scanner U2 TQ 2.1, U2 CSQ 2.1, U2 CSQ 4.19 · SM pp.3.27–3.28

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Condition ଓ **warranty** [S. 12] ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ କର. କୌଣସି stipulation କେଉଁଟି ହେବ ତାହା କିଏ ସ୍ଥିର କରେ?

ଉତ୍ତର

Condition [S. 12(2)]: contract ର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ **ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ** stipulation; ଭଙ୍ଗ ହେଲେ **contract କୁ repudiated ଗଣିବାର** (ଏବଂ damages ଦାବି କରିବାର) ଅଧିକାର.

Warranty [S. 12(3)]: ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର **collateral** stipulation; ଭଙ୍ଗ ହେଲେ **କେବଳ damages ଦାବି**, goods reject କରିବାର ଅଧିକାର ନୁହେଁ.

Contract ର construction ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରେ [S. 12(4)]; ଏକ stipulation warranty ନାମରେ ଡକାଗଲେ ମଧ୍ୟ condition ହୋଇପାରେ.

Condition ର ଭଙ୍ଗକୁ warranty ର ଭଙ୍ଗ ଭାବେ **ଗଣାଯାଇପାରେ**; warranty ର ଭଙ୍ଗକୁ condition ର ଭଙ୍ଗ ଭାବେ **ଗଣାଯାଇପାରେ ନାହିଁ**.

ଉଦାହରଣ: ଭ୍ରମଣ ପାଇଁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ କାର = **condition** (reject, refund); ଏକ ବର୍ଷର guarantee ଥିବା ଖରାପ horn = **warranty** (damages).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Condition = Cancel; Warranty = Wallet.** Condition ଭାଙ୍ଗିଲେ cancel କରିପାରିବ; warranty ଭାଙ୍ଗିଲେ କେବଳ ଟଙ୍କା ମିଳିବ.

କାର୍ଡ 3.13 T 2.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 2.3.1, 2.3.2 · Scanner U2 TQ 3.2, U2 TQ 2.1 · SM pp.3.28–3.29

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

S. 13 ଅନୁସାରେ **condition ର ଭଙ୍ଗ** କେବେ କେବଳ **warranty ର ଭଙ୍ଗ** ଗଣାଯାଏ, ଯାହାଫଳରେ buyer goods reject କରିପାରେ ନାହିଁ?

ଉତ୍ତର

(i) Buyer condition **waive** କରେ (ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ).

(ii) Buyer ଭଙ୍ଗକୁ warranty ର ଭଙ୍ଗ ଭାବେ ଗଣିବାକୁ **elect** କରେ ଏବଂ କେବଳ damages ଦାବି କରେ.

(iii) Contract **non-severable** ଏବଂ buyer ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ goods କିମ୍ବା ତାହାର କୌଣସି ଅଂଶ **accept** କରିସାରିଛି.

(iv) ଅସମ୍ଭବତା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ ପୂରଣ କରିବା **ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ମାଫ**.

ଫଳ: rescind କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ; **କେବଳ damages**. ଉଦାହରଣ: ବସ୍ତା ପ୍ରତି ₹625 ବଦଳରେ ₹600 ର ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୁଣବତ୍ତାର ଚିନି → ତାହା accept କରି ବସ୍ତା ପ୍ରତି ₹25 ଦାବି କର.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **W-E-N-E: 'We Elect, Not Escape'.** Waiver, Election, Non-severable-with-acceptance, Excused by law: ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅବସ୍ଥାରେ buyer ପଳାଇପାରେ ନାହିଁ (rescind କରିପାରେ ନାହିଁ).

କାର୍ଡ 3.14 T 2.3 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★★ OL 2.3.2 · Scanner U2 TQ 3.1 · SM pp.3.28, 3.38

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Warranty ର ଭଙ୍ଗ କୁ **condition ର ଭଙ୍ଗ** ଭାବେ ଗଣାଯାଇପାରେ କି? ଓ ଓଲଟା?

ଉତ୍ତର

ନା. Warranty ର ଭଙ୍ଗକୁ **କଦାପି** condition ର ଭଙ୍ଗ ଗଣାଯାଇପାରେ ନାହିଁ.

କେବଳ ଓଲଟାଟି ସମ୍ଭବ: condition ର ଭଙ୍ଗକୁ warranty ର ଭଙ୍ଗ ଭାବେ **ଗଣାଯାଇପାରେ** (S. 13), ଯେପରି waiver ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା goods accept କରି.

କାରଣ: condition ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ stipulation, ତେଣୁ buyer ତାହାକୁ 'downgrade' କରିପାରେ; warranty ପୂର୍ବରୁ ସାନ stipulation, ତାହାକୁ 'upgrade' କରିହୁଏ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଏକମୁଖୀ ରାସ୍ତା, କେବଳ ତଳକୁ.** Condition ଖସି warranty ହୋଇପାରେ; warranty କେବେ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିପାରେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 3.15 T 2.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 2.4.1 · Scanner U2 CSQ 4.12, U2 CSQ 4.19 · SM p.3.30

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Title ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ implied condition [S. 14(a)] କ'ଣ? Seller ର title ନଥିବା ଜଣାପଡ଼ିଲେ କ'ଣ ହେବ?

ଉତ୍ତର

Sale ରେ seller କୁ goods **ବିକ୍ରୟ କରିବାର ଅଧିକାର (right to sell)** ଥିବା ଦରକାର; **agreement to sell** ରେ **property ହସ୍ତାନ୍ତର ହେବା ସମୟରେ** ତାଙ୍କର ସେହି ଅଧିକାର ରହିବ (ସରଳ ଭାଷାରେ, ସେ ପ୍ରକୃତ ମାଲିକ ହେବା ଉଚିତ).

ତାଙ୍କ title ଦୋଷପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ, buyer କୁ **goods ପ୍ରକୃତ ମାଲିକଙ୍କୁ ଫେରାଇବାକୁ** ପଡ଼ିବ ଏବଂ ସେ **seller ଠାରୁ price ଫେରାଇ ପାଇବ**.

ଉଦାହରଣ: ଚୋରି ମୋଟରସାଇକେଲ ପ୍ରକୃତ ମାଲିକଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଦିଆଗଲା → buyer seller ବିରୁଦ୍ଧରେ price ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ (CSQ 4.12).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Title ନାହିଁ, ଚୁକ୍ତି ନାହିଁ: ବାଇକ୍ ଫେରାଅ, ଟଙ୍କା ଫେରେଇ ନିଅ.** Goods ମାଲିକଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଏ; price seller ଠାରୁ ଆସେ.

କାର୍ଡ 3.16 T 2.4 · ଧାରଣା

★★ OL 2.4.2, 2.3.3 · Scanner U2 TQ 4.1, U2 CSQ 3.1, U2 CSQ 4.14, U2 CSQ 4.19 · SM p.3.31

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Description ଦ୍ୱାରା sale ରେ **S. 15** କ'ଣ ବୁଝାଏ? ପ୍ରୟୋଗ କର: exhaust fan ଅର୍ଡର ହେଲା କିନ୍ତୁ table fan ଦିଆଗଲା; ବାକ୍ସ ପ୍ରତି 50 tins ପ୍ୟାକ୍ ବୋଲି କହି 30 ଦିଆଗଲା; 'Italian' couch.

ଉତ୍ତର

Implied **condition** ଯେ goods **description ସହ ମେଳ ଖାଇବ** [S. 15]: 'ଯଦି ଆପଣ ମଟର ବିକିବାକୁ contract କରନ୍ତି, ତେବେ buyer କୁ ବିନ୍ଧି ନେବାକୁ ବାଧ କରିପାରିବେ ନାହିଁ'.

ଭଙ୍ଗ ହେଲେ buyer **goods reject କରିପାରେ**, ସେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିପାରୁଥିଲେ ବା ନାହିଁ; ବଦଳରେ ସେ **damages elect କରିପାରେ** (S. 13).

ପରିଚୟ ପାଇଁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ହେଲେ **ଉପଲବ୍ଧିସ୍ଥାନ କିମ୍ବା ପ୍ୟାକିଂ ପଦ୍ଧତି** description ର ଅଂଶ ହୋଇପାରେ (ଛତିଶଗଡ଼ର ଚାଉଳ ଗୋଲାପୀ 25 kg ବସ୍ତାରେ; 50 ର ବାକ୍ସରେ tins) → buyer ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ goods reject କରିପାରେ.

Exhaust fan ବଦଳରେ table fan, ଏବଂ Italian ନଥିବା couch → description ଭଙ୍ଗ → reject କର ଓ refund ମାଗ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ମଟର ବିନ୍ଧୁ ନୁହେଁ.** Description ରେ ମଟର ଲେଖିଥିଲେ buyer ବିନ୍ଧି ମନା କରିପାରେ, ଫ୍ୟାନ୍, tins ଓ couch ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସେହି ନିୟମ.

କାର୍ଡ 3.17 T 2.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 2.4.3, 2.4.6 · Scanner U2 TQ 4.4, U2 CSQ 4.6 · SM pp.3.31–3.32

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Sample ଦ୍ୱାରା sale ରେ **ତିନୋଟି implied conditions** [S. 17] କୁହ.

ଉତ୍ତର

(a) **Bulk** ଗୁଣବତ୍ତାରେ **sample ସହ ମେଳ ଖାଇବ**.

(b) Buyer କୁ bulk କୁ sample ସହ **ତୁଳନା କରିବାର ଉଚିତ ସୁଯୋଗ** ମିଳିବା ଦରକାର.

(c) Goods କୌଣସି **latent defect ରୁ ମୁକ୍ତ** ହେବ ଯାହା ସେଗୁଡ଼ିକୁ unmerchantable କରେ ଏବଂ sample ର ଉଚିତ ପରୀକ୍ଷାରେ ଦେଖାଯାଇ ନଥାନ୍ତା.

ଉଦାହରଣ: French Army ପାଇଁ ଜୋତାରେ କାଗଜ ଥିଲା ଯାହା ସାଧାରଣ ପରୀକ୍ଷାରେ ଜଣାପଡ଼ିଲା ନାହିଁ → price ର refund ଓ damages.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **B-O-L: Bulk ମେଳ ଖାଏ, Opportunity ତୁଳନାର, Latent ଦୋଷ ନାହିଁ.** ତିନି ଅକ୍ଷର, ତିନି condition.

କାର୍ଡ 3.18 T 2.4 · ଧାରଣା

★★★ OL 2.4.4 · Scanner U2 CSQ 4.1, U2 CSQ 4.4 · SM pp.3.32, 3.45

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ବାସମତୀ ଚାଉଳ sample ସହ ମେଳ ଖାଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ଲମ୍ବା ଓ ଛୋଟ ଦାନା ମିଶ୍ରିତ ଥିଲା, ଯାହା buyer ସାଧାରଣ ପରୀକ୍ଷାରେ ଧରିପାରିଲା ନାହିଁ. ସେ reject କରିପାରିବ କି? ସେ ଲମ୍ବ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିଥିଲେ ଭିନ୍ନ ହୁଅନ୍ତା କି?

ଉତ୍ତର

କୌଣସି remedy ନାହିଁ: sample ର **ଉଚିତ ପରୀକ୍ଷାରେ defect ସ୍ପଷ୍ଟ** ଥିଲା, bulk sample ସହ ମେଳ ଖାଉଥିଲା, ଏବଂ S. 17(c) କେବଳ **latent** defects କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦିଏ.

ଯଦି ସେ ଚାଉଳର **ଠିକ୍ ଲମ୍ବ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିଥିଲେ**, sale **description** ଦ୍ୱାରା ହୁଅନ୍ତା [S. 15]: goods ସେହି description ସହ ମେଳ ଖାଇବା ଦରକାର, ଏବଂ buyer ସେଗୁଡ଼ିକୁ **reject** କରିପାରନ୍ତା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **କିଣିବା ପୂର୍ବରୁ ଦେଖ; କିଣିବା ପୂର୍ବରୁ କହ.** ଯାହା ଦେଖିପାରୁଥିଲ, ତା'ର ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ; ଯାହା କହିଥିଲ, ତାହା ଦାବି କରିପାରିବ.

କାର୍ଡ 3.19 T 2.4 · ଧାରଣା

★★ OL 2.4.5 · Scanner U2 CSQ 4.8 · SM p.3.46

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Sample ଦ୍ୱାରା J → K → L → M କୁ ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା goods sample ସହ ମେଳ ଖାଉନାହିଁ. କିଏ **reject** କରିପାରିବ, ଏବଂ କିଏ **କେବଳ damages** ପାଇବ?

ଉତ୍ତର

M, ଶେଷ buyer, sample ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ implied condition ର ଭଙ୍ଗ ଭାବେ goods **reject** କରିପାରିବ.

L ଓ K, ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ buyers, goods accept କରି **resell** କରିଛନ୍ତି, ତେଣୁ reject କରିପାରିବେ ନାହିଁ; ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଜ seller ଠାରୁ **କେବଳ damages** ଦାବି କରିପାରିବେ (L, K ଠାରୁ; K, J ଠାରୁ).

ଆଧାର: buyer goods accept କଲେ condition ର ଭଙ୍ଗକୁ warranty ର ଭଙ୍ଗ ଗଣାଯାଏ [S. 13(2)].

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଶେଷ ଲୋକ reject କରେ; ମଝିଆମାନେ କେବଳ damages ମାଗନ୍ତି.** କେବଳ ଶେଷ buyer goods ଫେରାଏ.

କାର୍ଡ 3.20 T 2.4 · ଧାରଣା

★★★ OL 2.4.7 · Scanner U2 CSQ 4.10, U2 CSQ 4.11 · SM pp.3.32, 3.46

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Sample ଓ description ଦୁଇଟି ଦ୍ୱାରା sale [S. 15] ରେ goods କେଉଁଥିସହ ମେଳ ଖାଇବା ଦରକାର? Burfi ଓ washing machine ଉପରେ ପ୍ରୟୋଗ କର.

ଉତ୍ତର

Bulk **sample ଓ description ଦୁଇଟି ସହ** ମେଳ ଖାଇବା ଦରକାର; ଗୋଟିଏ ସହ ମେଳ ଖାଇଲେ ଓ ଅନ୍ୟଟି ସହ ନଖାଇଲେ, କିମ୍ବା କୌଣସିଟି ସହ ନଖାଇଲେ, buyer contract **repudiate** କରିପାରେ.

Burfi: ଚାଖିଥିବା ଖଣ୍ଡ ସତେଜ ଥିଲା କିନ୍ତୁ bulk ବାସି → **sample** ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭଙ୍ଗ; ସେ ନଚାଖିଥିଲେ, ଭଙ୍ଗ **description** ('fresh') ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହୁଅନ୍ତା. ଉଭୟ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଫେରାଇପାରେ.

Washing machine woollens ପାଇଁ ମଗାଯାଇଥିଲା, ଭୁଲ ଓ ଅନୁପଯୁକ୍ତ machine ଦିଆଗଲା → buyer **repudiate** କରିପାରେ, **refund** ଦାବି କରିପାରେ, କିମ୍ବା **replacement** ମାଗିପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଦୁଇ ଚାବି, ଗୋଟିଏ ତାଲା: ଦୁଇଟିଯାକ ମେଳ ଖାଇବା ଦରକାର.** Sample ଚାବି କିମ୍ବା description ଚାବି ନଘୁରିଲେ buyer ଚାଲିଯାଇପାରେ.

କାର୍ଡ 3.21 T 2.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 2.4.8 · Scanner U2 CSQ 4.15, U2 CSQ 4.22, U2 CSQ 4.11 · SM pp.3.32–3.33
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Fitness for purpose** ର implied condition [S. 16(1)] କେବେ ଆସେ? Goods ରୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେଲେ କ'ଣ?	ଉତ୍ତର ତିନୋଟି ଆବଶ୍ୟକତା: buyer **ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜଣାଇଛି**; ସେ seller ର **skill ଓ judgement ଉପରେ ଭରସା କରିଛି**; goods ଏପରି description ର ଯାହା seller **ବ୍ୟବସାୟ କରେ**, manufacturer ହେଉ ବା ନହେଉ. ତା'ହେଲେ goods ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ **reasonably fit** ହେବା ଦରକାର. ଯେଉଁଠି goods **କେବଳ ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ** ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରେ (ଯେପରି ନକଲି ଦାନ୍ତ), buyer କୁ ତାହା କହିବା ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ. ଉଦାହରଣ: seller ର technician ଘରକୁ ଆସି split AC ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ଯାହା ଅତି ଦୁର୍ବଳ ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା → buyer contract avoid କରିପାରେ (CSQ 4.15).
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **K-R-D: Known purpose, Reliance, Dealer.** S. 16(1) ଲାଗୁ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ତିନୋଟି ବାକ୍ସ ଟିକ୍ କର.	

କାର୍ଡ 3.22 T 2.4 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ	★★★ OL 2.4.8 · Scanner U2 CSQ 5.3 (alternate answer) · SM pp.3.32–3.33, 3.37
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Buyer **trade mark କିମ୍ବା patent ନାମ** ଦେଇ goods ମାଗେ. ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ fitness ର implied condition ଅଛି କି?	ଉତ୍ତର **ନା. Trade mark କିମ୍ବା patent (brand) ନାମରେ** କିଣାଯାଇଥିବା goods ରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ **fitness ର implied condition ନାହିଁ** [S. 16(1)]. କାରଣ: buyer **brand ନାମ** ଉପରେ ଭରସା କରୁଛି, seller ର skill ଓ judgement ଉପରେ ନୁହେଁ ('Merrit' sewing machine ଉଦାହରଣ). ଲୋଭନୀୟ ଭୁଲ ଉତ୍ତର ହେଲା: buyer ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କହିଲେ ମାତ୍ରେ seller ସର୍ବଦା ଦାୟୀ; brand-name exception ଏହାକୁ ଖଣ୍ଡନ କରେ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନାମ ବାଛିଲା, seller ନୁହେଁ.** Seller ର skill ଉପରେ ଭରସା ନାହିଁ ମାନେ fitness ର condition ନାହିଁ.	

କାର୍ଡ 3.23 T 2.4 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ	★★ OL 2.4.9 · Scanner U2 CSQ 4.3, U2 CSQ 4.16 · SM pp.3.36, 3.45
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମତୀ G ର ଅତି ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଚର୍ମ tweed coat ରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଇଲା; VK ର କପଡ଼ା uniforms ପାଇଁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା. କେହି seller କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କିମ୍ବା ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଜଣାଇ ନଥିଲେ. କୌଣସି remedy ଅଛି କି?	ଉତ୍ତର **ନା.** ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (କିମ୍ବା ବିଶେଷ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା) seller କୁ **ଜଣାଯାଇ ନଥିଲେ, fitness ର implied condition ନାହିଁ**; **caveat emptor** ଲାଗୁ ହୁଏ. Buyer ଏହାକୁ fitness ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ implied condition ର ଭଙ୍ଗ ଗଣିପାରେ ନାହିଁ ଏବଂ **damages ପାଇବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ** (CSQ 4.3, CSQ 4.16). ବିପରୀତ: buyer ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜଣାଇ seller ଉପରେ ଭରସା କରିଥିଲେ, S. 16(1) seller କୁ ବାଧ୍ୟ କରନ୍ତା.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଚୁପ୍ ରହିବାର ଖର୍ଚ୍ଚ buyer ର.** ତୁମେ ଯାହା କହିନାହଁ, seller ସେଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ.	

କାର୍ଡ 3.24 T 2.4 · ଧାରଣା

★ OL 2.4.10, 2.4.15 · Scanner U2 CSQ 4.5, U2 CSQ 4.22 · SM p.3.36

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

1 inch ମୋଟା ଅର୍ଡର ହୋଇଥିବା timber 1–1.4 inches ଆସିଲା କିନ୍ତୁ commercially fit ଥିଲା. ଗୋଟିଏ itemised bill ରେ ଗୋଟିଏ tractor ଓ six planters ବିକ୍ରି ହେଲା; tractor ଓ ଗୋଟିଏ planter ଅନୁପଯୁକ୍ତ. କ'ଣ reject କରାଯାଇପାରିବ?

ଉତ୍ତର

Timber: ଏହା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ **commercially fit** ଥିଲା, ତେଣୁ contract avoid ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ଏବଂ TK reject କରିପାରିବେ ନାହିଁ (Scanner answer, S. 16(1) ଓ Bombay Burma Trading Corporation Ltd. vs Aga Mohammad ଉଲ୍ଲେଖ କରି).

Tractor: dealer କୁ ଜଣାଯାଇଥିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ → S. 16(1) ଭଙ୍ଗ → buyer **ଏହାକୁ reject କରି price ଫେରାଇ ପାଇପାରେ**.

Planters: itemised prices ଓ serial numbers **severable** sale ଦର୍ଶାନ୍ତି, ତେଣୁ **କେବଳ ଗୋଟିଏ ଅନୁପଯୁକ୍ତ machine** reject କର, କ୍ଷେତ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ପାଞ୍ଚଟି ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ପଚା ଆପଲ୍ ଫିଙ୍ଗ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଟୋକେଇ ନୁହେଁ.** Severable sale ରେ କେବଳ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ଜିନିଷ ଫେରେ.

କାର୍ଡ 3.25 T 2.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 2.4.11, 2.4.12 · Scanner U2 CSQ 4.2, U2 CSQ 4.7, U2 CSQ 4.13, U2 CSQ 4.20 · SM pp.3.33–3.34

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Merchantability [S. 16(2)] ଓ **wholesomeness** ର implied conditions କୁହ. Buyer ର ପରୀକ୍ଷା କିଛି ଫରକ ପକାଏ କି?

ଉତ୍ତର

Merchantability ପାଇଁ ଦୁଇଟି ଦରକାର: **description ଦ୍ୱାରା** କିଣାଯାଇଥିବା goods ଏବଂ ସେହି description ର goods ରେ **ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିବା** seller (manufacturer ହେଉ ବା ନହେଉ). Goods **merchantable quality** ର ହେବା ଦରକାର.

Proviso: buyer goods **ପରୀକ୍ଷା କରିଥିଲେ**, ସେହି defects ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯାହା ପରୀକ୍ଷାରେ **ଧରାପଡ଼ିବା ଉଚିତ ଥିଲା**, କୌଣସି implied condition ନାହିଁ; **latent** defects ଏବେ ମଧ୍ୟ ସୁରକ୍ଷିତ.

Wholesomeness: **ଖାଦ୍ୟ ଓ provisions** ପାଇଁ goods **wholesome** ମଧ୍ୟ ହେବା ଦରକାର, ଯେପରି bun ରେ ପଥର (damages); ସିଲ୍ ହୋଇଥିବା juice cartons ଦୂଷିତ (reject, refund, damages).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ପରୀକ୍ଷା କଲେ ତୁମର; ଲୁକ୍କାୟିତ ହେଲେ ତାଙ୍କର.** ଦେଖାଯାଉଥିବା ଦୋଷ ଦେଖିଥିବା buyer ଉପରେ; latent ଦୋଷ seller ପାଖରେ ରହେ.

କାର୍ଡ 3.26 T 2.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 2.4.13, 2.4.14 · Scanner U2 TQ 4.2, U2 TQ 4.4, U2 CSQ 4.12, U2 CSQ 4.19 · SM pp.3.34–3.35

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Sale ର contract ରେ **ଚାରୋଟି implied warranties** ସେମାନଙ୍କ sections ସହ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କର.

ଉତ୍ତର

Undisturbed (quiet) possession [S. 14(b)]: buyer quiet possession ପାଇବ ଓ ଉପଭୋଗ କରିବ.

No encumbrance [S. 14(c)]: buyer କୁ ଘୋଷିତ ବା ଜ୍ଞାତ ନଥିବା ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର ଅନୁକୂଳରେ କୌଣସି charge ରୁ goods ମୁକ୍ତ.

Usage of trade ଦ୍ୱାରା quality କିମ୍ବା fitness [S. 16(3)].

Goods ର ବିପଜ୍ଜନକ ପ୍ରକୃତିର disclosure: buyer ବିପଦ ବିଷୟରେ ଅଜ୍ଞ ଥିଲେ seller ତାଙ୍କୁ ସତର୍କ କରିବା ଦରକାର; ଭଙ୍ଗ → damages.

ପ୍ରତ୍ୟେକ sale ରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ, express agreement, course of dealings କିମ୍ବା usage of trade ଦ୍ୱାରା ବର୍ଜିତ ନହେଲେ [S. 62].

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Peace, Purity, Practice, Peril**: ପ୍ରତ୍ୟେକ warranty ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ, ସମାନ କ୍ରମରେ (possession, encumbrance, trade usage, dangerous goods).

କାର୍ଡ 3.27 T 2.4 · ଧାରଣା

★ OL 2.4.16 · Scanner U2 CSQ 4.21 · SM p.3.52

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ରୋମି delivery ଓ installation ର 20 ଦିନ ଭିତରେ ଏକ customised sofa reject କରିପାରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ କେବେ notice ଦେଲେ ନାହିଁ. ସେ ତଥାପି ଦେବାକୁ ମନା କରିପାରିବେ କି?

ଉତ୍ତର

ନା. Sale on approval ରେ, buyer **rejection ର notice ବିନା goods ରଖିଲେ** ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପରେ, ତାଙ୍କୁ **property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ** [S. 24(b)].

20 ଦିନ ଅତିବାହିତ ହେବା ମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ reject କରିବାର ଅଧିକାର ଶେଷ ହେଲା; ସେ **price ଦେବେ**, ଏବଂ seller ତାହା ପାଇଁ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ [S. 55] (Scanner answer).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Deadline ପରେ ଚୁପ୍ ମାନେ 'ହଁ'.** Rejection ବିନା approval ସମୟ ସରିଲେ goods ତୁମର.

କାର୍ଡ 3.28 T 2.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 2.4.17 · Scanner U2 TQ 4.3 · No SM page (Scanner only; Indian Contract Act)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Undue influence ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ contract [S. 16, Indian Contract Act] କେବେ? କେବେ ଜଣେ ଅନ୍ୟର **ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ (dominate the will)** କରିବାର ସ୍ଥିତିରେ ଥାଏ?

ଉତ୍ତର

Undue influence: ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ଏପରି ଯେ ଜଣେ ଅନ୍ୟର **ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବିସ୍ତାର** କରିପାରେ ଏବଂ **ସେହି ସ୍ଥିତିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଅନ୍ୟାୟ ସୁବିଧା ନିଏ**.

ପ୍ରଭୁତ୍ୱ କରୁଥିବା ବୋଲି ଧରାଯାଏ [S. 16(2)]: (a) **real କିମ୍ବା apparent authority** ଧାରଣ କରେ; (b) **fiduciary relationship** ରେ ଥାଏ; (c) ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ contract କରେ ଯାହାର **mental capacity** ବୟସ, ଅସୁସ୍ଥତା, କିମ୍ବା ମାନସିକ ବା ଶାରୀରିକ କଷ୍ଟ ଦ୍ୱାରା, ସାମୟିକ ବା ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ପ୍ରଭାବିତ.

ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ Scanner ରେ ଏଠାରେ ରଖାଯାଇଛି କିନ୍ତୁ ଏହା Indian Contract Act, 1872 ର ଅଂଶ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **A-F-M: Authority, Fiduciary, Mental weakness.** ତିନି ଅବସ୍ଥାରେ ଜଣେ ଅନ୍ୟର ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ କରେ.

କାର୍ଡ 3.29 T 2.4 · ସ୍ମରଣ ଶୃଙ୍ଖଳା

SM text · No direct Q · SM pp.3.30–3.35

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Sale of goods ରେ **implied conditions** କୁ କ୍ରମରେ ମନେ ପକାଅ, ତା'ପରେ **implied warranties**.

ଉତ୍ତର

Implied **conditions**: Title [S. 14(a)] → Description [S. 15] → Sample [S. 17] → Sample ଓ description [S. 15] → Fitness [S. 16(1)] → Merchantability [S. 16(2)] → Wholesomeness (ଖାଦ୍ୟ).

Implied **warranties**: quiet possession [S. 14(b)] → no encumbrance [S. 14(c)] → usage of trade [S. 16(3)] → dangerous goods.

Condition ଭଙ୍ଗ: buyer **reject** କରିପାରେ. Warranty ଭଙ୍ଗ: **କେବଳ damages**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **The Dean Sets Both Forms: Mark Well** = Title, Description, Sample, Both, Fitness, Merchantability, Wholesomeness. ସାତ ଶବ୍ଦ, ସାତ condition, ଏକ ବାକ୍ୟ.

କାର୍ଡ 3.30 T 2.5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 2.5.1, 2.5.2 · Scanner U2 TQ 5.1 · SM pp.3.35–3.37
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Caveat emptor** କ'ଣ ଏବଂ ଏହା କେଉଁଠି ଉଲ୍ଲିଖିତ? **ଆଠଟି exceptions** ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କର.	ଉତ୍ତର **Caveat emptor** = 'buyer ସାବଧାନ ରହୁ' (let the buyer beware): goods ନିଜ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ କି ନାହିଁ buyer ନିଜେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା ଉଚିତ. ଏହା **S. 16 ର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶବ୍ଦରେ** ଉଲ୍ଲିଖିତ: quality କିମ୍ବା କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ fitness ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି implied warranty କିମ୍ବା condition ନାହିଁ. Exceptions: (1) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜଣାଇ skill ଉପରେ ଭରସା କଲେ **fitness** [S. 16(1)]; (2) **patent କିମ୍ବା brand ନାମ** ରେ goods (fitness condition ନାହିଁ); (3) **description** ଦ୍ୱାରା sale [S. 15]; (4) **merchantable quality** [S. 16(2)]. (5) **sample** ଦ୍ୱାରା sale [S. 17]; (6) **sample ଓ description** [S. 15]; (7) **trade usage** [S. 16(3)]; (8) seller **ସକ୍ରିୟ ଭାବେ ଦୋଷ ଲୁଚାଏ କିମ୍ବା fraud ରେ ଦୋଷୀ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **F-B-D-M, S-S, T-F**: Fitness, Brand, Description, Merchantability; Sample, Sample-and-description; Trade usage, Fraud. ଏହାକୁ 4 + 2 + 2 ଭାବେ କୁହ.

କାର୍ଡ 3.31 T 2.5 · ଧାରଣା	★★★ OL 2.5.3, 2.5.4, 2.5.5 · Scanner U2 CSQ 5.1, U2 CSQ 5.2, U2 CSQ 5.3 · SM pp.3.35–3.37
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Exceptions ପ୍ରୟୋଗ କର: ଘର ପାଇଁ marble, graphic design ପାଇଁ laptop, ସତର୍କତା ସହ ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା tiles, latent chemical residue ଥିବା talcum powder.	ଉତ୍ତର **Marble ଓ laptop**: ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜଣାଯାଇଛି, seller ର skill ଉପରେ ଭରସା କରାଯାଇଛି, seller ଏପରି goods ରେ ବ୍ୟବସାୟ କରେ → seller S. 16(1) ଅନୁସାରେ ଦାୟୀ (laptop: ଆଇନି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ସମ୍ଭବ; marble: alternate answer ଦ୍ୱିତୀୟ ମହଲା ପାଇଁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ marble ପାଇଁ seller କୁ ଦାୟୀ କରେ). **Tiles**: seller ସତର୍କ କଲା ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଏକ reasonable ଓଜନ ସହିପାରେ; ଲୋଡ୍ ହୋଇଥିବା ଗାଡ଼ି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କଲା → **buyer ର risk**, seller ଦାୟୀ ନୁହେଁ. **Talc**: chemical residue ଏକ **latent defect**, ତେଣୁ goods merchantable quality ର ନୁହେଁ ଏବଂ caveat emptor ଲାଗୁ ହୁଏ ନାହିଁ; manufacturer ଦାୟୀ, ଏବଂ Scanner answer ଏକ ସାଧାରଣ trader କୁ ମଧ୍ୟ ଦାୟୀ କରେ [S. 16(2)].

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଜଣାଇଲ ଓ ଭରସା କଲ, seller ଦିଏ; ସତର୍କ କରାଗଲା ତଥାପି ଅଣଦେଖା, buyer ଦିଏ; ଲୁକ୍କାୟିତ ଦୋଷ, seller ଦିଏ.**

କାର୍ଡ 3.32 T 3.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 3.1.1, 3.1.2, 3.1.6 · Scanner U3 TQ 1.3, U3 CSQ 1.7 · SM pp.3.48–3.50

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Property କେବେ ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ (S. 18–19) ତାହା କ'ଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରେ? ss. 20, 21 ଓ 22 ରେ **specific goods** ପାଇଁ ନିୟମ କୁହ.

ଉତ୍ତର

S. 18: unascertained goods → goods **ascertained** ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ **property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ ନାହିଁ**. **S. 19**: ପକ୍ଷମାନେ ଯେବେ **ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି** property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ, ଯାହା terms, conduct ଓ circumstances ରୁ ବିଚାର କରାଯାଏ; ss. 20–24 ସେହି ଇଚ୍ଛା ଜାଣିବାର ନିୟମ.

S. 20: **deliverable state** ରେ ଥିବା specific goods ପାଇଁ unconditional contract → payment କିମ୍ବା delivery ପରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ **contract ହେବା ସମୟରେ** property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ.

S. 21: goods କୁ deliverable state ରେ ଆଣିବା ପାଇଁ seller କୁ **କିଛି କରିବାକୁ** ପଡ଼ିଲେ → ତାହା ସରିଲେ **ଏବଂ buyer କୁ notice ମିଳିଲେ** property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ.

S. 22: price ଜାଣିବା ପାଇଁ seller କୁ **ଓଜନ, ମାପ କିମ୍ବା ପରୀକ୍ଷା** କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ → ତାହା ସରିଲେ **ଏବଂ buyer କୁ notice ମିଳିଲେ** property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ.

ଉଦାହରଣ (CSQ 1.7): serial number ଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନଟ, deliverable state ରେ ଥିବା microchips delivery ପୂର୍ବରୁ ବନ୍ୟାରେ ନଷ୍ଟ → କ୍ଷତି **buyer** ଉପରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **20-21-22: Now, Notice, Notice.** Section 20 ଏବେ ହସ୍ତାନ୍ତର କରେ; sections 21 ଓ 22 କାମ ସରିବା ଓ buyer କୁ ଜଣାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତି.

କାର୍ଡ 3.33 T 3.1 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★ OL 3.1.7 · Scanner U3 CSQ 1.9, U3 CSQ 1.10 · SM p.3.50

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Delivery ପୂର୍ବରୁ seller କୁ specific goods **ବଦଳାଇବାକୁ କିମ୍ବା ମରାମତି କରିବାକୁ** ପଡ଼ିବ. Contract କିମ୍ବା payment ରେ property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇଛି କି? ଇତିମଧ୍ୟରେ goods ନଷ୍ଟ ହେଲେ କ୍ଷତି କିଏ ବହନ କରେ?

ଉତ୍ତର

ନା. କାମ **ସରିବା ଏବଂ buyer କୁ ତାହାର notice ମିଳିବା** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ **ନାହିଁ** [S. 21].

ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ goods **seller** ର ଏବଂ **seller ର risk** ରେ ରହେ: CSQ 1.10 ରେ machine ମରାମତି ସମୟରେ ନଷ୍ଟ ହେଲା, ତେଣୁ seller **price ଆଦାୟ କରିପାରିବ ନାହିଁ**.

ଲୋଭନୀୟ ଭୁଲ ଉତ୍ତର: 'contract ହେବା କ୍ଷଣି କିମ୍ବା price ଦେବା ମାତ୍ରେ property ହସ୍ତାନ୍ତର ହେଲା'.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଆଗେ ମରାମତି, ତା'ପରେ ଜଣାଅ, ତେବେ ସେମାନଙ୍କର.** ମାଲିକାନା ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଦୁଇ ପଦକ୍ଷେପ: କାମ ସାରିବା ଓ notice ଦେବା.

କାର୍ଡ 3.34 T 3.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.1.3, 3.1.5 · Scanner U3 TQ 1.1, U3 TQ 1.3, U3 CSQ 1.3 · SM pp.3.48, 3.51

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Unascertained goods ପାଇଁ **S. 23(1)** ଅନୁସାରେ **appropriation ର ସାତୋଟି essentials** କୁହ.

ଉତ୍ତର

(a) **unascertained କିମ୍ବା future** goods ର sale ପାଇଁ contract.

(b) Goods contract ରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ **description ଓ quality** ସହ ମେଳ ଖାଏ.

(c) Goods **deliverable state** ରେ ଅଛି.

(d) ସେଗୁଡ଼ିକ buyer, ତାଙ୍କ agent କିମ୍ବା carrier କୁ delivery ଦ୍ୱାରା contract ପାଇଁ **unconditionally appropriated**.

(e) Appropriation **buyer ର assent ସହ seller** ଦ୍ୱାରା, କିମ୍ବା **seller ର assent ସହ buyer** ଦ୍ୱାରା ହୁଏ.

(f) Assent **express କିମ୍ବା implied** ହୋଇପାରେ; (g) ତାହା appropriation ର **ପୂର୍ବରୁ କିମ୍ବା ପରେ** ଦିଆଯାଇପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **3 + 2 + 2**: goods ବିଷୟରେ ତିନି (contract, description, deliverable), appropriation ବିଷୟରେ ଦୁଇ (unconditional, କାହାଦ୍ୱାରା), assent ବିଷୟରେ ଦୁଇ (express କି implied, ପୂର୍ବରୁ କି ପରେ).

କାର୍ଡ 3.35 T 3.1 · ତୁଳନା

★★ OL 3.1.4, 3.1.13 · Scanner U3 CSQ 1.8, U3 TQ 1.2, U3 TQ 1.4 · SM pp.3.51, 3.53

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

S. 23(2) (carrier କୁ delivery) ଓ **S. 25** (right of disposal ର reservation) ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ କର. Disposal କେବେ reserved ବୋଲି ଧରାଯାଏ?

ଉତ୍ତର

S. 23(2): seller goods ପରିବହନ ପାଇଁ carrier କିମ୍ବା bailee କୁ ଦିଏ ଏବଂ right of disposal **reserve କରେ ନାହିଁ** → **unconditional appropriation**; buyer ମାଲିକ ହୁଏ ଏବଂ transit କ୍ଷତି ବହନ କରେ (courier case, CSQ 1.8).

S. 25: seller conditions ପୂରଣ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ goods ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାର ଅଧିକାର **reserve କରେ** → goods buyer କିମ୍ବା carrier କୁ ଦିଆଗଲେ ମଧ୍ୟ property **ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ ନାହିଁ**; ଏହା **conditional appropriation**.

Reserved ବୋଲି ଧରାଯାଏ: (1) bill of lading କିମ୍ବା railway receipt **seller କିମ୍ବା ତାଙ୍କ agent ର order ରେ** deliverable; (2) seller **bill of lading କିମ୍ବା railway receipt ସହିତ bill of exchange** ପଠାଏ ଏବଂ buyer accept କିମ୍ବା payment ନକରି document କୁ **ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ ରଖେ** → property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **23(2): ପଠାଅ ଆଉ ଛାଡ଼. 25: ପଠାଅ କିନ୍ତୁ ଧରିରଖ.** Reservation ନଥିଲେ buyer ରାସ୍ତାରେ ହିଁ ମାଲିକ; ଥିଲେ, condition ପୂରଣ ନହେବା ଯାଏ କେହି ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 3.36 T 3.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.1.8, 3.1.10, 3.1.12 · Scanner U3 CSQ 1.1, U3 CSQ 1.2, U3 CSQ 1.4, U3 CSQ 1.5, U3 CSQ 1.11, U3 CSQ 1.12 · SM p.3.52

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Approval କିମ୍ବା sale or return [S. 24] ରେ buyer କୁ property କେବେ ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ? ସେ goods **pledge** କଲେ owner କ'ଣ କରିପାରେ?

ଉତ୍ତର

(a) Buyer seller କୁ **approval କିମ୍ବା acceptance ଜଣାଏ**, କିମ୍ବା transaction କୁ **adopt କରୁଥିବା** ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ;

(b) ସେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପରେ, କିମ୍ବା କୌଣସି ସମୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନଥିଲେ **reasonable time** ପରେ, **rejection ର notice ବିନା goods ରଖେ**;

(c) ସେ accept କରିବା ସହ **ସମାନ** କିଛି କରେ, ଯେପରି goods **pledge କିମ୍ବା ବିକ୍ରି** କରେ.

Buyer pledge କଲେ: property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇସାରିଛି, ତେଣୁ owner **pledgee ଠାରୁ goods ଦାବି କରିପାରେ ନାହିଁ** ଏବଂ କେବଳ buyer ଠାରୁ **price ଆଦାୟ କରିପାରେ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **A-R-P: Approve, Retain, Pledge.** ହଁ କହିଲ, ବେଶି ସମୟ ଚୁପ୍ ରହିଲ, କିମ୍ବା pledge ବା ବିକ୍ରି କଲ: ମାଲିକାନା ଚାଲିଗଲା.

କାର୍ଡ 3.37 T 3.1 · ଧାରଣା

★★ OL 3.1.9, 3.1.11 · Scanner U3 CSQ 1.2, U3 CSQ 1.5, U3 CSQ 1.6 · SM pp.3.52–3.53

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

(1) 'sale for cash only or return' ରେ goods payment ପୂର୍ବରୁ pledge ହେଲା. (2) ତିନି ଦିନର approval ରେ ଥିବା TV ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନ ଭୂମିକମ୍ପରେ ନଷ୍ଟ ହେଲା. କିଏ କ୍ଷତି ସହେ?

ଉତ୍ତର

(1) **Cash ଦିଆଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ** property ହସ୍ତାନ୍ତର **ହୁଏ ନାହିଁ**; **pledge valid ନୁହେଁ** ଏବଂ owner pledgee ଠାରୁ **goods ଫେରାଇ ପାଇପାରେ**.

(2) କୌଣସି S. 24 ଘଟଣା ଘଟିନଥିଲା, ତେଣୁ property ଓ **risk seller** ପାଖରେ ରହେ; buyer **price ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ**, ଏବଂ କ୍ଷତି **seller** ର (CSQ 1.6).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଆଗେ cash, ନଚେତ୍ pledge କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ.** ଏବଂ approval ପୂର୍ବରୁ କ୍ଷତି seller ଉପରେ ରହେ.

କାର୍ଡ 3.38 T 3.1 · ସ୍ମରଣ ଶୃଙ୍ଖଳା

SM text · No direct Q · SM pp.3.48–3.55

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

S. 18 ରୁ S. 26 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ **property ଓ risk ହସ୍ତାନ୍ତରର ସୋପାନ (ladder)** ମନେ ପକାଅ.

ଉତ୍ତର

S. 18 identify (ascertainment ନାହିଁ, property ନାହିଁ) → S. 19 intention → S. 20 deliverable state ରେ specific goods: contract ସମୟରେ → S. 21 କାମ କରିବାକୁ ଅଛି, ଏବଂ S. 22 ଓଜନ କିମ୍ବା ପରୀକ୍ଷା: ସରିଲେ ଏବଂ buyer କୁ ଜଣାଇଲେ.

Unascertained goods: S. 23(1) assent ସହ appropriation; S. 23(2) reservation ବିନା carrier କୁ delivery.

S. 24 approval କିମ୍ବା sale or return ରେ goods; S. 25 right of disposal ର reservation property କୁ ଅଟକାଇ ରଖେ.

S. 26: risk prima facie property ର ଅନୁସରଣ କରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Identify, Intend, Now, Notice, Appropriate, Approve, Hold, Risk**: ss. 18, 19, 20, 21–22, 23, 24, 25, 26 ପାଇଁ ଆଠ ଶବ୍ଦ.

କାର୍ଡ 3.39 T 3.2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 3.2.1 · Scanner U3 TQ 2.1 · SM pp.3.54–3.55

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Risk ସମ୍ବନ୍ଧରେ **S. 26** ର ନିୟମ କୁହ. ଏହାର **exceptions** କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

ଅନ୍ୟଥା ସହମତ ନହେଲେ, property ହସ୍ତାନ୍ତର ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ goods **seller ର risk** ରେ ରହେ; ତା'ପରେ delivery ହୋଇଥାଉ ବା ନହେଉ, ସେଗୁଡ଼ିକ **buyer ର risk** ରେ (risk prima facie property ସହ ଯାଏ).

Exceptions: (1) risk property ର ପୂର୍ବରୁ କିମ୍ବା ପରେ ଯିବା ବିଷୟରେ **agreement**; (2) **buyer କିମ୍ବା seller ର ଦୋଷରେ delivery ବିଳମ୍ବ** → ଦୋଷ ନଥିଲେ ଯେଉଁ କ୍ଷତି ହୋଇନଥାନ୍ତା ତାହା ଦୋଷୀ ପକ୍ଷ ବହନ କରେ; (3) ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ ପାଇଁ seller କିମ୍ବା buyer ର **bailee** ଭାବେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହେ.

ଉଦାହରଣ: property ହସ୍ତାନ୍ତର ପୂର୍ବରୁ auctioneer ର hammer ଏକ antique painting କୁ ନଷ୍ଟ କରେ → **seller** କ୍ଷତି ବହନ କରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Risk ମାଲିକ ସହ ଚାଲେ, A-F-B ଛଡ଼ା: Agreement, Fault, Bailee.**

କାର୍ଡ 3.40 T 3.3 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★★ OL 3.3.1 · Scanner U3 TQ 3.1 · SM p.3.55

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ମାଲିକ ନୁହେଁ ଏପରି seller ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ଠାରୁ ଭଲ title ଦେଇପାରେ କି? Maxim କୁହ.

ଉତ୍ତର

ନା. Nemo dat quod non habet: ଯାହା ପାଖରେ ନାହିଁ ତାହା କେହି ଦେଇପାରେ ନାହିଁ [S. 27]; buyer ର title seller ର title ଠାରୁ ଭଲ ନୁହେଁ.

ସଦ୍ଭିଚ୍ଛାରେ (good faith) buyer କୁ ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା ଚୋରି goods: buyer **title ପାଏ ନାହିଁ** ଏବଂ ପ୍ରକୃତ owner ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଫେରାଇ ପାଇପାରେ. Hire-purchase ରେ ଥିବା hirer ବିକ୍ରି କଲେ କେବଳ hirer ର ଅଧିକାର ଦିଏ.

ନିୟମର **exceptions** ଅଛି ଯାହା ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ buyers କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦିଏ (ପରବର୍ତ୍ତୀ card); ଫାନ୍ଦ ହେଲା କହିବା ଯେ କୌଣସି exception ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଖାଲି ହାତ, ଖାଲି ଉପହାର.** Seller ପାଖରେ title ନଥିଲେ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବାକୁ କିଛି ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 3.41 T 3.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.3.1 · Scanner U3 TQ 3.1 · SM pp.3.55–3.58

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Nemo dat ର **ଆଠଟି exceptions** ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କର ଯେଉଁଠି non-owner ମୂଲ୍ୟ ଦେଇଥିବା bona fide purchaser କୁ ଭଲ title ଦିଏ.

ଉତ୍ତର

1 **Mercantile agent** (S. 27 ର proviso); 2 **sole possession ରେ ଥିବା joint owners ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ** [S. 28]; 3 ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ rescind ହୋଇନଥିବା **voidable contract** ଅଧୀନରେ possession ରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି [S. 29]; 4 sale ପରେ **possession ରେ ଥିବା seller** [S. 30(1)].

5 property ହସ୍ତାନ୍ତର ପୂର୍ବରୁ **possession ରେ ଥିବା buyer** [S. 30(2)]; 6 **estoppel**; 7 lien କିମ୍ବା stoppage ପ୍ରୟୋଗ କରି resale କରିଥିବା **unpaid seller** [S. 54(3)]; 8 **ଅନ୍ୟ Acts**: official receiver କିମ୍ବା liquidator, finder of goods (S. 169 ICA), pawnee (S. 176 ICA).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **M-J-V-S-B-E-U-O: 'My Jolly Vendor Sells Bargains, Every Unusual Object'** = Mercantile, Joint, Voidable, Seller, Buyer, Estoppel, Unpaid, Other. ଆଠ ଅକ୍ଷର, ଆଠ exceptions.

କାର୍ଡ 3.42 T 3.3 · ଧାରଣା

★★ OL 3.3.2, 3.3.3, 3.3.4, 3.3.5 · Scanner U3 CSQ 3.1, U3 CSQ 3.2, U3 CSQ 3.3, U3 CSQ 3.4, U3 CSQ 3.5, U3 CSQ 3.6 · SM pp.3.56–3.57

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କିଏ ଭଲ title ପାଏ? (1) ଜଣେ mercantile agent ଅନୁମୋଦିତ price ଠାରୁ କମ୍‌ରେ ବିକ୍ରି କରେ. (2) ଜଣେ fraudster owner rescind କରିବା ପୂର୍ବରୁ resale କରେ. (3) possession ରେ ଥିବା seller କିମ୍ବା buyer resale କରେ.

ଉତ୍ତର

(1) Owner ର ସମ୍ମତିରେ possession ରେ ଥିବା agent, **good-faith ଓ notice ବିହୀନ buyer** କୁ ordinary course ରେ ବିକ୍ରି କଲେ → ସର୍ବନିମ୍ନ price ଠାରୁ କମ୍ ହେଲେ ମଧ୍ୟ **ଭଲ title** (₹50,000 ବଦଳରେ ₹40,000 ରେ ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା କାର); owner କେବଳ agent ଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରେ.

(2) Goods resale ହେଲା ବେଳେ **ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ rescind ହୋଇନଥିବା** voidable contract → **ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ buyer ଭଲ title ପାଏ** [S. 29]; ମୂଳ owner କେବଳ fraudster ଠାରୁ damages ଦାବି କରିପାରେ.

(3) **Possession ରେ ଥିବା seller** good-faith ଓ notice ବିହୀନ buyer କୁ resale କରେ [S. 30(1)]; instalments ରେ **possession ରେ ଥିବା buyer** property ହସ୍ତାନ୍ତର ପୂର୍ବରୁ resale କରେ [S. 30(2), Lee v Butler] → ନୂଆ buyer କୁ **ଭଲ title**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ସମ୍ମତିରେ ହାତ ବଦଳିଲା, ସଦିଚ୍ଛାରେ କିଣିଲା, ଜାଣି ନଥିଲା: buyer ଜିତେ.**

କାର୍ଡ 3.43 T 3.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 3.4.1 · Scanner U3 TQ 4.1 · SM pp.3.61–3.62

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Delivery ର **acceptance** କେବେ ହୋଇଥିବା ବୋଲି ଧରାଯାଏ [S. 42]? ss. 43 ଓ 44 କ'ଣ ଯୋଗ କରେ?

ଉତ୍ତର

S. 42: buyer (a) acceptance **ଜଣାଏ (intimates)**; (b) **seller ର ମାଲିକାନା ସହ ଅସଙ୍ଗତ** କାର୍ଯ୍ୟ କରେ; କିମ୍ବା (c) rejection ଜଣାଇ ନଥାଇ reasonable time ପରେ ମଧ୍ୟ goods **ରଖେ**.

S. 43: ଉଚିତ ଭାବେ ମନା କରିଥିବା buyer goods **ଫେରାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ**; **refusal ଜଣାଇବା** ଯଥେଷ୍ଟ.

S. 44: seller ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ଇଚ୍ଛୁକ ହୋଇ buyer କୁ delivery ନେବାକୁ କହେ; ସେ reasonable time ଭିତରେ ନନେଲେ, ତାଙ୍କ **ଅବହେଳା କିମ୍ବା refusal ଯୋଗୁଁ କ୍ଷତି** ଏବଂ **care ଓ custody ପାଇଁ reasonable charge** ପାଇଁ ଦାୟୀ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **42 ସ୍ୱୀକାର କରେ, 43 କାନ୍ଧ ଉଠାଏ, 44 ଦିଏ.** କଥା, କାମ କିମ୍ବା ନୀରବତାରେ accept; refusal ପାଇଁ କେବଳ notice ଦରକାର; ଅବହେଳାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ଲାଗେ.

କାର୍ଡ 3.44 T 3.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 3.4.2, 3.4.3, 3.4.4 · Scanner U3 TQ 4.2, U3 TQ 4.3, U3 CSQ 4.2 · SM p.3.60

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Seller (i) **କମ୍**, (ii) **ଅଧିକ**, କିମ୍ବା (iii) contract goods ସହ **ଭିନ୍ନ description ର ମିଶ୍ରଣ** delivery କଲେ **S. 37** ଅନୁସାରେ buyer ର ଅଧିକାର କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

କମ୍: buyer ସେଗୁଡ଼ିକୁ **reject** କରିପାରେ; accept କଲେ, **contract rate** ରେ ଦେବ (1,000 kg ଟମାଟୋ ମଧ୍ୟରୁ 700 kg accept → ₹100 per kg ରେ ₹70,000).

ଅଧିକ: contract quantity accept କରି ବାକି reject କରିପାରେ, କିମ୍ବା **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ reject** କରିପାରେ; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ accept କଲେ, **contract rate** ରେ ଦେବ.

ଭିନ୍ନ description ସହ ମିଶ୍ରିତ: contract ଅନୁସାରୀ goods accept କରି ବାକି reject କରିପାରେ, କିମ୍ବା **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ reject** କରିପାରେ (ସହମତ ପ୍ରକାରର 25 chairs ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର 25).

ସବୁ **usage of trade, special agreement କିମ୍ବା course of dealing** ଅଧୀନ [S. 37(4)].

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **S-S-M: Short, Surplus, Mixed.** ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅବସ୍ଥାରେ buyer ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ delivery reject କରିପାରେ.

କାର୍ଡ 3.45 T 3.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 3.4.5, 3.4.6 · Scanner U3 TQ 4.4, U3 CSQ 4.3 · SM pp.3.59–3.60

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Part delivery [S. 34], **delivery ସ୍ଥାନ** [S. 36(1)] ଏବଂ **ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ** ପାଖରେ ଥିବା goods [S. 36(3)] ର ନିୟମ କୁହ.

ଉତ୍ତର

Part delivery: ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ର delivery ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅଂଶର delivery property ହସ୍ତାନ୍ତର ପାଇଁ **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ** delivery ଗଣାଯାଏ; ଅଂଶକୁ ସମଗ୍ରରୁ **ଅଲଗା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ** part delivery ବାକି ଅଂଶର delivery **ନୁହେଁ**.

Delivery ସ୍ଥାନ: contract ଅଧୀନରେ, ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା goods ବିକ୍ରୟ ସମୟରେ ଯେଉଁଠି ଥାଏ ସେଠାରେ delivery ହୁଏ; ବିକ୍ରି କରିବାକୁ ସହମତ goods, agreement ସମୟରେ ଯେଉଁଠି ଥାଏ; ଅସ୍ତିତ୍ୱହୀନ goods, **manufactured କିମ୍ବା produced** ହେଉଥିବା ସ୍ଥାନରେ.

ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ: ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି **buyer କୁ ସ୍ୱୀକାର** ନକରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେ ସେ buyer ତରଫରୁ goods ଧରିଛି, delivery ନାହିଁ (CSQ 4.3: warehouse keeper ନିଶ୍ଚିତ କଲେ → constructive delivery, ତେଣୁ ବନ୍ୟା କ୍ଷତି buyer ର).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଚାଲୁଥିବା part = ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ; ଅଲଗା କରିବାକୁ part = କେବଳ ସେତିକି.** ଏବଂ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ କହିବା ଦରକାର 'ମୁଁ ତୁମ ପାଇଁ ଧରିଛି'.

କାର୍ଡ 3.46 T 4.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 4.4.1, 4.3.1 · Scanner U4 TQ 3.1, U4 TQ 4.2, U4 CSQ 3.4 · SM pp.3.74–3.75, 3.81

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Unpaid seller [S. 45] କିଏ? **Goods ବିରୁଦ୍ଧରେ** ତାଙ୍କର ଅଧିକାର [S. 46] କ'ଣ, ଏବଂ property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇନଥିଲେ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

Unpaid seller: **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ price ଦିଆଯାଇ କିମ୍ବା tender କରାଯାଇ ନାହିଁ**, କିମ୍ବା conditional payment ଭାବେ ପ୍ରାପ୍ତ **bill of exchange ବା ଅନ୍ୟ negotiable instrument dishonoured** ହୋଇଛି. 'Seller' ରେ price ଦେଇଥିବା କିମ୍ବା ତାହା ପାଇଁ ସିଧାସଳଖ ଦାୟୀ agent ବା consignor ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ.

S. 46: property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର **lien** (possession ରେ ଥିବାବେଳେ), **stoppage in transit** (buyer ର insolvency ରେ, possession ଛାଡ଼ିବା ପରେ) ଏବଂ Act ଦ୍ୱାରା ସୀମିତ **resale** ର ଅଧିକାର ଅଛି.

Property **ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇନଥିଲେ**, ତାଙ୍କର **delivery ବନ୍ଦ ରଖିବାର** ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ଅଛି, ଯାହା lien ଓ stoppage ସହ ସମବିସ୍ତାରୀ ('quasi-lien').

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **L-S-R: Lien, Stoppage, Resale.** ଧର, ଅଟକାଅ, ବିକିଦିଅ.

କାର୍ଡ 3.47 T 4.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 4.3.2 · Scanner U4 TQ 3.2, U4 CSQ 3.6 · SM pp.3.75–3.76

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Unpaid seller **lien** [S. 47] କେବେ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରେ? Part delivery [S. 48] ବିଷୟରେ? Lien କେବେ **ହଜିଯାଏ** [S. 49]?

ଉତ୍ତର

Lien (price ଦିଆଯିବା କିମ୍ବା tender ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ possession ରଖିବା) **କେବଳ** ଉଠେ ଯଦି: (a) **cash sale**, କୌଣସି credit ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାହିଁ; (b) credit sale କିନ୍ତୁ **ମିଆଦ ଶେଷ**; (c) buyer **insolvent** ହୁଏ.

S. 48: **part delivery** ପରେ, part delivery ଦ୍ୱାରା lien **waive** କରିବାର agreement ଦର୍ଶାଉନଥିଲେ ଛଡ଼ା, lien **ବାକି ଅଂଶ** ଉପରେ ଜାରି ରହେ.

S. 49 lien ହଜେ: (i) disposal reserve ନକରି **carrier** କୁ delivery; (ii) buyer କିମ୍ବା ତାଙ୍କ agent **ଆଇନସଙ୍ଗତ ଭାବେ possession ପାଏ**; (iii) **waiver**; (iv) **estoppel**.

Price ପାଇଁ decree lien କୁ **ଶେଷ କରେ ନାହିଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଖୋଲେ: C-E-I. ବନ୍ଦ ହୁଏ: C-B-W-E.** ଖୋଲେ Cash sale, Expired credit, Insolvency ରେ; ବନ୍ଦ ହୁଏ Carrier, Buyer ର possession, Waiver, Estoppel ରେ. Decree କେବେ ବନ୍ଦ କରେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 3.48 T 4.3 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★ OL 4.3.3 · Scanner U4 CSQ 3.4, U4 CSQ 3.6 · SM p.3.75

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ତିନି ମାସ credit ରେ ଥିବା buyer default କରିବାର ଗୁଜବ ଅଛି, ଏବଂ seller 5 ଦିନରେ delivery ବନ୍ଦ ରଖେ. **Lien** valid କି? Buyer insolvent ହେଲେ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

Credit ମିଆଦ ଚାଲିଥିବା ଓ buyer solvent ଥିବା ବେଳେ **କେବଳ default ର ଭୟରେ lien ନାହିଁ**; seller ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଅନୁସାରେ deliver କରିବା ଦରକାର.

Buyer **insolvent** ହେଲେ, lien ଉଠେ ଏବଂ seller **delivery ବନ୍ଦ ରଖିପାରେ**.

Credit term ଶେଷ ହେବା ପରେ, **ବାକି ଥିବା balance** ମଧ୍ୟ lien କୁ ସମର୍ଥନ କରେ (due date ପରେ ₹20,000 ଅଦତ୍ତ; seller P ଯଥାର୍ଥ ଥିଲେ).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଭୟ insolvency ନୁହେଁ.** ଗୁଜବ lien ଖୋଲେ ନାହିଁ; କେବଳ cash sale, ଶେଷ ହୋଇଥିବା credit କିମ୍ବା insolvency ଖୋଲେ.

କାର୍ଡ 3.49 T 4.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 4.3.4, 4.3.5 · Scanner U4 CSQ 3.1, U4 CSQ 3.2, U4 CSQ 3.3, U4 CSQ 3.5 · SM pp.3.76–3.78

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Stoppage in transit [S. 50–52] ର conditions କୁହ. **Transit କେବେ ସରେ**, ଏବଂ stoppage କିପରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

Conditions: seller **unpaid**; ସେ **possession ଛାଡ଼ିଛି**; goods **in transit**; buyer **insolvent**; Act ଅଧୀନ.

Transit ସରେ ଯେତେବେଳେ: buyer କିମ୍ବା ତାଙ୍କ agent **delivery ନିଏ** (railway authorities buyer ର agent ତାଙ୍କ truck ରେ ଲୋଡ୍ କରିଥିବା goods ଅଟକାଇପାରିବେ ନାହିଁ); carrier **ସ୍ୱୀକାର କରେ** ଯେ ସେ buyer ପାଇଁ ଧରିଛି; carrier buyer କୁ deliver କରିବାକୁ **ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ ମନା କରେ**; goods **buyer ଦ୍ୱାରା ଭଡ଼ାରେ ନିଆଯାଇଥିବା** carrier କିମ୍ବା ଜାହାଜକୁ ଯାଏ.

Undelivered part (CSQ 3.2): buyer lorry ରେ ପଠାଯାଇଥିବା 100 bales ନେଲେ; seller railway ରେ ଥିବା 100 bales ଅଟକାଇପାରେ.

ପ୍ରକୃତ possession ନେଇ କିମ୍ବା **carrier କୁ notice** ଦେଇ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ; re-delivery ଖର୍ଚ୍ଚ seller ବହନ କରେ [S. 52].

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **U-P-T-I** (‘ୟୁ-ପିଟି’ କୁହ): Unpaid, Parted, in Transit, Insolvent. ଚାରିଯାକ ଦରକାର, ନଚେତ୍ goods buyer ପାଖକୁ ଗଡ଼ିଯାଏ.

କାର୍ଡ 3.50 T 4.3 · ଧାରଣା

★ OL 4.3.6 · Scanner U4 CSQ 3.3 · SM p.3.79

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Buyer goods **sub-sell କିମ୍ବା pledge** କରେ. Unpaid seller ର **lien କିମ୍ବା stoppage** ତଥାପି ଅଛି କି [S. 53]?

ଉତ୍ତର

ହଁ, ସାଧାରଣତଃ: ଅଧିକାର buyer ର sub-sale କିମ୍ବା pledge ଦ୍ୱାରା **ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ ନାହିଁ**, କାରଣ ଦ୍ୱିତୀୟ buyer ପ୍ରଥମ buyer ଠାରୁ ଭଲ ସ୍ଥିତିରେ ଠିଆ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ.

ଯଦି (a) seller sub-sale କିମ୍ବା pledge ପାଇଁ **assent ଦେଇଛି**; କିମ୍ବା (b) **document of title** buyer କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ତାହା **good faith ଓ value ଦେଇ** କିଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କଲା: **sale** ଅଧିକାରକୁ ପରାସ୍ତ କରେ; **pledge** ଅଧିକାରକୁ **pledgee ର ଅଧିକାର ଅଧୀନରେ** ପ୍ରୟୋଗଯୋଗ୍ୟ ରଖେ.

Cement case (CSQ 3.3): sub-buyer Ravi good faith ରେ railway receipt ନେଲେ → seller ଅଟକାଇପାରିବ ନାହିଁ; Ravi insolvency ବିଷୟରେ ଜାଣିଥିଲେ, ସେ ଅଟକାଇପାରନ୍ତା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Assent, କିମ୍ବା good faith ରେ document: କେବଳ ଏହି ଦୁଇଟି seller କୁ ହରାଏ.**

କାର୍ଡ 3.51 T 4.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 4.3.7, 4.3.8 · Scanner U4 TQ 3.3, U4 CSQ 3.7 · SM pp.3.80–3.81

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Unpaid seller କେବେ **resell** କରିପାରେ [S. 54]? **Notice ସହ** କିମ୍ବା **ବିନା** resell କଲେ କ'ଣ ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

Resale ଅନୁମତିପ୍ରାପ୍ତ ଯେଉଁଠି: (i) goods **perishable** (notice ଦରକାର ନାହିଁ); (ii) seller **resale ର ଇଚ୍ଛାର notice** ଦିଏ ଏବଂ buyer reasonable time ଭିତରେ ଦେବାରେ ବିଫଳ; (iii) seller **lien କିମ୍ବା stoppage** ପ୍ରୟୋଗ କରି resell କରେ; (iv) ଅଧିକାର **ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ reserved**.

Notice ସହ [S. 54(2)]: seller ମୂଳ buyer ଠାରୁ **କ୍ଷତି** damages ଭାବେ ଆଦାୟ କରିପାରେ ଏବଂ **ଲାଭ ନିଜେ ରଖେ**.

Notice ବିନା: ସେ **କ୍ଷତି ଆଦାୟ କରିପାରେ ନାହିଁ** ଏବଂ ମୂଳ buyer କୁ **ଲାଭ ଫେରାଇବାକୁ** ପଡ଼ିବ.

Lien କିମ୍ବା stoppage ପରେ resale, notice ବିନା ମଧ୍ୟ, ମୂଳ buyer ବିରୁଦ୍ଧରେ ନୂଆ buyer କୁ **ଭଲ title** ଦିଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **P-N-L-E: Perishable, Notice, Lien-or-stoppage ସରିଛି, Express reservation.** ଏବଂ notice ହିଁ ଦୁଇ ଉତ୍ତର ବଦଳାଏ: କ୍ଷତି ଆଦାୟ ଓ ଲାଭ ରଖିବା, ନଚେତ୍ କିଛି ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 3.52 T 4.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 4.4.2, 3.4.7 · Scanner U4 TQ 4.1, U4 TQ 4.2, U3 CSQ 4.1 · SM pp.3.81–3.82

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Buyer ବିରୁଦ୍ଧରେ unpaid seller ର ଅଧିକାର ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କର (ss. 55, 56, 60, 61). Goods ଆଗରୁ deliver ହୋଇଛି ଏବଂ due date ରେ price ଅଦତ୍ତ, କେଉଁ ଅଧିକାର ବାକି ରହେ?

ଉତ୍ତର

Price ପାଇଁ suit [S. 55]: (1) property **ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇସାରିଛି** ଏବଂ buyer ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ ଦେବାକୁ ମନା କରେ; (2) price **delivery ନିର୍ବିଶେଷରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ** ଦେୟ, property ହସ୍ତାନ୍ତର ନହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ.

Non-acceptance ପାଇଁ damages [S. 56] (Contract Act ର S. 73 ଅନୁଯାୟୀ ପରିମାପ); **due date ପୂର୍ବରୁ repudiation** [S. 60] (rescinded ଗଣି damages ପାଇଁ suit: anticipatory breach); **interest** [S. 61].

Goods delivered ଏବଂ due date ରେ price ଅଦତ୍ତ (15 ଦିନ credit ରେ ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା goods): lien, stoppage କିମ୍ବା resale ନାହିଁ; କେବଳ ଏହି ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ **buyer ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **P-D-A-I: Price, Damages, Anticipatory breach, Interest.** ଚାରୋଟି rights in personam: ବ୍ୟକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ, goods ବିରୁଦ୍ଧରେ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 3.53 T 4.4 · ଧାରଣା

★★★ OL 4.4.3 · Scanner U4 CSQ 4.1 · SM pp.3.54, 3.61–3.62

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Price ଦିଆଯାଇଛି, seller buyer କୁ goods ନେବାକୁ କହେ, buyer ନିଏ ନାହିଁ, ଏବଂ ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ରଖାଯାଇଥିବା goods ବର୍ଷାରେ ନଷ୍ଟ ହୁଏ. କ୍ଷତି କିଏ ବହନ କରେ?

ଉତ୍ତର

Buyer. Seller ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ଇଚ୍ଛୁକ ହୋଇ **delivery ଅନୁରୋଧ** କଲେ, reasonable time ଭିତରେ ନନେଲେ buyer ତାଙ୍କ **ଅବହେଳା କିମ୍ବା refusal ଯୋଗୁଁ କ୍ଷତି** ଏବଂ **care ଓ custody ପାଇଁ reasonable charge** ପାଇଁ ଦାୟୀ [S. 44].

Property ଆଗରୁ ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇସାରିଥିଲା, ତେଣୁ risk buyer ର ଥିଲା [S. 26].

ବକେୟା **ବାକି** ଥିଲେ, seller ମଧ୍ୟ **unpaid seller** ହୋଇ price ପାଇଁ suit କରିପାରନ୍ତା [S. 55].

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନେବାକୁ କୁହାଗଲା, ନେଲ ନାହିଁ: ତୁମ risk, ତୁମ ଖର୍ଚ୍ଚ.**

କାର୍ଡ 3.54 T 4.5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 4.5.1, 4.5.2 · Scanner U4 TQ 5.1 · SM pp.3.82–3.84

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Seller ବିରୁଦ୍ଧରେ **buyer ର remedies** [ss. 57–61] ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କର. Court **specific performance** [S. 58] କେବେ ଆଦେଶ ଦିଏ?

ଉତ୍ତର

Non-delivery ପାଇଁ damages [S. 57]; **specific performance** [S. 58]; **warranty ର ଭଙ୍ଗ** [S. 59] (price ବିରୁଦ୍ଧରେ set up କର କିମ୍ବା damages ପାଇଁ suit କର, କିନ୍ତୁ କେବଳ ସେହି ଆଧାରରେ reject କରିପାରିବ ନାହିଁ); **anticipatory breach** [S. 60]; **interest** [S. 61].

Specific performance: କେବଳ **specific କିମ୍ବା ascertained goods** ପାଇଁ, Specific Relief Act, 1963 ଅଧୀନରେ, ଯେଉଁଠି **damages ଉପଯୁକ୍ତ remedy ହେବ ନାହିଁ**, ଏବଂ ଯେଉଁଠି goods **ବିଶେଷ ପ୍ରକୃତିର କିମ୍ବା ଅନନ୍ୟ** (ଯେପରି ଏକ ବିରଳ Mughal painting).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Damages, Specific, Warranty, Anticipatory, Interest: D-S-W-A-I.** ଅନନ୍ୟ ଚିତ୍ର 'S' ର ଅଟେ.

କାର୍ଡ 3.55 T 4.6 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 4.6.1, 4.6.2 · Scanner U4 TQ 6.1, U4 CSQ 6.1, U4 CSQ 6.4 · SM pp.3.84–3.85

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

S. 64 ଅନୁସାରେ **auction sale ର ନିୟମ** କୁହ.

ଉତ୍ତର

Lots: ପ୍ରତ୍ୟେକ lot prima facie ଏକ **ଅଲଗା contract** of sale.

Completion: sale **hammer ପଡ଼ିଲେ** କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ଉପାୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ; ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ **ଯେକୌଣସି bidder ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିପାରେ**.

Bid କରିବାର ଅଧିକାର seller ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ reserve ହୋଇପାରେ; କେବଳ ସେତେବେଳେ seller (କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି) bid କରିପାରେ. Sale **reserve (upset) price** ଅଧୀନ ବୋଲି ଜଣାଯାଇପାରେ.

Price ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ **pretended bidding** sale କୁ buyer ର ବିକଳ୍ପରେ **voidable** କରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **L-C-R-R-P: Lots, Completion, Right to bid, Reserve, Pretended bids.** ପାଞ୍ଚ ନିୟମ, ପାଞ୍ଚ ଅକ୍ଷର.

କାର୍ଡ 3.56 T 4.6 · ଧାରଣା	★★ OL 4.6.3, 4.6.4 · Scanner U4 CSQ 6.3, U4 CSQ 6.2 · SM pp.3.54, 3.85
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ (1) Lot ପଡ଼ିବା ବେଳେ hammer ଭାଙ୍ଗି ତାହାକୁ ନଷ୍ଟ କରେ. (2) Seller ର bid କରିବାର ଅଧିକାର notify ହୋଇନଥିଲା, ତଥାପି seller bid କରେ. ସ୍ଥିତି କ'ଣ?	ଉତ୍ତର (1) Hammer ଦ୍ୱାରା ଘୋଷଣା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ sale ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ, ତେଣୁ **property ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇନାହିଁ** ଏବଂ କ୍ଷତି **seller** ର (antique clock case: buyer contract avoid କରିପାରେ). (2) Sale seller ତରଫରୁ bid କରିବାର ଅଧିକାର ଅଧୀନ ବୋଲି **notify ହୋଇନଥିଲେ**, seller ର bid କରିବା କିମ୍ବା bidder ନିଯୁକ୍ତ କରିବା, କିମ୍ବା auctioneer ର ଜାଣିଶୁଣି ଏପରି bid ନେବା **ବେଆଇନ**; buyer sale କୁ **fraudulent** ଗଣିପାରେ [S. 64].
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Hammer ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, sale ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ; notify ହୋଇନଥିବା bid, ବେଆଇନ bid.**	

ଫ୍ଲାଶ୍ କାର୍ଡ — ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସହିତ

ଅଧ୍ୟାୟ 4 · ଭାରତୀୟ Partnership Act, 1932 (The Indian Partnership Act, 1932) · 50 କାର୍ଡ

ଏହି କାର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ

- ପ୍ରଥମେ **ପ୍ରଶ୍ନ** ପଢ଼ନ୍ତୁ ଓ ପଛପଟ ଦେଖିବା ପୂର୍ବରୁ **ମୁଖରେ କହି** ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ.
- ତା'ପରେ **ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ** ପଢ଼ନ୍ତୁ. ଯଦି ତାହା ମନକୁ ନଭାଏ, ତେବେ ନିଜର କୌଶଳ ତିଆରି କରି କାର୍ଡ ପାଖରେ ଲେଖି ରଖନ୍ତୁ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡରେ ତା'ର **Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର** ଦିଆଯାଇଛି (TQ = theory question, CSQ = case scenario question), ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆପଣ କାର୍ଡ ପରେ ପରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ କରିପାରିବେ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡକୁ **1 ଦିନ ପରେ ଓ ପୁଣି 1 ସପ୍ତାହ ପରେ** ଆଉଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ.

ତାରାର ଅର୍ଥ

★★★	ICAI 6 ଥର କିମ୍ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପଚାରିଛି. ଶବ୍ଦେ ଶବ୍ଦେ ମନେ ରଖନ୍ତୁ.
★★	3 ରୁ 5 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓ ତାଲିକା ଜାଣନ୍ତୁ.
★	1 କିମ୍ବା 2 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ଗୋଟିଏ ଥର ପଢ଼ନ୍ତୁ; ପରୀକ୍ଷାରେ ଚିହ୍ନିପାରିବା ଯଥେଷ୍ଟ.
–	Study Material ର ପାଠରୁ ନିଆଯାଇଛି. One Liner ର ପଂକ୍ତି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ବୁଝିବାରେ ସହାୟକ.

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟର ବିଷୟ

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
1.2	Partnership ର ଉପାଦାନ (Elements of Partnership)	4.01 – 4.04	4	★★★
1.3	Partnership ର ପ୍ରକୃତ ପରୀକ୍ଷା (True Test of Partnership)	4.05 – 4.07	3	★★★
1.4	ଅନ୍ୟ ସଂଗଠନ ଠାରୁ Partnership ର ପାର୍ଥକ୍ୟ (Partnership Distinguished from Other Forms of Organisation)	4.08 – 4.10	3	★★
1.5	Partnership ର ପ୍ରକାରଭେଦ (Kinds of Partnerships)	4.11 – 4.12	2	★★★
1.6	Partners ଙ୍କ ପ୍ରକାର (Types of Partners)	4.13 – 4.14	2	★★
2.1	Partners ଙ୍କ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ (Relation of Partners to One Another)	4.15 – 4.18	4	★★
2.2	Partnership ର ସମ୍ପତ୍ତି (Partnership Property (Section 14))	4.19	1	★★★
2.3	Partners ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଭ (Personal Profit Earned by Partners (Section 16))	4.20	1	★★
2.5	ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ସହ Partners ଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ (Relation of Partners to Third Parties)	4.21 – 4.23	3	★★★
2.7	Acting Partner କୁ Notice ର ପ୍ରଭାବ (Effect of Notice to Acting Partner (Section 24))	4.24	1	★★★
2.8	ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି ଦାୟିତ୍ୱ (Liability to Third Parties (Section 25 to 27))	4.25 – 4.26	2	★★★
2.9	Partner ର ସ୍ୱାର୍ଥର Transferee ଙ୍କ ଅଧିକାର (Rights of Transferee of a Partner's Interest (Section 29))	4.27 – 4.29	3	★★★
2.10	Partnership ର Benefits ରେ Admit ହୋଇଥିବା Minors (Minors Admitted to the Benefits of Partnership (Section 30))	4.30 – 4.32	3	★★★
2.11	Partner ଆସିବା ଓ ଯିବାର ଆଇନଗତ ପରିଣାମ (Legal Consequences of Partner Coming in And Going Out (Section 31 – 35))	4.33 – 4.37	5	★★★
2.12	ଯାଉଥିବା Partner ର Competing Business ଚଳାଇବାର ଅଧିକାର (Rights of Outgoing Partner to Carry on Competing Business (Section 36))	4.38	1	★★
2.13	ଯାଉଥିବା Partner ର ପରବର୍ତ୍ତୀ Profits ରେ ଅଂଶ (Right of Outgoing Partner in Certain Cases to Share Subsequent Profits (Section 37))	4.39 – 4.41	3	★★
2.14	Firm ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା Continuing Guarantee ର Revocation (Revocation of Continuing Guarantee by Change in Firm (Section 38))	4.42	1	★★★

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
3.1	Firms ର Registration (Registration of Firms)	4.43	1	★★
3.2	Non-Registration ର ପରିଣାମ (Consequences of Non-Registration (Section 69))	4.44 – 4.45	2	★★★
3.3	Firm ର Dissolution (Dissolution of Firm (Sections 39 – 47))	4.46 – 4.48	3	★★★
3.4	Dissolution ର ପରିଣାମ (Consequences of Dissolution (Sections 45 – 55))	4.49 – 4.50	2	★★★

ସୂତ୍ର: ICAI Study Material (July 2026), Scanner Business Laws 2026 October, One Liners P2. ତାରା One Liners deck ଅନୁସାରେ. "OL" = One Liner ସନ୍ଦର୍ଭ; "TQ" / "CSQ" = Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର (ଅଧ୍ୟାୟ 2, 3 ଓ 4 ରେ ୟୁନିଟ୍ ସହିତ, ଯଥା U3); "SM p." = Study Material ର ପୃଷ୍ଠା.

କାର୍ଡ 4.01 T 1.2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 1.2.1 · Scanner U1 TQ 2.1, U1 CSQ 2.1 · SM p.4.2

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Section 4 ଅନୁଯାୟୀ 'partnership' କ'ଣ, ଏବଂ କେଉଁ ପାଞ୍ଚୋଟି ଉପାଦାନ ଏକାଠି ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ?

ଉତ୍ତର

Section 4: 'Partnership' ହେଲା ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ, ଯେଉଁମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଜଣେ କିମ୍ବା ଅଧିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚଳାଯାଉଥିବା ଏକ ବ୍ୟବସାୟର profits ବାଣ୍ଟିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଛନ୍ତି.

ପାଞ୍ଚୋଟି ଉପାଦାନ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ: (1) ଦୁଇ କିମ୍ବା ଅଧିକ persons ଙ୍କର association; (2) ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିବା agreement; (3) କୌଣସି business; (4) profits ବାଣ୍ଟିବାର agreement; (5) ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ସମସ୍ତ କିମ୍ବା ଜଣେ କିମ୍ବା ଅଧିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚଳାଯାଉଥିବା business.

ଯେଉଁମାନେ partnership ରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ 'partners' ଏବଂ ସମୂହ ଭାବେ 'a firm' ଅଟନ୍ତି; ଯେଉଁ ନାମରେ ସେମାନେ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାନ୍ତି ତାହା 'firm name'.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **P-A-B-S-A**: Persons, Agreement, Business, Sharing of profits, Acting for all. ପାଞ୍ଚ ଅକ୍ଷର, ପାଞ୍ଚ ଉପାଦାନ; ଗୋଟିଏ ନଥିଲେ partnership ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 4.02 T 1.2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 1.2.2 · Scanner U1 TQ 2.1 · SM pp.4.2–4.3

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କିଏ partner ହୋଇପାରିବ ଓ କିଏ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ? ସର୍ବାଧିକ ସଂଖ୍ୟା ଅଛି କି? Agreement କେଉଁ ରୂପରେ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ?

ଉତ୍ତର

ଏକ **firm** partner ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ: ଏହା ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ person ନୁହେଁ, ଏବଂ କେବଳ ଏପରି persons ହିଁ partnership agreement କରିପାରନ୍ତି.

ଏକ **minor** partner ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ; ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ ତାକୁ କେବଳ partnership ର **benefits** ପାଇଁ admit କରାଯାଇପାରେ.

ସର୍ବାଧିକ: **50 partners** (Section 464, Companies Act, 2013). Partnership Act ନିଜେ ସର୍ବାଧିକ ସଂଖ୍ୟା ବିଷୟରେ ନୀରବ.

Agreement **express କିମ୍ବା implied** (ଆଚରଣରୁ ଅନୁମିତ), ଏବଂ **oral କିମ୍ବା written** ହୋଇପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ତିନି 'ନା'**: **ନା** firm, **ନା** minor (କେବଳ benefits ପାଇଁ ଛଡ଼ା), **ନା** 50 ରୁ ଅଧିକ. Agreement ର ରୂପ ଯେକୌଣସି: କହି, ଲେଖି କିମ୍ବା ଆଚରଣରୁ ବୁଝି.

କାର୍ଡ 4.03 T 1.2 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★ OL 1.2.3 · Scanner U1 CSQ 2.1, U1 CSQ 2.3 · SM p.4.3

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Partnership ପାଇଁ losses ବାଣ୍ଟିବା ଆବଶ୍ୟକ କି? ଆଉ profits ବାଣ୍ଟିବା?

ଉତ୍ତର

Profits ବାଣ୍ଟିବା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ. ଯେଉଁଠାରେ କେବଳ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ profit ପାଇବାର ଅଧିକାରୀ, ସେଠାରେ partnership ହୋଇପାରେ ନାହିଁ; partners ନିଜ ଇଚ୍ଛାମତ ଯେକୌଣସି ଉପାୟରେ profits ବାଣ୍ଟିପାରନ୍ତି.

Losses ବାଣ୍ଟିବା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ. ଜଣେ କିମ୍ବା ଅଧିକ partners ସମସ୍ତ losses ବହନ କରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇପାରନ୍ତି.

CSQ 2.1(i): X, Y ଓ Z profits ସମାନ ଭାବେ ବାଣ୍ଟନ୍ତି, କିନ୍ତୁ loss କେବଳ X ବହନ କରେ. ଏହା ତଥାପି partnership.

MCQ trap: 'loss-sharing ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ' ବିକଳ୍ପ ବାଛନ୍ତୁ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଲାଭ ହେଉଛି ଟିକେଟ୍; ଲୋକସାନ ଇଚ୍ଛାଧୀନ.** Profit ବଣ୍ଟନ ନଥିଲେ partnership ନାହିଁ; loss ବଣ୍ଟନ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ partnership ଅଛି.

କାର୍ଡ 4.04 T 1.2 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଟ

★★★ OL 1.2.5, 1.3.6, 1.3.7, 1.3.8 · Scanner U1 CSQ 2.1, U1 CSQ 2.2, U1 CSQ 3.1, U1 CSQ 3.3 · SM p.4.3

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Co-owners ଜମିର rent ବାଣ୍ଟନ୍ତି. ସେମାନେ partners କି? Joint owners କିମ୍ବା joint dealers କେବେ partners ହୁଅନ୍ତି?

ଉତ୍ତର

ନା. କେବଳ rent ବାଣ୍ଟୁଥିବା co-owners partners ନୁହନ୍ତି, କାରଣ ସେଠାରେ **business ନାହିଁ**. ପ୍ରତ୍ୟେକ କେବଳ ନିଜ ଅଂଶ ଦିଏ (CSQ 2.2: ₹3,000 ମଧ୍ୟରୁ Ram ₹1,500 ପାଇଁ ଦାୟୀ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଇଁ ନୁହେଁ).

'Business' ରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ trade, occupation ଓ profession ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ଏବଂ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା **gains ଅର୍ଜନ**.

ହଁ, ଯେଉଁଠାରେ business ଲାଭ ପାଇଁ ଚଳାଯାଏ: X ଓ Y cotton ର bales (କିମ୍ବା commodity X) କିଣି joint account ରେ ବିକ୍ରି କରନ୍ତି ଏବଂ profits ସମାନ ଭାବେ ବାଣ୍ଟନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ partners.

ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ partnerships (CSQ 3.1): ଲାଭ ପାଇଁ ମିଳିତ ଭାବେ business ଚଳାଇବାକୁ ରାଜି ହୋଇଥିବା co-owners; ଛୁଟିଦିନରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିବା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିନରେ taxi ଭାବେ ଭଡ଼ାରେ ଚାଲୁଥିବା କାର୍, ଉପାର୍ଜନ ସମାନ ଭାବେ ବାଣ୍ଟିବା; 12 ଜଣ ଲେଖାଏଁ partners ଥିବା ଦୁଇଟି firms agreement ଦ୍ୱାରା ମିଶିବା.

Charity partnership ନୁହେଁ: ଯୁଦ୍ଧ-ବିଧବାଙ୍କୁ ମାଗଣାରେ ଦେବା ପାଇଁ ଲୁଗା ତିଆରି କରୁଥିବା association ର profit motive ନାହିଁ. କୌଣସି charitable institution କିମ୍ବା club partnership ରେ ଗଠନ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Rent ସଂଗ୍ରହ ହୁଏ; business ଚଳାଯାଏ.** Co-owners ବସି ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି; partners ଦୋକାନ ଚଳାନ୍ତି, bales ର ବେପାର କରନ୍ତି, taxi ଚଳାନ୍ତି, ଲାଭ ପାଇଁ.

କାର୍ଡ 4.05 T 1.3 · ଧାରଣା

★★★ OL 1.3.1 · Scanner U1 TQ 3.4, U1 CSQ 3.3 · SM pp.4.4–4.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Section 6 ଅନୁଯାୟୀ partnership ର ଅସ୍ତିତ୍ୱ କିପରି ପରୀକ୍ଷା ହୁଏ? Status ବିଷୟରେ Section 5 କ'ଣ କହେ?

ଉତ୍ତର

Section 6: ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ **ପ୍ରକୃତ ସମ୍ପର୍କ** ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଏ, ଯାହା **ସମସ୍ତ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ତଥ୍ୟକୁ ଏକାଠି ନେଇ** ଦେଖାଯାଏ.

ଏହା ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ (1) ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ agreement ଥିଲା; (2) agreement ଟି ଏକ business ର profits ବାଣ୍ଟିବା ପାଇଁ ଥିଲା; ଏବଂ (3) business ଟି ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଜଣେ କିମ୍ବା ଅଧିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚଳାଯାଉଥିଲା.

Section 5: partnership **contract ରୁ ଉଠେ, status ରୁ ନୁହେଁ**. Hindu Undivided Family ର ସଦସ୍ୟମାନେ ପାରିବାରିକ business କୁ ସେହି ରୂପେ ଚଳାଇଲେ ସେମାନେ ଏଥିରେ partners ନୁହନ୍ତି.

ଏକାଠି ବିଚାର କରାଯାଉଥିବା ତଥ୍ୟରେ ଲିଖିତ କିମ୍ବା ମୌଖିକ agreement, ପକ୍ଷମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଆଚରଣ ଏବଂ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ପରିସ୍ଥିତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **S5: Status ନୁହେଁ. S6: ଲେବଲ୍ ଉପରେ ନୁହେଁ, Substance ଉପରେ.** ଗୋଟିଏ ସୂତ୍ର ନୁହେଁ, ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟକୁ ଏକାଠି ଦେଖନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 4.06 T 1.3 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଟ

★★★ OL 1.3.2, 1.2.4, 1.3.5 · Scanner U1 TQ 3.3, U1 TQ 3.5, U1 CSQ 2.1, U1 CSQ 3.2, U1 CSQ 3.4 · SM p.4.5

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Profits ର ଅଂଶ ପାଇଲେ କେହି partner ହୋଇଯାଏ କି? ଯେଉଁ ଚାରି ପ୍ରକାର receipts ଯୋଗୁଁ ପ୍ରାପକ ନିଜେ ନିଜେ partner ହୁଏ ନାହିଁ, ସେଗୁଡ଼ିକର ନାମ କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

ନା. Profits ର ଅଂଶ (କିମ୍ବା profits ସହ ବଦଳୁଥିବା ପ୍ରାପ୍ତି) କେବଳ ପାଇବା ଦ୍ୱାରା କେହି **ନିଜେ ନିଜେ** partner ହୁଏ ନାହିଁ. ଏହା prima facie evidence, conclusive proof ନୁହେଁ.

ଚାରି receipts: (a) money ର **lender** ଦ୍ୱାରା; (b) **servant କିମ୍ବା agent** ଦ୍ୱାରା remuneration ଭାବେ; (c) ମୃତ partner ର **ବିଧବା କିମ୍ବା ସନ୍ତାନ** ଦ୍ୱାରା annuity ଭାବେ; (d) **ପୂର୍ବ ମାଲିକ** କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ମାଲିକ ଦ୍ୱାରା **goodwill** କିମ୍ବା share ବିକ୍ରୟର consideration ଭାବେ.

ସେହିପରି, ମିଳିତ ଭାବେ ଧାରଣ କରାଯାଇଥିବା property ର profits କିମ୍ବା gross returns ବାଣ୍ଟିବା ଦ୍ୱାରା ଧାରକମାନେ ନିଜେ ନିଜେ partners ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ.

CSQ 3.4: Shankar profits ର 25% ପାଇଁ ₹50 lakh ଋଣ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ business ରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ମତ ନଥିଲା; mutual agency ନାହିଁ, ତେଣୁ partnership ନାହିଁ. CSQ 3.2: contract value ର 5% agent ଭାବେ ପାଉଥିବା Roop Singh partner ନୁହନ୍ତି. CSQ 2.1(ii): author Y, publisher X ର partner ନୁହନ୍ତି.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **L-S-W-G**: Lender, Servant or agent, Widow or child, Goodwill seller. ଏହି ଚାରି ଜଣ profits ରେ ଭାଗ ପାଇପାରନ୍ତି, ତଥାପି partnership ରେ ଭାଗୀ ନୁହନ୍ତି.

କାର୍ଡ 4.07 T 1.3 · ଧାରଣା

★★ OL 1.3.3, 1.3.4 · Scanner U1 TQ 3.1, U1 TQ 3.2, U1 CSQ 3.4 · SM pp.4.4, 4.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Mutual agency କାହିଁକି partnership ର ପ୍ରକୃତ test କୁହାଯାଏ? Santiranjan Das Gupta ମାମଲାରେ Supreme Court କ'ଣ ବିଚାର କରିଥିଲେ?

ଉତ୍ତର

Mutual agency ହେଉଛି ମୂଳ ନୀତି: ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର **principal ଓ agent** ଉଭୟ. Agent ଭାବେ ସେ ଅନ୍ୟ partners ଙ୍କୁ ବାନ୍ଧେ; principal ଭାବେ ସେ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧା ହୁଏ.

ପ୍ରକୃତ test ହେଉଛି profits ବଣ୍ଟନ ନୁହେଁ, mutual agency; ଏହା ନଥିଲେ partnership ନାହିଁ. ଉଦାହରଣ: P, Q, R partners; firm ପାଇଁ P କରିଥିବା କ୍ରୟ ପାଇଁ Mr A ତିନିଜଣଙ୍କ ଠାରୁ ହିଁ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ.

Santiranjan Das Gupta v. Dasyran Murzamull (partnership ନାହିଁ): (a) terms ଓ conditions ର କୌଣସି record ନାହିଁ; (b) ନିଜର ଏପରି accounts ନାହିଁ ଯାହା inspection ପାଇଁ ଖୋଲା; (c) bank account ନାହିଁ; (d) Deputy Director of Procurement ଙ୍କୁ କୌଣସି ଲିଖିତ intimation ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଗୋଟିଏ partner, ଦୁଇଟି ଟୋପି:** Principal ଟୋପି (ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧା) ଓ Agent ଟୋପି (ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧେ). Case ପାଇଁ କାଗଜପତ୍ର ବିହୀନ ବ୍ୟବସାୟ ମନେ ପକାନ୍ତୁ: record ନାହିଁ, accounts ନାହିଁ, bank account ନାହିଁ, intimation ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 4.08 T 1.4 · ତୁଳନା	★★ OL 1.4.1 · Scanner U1 TQ 4.1 · SM pp.4.9–4.10
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Partnership ଓ Hindu Undivided Family (HUF) ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲେଖନ୍ତୁ. ଯେକୌଣସି ଚାରୋଟି ବିନ୍ଦୁ ଦିଅନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର **ସୃଷ୍ଟି:** Partnership: agreement ଦ୍ୱାରା. HUF: status ଦ୍ୱାରା, ଅର୍ଥାତ୍ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ଦ୍ୱାରା. **ପରିଚାଳନା:** Partnership: ସମସ୍ତ partners ସମାନ ଭାବେ ଭାଗ ନେବାର ଅଧିକାରୀ. HUF: ସାଧାରଣତଃ Karta ଙ୍କ ହାତରେ ନ୍ୟସ୍ତ. **ଦାୟିତ୍ୱ:** Partnership: ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ର ଦାୟିତ୍ୱ unlimited. HUF: କେବଳ Karta ର unlimited; ଅନ୍ୟ coparceners ପାରିବାରିକ business ର profits ରେ ନିଜ ଅଂଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟୀ. **ସଦସ୍ୟର ମୃତ୍ୟୁ:** Partnership: ସାଧାରଣତଃ dissolution ଘଟେ. HUF: ପାରିବାରିକ business dissolve ହୁଏ ନାହିଁ. **ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଆଇନ:** Partnership: Indian Partnership Act, 1932. HUF: Hindu Law.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Agreement ବନାମ ଜନ୍ମ, ସମସ୍ତେ ବନାମ Karta:** partners agreement ଦ୍ୱାରା ଆସନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତେ ପରିଚାଳନା କରିପାରନ୍ତି; HUF ସଦସ୍ୟ ଜନ୍ମ ଦ୍ୱାରା ଆସନ୍ତି ଓ Karta ପରିଚାଳନା କରନ୍ତି.

କାର୍ଡ 4.09 T 1.4 · ତୁଳନା	★★ OL 1.4.2 · Scanner U1 TQ 4.2 · SM pp.4.7–4.8
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Partnership ଓ joint stock company ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲେଖନ୍ତୁ. ଯେକୌଣସି ଚାରୋଟି ବିନ୍ଦୁ ଦିଅନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର **ଆଇନଗତ ମାନ୍ୟତା:** Firm: ତା'ର partners ଠାରୁ ଅଲଗା legal personality ନାହିଁ. Company: ଏକ ଅଲଗା legal entity (Salomon v. Salomon). **Agency:** Firm: ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଅନ୍ୟ partners ଓ firm ର agent. Company: ଜଣେ member ଅନ୍ୟ members କିମ୍ବା company ର agent ନୁହେଁ. **ଦାୟିତ୍ୱ:** Firm: partners ଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ unlimited, ଏବଂ joint estate ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ହେଲେ debts ବ୍ୟକ୍ତିଗତ property ରୁ ଆଦାୟ ହୋଇପାରେ. Shares ଦ୍ୱାରା limited company: shareholder କେବଳ ନିଜ shares ଉପରେ unpaid amount ପାଇଁ ଦାୟୀ. **Shares ର ହସ୍ତାନ୍ତର:** Firm: ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ ସମ୍ମତି ବିନା ନୁହେଁ. Company: Articles ଅଧୀନରେ shareholder ନିଜ shares ହସ୍ତାନ୍ତର କରିପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Firm ହେଲା 'ଆମେ ସମସ୍ତେ', company ହେଲା 'ଗୋଟିଏ ଅଲଗା ବ୍ୟକ୍ତି'.** Firm ହେଉଛି କେବଳ ତା'ର partners (ଅଲଗା person ନାହିଁ, ପରସ୍ପରର agents, unlimited ଦାୟିତ୍ୱ, ସମ୍ମତିରେ ହିଁ shares ଘୁଞ୍ଚେ); company ନିଜେ ଏକ person.

କାର୍ଡ 4.10 T 1.4 · ତୁଳନା

★★ OL 1.4.3 · Scanner U1 TQ 4.3, U1 CSQ 2.2 · SM p.4.11

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Partnership ଓ co-ownership ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

ଗଠନ: Partnership: ସର୍ବଦା contract ରୁ ଉଠେ, express କିମ୍ବା implied. Co-ownership: agreement ରୁ କିମ୍ବା operation of law ଦ୍ୱାରା ଉଠିପାରେ, ଯଥା inheritance.

Agency: Partnership: partner ଅନ୍ୟ partners ର agent. Co-ownership: co-owner ଅନ୍ୟ co-owners ର agent ନୁହେଁ.

ସ୍ୱାର୍ଥର ପ୍ରକୃତି: Partnership: community of interest, profits ବଣ୍ଟନ ସହ. Co-ownership: profits ଓ losses ବଣ୍ଟନ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ନୁହେଁ.

ହସ୍ତାନ୍ତର: Partnership: share କେବଳ ଅନ୍ୟ partners ଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ ହସ୍ତାନ୍ତର ହୁଏ. Co-ownership: co-owner ଅନ୍ୟ co-owners ଙ୍କ ସମ୍ମତି ବିନା ନିଜ interest ହସ୍ତାନ୍ତର କରିପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Co-owner ମାଲିକ ହୁଏ; partner କାମ ଚଳାଏ.** Co-owner ଉତ୍ତରାଧିକାରରେ ପାଇପାରେ, ନ ପଚାରି ବିକିପାରେ ଓ କାହାରି agent ନୁହେଁ; partner contract ରେ ବନ୍ଧା, agent, ଏବଂ ହସ୍ତାନ୍ତର ପାଇଁ ସମ୍ମତି ଦରକାର.

କାର୍ଡ 4.11 T 1.5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 1.5.1, 1.5.2, 1.5.3, 1.5.4 · Scanner U1 TQ 5.1, U1 TQ 5.2, U1 TQ 5.3, U1 TQ 5.6 · SM pp.4.12–4.13

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Partnership ର ଚାରି ପ୍ରକାରର ନାମ କୁହନ୍ତୁ. Section 7 ଅନୁଯାୟୀ କେଉଁ କାରଣରୁ ଏକ partnership 'at will' ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

ଅବଧି ଅନୁସାରେ: (1) **at will** partnership, (2) **fixed period** partnership. **ବ୍ୟବସାୟର ପରିସର ଅନୁସାରେ:** (3) **particular** partnership, (4) **general** partnership.

At will (Section 7): (i) ଏହାର ଅବଧି ପାଇଁ କୌଣସି fixed period ସ୍ଥିର ହୋଇନାହିଁ **ଏବଂ** (ii) ଏହାର determination ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ. ଉଭୟ ପୂରଣ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ. ମିଆଦ ଶେଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଥିବା fixed-term partnership କୁ at will ଭାବେ ଧରାଯାଏ.

ଯେକୌଣସି partner ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ partners ଙ୍କୁ **written notice** ଦେଲେ at will partnership dissolve ହୋଇପାରେ.

Fixed period: ମିଆଦ ଶେଷ ହେଲେ ସମାପ୍ତ. **Particular:** ଗୋଟିଏ adventure କିମ୍ବା undertaking, ଏହା ସମାପ୍ତ ହେଲେ agreement ଅଧୀନରେ dissolve ହୁଏ. **General:** ସାଧାରଣ business; ଦାୟିତ୍ୱ ଗୋଟିଏ adventure ରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **2 + 2**: Duration ଅନୁସାରେ ଦୁଇ (at will, fixed), Extent ଅନୁସାରେ ଦୁଇ (particular, general). At will ମାନେ **ମିଆଦ ନାହିଁ, ଶେଷ କରିବାର clause ନାହିଁ**: ଦୁଇଟି 'ନାହିଁ'.

କାର୍ଡ 4.12 T 1.5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 1.5.5 · Scanner U1 TQ 5.4, U1 TQ 5.5 · SM p.4.13

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Partnership deed ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କି? କେଉଁ formalities ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, ଏବଂ ଏଥିରେ କ'ଣ ରହିବା ଉଚିତ?

ଉତ୍ତର

ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନୁହେଁ: କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ formalities ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ; agreement oral କିମ୍ବା written ହୋଇପାରେ. ଭବିଷ୍ୟତର ବିବାଦ ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଲେଖିବା **ବାଞ୍ଛନୀୟ**.

Deed ଯତ୍ନର ସହ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ଏବଂ Stamp Act, 1899 ଅନୁସାରେ **stamped** ହେବା ଉଚିତ. Partnership ରେ **immovable property** ଥିଲେ, instrument ଲିଖିତ, stamped ଓ Registration Act ଅନୁସାରେ **registered** ହେବା ଆବଶ୍ୟକ.

Contents (12): (1) firm name; (2) ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ ନାମ; (3) business ର ପ୍ରକୃତି ଓ ସ୍ଥାନ; (4) ଆରମ୍ଭ ତାରିଖ; (5) ଅବଧି; (6) ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ର capital contribution.

(7) profit-sharing ratio; (8) admission ଓ retirement; (9) capital, drawings ଓ loans ଉପରେ interest ର ହାର; (10) dissolution ବେଳେ accounts ର settlement; (11) salaries କିମ୍ବା commissions; (12) ଗୁରୁତର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ଭଙ୍ଗ କିମ୍ବା fraud ପାଇଁ expulsion.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ଚାରି-ପାଞ୍ଚର ତିନୋଟି ପୁଟୁଳି: **ପରିଚୟ** (firm name, partners, business, ଆରମ୍ଭ ତାରିଖ) · **ସମୟ ଓ ଅର୍ଥ** (ଅବଧି, capital, profit ratio, interest, salaries) · **ପ୍ରବେଶ ଓ ପ୍ରସ୍ଥାନ** (admission କିମ୍ବା retirement, expulsion, dissolution ବେଳେ settlement).

କାର୍ଡ 4.13 T 1.6 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 1.6.1 · Scanner U1 TQ 6.1, U1 CSQ 6.1 · SM pp.4.14–4.15, 4.18

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Nominal partner କିଏ? ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି ତା'ର ଦାୟିତ୍ୱ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି firm କୁ **ନିଜ ନାମ ଧାର ଦିଏ**, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ **କୌଣସି ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱାର୍ଥ ନାହିଁ**.

ସେ capital ଲଗାଏ ନାହିଁ କି business ପରିଚାଳନାରେ ଭାଗ ନିଏ ନାହିଁ, ଏବଂ **profits ପାଇବାର ଅଧିକାରୀ ନୁହେଁ**.

ତଥାପି ସେ ପ୍ରକୃତ partner ଭଳି **firm ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି ଦାୟୀ**. CSQ 6.1: Bohan, creditor Karan ପ୍ରତି ଦାୟୀ, Karan ତାଙ୍କୁ sue କରନ୍ତୁ ବା firm କୁ.

ତାକୁ retirement ର public notice ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏବଂ ତା'ର insanity firm dissolve କରିବାର କାରଣ ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନାମ ଧାର, ଖର୍ଚ୍ଚ ଶୂନ୍ୟ:** capital ନାହିଁ, କାମ ନାହିଁ, profit ନାହିଁ, ତଥାପି ପ୍ରକୃତ partner ଭଳି ଦାୟୀ.

କାର୍ଡ 4.14 T 1.6 · ଧାରଣା

★★ OL 1.6.2, 1.6.3, 2.5.8, 2.11.6 · Scanner U1 TQ 6.2, U1 CSQ 6.2, U2 CSQ 5.5 · SM pp.4.15–4.16

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Holding out (Section 28) ଦ୍ୱାରା କେବେ ଜଣେ partner ଭାବେ ଦାୟୀ ହୁଏ? Public notice ନ ଦେଇ ଅବସର ନେଇଥିବା partner ଏହା ଅନ୍ତର୍ଗତ କି?

ଉତ୍ତର

Holding out ଦ୍ୱାରା partnership କୁ partnership by estoppel ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ. ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଶବ୍ଦ କିମ୍ବା ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ partner ଭାବେ ଦର୍ଶାଏ, କିମ୍ବା ନିଜକୁ partner ଭାବେ ଦର୍ଶାଯିବାକୁ **ଜାଣି ଜାଣି ଅନୁମତି ଦିଏ** (ବାସ୍ତବରେ ନୁହେଁ), ସେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି partner ଭଳି ଦାୟୀ, ଯେ **ସେହି representation ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି firm କୁ credit ଦେଇଛି**.

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ representation କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଯେ ଏହା ଉପରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା, କେବଳ ସେ ହିଁ ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ enforce କରିପାରିବ. କୌଣସି fraudulent intention ଦର୍ଶାଇବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ.

ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ partner: ଉପଯୁକ୍ତ **public notice** ନ ଦେଇ ଅବସର ନେଇଥିବା ପୂର୍ବତନ partner ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସମାନ ନିୟମ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ; ପରେ ତାକୁ ଏବେ ବି partner ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି credit ଦେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ତାକୁ ଦାୟୀ କରିପାରିବ (CSQ 6.2: Mr AM).

CSQ 5.5: Ram, Gopal ଙ୍କୁ Sundar ଙ୍କ ସହ partner ଭାବେ ପରିଚିତ କରାଇଲେ ଏବଂ Gopal ନୀରବ ରହିଲେ, ତେଣୁ Gopal **Sundar ପ୍ରତି ଦାୟୀ**. Sundar ଏହି ଖବର Madhav ଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ; ତାହା Gopal ର representation ନଥିଲା, ତେଣୁ ସେ **Madhav ପ୍ରତି ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନିଜେ କହିଲେ, କିମ୍ବା କହିବାକୁ ଦେଲେ.** ଦାୟିତ୍ୱର ଦୁଇଟି ଦ୍ୱାର: ନିଜକୁ ନିଜେ ଦର୍ଶାଇବା, ବା ଅନ୍ୟକୁ ଜାଣି ଜାଣି ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଦେବା. କେବଳ ଯେଉଁ creditor ଏଥିରେ ଭରସା କଲା, ସେ ହିଁ claim କରିପାରିବ.

କାର୍ଡ 4.15 T 2.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 2.1.1, 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4 · Scanner U2 TQ 1.1, U2 TQ 1.2, U2 TQ 1.4 · SM pp.4.25–4.28

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Business ପରିଚାଳନାରେ partner ର ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (Section 12) ଏବଂ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଅଧିକାର ଓ ଦାୟିତ୍ୱ (Section 13) ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Section 12: ପ୍ରତ୍ୟେକ partner business ପରିଚାଳନାରେ ଭାଗ ନେଇପାରେ ଏବଂ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରତି ଯତ୍ନବାନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ. ସାଧାରଣ ମତଭେଦ **majority** ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର ହୁଏ, ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ଶୁଣାଯାଏ, କିନ୍ତୁ **ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମତି ବିନା business ର ପ୍ରକୃତିରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନାହିଁ**.

ପ୍ରତ୍ୟେକ partner books ଦେଖିପାରେ, inspect ଓ copy କରିପାରେ; partner ର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତା'ର heirs କିମ୍ବା legal representatives ଙ୍କର ସମାନ ଅଧିକାର.

Section 13(a)–(c): business ରେ ଭାଗ ନେବା ପାଇଁ remuneration ନାହିଁ; profits ସମାନ ଭାବେ ବାଣ୍ଟାଯାଏ ଓ losses ସମାନ ଭାବେ ବହନ କରାଯାଏ; ଦେୟ ଥିଲେ capital ଉପରେ interest କେବଳ profits ରୁ ଦିଆଯାଏ.

Section 13(d)–(f): capital ଠାରୁ ଅଧିକ advances ଉପରେ interest **ବାର୍ଷିକ 6%**; ସାଧାରଣ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ business ପରିଚାଳନାରେ ଏବଂ emergency (ordinary prudence) ରେ କରାଯାଇଥିବା payments ଓ liabilities ପାଇଁ firm partner କୁ indemnify କରେ; partner ର wilful neglect ଯୋଗୁଁ ହୋଇଥିବା loss ପାଇଁ ସେ firm କୁ indemnify କରେ.

Fraud (Section 10): firm ର business ରେ fraud କରିଥିବା partner firm ର loss ପୂରଣ କରିବ. ଏହି ସମସ୍ତ ନିୟମ partners ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ contract ଅଧୀନ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Section 13 ଛନ୍ଦରେ: **ବେତନ ନାହିଁ, ବାଣ୍ଟ ସମାନ, capital ସୁଧ profit ରୁ, advance ରେ ଛଅ; firm ତୁମକୁ ସମ୍ଭାଳେ, ତୁମେ firm କୁ.**

କାର୍ଡ 4.16 T 2.1 · ଧାରଣା

★★ OL 2.1.7 · Scanner U2 CSQ 1.2, U2 TQ 1.4 · SM p.4.28

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Working partners ଙ୍କୁ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ମାସକୁ ₹20,000 ଦିଆଯାଏ, କୌଣସି express agreement ନାହିଁ. ନୂଆ working partner Sony କୁ କିଛି ଦିଆଯାଉନାହିଁ. ସେ claim କରିପାରିବ କି?

ଉତ୍ତର

ହଁ. Section 13(a) କହେ ଯେ partner remuneration ପାଇବାର ଅଧିକାରୀ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଏହି ନିୟମ **express agreement କିମ୍ବା course of dealings** ଦ୍ୱାରା ବଦଳାଯାଇପାରେ.

ଯେଉଁଠାରେ business ପରିଚାଳନା ପାଇଁ partner କୁ remuneration ଦେବା **ପ୍ରଥା** ହୋଇଯାଇଛି, ସେଠାରେ contract ବିନା ମଧ୍ୟ ସେ ତାହା claim କରିପାରେ.

Sony କୁ Moni ଓ Tony ଭଳି working partner ଭାବେ admit କରାଯାଇଛି, ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଭଳି ସେ remuneration ପାଇବାର ଅଧିକାରୀ (CSQ 1.2).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ପ୍ରଥା ମଧ୍ୟ ଦିଏ.** Firm ଯାହା ସବୁବେଳେ working partners ଙ୍କୁ ଦେଇଆସିଛି, ତାହା ନୂଆ working partner ର ପ୍ରାପ୍ୟ ହୁଏ.

କାର୍ଡ 4.17 T 2.1 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★ OL 2.1.8 · Scanner U2 CSQ 1.3, U2 TQ 1.4 · SM p.4.28

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Amit ଓ Ajay ଯଥାକ୍ରମେ ₹3,00,000 ଓ ₹1,00,000 capital ଦେଇଛନ୍ତି. Deed ରେ profit ratio ବିଷୟରେ କିଛି ନାହିଁ. ₹60,000 ର loss ହେଲା. ଏହା କେଉଁ ଅନୁପାତରେ ବହନ ହେବ?

ଉତ୍ତର

ସମାନ ଭାବେ, 3:1 ର capital ratio ରେ ନୁହେଁ. Section 13(b): ଅନ୍ୟଥା agreement ନଥିଲେ profits ସମାନ ଭାବେ ବାଣ୍ଟାଯାଏ ଓ losses ସମାନ ଭାବେ ବହନ କରାଯାଏ.

Partners ଯେଉଁ ଅନୁପାତରେ profits ବାଣ୍ଟନ୍ତି ଏବଂ ଯେଉଁ ଅନୁପାତରେ capital ଦେଇଛନ୍ତି, ସେ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ **କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ**.

କୌଣସି agreement ନଥିଲେ ସମାନତା ଧରାଯାଏ; ଅସମାନ ଅଂଶ ପ୍ରମାଣ କରିବାର ଭାର, ଯେ ଏହା ଦାବି କରେ ତା' ଉପରେ.

ଏଠାରେ ଦୁଇ partners ପ୍ରତ୍ୟେକ ₹30,000 ବହନ କରିବେ, ଏବଂ Ajay ଙ୍କ କେବଳ 25% ଦେବାର plea ଅସଫଳ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଅନ୍ୟଥା ନକହିଲେ ସମାନ:** capital ର ଅନୁପାତ ଏକ ଭ୍ରମ. Capital, profits କିମ୍ବା losses ର ଅନୁପାତ ସ୍ଥିର କରେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 4.18 T 2.1 · ଧାରଣା

★★ OL 2.1.6, 2.5.5 · Scanner U2 CSQ 1.1, U2 CSQ 5.3, U2 TQ 5.3 · SM pp.4.28–4.29, 4.34

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଜଣେ partner, ତା'ର co-partner କୁ ପାଇପାରୁନଥିବାରୁ, firm କୁ loss ରୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ emergency ରେ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିବା ସର୍ବନିମ୍ନ ମୂଲ୍ୟ ଠାରୁ କମ୍ ରେ stock ବିକ୍ରି କରେ. ଏହା firm କୁ ବାନ୍ଧେ କି?

ଉତ୍ତର

ହଁ. Section 21: **emergency** ରେ partner ର ଏପରି ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଅଧିକାର ଅଛି, ଯାହା **ordinary prudence** ର ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ପାଇଁ କରନ୍ତା, ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ firm କୁ ବାନ୍ଧେ.

Section 13(e) ଅନୁସାରେ firm ତାକୁ **indemnify** ମଧ୍ୟ କରିବ. CSQ 1.1: B ବିଦେଶରେ ଥିବାବେଳେ A କମ୍ ମୂଲ୍ୟରେ plastic bottles ବିକ୍ରି କଲେ; B, A ଠାରୁ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ.

CSQ 5.3: ଏକମାତ୍ର express authority ଥିବା Shyam ଙ୍କୁ ପାଇପାରୁନଥିବାରୁ Mohan କମ୍ ଦାମରେ ମାଲ ବିକ୍ରି କଲେ; ସେହି ବିକ୍ରୟ firm କୁ ବାନ୍ଧେ.

Emergency authority **ordinary prudence** ଦ୍ୱାରା ମାପାଯାଏ, ବ୍ୟବସାୟର ସାଧାରଣ ଗତିପଥ ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ସତର୍କ ମାଲିକର ମାପକାଠି.** ପଚାରନ୍ତୁ: ଜଣେ ସାବଧାନ ମାଲିକ ନିଜ ପାଇଁ ଏହା କରିଥାନ୍ତେ କି? ହଁ ହେଲେ firm ବନ୍ଧା ହୁଏ ଓ partner indemnify ହୁଏ.

କାର୍ଡ 4.19 T 2.2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 2.2.1, 2.2.2, 2.2.3 · Scanner U2 TQ 2.1, U2 TQ 2.2, U2 CSQ 2.1 · SM pp.4.29–4.30

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Section 14 ଅନୁଯାୟୀ 'property of the firm' କ'ଣ, ଏବଂ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ property firm ର କି ନୁହେଁ ତାହା କିପରି ସ୍ଥିର କରିବେ?

ଉତ୍ତର

'Property of the firm' (partnership assets, joint stock, common stock କିମ୍ବା joint estate ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ) ହେଲା ସମସ୍ତ ସେହି property, rights ଓ interests, ଯେଉଁଥିରେ ସମସ୍ତ partners ସମୂହ ଭାବେ ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରନ୍ତି.

ବିପରୀତ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ ନପାଇଲେ, ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ: (i) contribution ଭାବେ **common stock ରେ ଅଣାଯାଇଥିବା** property; (ii) firm ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା firm ପାଇଁ, ବା ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଓ business ଚଳାଇବା ସମୟରେ **ଅର୍ଜିତ** property; (iii) **goodwill**.

Test = partners ଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ଇଚ୍ଛା କିମ୍ବା agreement. କେବଳ firm ପାଇଁ partner ର ନିଜ property ବ୍ୟବହାର ହେଲେ ତାହା firm ର ହୁଏ ନାହିଁ, ଯଦି ସେପରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥାଏ.

Firm ର ଟଙ୍କାରେ କିଣାଯାଇଥିବା property firm ର ବୋଲି ଧରାଯାଏ, ଯଦି ନା partner firm ର books ରେ ନିଜକୁ debtor ଭାବେ debit କରିଛି; ସେତେବେଳେ ତାହା ତା'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ property (CSQ 2.1: Rahul ର 100 shares).

Goodwill: ଏକ business ର reputation ର ମୂଲ୍ୟ, ଯାହା normal level ର profits ଠାରୁ ଅଧିକ ଆଶାକରାଯାଉଥିବା profits ସମ୍ପର୍କିତ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **B-A-G**: Brought in, Acquired for the firm, Goodwill. Partners ଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ହିଁ ବିଚାରକ.

କାର୍ଡ 4.20 T 2.3 · ଧାରଣା

★★ OL 2.3.1, 2.3.2 · Scanner U2 TQ 3.1, U2 CSQ 3.1 · SM p.4.30

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Section 16 ଅନୁଯାୟୀ partner ନିଜ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ profit ସହ କ'ଣ କରିବା ଉଚିତ? B ନିଜର ସସ୍ତାରେ କିଣିଥିବା iron bars market price ରେ firm କୁ ବିକ୍ରି କରେ. ତାକୁ account ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ କି?

ଉତ୍ତର

Section 16(a): firm ର **transaction** ରୁ, କିମ୍ବା firm ର property, business connection ବା firm name ର ବ୍ୟବହାରରୁ ନିଜ ପାଇଁ ଯେକୌଣସି profit ପାଉଥିବା partner ତାହାର **account ଦେବ ଓ firm କୁ ଦେବ**.

Section 16(b): ସେ firm ର business ଭଳି ସମାନ ପ୍ରକୃତିର **competing business** ଚଳାଇଲେ, ସେହି business ରେ ଅର୍ଜିତ ସମସ୍ତ profits ର account ଦେବ ଓ firm କୁ ଦେବ.

CSQ 3.1: B, iron bars ₹200 per kg ଦରରେ କିଣି market price ₹350 ରେ firm କୁ ଯୋଗାଇଲେ. ଅତିରିକ୍ତ ₹150 per kg କେବଳ firm ସହ ଲେନଦେନରୁ ଉଠିଥିଲା, ତେଣୁ B ଏହା firm କୁ ଦେବେ.

ଉଭୟ ନିୟମ partners ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ contract ଅଧୀନ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଗୋପନ ପକେଟ୍ ନାହିଁ.** Firm ର deal, ନାମ କିମ୍ବା connection ଦ୍ୱାରା, ବା ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ବେପାରରୁ ଆସିଥିବା profit firm ର.

କାର୍ଡ 4.21 T 2.5 · ଧାରଣା

★★★ OL 2.5.1, 2.5.2, 2.1.5 · Scanner U2 TQ 5.2, U2 TQ 1.3, U2 CSQ 5.4 · SM pp.4.32–4.33

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କେଉଁ ଅର୍ଥରେ partner ଜଣେ principal ଓ agent ଉଭୟ (Section 18)? Sections 19(1) ଓ 22 ଅନୁସାରେ ତା'ର କାର୍ଯ୍ୟ କେବେ firm କୁ ବାନ୍ଧେ?

ଉତ୍ତର

Section 18: partner firm ର business ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ **firm ର agent**. ଯୌଥ business ରେ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥରେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ସେ **principal** ଓ ଅନ୍ୟ partners ଙ୍କ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ **agent**.

ସାଧାରଣ agent ଠାରୁ ଭିନ୍ନ, partner ର firm ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ property, business ଓ liabilities ରେ **community of interest** ଥାଏ.

Section 19(1): firm ଯେଉଁ **ପ୍ରକାରର business** ଚଳାଏ, ତାହା **ସାଧାରଣ ଢଙ୍ଗରେ** ଚଳାଇବା ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ firm କୁ ବାନ୍ଧେ. ଏହା ତା'ର **implied authority**.

Section 22: କାର୍ଯ୍ୟ **firm name** ରେ କିମ୍ବା firm କୁ ବାନ୍ଧିବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କିମ୍ବା ସୂଚିତ କରୁଥିବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟରେ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ.

ଏହି ନିୟମ firm ର business ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, partners ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ଲେନଦେନ ପ୍ରତି ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Implied authority ପାଇଁ ତିନି ଫାଟକ: କାର୍ଯ୍ୟ **ସାଧାରଣ** ହେବ, firm ଚଳାଉଥିବା **ପ୍ରକାରର business** ର ହେବ, ଏବଂ **firm ର ନାମରେ** ହେବ.

କାର୍ଡ 4.22 T 2.5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 2.5.3, 2.2.4 · Scanner U2 TQ 5.1, U2 CSQ 5.4, U2 CSQ 2.2 · SM pp.4.32–4.33

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Partner ର implied authority ବାହାରେ ଥିବା ଆଠୋଟି କାର୍ଯ୍ୟର ନାମ କୁହନ୍ତୁ (Section 19(2)).

ଉତ୍ତର

Trade ର କୌଣସି ବିପରୀତ usage କିମ୍ବା custom ନଥିଲେ, implied authority partner କୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର କ୍ଷମତା ଦିଏ **ନାହିଁ**:

(a) business ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିବାଦ **arbitration** କୁ ପଠାଇବା; (b) firm ତରଫରୁ ନିଜ ନାମରେ **bank account** ଖୋଲିବା; (c) firm ର claim କିମ୍ବା claim ର କିଛି ଅଂଶ **compromise କିମ୍ବା relinquish** କରିବା; (d) firm ତରଫରୁ ଦାୟର ହୋଇଥିବା suit କିମ୍ବା proceedings **withdraw** କରିବା.

(e) firm ବିରୁଦ୍ଧରେ suit କିମ୍ବା proceedings ରେ **କୌଣସି liability admit** କରିବା; (f) firm ତରଫରୁ immovable property **acquire** କରିବା; (g) firm ର immovable property **transfer** କରିବା; (h) firm ତରଫରୁ **partnership ରେ ପ୍ରବେଶ** କରିବା.

CSQ 2.2: Mr Pramod ଅନ୍ୟ partner ଙ୍କ ସମ୍ମତି ବିନା suit withdraw କରିପାରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା supplier ର immovable property firm ପାଇଁ acquire କରିପାରିବେ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ଆଠ କାର୍ଯ୍ୟ: ପ୍ରଥମେ **A-B-C** (Arbitrate, Bank account, Compromise), ତା'ପରେ **W-A-A-T-E** (Withdraw suit, Admit liability, Acquire ଓ Transfer immovable property, Enter partnership).

କାର୍ଡ 4.23 T 2.5 · ଧାରଣା

★★ OL 2.5.4, 2.5.6, 2.5.7, 2.8.5 · Scanner U2 CSQ 5.1, U2 CSQ 5.2, U2 CSQ 5.6, U2 CSQ 8.2 · SM pp.4.33–4.34, 4.36

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଜଣେ partner ନିଜ authority ଠାରୁ ଅଧିକ firm ନାମରେ ଋଣ ନିଏ, କିମ୍ବା firm ନାମରେ ମାଲ କିଣି ନିଜ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରେ. ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ lender କିମ୍ବା supplier ପ୍ରତି firm ଦାୟୀ କି?

ଉତ୍ତର

ହଁ. କାର୍ଯ୍ୟଟି partner ର implied authority ଭିତରେ ଥିଲେ ଏବଂ firm ନାମରେ କରାଯାଇଥିଲେ ଏହା firm କୁ ବାନ୍ଧେ, ଏବଂ misuse କିମ୍ବା restriction ବିଷୟରେ ଅଜ୍ଞ ବାହାର ଲୋକ ସୁରକ୍ଷିତ.

Section 20: partners contract ଦ୍ୱାରା (ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ) implied authority ବଢ଼ାଇପାରନ୍ତି କିମ୍ବା ସୀମିତ କରିପାରନ୍ତି. ବାହାର ଲୋକ **restriction ବିଷୟରେ ଜାଣିଥିଲେ**, କିମ୍ବା ସେ partner ସହ କାରବାର କରୁଛି ବୋଲି ଜାଣିନଥିଲେ କି ବିଶ୍ୱାସ କରିନଥିଲେ, ତେବେ ହିଁ restriction ତାକୁ ବାନ୍ଧେ.

CSQ 5.1: Mahesh firm ନାମରେ Ramesh ଙ୍କ ଠାରୁ ₹50,000 ଋଣ ନେଇ ନିଜ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ; Suresh ଓ Dinesh ଦାୟୀ. CSQ 5.2: restriction ବିଷୟରେ ଅଜ୍ଞ supplier M ଆଦାୟ କରିପାରିବେ; ଜାଣିଥିଲେ ପାରିନଥାନ୍ତେ.

CSQ 5.6 ଓ CSQ 8.2: Y (timber) ଓ P (cement) ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ firm ନାମରେ କିଣିଲେ; ମାଲର କିଛି ଅଂଶ firm କୁ delivery ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ firm supplier କୁ ଦେବ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବାହାର ଲୋକ ଜିତେ.** ଭିତରର ସୀମା ବାହାର ଲୋକକୁ ବାନ୍ଧେ ଯଦି ସେ ତାହା ଜାଣେ; partner ପରେ ମାଲ ସହ ଯାହା କଲା, ତାହା firm ର ମୁଣ୍ଡବିନ୍ଧା.

କାର୍ଡ 4.24 T 2.7 · ଧାରଣା

★★★ OL 2.7.1, 2.7.2, 2.8.4 · Scanner U2 TQ 7.1, U2 CSQ 8.1 · SM p.4.35

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Acting partner କୁ notice ଦେବାର ପ୍ରଭାବ କ'ଣ (Section 24)? Partner R firm ପାଇଁ ଏକ କାର୍ କିଣେ ଏବଂ ଜାଣେ ଯେ ତାହା ଚୋରି ହୋଇଛି. ପ୍ରକୃତ ମାଲିକ ପ୍ରତି କିଏ ଦାୟୀ?

ଉତ୍ତର

Section 24: firm ର business ରେ **ନିୟମିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା** partner କୁ, ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଷୟରେ ଦିଆଯାଇଥିବା notice **firm** ପ୍ରତି notice ଭାବେ ଗଣାଯାଏ, ଠିକ୍ ଯେପରି agent କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା notice ତା'ର principal କୁ notice.

Exception: ସେହି partner ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ତା'ର ସମ୍ମତିରେ firm ପ୍ରତି କରାଯାଇଥିବା fraud.

Notice **actual ହେବା ଆବଶ୍ୟକ, constructive ନୁହେଁ**; **working partner** ଙ୍କୁ ମିଳିବା ଆବଶ୍ୟକ, **sleeping partner** ଙ୍କୁ ନୁହେଁ; ଏବଂ firm ର business ସହ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ.

SM ଉଦାହରଣ: R firm ପାଇଁ ଏକ second-hand କାର୍ କିଣେ ଏବଂ ଜାଣେ ଯେ ତାହା ଚୋରି ହୋଇଛି (P ଓ Q ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ). **ସମସ୍ତ partners** ପ୍ରକୃତ ମାଲିକ X ପ୍ରତି ଦାୟୀ.

CSQ 8.1: sleeping partner A କେବଳ sleeping partner ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ B ଚଳାଇଥିବା ଚୋରି ମାଲ ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ ଏଡ଼ାଇପାରିବେ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଜଣକୁ କହିଲେ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିଲା.** କିନ୍ତୁ ସେହି ‘ଜଣେ’ ଜଣେ acting partner ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଯିଏ ପ୍ରକୃତରେ notice ପାଏ; sleeping partner, କିମ୍ବା fraud ସହ ମିଳିତ ଜଣେ, ଗଣାଯାଏ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 4.25 T 2.8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 2.8.1, 2.8.2 · Scanner U2 TQ 8.2, U2 CSQ 8.1, U2 CSQ 8.2 · SM p.4.36

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Sections 25 ଓ 26 ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତୁ: partners ଓ firm ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି କିପରି ଦାୟୀ?

ଉତ୍ତର

Section 25: ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ନିଜେ partner ଥିବା ସମୟରେ, ତା'ର express କିମ୍ବା implied authority ପରିସର ଭିତରେ firm ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି **jointly and severally** ଦାୟୀ.

'Act of firm' ର ଅର୍ଥ ସମସ୍ତ partners, କିମ୍ବା firm ର ଯେକୌଣସି partner ବା agent ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା omission, ଯାହା firm ର ସପକ୍ଷରେ କିମ୍ବା ବିପକ୍ଷରେ enforce ଯୋଗ୍ୟ ଅଧିକାର ସୃଷ୍ଟି କରେ.

Section 26: ଜଣେ partner ର wrongful act ଯୋଗୁଁ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର ଯେଉଁ loss କିମ୍ବା injury ହୁଏ, ତାହା (a) **firm ର ସାଧାରଣ business ଚଳାଇବା ସମୟରେ** କିମ୍ବା (b) **partners ଙ୍କ authority ସହ** କରାଯାଇଥିଲେ, firm **ସେହି partner ସହ ସମାନ ପରିମାଣରେ** ଦାୟୀ.

ଉଦାହରଣ: ଏକ coal mine ର partner-manager ଅସାବଧାନତାବଶତଃ shaft କୁ ବାଡ଼ ନଦେଇ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଏବଂ ଜଣେ ଶ୍ରମିକ ଆହତ ହେଲେ; ଅନ୍ୟ partner ଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦାୟୀ କରାଗଲା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **25 = ଏକ ପାଇଁ ସମସ୍ତେ, ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ. 26 = business ଚଳାଇବା ସମୟରେ କରାଯାଇଥିବା ଭୁଲ firm ର ଭୁଲ.**

କାର୍ଡ 4.26 T 2.8 · ତୁଳନା

★★★ OL 2.8.3 · Scanner U2 TQ 8.1, U2 TQ 8.2, U2 CSQ 8.1 · SM pp.4.36–4.37

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Section 27 ର ଦୁଇ clauses ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲେଖନ୍ତୁ (partner ଦ୍ୱାରା misapplication).

ଉତ୍ତର

Clause (a): ଜଣେ partner, ତା'ର **apparent authority** ଭିତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି, ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ଠାରୁ money କିମ୍ବା property ଗ୍ରହଣ କରେ ଏବଂ ତାହା misapply କରେ. Money firm ର custody ରେ ଆସିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ.

Clause (b): firm ନିଜ business ଚଳାଇବା ସମୟରେ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ଠାରୁ money କିମ୍ବା property ଗ୍ରହଣ କରେ ଏବଂ **firm ର custody ରେ ଥିବାବେଳେ** କୌଣସି partner ଦ୍ୱାରା ତାହା misapply ହୁଏ.

ଉଭୟ ଅବସ୍ଥାରେ firm ଦାୟୀ.

ଯଦି receipt **partner ର apparent authority ଭିତରେ ନଥିଲା**, ତେବେ ତାହା firm ର receipt ନୁହେଁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ partners ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି, ଯଦି ନା money ସେମାନଙ୍କ possession କିମ୍ବା control ରେ ଆସିଛି.

ଉଦାହରଣ: A, B ଓ C ଏକ car-parking place ଚଳାନ୍ତି; P ନିଜ କାର୍ park କରେ ଏବଂ A ତାହା ଜଣେ ଅଜଣା ଲୋକକୁ ବିକ୍ରି କରିଦିଏ. A ର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ firm ଦାୟୀ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **A ମାନେ Apparent authority, B ମାନେ firm ର Bag (custody).** ଦୁଇଟିରେ firm ଦିଏ; ଅନ୍ୟ partners ସେତେବେଳେ ହିଁ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଯେତେବେଳେ receipt apparent authority ବାହାରେ ଥିଲା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ କେବେ ପହଞ୍ଚିନାହିଁ.

କାର୍ଡ 4.27 T 2.9 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 2.9.1, 2.9.2 · Scanner U2 TQ 9.1, U2 TQ 9.2, U2 TQ 9.4 · SM pp.4.37–4.38
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଜଣେ partner ନିଜ share ହସ୍ତାନ୍ତର କରେ. Transferee (i) firm ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ଏବଂ (ii) firm dissolve ହେଲେ କିମ୍ବା transferor ଅବସର ନେଲେ କ'ଣ claim କରିପାରିବ?	ଉତ୍ତର Share ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି property ଭଳି ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ, କିନ୍ତୁ partnership ପାରସ୍ପରିକ ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ଆଧାରିତ ହୋଇଥିବାରୁ transferee ମୂଳ partner ର ସମାନ ଅଧିକାର ଉପଭୋଗ କରିପାରିବ ନାହିଁ. **(i) Firm ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ**, transferee (a) business ପରିଚାଳନାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ, (b) accounts ଦାବି, କିମ୍ବା (c) books inspect କରିପାରିବ ନାହିଁ. ସେ କେବଳ transferor ର **profits ର share** ପାଏ ଏବଂ partners ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା **ସହମତ profits କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ** ବାଧ. **(ii) Firm dissolve ହେଲେ କିମ୍ବା transferring partner ଅବସର ନେଲେ**, ସେ ବାକି partners ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ transferor ଯେଉଁ **assets ର share** ପାଇବାର ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ ତାହା, ଏବଂ ତାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପାଇଁ **dissolution ତାରିଖରୁ account** ପାଇବାର ଅଧିକାରୀ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Firm ଚାଲିଲା ବେଳେ: କେବଳ profits. ଶେଷ ହେଲେ: assets ଓ account.** ତିନୋଟି ନିଷିଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ: ହସ୍ତକ୍ଷେପ, accounts ଦାବି, books inspect.

କାର୍ଡ 4.28 T 2.9 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ	★★★ OL 2.9.1, 2.9.3, 2.11.12 · Scanner U2 TQ 9.3, U2 CSQ 11.5 · SM pp.4.38, 4.40
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Partner ର share ର transferee ଜଣେ partner ହୋଇଯାଏ କି? Firm ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ସେ books inspect କରିପାରିବ କି?	ଉତ୍ତର **ନା, ଏବଂ ନା.** Section 31 ଅନୁସାରେ କୌଣସି ନୂଆ partner ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ **ସମ୍ମତି** ବିନା ଆଣାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ (contract ଓ minors ସମ୍ପର୍କିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଧୀନରେ). ଜଣେ partner ନିଜ interest ହସ୍ତାନ୍ତର କରି, ଅନ୍ୟମାନେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ରାଜି ନହେଲେ, କାହାକୁ ନିଜ ସ୍ଥାନରେ partner କରିପାରିବ ନାହିଁ. ତେବେ, ସେ ନିଜ interest ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବାରୁ **ନିଷିଦ୍ଧ ନୁହେଁ**, କାରଣ ତାହା ବିଦ୍ୟମାନ, ମୂର୍ତ୍ତ property. Firm ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ transferee **books inspect କରିପାରିବ ନାହିଁ କି accounts ଉପରେ ଆପତ୍ତି କରିପାରିବ ନାହିଁ**. CSQ 11.5: ଯାହାର ପିତା ତାଙ୍କୁ ନିଜ share ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଥିଲେ, ସେହି Prateek ଙ୍କୁ partner ଭାବେ ଆଣାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ କାରଣ ଅନ୍ୟ partners ରାଜି ନଥିଲେ, ଏବଂ ସେ books ଉପରେ ଆପତ୍ତି କରିପାରିବେ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ହସ୍ତାନ୍ତର ଅନୁମତ; ପଦୋନ୍ନତି ନୁହେଁ.** Share ଘୁଞ୍ଚିପାରେ, କିନ୍ତୁ ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ବସିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମତି ଦରକାର.

କାର୍ଡ 4.29 T 2.9 · ଧାରଣା

★★ OL 2.9.4, 2.9.5, 3.3.9 · Scanner U2 CSQ 9.1, U2 CSQ 9.2, U3 CSQ 3.7 · SM pp.4.37–4.38

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Mr M ନିଜ share ତାଙ୍କ creditor Z କୁ ବିକ୍ରି କରନ୍ତି. ବିକ୍ରୟ valid କି? Firm ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ଓ dissolution ବେଳେ transferee କ'ଣ ଦାବି କରିପାରିବ?

ଉତ୍ତର

Valid. Share ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି property ଭଳି ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ (Section 29); ଋଣ ପରିଶୋଧ ପାଇଁ Mr M ନିଜ interest Z କୁ ବିକିପାରିବେ (CSQ 9.1).

M ପରେ ଅବସର ନେଲେ, Z ବାକି partners ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ M ର **assets ରୁ share** ଏବଂ M partner ହୋଇ ରହିବା ବନ୍ଦ ହେବା ତାରିଖରୁ account ପାଇବାର ଅଧିକାରୀ (CSQ 9.1).

Firm ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ Mr B ଭଳି transferee books inspect କରିପାରିବ ନାହିଁ କି ଦେଖାଯାଇଥିବା ଅଳ୍ପ profit ଉପରେ ଆପତ୍ତି କରିପାରିବ ନାହିଁ (CSQ 9.2).

Dissolution ରେ transferee କେବଳ **dissolution ତାରିଖରୁ** account ପାଏ, ପୂର୍ବ ବର୍ଷ ପାଇଁ ନୁହେଁ; ତିନି ବର୍ଷର ପୂର୍ବ accounts ପାଇଁ Niman ର ଦାବି ଅସଫଳ (CSQ 3.7).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଏବେ profits, ପରେ assets, ମତ କେବେ ନୁହେଁ.** ଏହା ହିଁ transferee ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ୟାକେଜ୍.

କାର୍ଡ 4.30 T 2.10 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★★ OL 2.10.1 · Scanner U2 TQ 10.1, U2 TQ 10.2, U2 TQ 10.3 · SM p.4.38

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Minor partner ହୋଇପାରିବ କି? Section 30 ଅନୁସାରେ ତା'ର ସ୍ଥିତି କ'ଣ ଏବଂ ତା'ର କେଉଁ ଅଧିକାର ଅଛି?

ଉତ୍ତର

ନା. Minor ସହ contract void, କେବଳ voidable ନୁହେଁ; partnership contract ଉପରେ ଆଧାରିତ, ତେଣୁ minor partner ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ.

ତାକୁ partnership ର **benefits ରେ admit** କରାଯାଇପାରେ, ଅର୍ଥାତ୍ profits ରେ share ବୈଧ ଭାବେ ଦିଆଯାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ କେବଳ **ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ**.

ଅଧିକାର: profits ଓ property ରେ ତା'ର ସହମତ share; accounts ଦେଖିବା, ସେଗୁଡ଼ିକ inspect ଓ copy କରିବାର ଅଧିକାର.

ସେ **firm ସହ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ କଲେ ହିଁ accounts କିମ୍ବା ନିଜ share ପାଇଁ partners ଙ୍କୁ sue କରିପାରେ**, ଅନ୍ୟଥା ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଅତିଥି, ଆୟୋଜକ ନୁହେଁ.** Minor କୁ profits ର share ପରଶାଯାଏ, କିନ୍ତୁ ସେ partner ର ଚେୟାରରେ ବସିପାରେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 4.31 T 2.10 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 2.10.2 · Scanner U2 TQ 10.2, U2 TQ 10.3, U2 CSQ 11.9 · SM pp.4.38–4.39

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ବୟସ୍କ ହେବା ପୂର୍ବରୁ minor ର ଦାୟିତ୍ୱ କ'ଣ? Firm insolvent ଘୋଷିତ ହେଲେ କ'ଣ ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

ତା'ର ଦାୟିତ୍ୱ firm ର **profits ଓ property ରେ ତା'ର share** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ.

ତା'ର minority ସମୟରେ ହୋଇଥିବା firm ର debts ପାଇଁ ତା'ର **କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାୟିତ୍ୱ ନାହିଁ**.

Minor କୁ **insolvent ଘୋଷଣା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ**; କିନ୍ତୁ firm insolvent ଘୋଷିତ ହେଲେ firm ରେ ତା'ର share **Official Receiver କିମ୍ବା Assignee** ଙ୍କ ଠାରେ vest ହୁଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ସୀମା ତା'ର share, ଅଧିକ କିଛି ନୁହେଁ.** Creditor minor ର firm ରେ ଥିବା ଖଣ୍ଡକୁ ଛୁଇଁପାରେ, ତା'ର ନିଜ ପକେଟ୍ କେବେ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 4.32 T 2.10 · ଧାରଣା

★★★ OL 2.10.3, 2.10.4, 2.10.5 · Scanner U2 CSQ 10.1, U2 CSQ 11.10, U2 TQ 10.1 · SM p.4.39

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ବୟସ୍କ ହେଲେ minor କ'ଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ? ସେ ନୀରବ ରହିଲେ କ'ଣ ହୁଏ, ଏବଂ ସେତେବେଳେ ସେ କେବେଠାରୁ ଦାୟୀ?

ଉତ୍ତର

ବୟସ୍କ ହେବାର, କିମ୍ବା partnership ର benefits ରେ admit ହୋଇଥିବା ଜାଣିବାର, **ଯେଉଁଟି ପରେ, 6 ମାସ** ମଧ୍ୟରେ ତାକୁ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ ସେ partner ହେବ ନା firm ଛାଡ଼ିବ.

ସେ ନିଜ election ର **public notice** ଦେଇପାରେ. ସେ partner **ନହେବାକୁ** ବାଛିଲେ, notice ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା'ର ଅଧିକାର ଓ ଦାୟିତ୍ୱ minor ଭଳି ରହେ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ତା'ର share ଦାୟୀ ନୁହେଁ; ସେ ନିଜ share ପାଇଁ sue କରିପାରେ ଏବଂ **Registrar** ଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ଆବଶ୍ୟକ.

ନୀରବତା = partner. 6 ମାସ ମଧ୍ୟରେ notice ନ ଦେଲେ ମିଆଦ ଶେଷ ହେବା ସମୟରେ ସେ **partner ହୋଇଯାଏ**.

Partner ଭାବେ ସେ **benefits ରେ admission ଠାରୁ firm ର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ**, ଏବଂ ତା'ର share minor ଭାବେ ଯାହା ଥିଲା ତାହା ହିଁ ରହେ. CSQ 10.1: Master X notice ଦେଲେ ନାହିଁ, ତେଣୁ supplier L ତାଙ୍କ ଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଛଅ ମାସ, ତିନି ବାଟ: ହଁ, ନା, କିମ୍ବା ନୀରବତା.** ହଁ କିମ୍ବା ନୀରବତାରେ ସେ partner, admission ଠାରୁ ଦାୟୀ; public notice ଦ୍ୱାରା 'ନା' ତାକୁ ବାହାର କରେ.

କାର୍ଡ 4.33 T 2.11 · ଧାରଣା

★★ OL 2.11.1, 2.11.2, 2.11.3 · Scanner U2 CSQ 11.8, U2 CSQ 11.9 · SM p.4.40

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଆସୁଥିବା partner କେବେଠାରୁ ଦାୟୀ? ପୁରୁଣା debts ବିଷୟରେ agreement ପରେ Amar, କିମ୍ବା D, ଦାୟୀ କି?

ଉତ୍ତର

Section 31: ନୂଆ partner ର ଦାୟିତ୍ୱ ସାଧାରଣତଃ **admission ତାରିଖରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ**, ଯଦି ନା ସେ ପୂର୍ବ obligations ପାଇଁ ଦାୟୀ ହେବାକୁ ରାଜି ହୁଏ.

ପୁରୁଣା debts: ନୂଆ partner ସମେତ ନୂଆ firm ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ, ଏବଂ creditors ନୂଆ firm କୁ debtor ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରି ପୁରୁଣା partners ଙ୍କୁ discharge କରିପାରନ୍ତି. ଏହା ହେଉଛି **novation**, ଏବଂ **ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ creditor ର ସମ୍ମତି ଆବଶ୍ୟକ**.

କେବଳ partners ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା agreement novation ଭାବେ କାମ କରିପାରିବ ନାହିଁ, ତେଣୁ creditors ଆସୁଥିବା partner ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଅଧିକାର ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ. CSQ 11.8: କେବଳ partners ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିବା agreement ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧା Amar, ପୁରୁଣା debt ପାଇଁ sue କରୁଥିବା creditor ପ୍ରତି **ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି**.

CSQ 11.9: A, B ଓ C, D କୁ ପକ୍ଷ ନକରି creditors ସହ agreement କଲେ; D ₹50 lakh debt ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି, ଏବଂ D minor ଥିଲେ ଓ ସେ ବୟସ୍କ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତର ସମାନ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡ ହଲିଲେ novation: ନୂଆ firm ର ଓ creditor ର.** Partners ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇବା ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 4.34 T 2.11 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★ OL 2.11.4, 2.11.5, 2.11.13 · Scanner U2 TQ 11.2, U2 CSQ 11.1, U2 CSQ 11.7 · SM pp.4.40–4.41
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Partner କେଉଁ ତିନି ଉପାୟରେ ଅବସର ନେଇପାରେ (Section 32)? ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି ସେ କେବେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟୀ ରହେ?	ଉତ୍ତର Partner ଅବସର ନେଇପାରେ (a) ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ partners ଙ୍କ **ସମ୍ମତିରେ**; (b) partners ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ **express agreement** ଅନୁସାରେ; କିମ୍ବା (c) partnership **at will** ହେଲେ, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ partners ଙ୍କୁ **written notice** ଦେଇ. ଅବସର ପୂର୍ବରୁ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱରୁ ସେ, ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ଓ reconstituted firm ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା agreement ଦ୍ୱାରା ମୁକ୍ତ ହୋଇପାରେ; ଅବସର ବିଷୟରେ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ଜାଣିବା ପରେ course of dealing ରୁ ଏହା implied ହୋଇପାରେ. Retirement ର **public notice** ଦିଆନଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, firm ର କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତା ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସେ ଓ ଅନ୍ୟ partners, partners ଭାବେ ଦାୟୀ ରହନ୍ତି. Notice retired partner କିମ୍ବା reconstituted firm ର ଯେକୌଣସି partner ଦେଇପାରନ୍ତି. Proviso: firm ସହ କାରବାର କରୁଥିବା ଯେଉଁ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ଜାଣିନଥିଲା ଯେ ସେ partner ଥିଲା, ତା' ପ୍ରତି retired partner **ଦାୟୀ ନୁହେଁ**. CSQ 11.1: P public notice ବିନା ଅବସର ନେଲେ ଓ ତାଙ୍କ ନାମ firm ର visiting card ରେ ରହିଲା, ତେଣୁ X, P ଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ. CSQ 11.7: R public notice ବିନା ଅବସର ନେଲେ, ତେଣୁ S, R ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **C-A-N**: Consent, Agreement, Notice (at will). ତା'ପରେ public notice ହେଉଛି ବାହାରିବାର ମୋହର: ତାହା ନଦିଆଯିବା ଯାଏ ଆପଣ ଫାନ୍ଦରେ ଅଛନ୍ତି.	

କାର୍ଡ 4.35 T 2.11 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 2.11.7, 2.11.8, 2.11.9 · Scanner U2 TQ 11.3, U2 TQ 11.4, U2 CSQ 11.2, U2 CSQ 11.11 · SM pp.4.41–4.42
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ କେଉଁ ସର୍ତ୍ତରେ partner କୁ expel କରାଯାଇପାରେ (Section 33)? Good faith ର test କ'ଣ? ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ ନହେଲେ କ'ଣ ହୁଏ?	ଉତ୍ତର କୌଣସି partner କୁ କୌଣସି majority ଦ୍ୱାରା expel କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, କେବଳ partners ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ **contract** ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ କ୍ଷମତାର **good faith** ରେ ପ୍ରୟୋଗ ବ୍ୟତୀତ. ତିନୋଟି ସର୍ତ୍ତ: (i) expulsion ର କ୍ଷମତା partners ଙ୍କ **contract** ରେ ଅଛି; (ii) ତାହା **majority** ଦ୍ୱାରା ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ; (iii) ତାହା **good faith** ରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ. **Good faith** ର ଅର୍ଥ: (a) expulsion **partnership ର ସ୍ୱାର୍ଥରେ**; (b) partner କୁ **notice ଦିଆଯାଏ**; (c) ତାକୁ **ଶୁଣାଣିର ସୁଯୋଗ** ଦିଆଯାଏ. ଅନ୍ୟଥା expulsion **null and void**, ଏବଂ ଅବୈଧ expulsion partnership ଶେଷ କରେ ନାହିଁ, ଏପରିକି ଏହା at will ହେଲେ ମଧ୍ୟ. Sections 32(2) ରୁ (4) expelled partner ପ୍ରତି ସେ retired partner ଭଳି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, ତେଣୁ public notice ନ ଦିଆଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଦାୟୀ ରହେ (TQ 11.4). CSQ 11.11: Mr G ର expulsion ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଥିଲା, ଯଦି ତାଙ୍କୁ notice ଦିଆଯାଇ ଶୁଣାଯାଇଥିଲା.
ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନ୍ୟାୟିକ ବିଚାରର ଚିତ୍ର:** contract ରେ କ୍ଷମତା, ପଛରେ majority, ଆଉ ଉଚିତ ଶୁଣାଣି. Notice, Hearing ଓ firm ର Interest ଯାଞ୍ଚ କରନ୍ତୁ; ଶୁଣାଣି ଛାଡ଼ିଦେଲେ expulsion void.	

କାର୍ଡ 4.36 T 2.11 · ଧାରଣା	★★★ OL 2.11.10, 2.11.11, 2.13.4 · Scanner U2 TQ 11.1, U2 TQ 11.2 · SM pp.4.42–4.43, 4.48
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ Partner ର insolvency ର ପ୍ରଭାବ କ'ଣ (Section 34)? Public notice ଦରକାର କି?	ଉତ୍ତର ସେ **adjudication order ହେବା ତାରିଖରେ partner ହୋଇ ରହିବା ବନ୍ଦ କରେ**, ଏଥିଯୋଗୁଁ firm dissolve ହେଉ ବା ନହେଉ. ସେହି ତାରିଖ ପରେ କରାଯାଇଥିବା firm ର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ତା'ର **estate ଦାୟୀ ନୁହେଁ**, ଏବଂ ସେହି ତାରିଖ ପରେ ତା'ର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ **firm ଦାୟୀ ନୁହେଁ**. **ସାଧାରଣତଃ, କିନ୍ତୁ ସର୍ବଦା ନୁହେଁ**, insolvency firm କୁ dissolve କରେ; partners ସହମତ ହୋଇପାରନ୍ତି ଯେ ତାହା ହେବ ନାହିଁ. Partner ର insolvency ରେ **କୌଣସି public notice ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Adjudication ଦିନ = ବିଦାୟ ଦିନ.** ସେହି ତାରିଖରୁ insolvent ଓ firm ଅଜଣା: ଦୁଇ ଦିଗରେ ଦାୟିତ୍ୱ ନାହିଁ, ଆଉ ଦେବାକୁ notice ମଧ୍ୟ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 4.37 T 2.11 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଙ୍ଦ	★★★ OL 2.11.11 · Scanner U2 CSQ 11.3, U2 CSQ 11.4, U2 CSQ 11.6, U2 CSQ 13.1 · SM pp.4.43, 4.48
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଜଣେ partner ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରନ୍ତି ଏବଂ firm ଚାଲେ. Public notice ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ କି? Firm ର ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ତାଙ୍କ estate ଦାୟୀ କି?	ଉତ୍ତର **Public notice ଦରକାର ନାହିଁ, ଏବଂ estate ଦାୟୀ ନୁହେଁ**: ମୃତ୍ୟୁ ପରେ firm ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ (Section 35). ସାଧାରଣତଃ ମୃତ୍ୟୁ partnership କୁ dissolve କରେ, କିନ୍ତୁ partners ସହମତ ହୋଇପାରନ୍ତି ଯେ ତାହା ହେବ ନାହିଁ; ଦୁଇଜଣ ମାତ୍ର partners ଥିବା firm ଆପେ ଆପେ dissolve ହୁଏ. **ତାଙ୍କ ଜୀବିତ ସମୟରେ order ଦିଆଯାଇ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ delivery ହୋଇଥିବା** ମାଲ: estate ଦାୟୀ ନୁହେଁ, କାରଣ ଜୀବିତ ସମୟରେ କୌଣସି debt ଦେୟ ନଥିଲା. Creditor ବଞ୍ଚିଥିବା partners ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ personal decree ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ଥିବା partnership assets ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ decree ପାଏ. CSQ 13.1: C ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେ; signboard ଓ letterheads ରେ ତାଙ୍କ ନାମ ରହିବା ଦ୍ୱାରା କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ ନାହିଁ, ଏବଂ supplier X, C ର heirs ଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ମୃତ୍ୟୁ ଖାତା ବନ୍ଦ କରେ, ଚୁପଚାପ୍.** ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ notice ନାହିଁ, ଆଉ ପରେ firm ଯାହା କରେ ତାହା ପାଇଁ estate ର କିଛି ଦେୟ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 4.38 T 2.12 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 2.12.1 · Scanner U2 TQ 12.1, U2 CSQ 12.1 · SM p.4.44

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଯାଉଥିବା partner competing business ବିଷୟରେ କ'ଣ କରିପାରେ, ଆଉ କ'ଣ କରିପାରେ ନାହିଁ (Section 36)?

ଉତ୍ତର

ସେ **competing business ଚଳାଇପାରେ** ଏବଂ ତାହାର advertise କରିପାରେ.

ବିପରୀତ contract ଥିଲେ ବ୍ୟତୀତ, ସେ (a) **firm name** ବ୍ୟବହାର; (b) ନିଜକୁ firm ର business ଚଳାଉଥିବା ଭାବେ **ଦର୍ଶାଇବା**; କିମ୍ବା (c) partner ହୋଇ ରହିବା ବନ୍ଦ କରିବା ପୂର୍ବରୁ firm ସହ କାରବାର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ **custom solicit** କରିପାରିବ **ନାହିଁ**.

Restraint agreement: partner ସହମତ ହୋଇପାରେ ଯେ partner ହୋଇ ରହିବା ବନ୍ଦ କଲେ ସେ **ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନୀୟ ସୀମା** ମଧ୍ୟରେ ସମାନ business ଚଳାଇବ ନାହିଁ; Indian Contract Act, 1872 ର Section 27 ସତ୍ତ୍ୱେ, restrictions **reasonable** ହେଲେ ଏହା valid.

CSQ 12.1: P ଓ Q ଯାଇ competing PQ & Co. ଆରମ୍ଭ କଲେ; ସେମାନେ ତିନୋଟି bars ଅଧୀନରେ competition କରିପାରିବେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Compete ହଁ, copy ନା: ସେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଦୋକାନ ଖୋଲିପାରେ, କିନ୍ତୁ ପୁରୁଣା ନାମରେ ନୁହେଁ, ପୁରୁଣା firm ଭାବେ ନୁହେଁ, ଆଉ ପୁରୁଣା ଗ୍ରାହକଙ୍କ ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 4.39 T 2.13 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 2.12.2, 2.13.1, 2.13.2 · Scanner U2 CSQ 12.1, U2 CSQ 13.2, U2 CSQ 13.3 · SM p.4.44

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଜଣେ partner ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେ ବା ଚାଲିଗଲେ, ଏବଂ ଚାଲୁଥିବା partners accounts settle ନକରି firm ର property ସହ business ଚଳାଇଲେ, ସେ ବା ତାଙ୍କ estate କ'ଣ claim କରିପାରିବେ (Section 37)?

ଉତ୍ତର

ଯେଉଁଠାରେ ବଞ୍ଚିଥିବା କିମ୍ବା ଚାଲୁଥିବା partners **accounts ର final settlement ବିନା** firm ର property ସହ business ଚଳାନ୍ତି, ସେଠାରେ ବିପରୀତ contract ନଥିଲେ, ଯାଉଥିବା partner କିମ୍ବା ତାଙ୍କ estate **ନିଜର କିମ୍ବା ତାଙ୍କ representatives ଙ୍କ option ରେ** ଦାବି କରିପାରିବେ:

(a) ସେ partner ହୋଇ ରହିବା ବନ୍ଦ କରିବା ପରଠାରୁ, **firm ର property ରେ ତାଙ୍କ share ର ବ୍ୟବହାରକୁ ଆରୋପିତ ହେଉଥିବା profits ର share**; କିମ୍ବା (b) property ରେ ତାଙ୍କ share ର ପରିମାଣ ଉପରେ **ବାର୍ଷିକ 6% interest**.

Proviso: contract ଦ୍ୱାରା ଚାଲୁଥିବା partners ଙ୍କର ତାଙ୍କ interest କିଣିବାର option ଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନେ ଯଥାବିଧି ଏହା ପ୍ରୟୋଗ କଲେ, ସେ profits ରେ ଆଉ କୌଣସି share ପାଏ ନାହିଁ.

ପସନ୍ଦ ତାଙ୍କର, firm ର ନୁହେଁ, ତେଣୁ ଦୁଇଟି ତୁଳନା କରି ଅଧିକ ଥିବାଟି ନିଅନ୍ତୁ. CSQ 13.2: A (20% share) ଅବସର ନେଇ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେ; B ଓ C settle ନକରି ଚାଲୁରଖିଲେ. A ର representatives ନିଜ option ରେ profits ର 20% କିମ୍ବା A ର property share ଉପରେ 6% interest ଦାବି କରିପାରିବେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Profits କିମ୍ବା 6%, ତାଙ୍କ ପସନ୍ଦ. Firm ତାଙ୍କ ଟଙ୍କା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲା, ତେଣୁ ସେ profits ର share କିମ୍ବା 6% interest ମଧ୍ୟରୁ ଯାହା ଅଧିକ ଦିଏ, ତାହା ବାଛନ୍ତି.

କାର୍ଡ 4.40 T 2.13 · ସୂତ୍ର

★ OL 2.13.3 · Scanner U2 CSQ 13.3 · SM p.4.44

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Suman ଙ୍କର ₹200 lakh ର firm property ରେ 10% share ଅଛି ଏବଂ ସେ 31 March 2023 ରେ ଅବସର ନିଅନ୍ତି. Firm accounts settle ନକରି ଚାଲେ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷରେ ₹10 lakh profit ଆୟ କରେ. ସେ ₹3 lakh claim କରନ୍ତି. ସେ ବୈଧ ଭାବେ କ'ଣ claim କରିପାରିବେ?

ଉତ୍ତର

Property ରେ ତାଙ୍କ share = ₹200 lakh ର 10% = **₹20 lakh**.

Option (a), profits ର share: ₹10 lakh ର 10% = **₹1,00,000**.

Option (b), ₹20 lakh ଉପରେ ବାର୍ଷିକ 6% interest = **₹1,20,000**.

ସେ ଯେକୌଣସି ଗୋଟିଏ ନିଜ option ରେ claim କରିପାରିବେ. ₹3 lakh ର claim **valid ନୁହେଁ** କାରଣ ତାହା ଦୁଇଟିଠାରୁ ଅଧିକ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **10% of 10 lakh = 1 lakh; 6% of 20 lakh = 1.2 lakh.** ତିନି lakh ର claim ସୀମାଠାରୁ ବହୁତ ବାହାରେ.

କାର୍ଡ 4.41 T 2.13 · ସୂତ୍ର

★ OL 2.14.2 · Scanner U2 CSQ 14.1 · SM pp.4.44–4.45

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Alex (ratio 4:3:3; firm property ₹30 crore) settle ନକରି ଅବସର ନିଅନ୍ତି; ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଯାଏ firm ₹2 crore ଆୟ କରେ. ତାଙ୍କ heir Tom ର ସର୍ବାଧିକ claim କେତେ? ଆଉ ଏକ ମାସ ପରେ, ଆଉ ₹50 lakh profit ପରେ?

ଉତ୍ତର

Alex ର share = 10 ର 3 (ତାଙ୍କର **ପୁରୁଣା ratio**, ଚାଲୁଥିବା partners ଙ୍କ 4:3 ratio ନୁହେଁ).

ପ୍ରଥମ claim: profits ର share = ₹2 crore ର 3/10 = **₹60 lakh**.

ପରବର୍ତ୍ତୀ claim: entitlement settlement ତାରିଖ ଯାଏ ଚାଲେ, ତେଣୁ profits = ₹2 crore + ₹50 lakh = ₹2.5 crore, ଏବଂ ତାହାର 3/10 = **₹75 lakh**.

Interest option ହେଉଛି property ରେ ତାଙ୍କ share (₹30 crore ର 3/10 = ₹9 crore) ଉପରେ ବାର୍ଷିକ 6%, ଅର୍ଥାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଷ ପାଇଁ ₹54 lakh ରୁ କମ୍, ଏବଂ ଏହି ଛୋଟ ଅବଧି ପାଇଁ ଆହୁରି କମ୍. ତେଣୁ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ profit share ହିଁ ଅଧିକ claim.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ପୁରୁଣା ratio, ଲମ୍ବା ଘଡ଼ି:** Alex ର share ତାଙ୍କ ନିଜ ratio ରେ ବାହାର କରନ୍ତୁ ଏବଂ settlement ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ profits ଚାଲିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ. ତା'ପରେ interest ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 4.42 T 2.14 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 2.14.1 · Scanner U2 TQ 14.1, U2 CSQ 14.1 · SM p.4.45

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Firm ର constitution ବଦଳିଲେ continuing guarantee ର କ'ଣ ହୁଏ (Section 38)? Firm କୁ dissolve କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ କି?

ଉତ୍ତର

ଏକ firm କୁ, କିମ୍ବା firm ର transactions ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜଣେ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷକୁ ଦିଆଯାଇଥିବା continuing guarantee, **ବିପରୀତ agreement ନଥିଲେ**, firm ର constitution ରେ **ଯେକୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ** ହେବା ତାରିଖରୁ **ଭବିଷ୍ୟତ transactions ପାଇଁ revoke ହୁଏ**.

ପରିବର୍ତ୍ତନ partner ର ମୃତ୍ୟୁ କିମ୍ବା ଅବସର ଦ୍ୱାରା, କିମ୍ବା ନୂଆ partner ଆସିବା ଦ୍ୱାରା ହୋଇପାରେ.

Dissolution କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ସମ୍ମତି ଦରକାର ନାହିଁ; ପରିବର୍ତ୍ତନ ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଥିବା transactions ଆବୃତ ରହେ.

CSQ 14.1: Alex ଙ୍କ ଅବସର firm ର constitution ବଦଳାଇଲା, ତେଣୁ Asif ପାଇଁ ଥିବା continuing guarantee ଭବିଷ୍ୟତ transactions ପାଇଁ revoked ହେଲା. ପରସ୍ପର ବୁଝାମଣାରେ ହିଁ ଏହା ଶେଷ ହୋଇପାରେ ବୋଲି Asif ର ଯୁକ୍ତି ଅସଫଳ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନୂଆ ମୁହଁ, ବିଦାୟ କିମ୍ବା ମୃତ୍ୟୁ: guarantee ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ବନ୍ଦ, ଅତୀତ ପାଇଁ ନୁହେଁ.**

କାର୍ଡ 4.43 T 3.1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 3.1.1 · Scanner U3 TQ 1.1 · SM p.4.58

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Registration ପାଇଁ Section 58 ର statement ରେ କ'ଣ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏବଂ Section 59 ଅନୁସାରେ Registrar କ'ଣ କରନ୍ତି?

ଉତ୍ତର

Section 58: prescribed form ରେ ଏକ statement, prescribed fee ସହ, ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ କୌଣସି place of business ଅଛି କିମ୍ବା ହେବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଛି, ସେହି ଅଞ୍ଚଳର **Registrar** ଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଯାଏ କିମ୍ବା ଦିଆଯାଏ. ଏହା **ସମସ୍ତ partners** ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ବିଶେଷ ଭାବେ authorised agents ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ.

ଏଥିରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଥାଏ: (a) firm ର ନାମ; (b) principal place of business; (c) ଅନ୍ୟ କୌଣସି places of business ର ନାମ; (d) ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ଯୋଗ ଦେଇଥିବା ତାରିଖ; (e) partners ଙ୍କ ପୂରା ନାମ ଓ ସ୍ଥାୟୀ ଠିକଣା; (f) firm ର ଅବଧି.

Section 59: Section 58 ପାଳିତ ହୋଇଛି ବୋଲି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ, Registrar **Register of Firms** ରେ ଏକ entry ଲେଖନ୍ତି, statement file କରନ୍ତି ଏବଂ registration ର certificate ଦିଅନ୍ତି.

Fee ଓ particulars ସହ application Registrar ଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ମାତ୍ରେ registration complete ବୋଲି ଧରାଯାଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **କିଏ, କେଉଁଠି, କେବେ:** କିଏ (firm ର ନାମ; partners ଙ୍କ ନାମ ଓ ଠିକଣା) · କେଉଁଠି (principal ଓ ଅନ୍ୟ places of business) · କେବେ (ଯୋଗଦାନ ତାରିଖ; ଅବଧି).

କାର୍ଡ 4.44 T 3.2 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★★ OL 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3, 3.3.1 · Scanner U3 TQ 2.1, U3 TQ 3.1, U3 CSQ 2.1, U3 CSQ 2.2 · SM pp.4.59–4.60

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Firm ର registration ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କି? Section 69 ଅନୁସାରେ unregistered firm ର disabilities କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

Registration ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନୁହେଁ ଏବଂ non-registration ପାଇଁ କୌଣସି penalty ନାହିଁ. କିନ୍ତୁ disabilities ଗୁଡ଼ିକ registration କରିବା ପାଇଁ ଏକ 'persuasive pressure' ସୃଷ୍ଟି କରେ.

(i) firm କିମ୍ବା ତା'ର partners ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା contractual right enforce କରିବା ପାଇଁ **ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି suit ନାହିଁ**, ଯଦି ନା firm registered ଏବଂ sue କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ Register of Firms ରେ partners ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇଛନ୍ତି. (ii) suit ର ମୂଲ୍ୟ ₹100 ଠାରୁ ଅଧିକ ହେଲେ firm କିମ୍ବା partner ଦ୍ୱାରା **କୌଣସି set-off claim କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ**.

(iii) partner firm କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ partner ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରିପାରିବ ନାହିଁ, ଯଦିଓ ସେ dissolution ପାଇଁ, କିମ୍ବା dissolution ବେଳେ accounts ଓ ନିଜ share ପାଇଁ sue କରିପାରେ. (iv) **ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ** unregistered firm ବିରୁଦ୍ଧରେ **sue କରିପାରେ**. CSQ 2.2: unregistered LMN, XYZ ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରିପାରିବ ନାହିଁ; registered LMN କରିପାରିବ.

Section 69(2): suit ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ (a) ଏକ registered firm sue କରୁଛି ଏବଂ (b) sue କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ Register ରେ partners ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇଛନ୍ତି. ମୃତ୍ୟୁ କିମ୍ବା ଅବସର ପରେ ବଞ୍ଚିଥିବା partners ନୂଆ registration ବିନା sue କରିପାରନ୍ତି (CSQ 2.1); Register ରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ entry ହୋଇନଥିବା ନୂଆ partner plaintiff ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଯୋଗ ଦେବା ଇଚ୍ଛାଧୀନ, ଏଡ଼ାଇଲେ ମହଙ୍ଗା.** Registration ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ unregistered firm contract ଉପରେ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷକୁ sue କରିପାରେ ନାହିଁ; ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ତାକୁ ତଥାପି sue କରିପାରେ.

କାର୍ଡ 4.45 T 3.2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.2.1, 3.2.4 · Scanner U3 TQ 2.1, U3 CSQ 2.3 · SM pp.4.59–4.60, 4.67

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Firm ର non-registration ଦ୍ୱାରା କେଉଁ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ ନାହିଁ?

ଉତ୍ତର

(1) firm କିମ୍ବା ଯେକୌଣସି partner ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରିବାର **ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର** ଅଧିକାର.

(2) firm ର **dissolution** ପାଇଁ, dissolved firm ର accounts ପାଇଁ, ଏବଂ ତାହାର property ରେ ନିଜ share realise କରିବା ପାଇଁ sue କରିବାର partners ଙ୍କ ଅଧିକାର.

(3) insolvent partner ର property ମୁକ୍ତ କରିବା ଓ action ଆଣିବା ପାଇଁ **Official Assignee, Receiver କିମ୍ବା Court** ଙ୍କ କ୍ଷମତା.

(4) suit **₹100** ଠାରୁ ଅଧିକ ନହେଲେ sue କରିବା କିମ୍ବା set-off claim କରିବାର ଅଧିକାର.

(5) ମୃତ partner ର **legal representatives କିମ୍ବା heirs** ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା accounts ପାଇଁ କିମ୍ବା firm ର property realise କରିବା ପାଇଁ suits.

ଏହାବ୍ୟତୀତ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ ନାହିଁ: **criminal proceedings**. CSQ 2.3: firm ର ମାଲ ଚୋରି ପାଇଁ A, B ବିରୁଦ୍ଧରେ sue କରିପାରିବେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **T-D-O-₹100-H**: Third parties, Dissolution, Official Assignee, ₹100 ର suits, Heirs. ଛଅ ନମ୍ବର ଭାବେ crime ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 4.46 T 3.3 · ତୁଳନା

★★★ OL 3.3.2 · Scanner U3 TQ 3.2, U3 TQ 3.4 · SM pp.4.60–4.61

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Firm ର dissolution ଓ partnership ର dissolution ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲେଖନ୍ତୁ (Section 39).

ଉତ୍ତର

Section 39: firm ର **ସମସ୍ତ partners ମଧ୍ୟରେ** partnership ର dissolution କୁ **firm ର dissolution** କୁହାଯାଏ.

Continuation: Firm: business ବନ୍ଦ ହୁଏ. Partnership: business ଚାଲେ; କେବଳ firm ର reconstitution.

Winding up: Firm: assets ର realisation ଓ liabilities ର settlement. Partnership: କେବଳ assets ଓ liabilities ର revaluation.

Court ର order: Firm: court order ଦ୍ୱାରା dissolve ହୋଇପାରେ. Partnership: court ଦ୍ୱାରା ଆଦେଶ ହୁଏ ନାହିଁ.

ପରିସର: Firm: partnership ର dissolution ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଭାବେ ଜଡ଼ିତ. Partnership: firm ର dissolution ଜଡ଼ିତ ହୋଇପାରେ ବା ନହୋଇପାରେ. **Books:** Firm: books ର ଚୂଡ଼ାନ୍ତ closure. Partnership: ଚୂଡ଼ାନ୍ତ closure ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ପୂରା ଘର ନା ଜଣେ ଭଡ଼ାଟିଆ.** Firm dissolve ହେଲେ ପୂରା ଘର ଭୁଷୁଡ଼େ; partnership dissolve ହେଲେ ଜଣେ ଭଡ଼ାଟିଆ ଚାଲିଯାଏ ଓ ଘର ଠିଆ ରହେ.

କାର୍ଡ 4.47 T 3.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.3.3, 3.3.5, 3.3.6 · Scanner U3 TQ 3.4, U3 CSQ 3.1, U3 CSQ 3.2, U3 CSQ 3.4 · SM pp.4.61–4.62, 4.68

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Firm ର dissolution ର ପାଞ୍ଚ ଉପାୟ section ନମ୍ବର ସହ କୁହନ୍ତୁ. Dissolution କେବେ compulsory?

ଉତ୍ତର

(1) **Agreement ଦ୍ୱାରା (Section 40): ସମସ୍ତ** partners ଙ୍କ ସମ୍ମତି, କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଥିବା contract ଅନୁସାରେ. କେବଳ majority ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ (CSQ 3.4).

(2) **Compulsory (Section 41):** ସମସ୍ତ partners, କିମ୍ବା ଜଣେ ଛଡ଼ା ସମସ୍ତଙ୍କୁ insolvent ଘୋଷଣା; କିମ୍ବା business କୁ, କିମ୍ବା partnership ରେ ତାହା ଚଳାଇବାକୁ ଅବୈଧ କରୁଥିବା ଯେକୌଣସି ଘଟଣା. ଯେଉଁଠାରେ firm ର **separate undertakings** ଅଛି, ସେଠାରେ ଗୋଟିକର ଅବୈଧତା ଅନ୍ୟ ବୈଧ undertakings ପାଇଁ firm କୁ dissolve କରେ ନାହିଁ.

(3) **Contingencies (Section 42)**, contract ଅଧୀନ: fixed term ର ମିଆଦ ଶେଷ; adventure ର ସମାପ୍ତି; partner ର ମୃତ୍ୟୁ; partner ର insolvency.

(4) **Notice (Section 43):** partnership at will; ସମସ୍ତଙ୍କୁ written notice; ଉଲ୍ଲିଖିତ ତାରିଖରୁ, ନଥିଲେ notice communicate ହେବା ତାରିଖରୁ dissolve.

(5) **Court (Section 44):** ଜଣେ partner ର suit ରେ, ସେହି section ରେ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କାରଣରେ.

CSQ 3.1: ଏକ ban Ajinomoto line କୁ ଅବୈଧ କଲେ, ପୃଥକ୍ paper plates ଓ cups business ସେହି ଅବୈଧତା ଦ୍ୱାରା dissolve ହୁଏ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ A-I-E-N-C = 40, 41, 42, 43, 44: Agreement, Illegal (compulsory), Event, Notice, Court. ଧାଡ଼ିରେ ପାଞ୍ଚୋଟି section.

କାର୍ଡ 4.48 T 3.3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.3.4 · Scanner U3 TQ 3.2, U3 TQ 3.3, U3 TQ 3.5, U3 CSQ 3.3, U3 CSQ 3.5 · SM pp.4.63–4.64

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Section 44 ଅନୁସାରେ Court firm କୁ dissolve କରିପାରୁଥିବା କାରଣଗୁଡ଼ିକ କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

(a) partner ର **unsound mind** (sleeping partner ନୁହେଁ); ଅନ୍ୟ partners କିମ୍ବା next friend ଙ୍କ suit. **Temporary sickness** କାରଣ ନୁହେଁ.

(b) sue କରୁଥିବା ଜଣଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ partner ର **permanent incapacity**. (c) business ଉପରେ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବା ସମ୍ଭାବନା ଥିବା **misconduct**; ଏହା business ପରିଚାଳନା ସହ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ.

(d) agreement ର **persistent breach**, କିମ୍ବା ଏପରି ଆଚରଣ ଯାହା ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କ ସହ business ଚଳାଇବା reasonably practicable ନୁହେଁ (ଯଥା embezzlement, ଭୁଲ accounts, ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ accounts ଦେଖାଇବାକୁ ମନା).

(e) ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ interest ର ତୃତୀୟ ପକ୍ଷକୁ **transfer**, କିମ୍ବା ଜମି ରାଜସ୍ୱର ବକେୟା ଆଦାୟ ପାଇଁ share charge କିମ୍ବା ବିକ୍ରି ହେବା. (f) **ଲଗାତାର losses**: ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ loss ରେ ବ୍ୟତୀତ business ଚଳାଇହେବ ନାହିଁ.

(g) **Just and equitable grounds:** management ରେ deadlock; partners କଥାବାର୍ତ୍ତା ନକରିବା; substratum ର loss; partner ଦ୍ୱାରା stock exchange ରେ gambling.

CSQ 3.3: P ରାଜି ନହେଲେ, Q ଓ R bus partnership କୁ dissolve କରିବା ପାଇଁ Court ଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିପାରିବେ କାରଣ ଏହାକୁ କେବଳ loss ରେ ଚଳାଇହେବ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ 4 + 3: ଚାରି ଜଣେ partner ସମ୍ପର୍କିତ (unsound mind, incapacity, misconduct, persistent breach), ତା'ପରେ ଆଉ ତିନି (transfer of interest, continuous losses, just and equitable).

କାର୍ଡ 4.49 T 3.4 · ଧାରଣା

★★ OL 3.4.4, 3.4.2, 3.3.7, 3.3.8 · Scanner U3 CSQ 4.1, U3 CSQ 3.5, U3 CSQ 3.6, U3 TQ 4.3 · SM pp.4.64–4.66

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Dissolution ପରେ: partners ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି କେବେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାୟୀ (Section 45)? Sections 46 ଓ 47 କ'ଣ କହେ?

ଉତ୍ତର

Section 45: dissolution ସତ୍ତ୍ୱେ, dissolution ର **public notice** ନ ଦିଆଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ partners ଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେକୌଣସି ଜଣଙ୍କ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସେମାନେ partners ଭାବେ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି ଦାୟୀ ରହନ୍ତି, ଯାହା firm ର କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତା. ଯେକୌଣସି partner notice ଦେଇପାରେ.

ମୃତ partner ର estate, **insolvent** partner, କିମ୍ବା **dormant** partner (ଯାହାଙ୍କୁ firm ସହ କାରବାର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି partner ଭାବେ ଜାଣେ ନାହିଁ) ଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ, notice ବିନା ମଧ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ **କୌଣସି ଦାୟିତ୍ୱ ନାହିଁ**.

Section 46: ପ୍ରତ୍ୟେକ partner କିମ୍ବା ତା'ର representative firm ର property କୁ firm ର **debts ଓ liabilities ପରିଶୋଧରେ** ପ୍ରୟୋଗ କରାଇପାରେ, ଏବଂ **surplus** ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ଅନୁସାରେ ବଣ୍ଟାଯାଏ. CSQ 3.5: M firm ର trucks ନିଜ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ claim କରିପାରିବେ ନାହିଁ.

Section 47: ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ର firm କୁ ବାନ୍ଧିବାର authority **କେବଳ wind up କରିବା ପାଇଁ ଯେତିକି ଦରକାର** ଏବଂ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଅସମାପ୍ତ transactions ଶେଷ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହେ, **ଅନ୍ୟଥା ନୁହେଁ**. Insolvent ଘୋଷିତ partner ର କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା firm କେବେ ବନ୍ଧା ହୁଏ ନାହିଁ.

CSQ 4.1: firm 12 June 2022 ରେ public notice ବିନା dissolve ହେଲା; X firm ନାମରେ Z ଠାରୁ ମାଲ କିଣିଲେ, ତେଣୁ Y, Z ପ୍ରତି ଦାୟୀ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **45 = notice, 46 = wind-up ର ଅଧିକାର, 47 = wind-up ର କ୍ଷମତା.** Dissolution ପରେ: notice ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତୁ, ପ୍ରଥମେ debts ଶୋଧନ୍ତୁ, ଆଉ ନୂଆ କିଛି ସ୍ୱାକ୍ଷର କରନ୍ତୁ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 4.50 T 3.4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.4.1, 3.4.3 · Scanner U3 TQ 4.1, U3 TQ 4.2, U3 TQ 4.3, U3 CSQ 3.6 · SM p.4.66

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Dissolution ପରେ accounts କିପରି settle ହୁଏ (Section 48): losses କେଉଁ କ୍ରମରେ ପୂରଣ ହୁଏ ଓ assets କେଉଁ କ୍ରମରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ? Firm ର debts ଓ separate debts ବିଷୟରେ Section 49 କ'ଣ କହେ?

ଉତ୍ତର

Losses (capital ର ଅଭାବ ସମେତ) ପ୍ରଥମେ **profits** ରୁ, ତା'ପରେ **capital** ରୁ, ଏବଂ ଶେଷରେ ଦରକାର ହେଲେ **partners ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ** ସେମାନେ profits ବାଣ୍ଟୁଥିବା ଅନୁପାତରେ ପୂରଣ କରନ୍ତି.

Assets (capital ର ଅଭାବ ପୂରଣ ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟଙ୍କା ସମେତ) ଏହି କ୍ରମରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ: (a) **ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ** ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି debts; (b) ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ର **advances**, capital ଠାରୁ ଭିନ୍ନ, ଅନୁପାତିକ ଭାବେ; (c) ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ର **capital**, ଅନୁପାତିକ ଭାବେ; (d) **residue** profit-sharing ratio ରେ.

ଏସବୁ partners ଙ୍କ agreement ଅଧୀନ.

Section 49: firm ର property ପ୍ରଥମେ **firm ର debts** ପାଇଁ, ତା'ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner ର share ତା'ର separate debts କିମ୍ବା ତାକୁ ଦିଆଯାଏ. Partner ର **separate property** ପ୍ରଥମେ ତା'ର **separate debts** ପାଇଁ, ତା'ପରେ firm ର debts ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Losses: P-C-P** (Profits, Capital, Partners). **Assets: O-A-C-R** (Outsiders, Advances, Capital, Residue). **Section 49:** ପ୍ରତ୍ୟେକ ହାଣ୍ଡି ପ୍ରଥମେ ନିଜ ଋଣ ଶୋଧେ.

ଫ୍ଲାଶ୍ କାର୍ଡ — ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସହିତ

ଅଧ୍ୟାୟ 5 · ଲିମିଟେଡ୍ ଲାୟାବିଲିଟି ପାର୍ଟନରସିପ୍ ଆଇନ (The Limited Liability Partnership Act, 2008) · 25 କାର୍ଡ

ଏହି କାର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ

- ପ୍ରଥମେ **ପ୍ରଶ୍ନ** ପଢ଼ନ୍ତୁ ଓ ପଛପଟ ଦେଖିବା ପୂର୍ବରୁ **ମୁଖରେ କହି** ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ.
- ତା'ପରେ **ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ** ପଢ଼ନ୍ତୁ. ଯଦି ତାହା ମନକୁ ନଭାଏ, ତେବେ ନିଜର କୌଶଳ ତିଆରି କରି କାର୍ଡ ପାଖରେ ଲେଖି ରଖନ୍ତୁ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡରେ ତା'ର **Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର** ଦିଆଯାଇଛି (TQ = theory question, CSQ = case scenario question), ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆପଣ କାର୍ଡ ପରେ ପରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ କରିପାରିବେ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡକୁ **1 ଦିନ ପରେ ଓ ପୁଣି 1 ସପ୍ତାହ ପରେ** ଆଉଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ.

ତାରାର ଅର୍ଥ

★★★	ICAI 6 ଥର କିମ୍ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପଚାରିଛି. ଶବ୍ଦେ ଶବ୍ଦେ ମନେ ରଖନ୍ତୁ.
★★	3 ରୁ 5 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓ ତାଲିକା ଜାଣନ୍ତୁ.
★	1 କିମ୍ବା 2 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ଗୋଟିଏ ଥର ପଢ଼ନ୍ତୁ; ପରୀକ୍ଷାରେ ଚିହ୍ନିପାରିବା ଯଥେଷ୍ଟ.
–	Study Material ର ପାଠରୁ ନିଆଯାଇଛି. One Liner ର ପଂକ୍ତି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ବୁଝିବାରେ ସହାୟକ.

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟର ବିଷୟ

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
1	LLP – ଅର୍ଥ ଓ ଧାରଣା (Limited Liability Partnership – Meaning and Concept)	5.01 – 5.05	5	★★★
2	LLP ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ (Characteristics of LLP)	5.06 – 5.12	7	★★★
3	LLP ର Incorporation (Incorporation of LLP)	5.13 – 5.22	10	★★★
4	ଅନ୍ୟ ସଂଗଠନ ରୂପ ସହ ପାର୍ଥକ୍ୟ (Differences With Other Forms of Organisation)	5.23 – 5.25	3	★★★

ସୂତ୍ର: ICAI Study Material (July 2026), Scanner Business Laws 2026 October, One Liners P2. ତାରା One Liners deck ଅନୁସାରେ. "OL" = One Liner ସନ୍ଦର୍ଭ; "TQ" / "CSQ" = Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର (ଅଧ୍ୟାୟ 2, 3 ଓ 4 ରେ ୟୁନିଟ୍ ସହିତ, ଯଥା U3); "SM p." = Study Material ର ପୃଷ୍ଠା.

କାର୍ଡ 5.01 T 1 · ଧାରଣା

★★★ OL 1.1, 1.3 · Scanner TQ 1.1, TQ 1.5 · SM p.5.3

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

LLP କ'ଣ, ଏବଂ ଏହାକୁ କାହିଁକି **hybrid** କୁହାଯାଏ?

ଉତ୍ତର

LLP ହେଉଛି **limited liability** ସହିତ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରକାରର legal business entity: ଏକ ବିକଳ୍প corporate business vehicle.

ଏହା **company ର limited liability** ଓ **partnership ର flexibility** ଦିଏ, ତେଣୁ ଏହାକୁ company ଓ partnership ମଧ୍ୟରେ **hybrid** କୁହାଯାଏ.

LLP ଏକ separate legal entity ଏବଂ ଏହା ନିଜର **ସମସ୍ତ assets ର ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ** ଦାୟୀ; **partners ଙ୍କ liability ସୀମିତ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ଦୁଇ ଇଞ୍ଜିନ୍ ଥିବା hybrid ଗାଡ଼ି ଭାବନ୍ତୁ: **company ଇଞ୍ଜିନ୍** (limited liability) ଓ **partnership ଇଞ୍ଜିନ୍** (flexibility). LLP ନିଜେ assets ର ପୂରା ଭାର ବହନ କରେ; partners ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ବସିଥାଆନ୍ତି.

କାର୍ଡ 5.02 T 1 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★★ OL 1.4, 1.5 · Scanner TQ 1.2, TQ 1.6, TQ 1.8 · SM pp.5.5–5.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 5 ଅନୁସାରେ କିଏ LLP ର partner **ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ**? ଏବଂ partners **ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ତଳକୁ** ଖସିଗଲେ (s. 6) କ'ଣ ହେବ?

ଉତ୍ତର

ଯେକୌଣସି **individual କିମ୍ବା body corporate** partner ହୋଇପାରେ. ଜଣେ individual partner ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଯଦି: (a) competent jurisdiction ର Court ତାକୁ **unsound mind** ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛି ଓ ସେହି ଘୋଷଣା ବଳବତ୍ତର ଅଛି; (b) ସେ **undischarged insolvent**; କିମ୍ବା (c) ସେ insolvent ଘୋଷିତ ହେବା ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିଛି ଓ ସେହି **ଆବେଦନ ବିଚାରାଧୀନ**.

ଫାନ୍ଦ: unsound mind ଅଯୋଗ୍ୟ କରେ କେବଳ ଯେତେବେଳେ **Court ର ଘୋଷଣା ବଳବତ୍ତର ଅଛି**.

Section 6: ପ୍ରତ୍ୟେକ LLP ର ଅତିକମ୍ରେ **ଦୁଇ ଜଣ partners** ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ. ସଂଖ୍ୟା ଦୁଇ ତଳେ ରହି LLP **ଛଅ ମାସରୁ ଅଧିକ** ସମୟ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇଲେ, ଯେଉଁ ଏକମାତ୍ର partner **ଜାଣିଛି** ଯେ ସେ ଏକାକୀ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଉଛି, ସେ ସେହି ସମୟରେ ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଥିବା LLP ର obligations ପାଇଁ **ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **U-I-P** ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରେ: **U**nsound mind, **I**nsolvent (undischarged), **P**ending insolvency ଆବେଦନ. s. 6 ପାଇଁ ମନେ ରଖନ୍ତୁ: ଛଅ ମାସ ଏକା, ଆଉ ଜାଣିଥିବା ଏକାକୀ partner ନିଜ ଜେବରୁ ଦିଏ.

କାର୍ଡ 5.03 T 1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 1.6, 1.9 · Scanner TQ 1.3, TQ 1.6, TQ 1.9, CSQ 1.2 · SM p.5.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 7 ଅନୁସାରେ **designated partners** ଙ୍କ ନିୟମ କୁହନ୍ତୁ, ଏବଂ **resident in India** ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

ପ୍ରତ୍ୟେକ LLP ର ଅତିକମ୍ରେ **individuals ଥିବା ଦୁଇ ଜଣ designated partners** ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅତିକମ୍ରେ **ଜଣେ resident in India** ହେବା ଆବଶ୍ୟକ.

ସମସ୍ତ partners bodies corporate ହେଲେ, କିମ୍ବା partners individuals ଓ bodies corporate ଉଭୟ ହେଲେ, ଅତିକମ୍ରେ **ଦୁଇ ଜଣ individuals** (partners, କିମ୍ବା bodies corporate ର **nominees**) designated partners ଭାବେ କାମ କରିବେ.

Resident in India: ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି **financial year ମଧ୍ୟରେ** ଭାରତରେ **120 ଦିନରୁ କମ୍ ନୁହେଁ** ରହିଛି.

Case (SM ଉଦାହରଣ): ଯଦି କେବଳ Mr A ଓ Mr B (non-residents) designated ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ **ହୁଏ ନାହିଁ**; ଜଣେ resident partner ହେବା ଆବଶ୍ୟକ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **2 – 1 – 120:** ଦୁଇ individual designated partners, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ resident, ଏବଂ resident ଅର୍ଥ financial year ରେ 120 ଦିନ.

କାର୍ଡ 5.04 T1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 1.7 · Scanner TQ 1.4, TQ 1.10 · SM p.5.5

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 2(1)(ta) ଅନୁସାରେ **Small LLP** କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

ଏକ limited liability partnership: (i) ଯାହାର **contribution ₹25 lakh** ରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ, କିମ୍ବା prescribe ହୋଇଥିବା ଏତଦପେକ୍ଷା ଅଧିକ ରାଶି, ଯାହା **₹5 crore** ରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ; **ଏବଂ**

(ii) ଯାହାର **turnover** (ପୂର୍ବ financial year ର Statement of Accounts and Solvency ଅନୁସାରେ) **₹40 lakh** ରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ, କିମ୍ବା prescribe ହୋଇଥିବା ଏତଦପେକ୍ଷା ଅଧିକ ରାଶି, ଯାହା **₹50 crore** ରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ;

କିମ୍ବା (iii) ଯାହା prescribe ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରେ ଓ ସେହି terms ଓ conditions ପାଳନ କରେ.

Scanner ସୂଚନା: ଦୁଇଟି ସୀମା **cumulative**: ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ "ଏବଂ" (and) କୁହନ୍ତୁ, "କିମ୍ବା" (or) ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ କ୍ରମରେ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ, ପ୍ରଥମେ contribution: **25 lakh ↔ 5 crore**, ତା'ପରେ turnover: **40 lakh ↔ 50 crore**. ଛୋଟ ସଂଖ୍ୟା Act ର ନିଜର; crore ସଂଖ୍ୟା ହେଲା Centre ଯେତେ ଅଧିକ prescribe କରିପାରେ.

କାର୍ଡ 5.05 T1 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★ OL 1.8 · Scanner CSQ 1.1, CSQ 1.2 · SM p.5.8

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଦାନମୂଳକ (**charitable**) କିମ୍ବା ଅଣ-ଲାଭକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ LLP ଗଠନ କରାଯାଇପାରିବ କି? ଆପଣ କ'ଣ ପରାମର୍ଶ ଦେବେ?

ଉତ୍ତର

ନା. ମୂଳ ଆବଶ୍ୟକତା ହେଲା **ଲାଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ lawful business** ଚଳାଇବା; **charitable କିମ୍ବା ଅଣ-ଅର୍ଥନୈତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ** ପାଇଁ LLP ଗଠନ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ.

Case (Raju and Anil; EDUDED LLP): ଗରିବ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ charitable school LLP ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ. **Section 8 company** ପରାମର୍ଶ ଦିଅନ୍ତୁ. ତେଣୁ EDUDED LLP ରେ Mr A ଓ Mr B ଙ୍କୁ designated partners କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଲାଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ, LLP ନାହିଁ.** LLP ବ୍ୟାଜ୍ ପିନ୍ଧିଥିବା charity କୁ ଫାଟକରେ ଫେରାଇ ଦିଆଯାଏ; ତାର ଠିକ୍ ଦ୍ୱାର Section 8.

କାର୍ଡ 5.06 T2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 1.2, 2.2, 2.4, 2.5 · Scanner TQ 1.1, TQ 2.2 · SM pp.5.7–5.8

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

LLP ର **16 ଟି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ** ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

1–8: **Body corporate · Perpetual succession · Separate legal entity · Mutual agency · LLP agreement · Artificial legal person · Common seal · Limited liability**.

9–16: **Management of business · Minimum and maximum number of partners · Business for profit only · Investigation · Compromise or arrangement · Conversion into LLP · E-filing of documents · Foreign LLPs**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ପ୍ରଥମ ଆଠ: **BPS · MLA · CL** (Body, Perpetual, Separate · Mutual agency, LLP agreement, Artificial · Common seal, Limited liability). ଶେଷ ଆଠ: **MMB · ICC · EF** (Management, Min–max, Business · Investigation, Compromise, Conversion · E-filing, Foreign).

କାର୍ଡ 5.07 T 2 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ	★★★ OL 1.2 · Scanner TQ 2.2, TQ 1.1 · SM pp.5.7–5.8
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଠିକ୍ ନା ଭୁଲ: LLP ରେ ଜଣେ partner ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ partners ଙ୍କୁ ବାଧ କରିପାରେ.	ଉତ୍ତର **ଭୁଲ.** LLP ରେ **mutual agency ନାହିଁ**: ପ୍ରତ୍ୟେକ partner **କେବଳ LLP ର agent**, ଅନ୍ୟ କୌଣସି partner ର ନୁହେଁ. କୌଣସି partner ଅନ୍ୟ partners ଙ୍କ **ସ୍ୱାଧୀନ କିମ୍ବା ଅନଧିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟ** ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ, ତେଣୁ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କର ଭୁଲ ବ୍ୟବସାୟିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କିମ୍ବା ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ partners joint liability ରୁ ସୁରକ୍ଷିତ. ତୁଳନା: partnership firm ରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ partner firm **ଓ** ଅନ୍ୟ partners ଙ୍କୁ ବାଧ କରିପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଜଣେ partner, ଗୋଟିଏ principal:** LLP. Partner ଧରେ କେବଳ LLP ର ବ୍ୟାଜ୍, ସାଥି partner ର କେବେ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 5.08 T 2 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ	★★★ OL 2.2 · Scanner TQ 1.1 · SM p.5.7
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଜଣେ partner ର ମୃତ୍ୟୁ, ଉନ୍ମାଦତା, ଅବସର କିମ୍ବା insolvency LLP ର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରେ କି?	ଉତ୍ତର **ନା.** LLP ର **perpetual succession** ଅଛି ଏବଂ partners ବଦଳିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଚାଲିପାରେ. Partners ଙ୍କ ଯେକୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ LLP ର **ଅସ୍ତିତ୍ୱ, rights କିମ୍ବା liabilities** କୁ ପ୍ରଭାବିତ **କରେ ନାହିଁ**. ଏହା ନିଜ ନାମରେ contracts କରିପାରେ ଓ ସମ୍ପତ୍ତି ଧରିପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Partners ଯାତ୍ରୀ; LLP ବସ୍.** ଯାତ୍ରୀ ଚଢ଼ନ୍ତି, ଓହ୍ଲାନ୍ତି, ବସ୍ ଚାଲୁଥାଏ.

କାର୍ଡ 5.09 T 2 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ	★★★ OL 2.4, 2.5 · Scanner TQ 2.2, TQ 2.4, TQ 1.1 · SM p.5.7
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **artificial legal person** ଭାବେ LLP କ'ଣ **କରିପାରେ ନାହିଁ**? **Common seal** ବାଧତାମୂଳକ କି?	ଉତ୍ତର ଏକ ଆଇନଗତ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ଓ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ଏହି ସତ୍ତା ପ୍ରାକୃତିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହା କରିପାରେ ସବୁ କରିପାରେ, **କେବଳ ଏତିକି ବ୍ୟତୀତ**: ଏହାକୁ **ଜେଲ୍ ପଠାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ**, ଏହା **oath** ନେଇପାରିବ ନାହିଁ, **ବିବାହ କିମ୍ବା divorce** କରିପାରିବ ନାହିଁ, ଏବଂ CA କିମ୍ବା Medicine ପରି **learned profession ଅଭ୍ୟାସ** କରିପାରିବ ନାହିଁ. ଏହା **ଅଦୃଶ୍ୟ, ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ, ଅମର** (କେବଳ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ବିଲୁପ୍ତ) କିନ୍ତୁ **କାଳ୍ପନିକ ନୁହେଁ**, କାରଣ ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ଅସ୍ତିତ୍ୱରେ ଅଛି. **Common seal** [s. 14(c)]: LLP ଚାହିଁଲେ ଏହାର ଗୋଟିଏ **ରଖିପାରେ**; ଏହା **ବାଧତାମୂଳକ ନୁହେଁ**. ଏହା ଜଣେ ଦାୟିତ୍ୱବାନ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ହେପାଜତରେ ରହେ ଓ ଅତିକମ୍ରେ **2 ଜଣ designated partners** ଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଲଗାଯାଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ଯାହା କରିପାରେ ନାହିଁ ଚାରୋଟି: **J-O-M-P** (Jail, Oath, Marry, Practise). ବର୍ଣ୍ଣନା ତିନି ଶବ୍ଦରେ: ଅଦୃଶ୍ୟ, ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ, ଅମର. Seal: ପସନ୍ଦ ବିଷୟ, କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବହାର ବେଳେ ଦୁଇ designated partners ଉପସ୍ଥିତ ରହିବେ.

କାର୍ଡ 5.10 T 2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★ OL 2.3 · Scanner TQ 2.2, TQ 1.1 · SM pp.5.5, 5.8
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **Foreign LLP** [s. 2(1)(m)] କ'ଣ? ଏହା ଏକ ଭାରତୀୟ LLP ର partner ହୋଇପାରେ କି?	ଉତ୍ତର ଭାରତ ବାହାରେ **ଗଠିତ, incorporated କିମ୍ବା registered** ଏକ limited liability partnership, ଯାହା **ଭାରତ ଭିତରେ ବ୍ୟବସାୟ ସ୍ଥାନ ସ୍ଥାପନ କରେ**. ଏକ Foreign LLP ଭାରତୀୟ LLP ରେ **partner ହୋଇପାରେ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ବିଦେଶରେ ଜନ୍ମ, ଘରେ ବ୍ୟବସାୟ:** ବାହାରେ ଗଠିତ, ବ୍ୟବସାୟ ସ୍ଥାନ ଭିତରେ, ତଥାପି ଭାରତୀୟ LLP ର partner ହେବାରେ ସ୍ୱାଗତ.

କାର୍ଡ 5.11 T 2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★ OL 2.6 · Scanner TQ 2.3 · SM p.5.9
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ LLP ରୂପର **ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକ** (advantages) କୁହନ୍ତୁ.	ଉତ୍ତର ଏହା ଏକ **agreement** ଆଧାରରେ ସଂଗଠିତ ଓ ଚାଲେ. ବିସ୍ତୃତ ଆଇନଗତ ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟାଗତ ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଲଦି ଏହା **flexibility** ଦିଏ. **ଗଠନ ସହଜ**; ସମସ୍ତ partners **limited liability** ପାଆନ୍ତି; **flexible capital structure**; **ବିଲୋପ ସହଜ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ଛଅ କ୍ରିୟା: **Agree · Flex · Form · Shield · Fund · Fold** (agreement, flexibility, ସହଜ ଗଠନ, limited liability, flexible capital, ସହଜ ବିଲୋପ).

କାର୍ଡ 5.12 T 2 · ଧାରଣା	★★★ OL 2.1 · Scanner TQ 2.1 · Beyond SM (Scanner TQ 2.1 only)
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଏକ partner ର କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା LLP କେତେବେଳେ **ବାଧ** ହୁଏ, ଏବଂ କେତେବେଳେ **ବାଧ ହୁଏ ନାହିଁ** (ss. 27, 28)?	ଉତ୍ତର **ବାଧ ନୁହେଁ** [s. 27(1)] ଯଦି (a) ସେହି କାର୍ଯ୍ୟରେ LLP ପାଇଁ କାମ କରିବାର partner ର ବାସ୍ତବରେ **କୌଣସି authority ନାହିଁ**, **ଏବଂ** (b) ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି **ଜାଣେ** ଯେ ତାର authority ନାହିଁ, କିମ୍ବା ତାକୁ partner ବୋଲି ଜାଣେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ. ଦୁଇଟି ସର୍ତ୍ତ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ପୂରଣ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ. **ଦାୟୀ** [s. 27(2)] ଯଦି ଜଣେ partner **LLP ର ବ୍ୟବସାୟ ଧାରାରେ କିମ୍ବା ତାର authority ସହିତ କରାଯାଇଥିବା wrongful act ବା omission** ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ଦାୟୀ. LLP ର obligation କେବଳ LLP ର ନିଜର ଏବଂ ତାହା LLP ର ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ପୂରଣ ହୁଏ. **Section 28:** partner ହେଉଛି LLP ର agent, ଅନ୍ୟ partners ଙ୍କର ନୁହେଁ, ଏବଂ ଅନ୍ୟ partner ର wrongful act ବା omission ପାଇଁ ସେ **ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ ନୁହେଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **"ବାଧ ନୁହେଁ" ପାଇଁ ଦୁଇ ତାଲା:** authority ନାହିଁ **ଏବଂ** ବାହାର ଲୋକ ଜାଣେ (କିମ୍ବା partner ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ). ଦୁଇ ତାଲା ଖୋଲିଲେ ହିଁ ମୁକ୍ତି, ନହେଲେ LLP ବାଧ ରହେ.

କାର୍ଡ 5.13 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.1, 3.2 · Scanner CSQ 3.1, CSQ 1.2 · SM pp.5.9–5.10

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

LLP incorporate କରିବା ପାଇଁ **s. 11** କ'ଣ ଆବଶ୍ୟକ କରେ, ଏବଂ ମିଥ୍ୟା ବିବୃତ୍ତି (false statement) ପାଇଁ ଦଣ୍ଡ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

ଲାଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ lawful business ଚଳାଇବାକୁ ସଂଯୁକ୍ତ **ଦୁଇ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି** ଏକ **incorporation document** ରେ ନିଜ ନାମ subscribe କରନ୍ତି.

ଏହା prescribed fees ସହିତ, ଯେଉଁ **State** ରେ registered office ରହିବ ସେଠାକାର **Registrar** ଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାଖଲ ହୁଏ.

ଏହା ସହିତ ଏକ **statement** ଦାଖଲ ହୁଏ ଯେ Act ର ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ପାଳିତ ହୋଇଛି; ଏହା ଗଠନରେ ନିୟୋଜିତ ଜଣେ **advocate, Company Secretary, Chartered Accountant କିମ୍ବା Cost Accountant ଏବଂ** ଯେକୌଣସି ଜଣେ subscriber ଦିଅନ୍ତି.

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି statement **ମିଥ୍ୟା** ବୋଲି ଜାଣି (କିମ୍ବା ସତ୍ୟ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ନକରି) ଦିଏ, ସେ **2 ବର୍ଷ** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାରାଦଣ୍ଡ ଏବଂ **₹10,000 ରୁ ₹5 lakh** ଜରିମାନା ପାଇଁ ଦଣ୍ଡନୀୟ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **S-F-S: S**ubscribe ନାମ → State Registrar ଙ୍କ ନିକଟରେ **F**ile → **S**tatement of compliance. ମିଥ୍ୟା statement: **2 ବର୍ଷ, ₹10,000 ରୁ ₹5 lakh ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ**.

କାର୍ଡ 5.14 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.4 · Scanner TQ 3.11, CSQ 3.1 · SM p.5.10

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

incorporation document ରେ କ'ଣ କ'ଣ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ?

ଉତ୍ତର

ଏହା **prescribed form** ରେ ହେବ ଏବଂ ଏଥିରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିବ: LLP ର **ନାମ**; **ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବ୍ୟବସାୟ**; **registered office ର ଠିକଣା**; incorporation ବେଳେ **ଯେଉଁମାନେ partner ହେବେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ନାମ ଓ ଠିକଣା**; ଏବଂ incorporation ବେଳେ **ଯେଉଁମାନେ designated partners ହେବେ ସେମାନଙ୍କ ନାମ ଓ ଠିକଣା**.

ଏଥିରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ LLP ସମ୍ପର୍କରେ prescribe ହୋଇଥିବା **ଅନ୍ୟ ସୂଚନା** ମଧ୍ୟ ରହେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **N-B-O-P-D: N**ame, **B**usiness, **O**ffice, **P**artners, **D**esignated partners. ତା'ପରେ ଶେଷରେ catch-all: ଅନ୍ୟ prescribed ସୂଚନା.

କାର୍ଡ 5.15 T 3 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଦ

★★ OL 3.3 · Scanner TQ 3.3, CSQ 3.1 · SM pp.5.10–5.11

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 12 ଅନୁସାରେ LLP register କରିବାକୁ Registrar ଙ୍କୁ କେତେ ସମୟ ମିଳେ, ଏବଂ statement ଓ certificate evidence ଭାବେ କେତେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ?

ଉତ୍ତର

ss. 11(1)(b) ଓ (c) ପାଳିତ ହେବା ପରେ, Registrar incorporation document register କରନ୍ତି ଏବଂ **14 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ** certificate of incorporation ଦିଅନ୍ତି.

Registrar compliance statement କୁ subscription ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣର **ଯଥେଷ୍ଟ evidence** ଭାବେ ଗ୍ରହଣ **କରିପାରନ୍ତି**: ଏହା ବିବେକାଧୀନ (discretionary).

Certificate Registrar ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ଓ ତାଙ୍କ official seal ଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଣିତ, ଏବଂ ଏହା LLP ଉଲ୍ଲିଖିତ ନାମରେ incorporated ହୋଇଛି ତାର **conclusive evidence**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Statement MAY ଯଥେଷ୍ଟ; certificate IS conclusive.** ଜନ୍ମ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ପାଇଁ ଚଉଦ ଦିନ.

କାର୍ଡ 5.16 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★ OL 3.5 · Scanner TQ 3.2, TQ 3.9 · SM p.5.11
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **registered office** (s. 13) ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିୟମ କ'ଣ, ଏବଂ default ପାଇଁ ଦଣ୍ଡ କ'ଣ?	ଉତ୍ତର ପ୍ରତ୍ୟେକ LLP ର ଏକ **registered office** ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯେଉଁଠାକୁ ସମସ୍ତ communications ଓ notices ପଠାଯାଇପାରେ ଏବଂ ଯେଉଁଠି ସେଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରହଣ ହୁଏ. ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗୁ ହୁଏ **କେବଳ** Registrar ଙ୍କ ନିକଟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନର notice **ଦାଖଲ କଲା ପରେ**. ଉଲ୍ଲଂଘନ: LLP **ଓ ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟେକ partner default ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ପାଇଁ ₹500** penalty ପାଇଁ ଦାୟୀ, ସର୍ବାଧିକ **₹50,000** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଦିନକୁ ₹500, ସର୍ବାଧିକ ₹50,000**, ଏବଂ ସ୍ଥାନ ବଦଳ ଗଣାଯାଏ କେବଳ notice **ଦାଖଲ** ହେଲେ, ଘରର ଜିନିଷ ସରାଇଲେ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 5.17 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★ OL 3.6 · Scanner TQ 3.7, TQ 2.3 · SM p.5.11
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ **registration** ପରେ (s. 14) LLP କ'ଣ କରିପାରେ?	ଉତ୍ତର Registration ପରେ LLP, **ନିଜ ନାମରେ**, ଏହା କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ: • **ମକଦ୍ଦମା କରିବା ଓ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା ହେବା**; • movable କି immovable, tangible କି intangible **ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜନ, ମାଲିକାନା, ଧାରଣ ଓ ବିକାଶ କିମ୍ବା ନିଷ୍ପତ୍ତି**; • ଚାହିଁଲେ **common seal ରଖିବା**; ଏବଂ • bodies corporate ଯେଉଁ **ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଇନସଙ୍ଗତ ଭାବେ କରିପାରନ୍ତି ଓ ସହିପାରନ୍ତି, ତାହା କରିବା ଓ ସହିବା**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **S-O-S, ତା'ପରେ D: S**ue, **O**wn property, **S**eal (ଇଚ୍ଛାଧୀନ), **D**o ଅନ୍ୟ corporate କାର୍ଯ୍ୟ.

କାର୍ଡ 5.18 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ	★★★ OL 3.7 · Scanner TQ 3.8, TQ 3.10 · SM pp.5.12–5.13
ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ ଏକ LLP ଅନ୍ୟ LLP, company କିମ୍ବା registered trade mark ସହ **ସମାନ କିମ୍ବା ଅତ୍ୟଧିକ ସାମ୍ୟ ଥିବା** ନାମରେ register ହେଲା (s. 17). ତା'ପରେ କ'ଣ ହେବ?	ଉତ୍ତର ଆବେଦନ ଉପରେ, **Central Government** LLP କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶର **3 ମାସ** ମଧ୍ୟରେ ନାମ ବଦଳାଇବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରେ. Trade-mark proprietor ଙ୍କ ଆବେଦନ incorporation, registration କିମ୍ବା ନାମ ପରିବର୍ତ୍ତନର **3 ବର୍ଷ** ମଧ୍ୟରେ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ. LLP ପରିବର୍ତ୍ତନର **15 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ Registrar ଙ୍କୁ notice** ଦେବ, Central Government ର order ସହିତ, ଏବଂ certificate ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନର **30 ଦିନ ମଧ୍ୟରେ LLP agreement** ରେ ନାମ ବଦଳାଇବ. LLP **default** କଲେ, **Central Government ଏକ ନୂଆ ନାମ allot କରେ**; Registrar ତାହା ଦାଖଲ କରନ୍ତି ଓ ନୂଆ certificate ଦିଅନ୍ତି. LLP ପରେ s. 16 ଅନୁସାରେ ନାମ ବଦଳାଇପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **3 – 15 – 30:** ନାମ ବଦଳାଇବାକୁ 3 ମାସ, Registrar ଙ୍କୁ ଜଣାଇବାକୁ 15 ଦିନ, LLP agreement ସଂଶୋଧନକୁ 30 ଦିନ. Default ହେଲେ: Government ନିଜେ ନାମ ବାଛିଦିଏ.

କାର୍ଡ 5.19 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.8 · Scanner TQ 3.1 · Beyond SM (Scanner TQ 3.1 only)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କେଉଁ କାରଣରେ ଏକ LLP କୁ **Tribunal ଦ୍ୱାରା wind up** କରାଯାଇପାରେ (s. 64)?

ଉତ୍ତର

Winding up **voluntary କିମ୍ବା Tribunal ଦ୍ୱାରା** ହୋଇପାରେ (s. 63). Tribunal ଦ୍ୱାରା (s. 64), ଯଦି:

- LLP **ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଏ** ଯେ ଏହାକୁ Tribunal ଦ୍ୱାରା wind up କରାଯାଉ;
- **ଛଅ ମାସରୁ ଅଧିକ** ସମୟ ପାଇଁ partners ସଂଖ୍ୟା **ଦୁଇ ତଳକୁ** ଖସିଯାଇଛି;
- LLP **ଭାରତର ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ ଓ ଅଖଣ୍ଡତା**, ରାଜ୍ୟର ସୁରକ୍ଷା କିମ୍ବା ଜନଶୃଙ୍ଖଳା ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି;
- LLP **ପାଞ୍ଚ କ୍ରମାଗତ financial years** ପାଇଁ **Statement of Account and Solvency** (କିମ୍ବା annual return) ଦାଖଲ କରିବାରେ default କରିଛି;
- Tribunal ଏହାକୁ **just and equitable** ମନେ କରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ପାଞ୍ଚଟି **D** ଶବ୍ଦ: LLP **D**ecides · partners **D**rop ଦୁଇ ତଳକୁ · **D**anger to sovereignty · **D**efault ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ · **D**eemed just and equitable.

କାର୍ଡ 5.20 T 3 · ଧାରଣା

★★★ OL 3.9 · Scanner TQ 3.4 · Beyond SM (Scanner TQ 3.4 only)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

LLP ପାଇଁ **accounts ଓ audit** ନିୟମ କ'ଣ (s. 34)?

ଉତ୍ତର

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ **books of account registered office** ରେ, **cash କିମ୍ବା accrual basis** ଓ **double entry system** ରେ ରଖନ୍ତୁ.

ପ୍ରତ୍ୟେକ financial year ଶେଷରୁ **ଛଅ ମାସ** ମଧ୍ୟରେ **Statement of Account and Solvency** ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତୁ, ଯାହା **designated partners ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ** ହେବ.

ଏହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ prescribed ସମୟ ଓ prescribed fee ସହିତ **Registrar** ଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାଖଲ କରନ୍ତୁ.

LLP ର accounts prescribed rules ଅନୁସାରେ **audit** କରାଯିବ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **6 – D – R:** ପ୍ରସ୍ତୁତିକୁ **6** ମାସ, **D**esignated partners ସ୍ୱାକ୍ଷର କରନ୍ତି, **R**egistrar ଦାଖଲ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି.

କାର୍ଡ 5.21 T 3 · ଧାରଣା

★★★ OL 3.10 · Scanner TQ 3.5 · Beyond SM (Scanner TQ 3.5 only)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

LLP ରେ **limited liability** କେତେବେଳେ **unlimited** ହୋଇଯାଏ (s. 30)?

ଉତ୍ତର

ଯଦି LLP କିମ୍ବା କୌଣସି partner ଦ୍ୱାରା **creditors କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଠକିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, କିମ୍ବା କୌଣସି ଠକେଇ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ** କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଏ, ତେବେ LLP **ଓ** ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବା partners ର liability LLP ର ସମସ୍ତ କିମ୍ବା ଯେକୌଣସି debts ପାଇଁ **unlimited** ହୁଏ.

କୌଣସି partner କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ, LLP ସମାନ ପରିମାଣରେ ଦାୟୀ, ଯଦି ନ ପ୍ରମାଣ କରେ ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ **LLP ର ଜ୍ଞାନ କିମ୍ବା authority ବିନା** ହୋଇଥିଲା.

ଏପରି ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବାରେ **ଜାଣିଶୁଣି ଭାଗୀଦାର** ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି: **5 ବର୍ଷ** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାରାଦଣ୍ଡ ଏବଂ **₹50,000 ରୁ ₹5 lakh** ଜରିମାନା.

ଠକେଇପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଚରଣ LLP ଓ ଦୋଷୀକୁ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତି ପାଇଁ **compensation** ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଦାୟୀ କରେ (ଦୋଷୀ LLP ର ଜ୍ଞାନ ବିନା ଠକେଇ କଲେ LLP ଦାୟୀ ନୁହେଁ).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଠକେଇ ଢାଲ ଭାଙ୍ଗେ.** Partner ର limited-liability କୋଟ୍ ସତ୍ ଲୋକସାନରୁ ବଞ୍ଚାଏ, ଅସତ୍ ଇଚ୍ଛାରୁ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 5.22 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.11 · Scanner TQ 3.6 · Beyond SM (Scanner TQ 3.6 only)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Partner ର **ନାମ ବା ଠିକଣା ବଦଳିଲେ**, କିମ୍ବା କେହି partner **ହେଲେ ବା ନରହିଲେ** (s. 25), କ'ଣ report କରିବାକୁ ହେବ?

ଉତ୍ତର

ନାମ ବା ଠିକଣା ପରିବର୍ତ୍ତନ: partner **15 ଦିନ** ମଧ୍ୟରେ LLP କୁ ଜଣାଏ (default: partner ଉପରେ **₹10,000** penalty); LLP **30 ଦିନ** ମଧ୍ୟରେ Registrar ଙ୍କ ନିକଟରେ notice ଦାଖଲ କରେ (default: LLP ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ designated partner, **₹10,000**).

Partner ହେବା ବା ନରହିବା: LLP **30 ଦିନ** ମଧ୍ୟରେ notice ଦାଖଲ କରେ (default: LLP ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ designated partner, **₹10,000**). ଆସୁଥିବା partner ର notice ରେ ତାର **consent** statement ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ.

ଜଣେ **former partner** ନିଜେ notice ଦାଖଲ କରିପାରେ; Registrar LLP ର ନିଶ୍ଚିତକରଣ ମାଗନ୍ତି ଏବଂ **15 ଦିନ** ମଧ୍ୟରେ କିଛି ନ ଆସିଲେ notice register କରନ୍ତି.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଭିତରକୁ 15, ବାହାରକୁ 30:** partner → LLP 15 ଦିନରେ; LLP → Registrar 30 ଦିନରେ.

କାର୍ଡ 5.23 T 4 · ତୁଳନା

★★★ OL 4.2 · Scanner CSQ 4.1 · SM pp.5.13–5.14

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

LLP v Partnership firm: 1 ରୁ 8 ପଏଣ୍ଟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Regulating Act: LLP = LLP Act, 2008; Firm = Indian Partnership Act, 1932.

Body corporate ଓ entity: LLP **ଏକ** body corporate ଓ separate legal entity; Firm **ନୁହେଁ**, କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଏକ ସମୂହ.

ସୃଷ୍ଟି: LLP **registration** ଦ୍ୱାରା (ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ, ଏବଂ ଏହା ନିଜ ନାମରେ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ ଓ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ହୋଇପାରେ); Firm **agreement** ଦ୍ୱାରା (registration ଇଚ୍ଛାଧୀନ).

Succession: LLP ର **perpetual succession** ଅଛି; Firm partner ର ମୃତ୍ୟୁ, ଉନ୍ମାଦତା, ଅବସର କିମ୍ବା insolvency ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇପାରେ.

ନାମ: LLP ର ଶେଷରେ "limited liability partnership"/"LLP" suffix ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ; Firm: ଯେକୌଣସି ନାମ.

Liability: LLP partners ଙ୍କର ସମ୍ମତ contribution ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ **limited** (wilful fraud ବ୍ୟତୀତ); Firm partners **unlimited**, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ assets ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ LLP ଆଇନଗତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦକୁ **ହଁ** କୁହେ (body corporate, separate entity, perpetual, ନିଜ ନାମରେ ମକଦ୍ଦମା); firm **ନା** କୁହେ. ତାର ଏକମାତ୍ର **unlimited** ହେଲା liability.

କାର୍ଡ 5.24 T 4 · ତୁଳନା

★★★ OL 4.2 · Scanner CSQ 4.1 · SM p.5.14

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

LLP v Partnership firm: 9 ରୁ 15 ପଏଣ୍ଟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Mutual agency: LLP partner LLP କୁ ବାଧ କରେ, ଅନ୍ୟ partners ଙ୍କୁ **ନୁହେଁ**; Firm partner firm **ଓ** ଅନ୍ୟ partners ଙ୍କୁ ବାଧ କରେ.

Designated partners: LLP ରେ ଅତିକମ୍ରେ **ଦୁଇ**, ଜଣେ resident; Firm: ଏପରି କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ.

Common seal: LLP **ରଖିପାରେ**; Firm: ଏପରି ଧାରଣା ନାହିଁ.

Compliances: LLP ରେ **କେବଳ designated partners**; Firm ରେ **ସମସ୍ତ partners**.

Annual filing: LLP annual statement of accounts, statement of solvency ଓ annual return ଦାଖଲ କରେ; Firm registrar ଙ୍କ ନିକଟରେ ବାର୍ଷିକ କିଛି ଦାଖଲ କରେ ନାହିଁ.

Foreign nationals: LLP partners ହୋଇପାରନ୍ତି; firm partners ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ. Minor: LLP ର ସୁବିଧାରେ **ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ**; firm ରେ ବର୍ତ୍ତମାନର partners ଙ୍କ ପୂର୍ବ ସମ୍ମତିରେ ହୋଇପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସାତ ପଏଣ୍ଟ, ସାତ ଶବ୍ଦ: **Agency · Designated · Seal · Compliances · Annual filing · Foreign · Minor**. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଇଁ ନିଜକୁ ପଚାରନ୍ତୁ: LLP କ'ଣ କହେ, firm କ'ଣ କହେ?

କାର୍ଡ 5.25 T 4 · ତୁଳନା

★★★ OL 4.1 · Scanner TQ 4.1 · SM p.5.15

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

LLP v Limited Liability Company: 8 ଟି ପଏଣ୍ଟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Act: LLP Act, 2008 v Companies Act, 2013. ବ୍ୟକ୍ତି: **partners** (contribute କରନ୍ତି) v **members** (shares ରେ invest କରନ୍ତି).

Governance: LLP **contract/agreement** ଦ୍ୱାରା; company **statute** ଦ୍ୱାରା. Management: LLP ରେ agreement ରେ authorised designated partners ସମେତ partners; company ରେ shareholders ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ **board of directors**.

ନାମ suffix: “limited liability partnership” କିମ୍ବା “LLP” v “limited” (public) / “Private limited” (private).

ସଂଖ୍ୟା: LLP ରେ ସର୍ବନିମ୍ନ **2**, ସର୍ବାଧିକ ସୀମା ନାହିଁ; Private company ରେ 2 ରୁ **200**; Public company ରେ ସର୍ବନିମ୍ନ **7**, ସର୍ବାଧିକ ସୀମା ନାହିଁ.

Liability: partner ସମ୍ମତ contribution ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ (wilful fraud ବ୍ୟତୀତ); member **shares ରେ ଅଦତ୍ତ ରାଶି** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ.

ସର୍ବନିମ୍ନ: LLP ରେ **2 designated partners**; Private company ରେ **2 directors**; Public company ରେ **3 directors**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Contract v Statute** ହେଲା ମୁଖ୍ୟ ଶିରୋନାମା. ତା'ପରେ ଗଣନ୍ତୁ: **2** designated partners v **2** (private) କିମ୍ବା **3** (public) directors.

CA Foundation · Paper 2 · ବ୍ୟବସାୟିକ ଆଇନ (Business Laws)

ଫ୍ଲାଶ୍ କାର୍ଡ — ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସହିତ

ଅଧ୍ୟାୟ 6 · କମ୍ପାନି ଆଇନ, 2013 (The Companies Act, 2013) · 32 କାର୍ଡ

ଏହି କାର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ

- ପ୍ରଥମେ **ପ୍ରଶ୍ନ** ପଢ଼ନ୍ତୁ ଓ ପଛପଟ ଦେଖିବା ପୂର୍ବରୁ **ମୁଖରେ କହି** ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ.
- ତା'ପରେ **ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ** ପଢ଼ନ୍ତୁ. ଯଦି ତାହା ମନକୁ ନଭାଏ, ତେବେ ନିଜର କୌଶଳ ତିଆରି କରି କାର୍ଡ ପାଖରେ ଲେଖି ରଖନ୍ତୁ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡରେ ତା'ର **Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର** ଦିଆଯାଇଛି (TQ = theory question, CSQ = case scenario question), ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆପଣ କାର୍ଡ ପରେ ପରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ କରିପାରିବେ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡକୁ **1 ଦିନ ପରେ ଓ ପୁଣି 1 ସପ୍ତାହ ପରେ** ଆଉଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ.

ତାରାର ଅର୍ଥ

★★★	ICAI 6 ଥର କିମ୍ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପଚାରିଛି. ଶବ୍ଦେ ଶବ୍ଦେ ମନେ ରଖନ୍ତୁ.
★★	3 ରୁ 5 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓ ତାଲିକା ଜାଣନ୍ତୁ.
★	1 କିମ୍ବା 2 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ଗୋଟିଏ ଥର ପଢ଼ନ୍ତୁ; ପରୀକ୍ଷାରେ ଚିହ୍ନିପାରିବା ଯଥେଷ୍ଟ.
–	Study Material ର ପାଠରୁ ନିଆଯାଇଛି. One Liner ର ପଂକ୍ତି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ବୁଝିବାରେ ସହାୟକ.

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟର ବିଷୟ

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
1	କମ୍ପାନିର ଅର୍ଥ ଓ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ (Company Meanings & its Features)	6.01 – 6.03	3	★★★
2	ନିଗମ ଆବରଣ ତତ୍ତ୍ୱ (Corporate Veil Theory)	6.04 – 6.06	3	★★★
3	ଅଧିନିୟମ ଅନୁସାରେ କମ୍ପାନିର ଶ୍ରେଣୀ (Classes of Companies Under the Act)	6.07 – 6.20	14	★★★
4	କମ୍ପାନିର ପଞ୍ଜୀକରଣ/ଗଠନ ପଦ୍ଧତି (Mode of Registration/Incorporation of Company)	6.21	1	★★
5	ପୁଞ୍ଜିର ବର୍ଗୀକରଣ (Classification of Capital)	6.22 – 6.23	2	★★
6	ଅଂଶ (Shares)	6.24	1	★★
7	Memorandum of Association (ସଂସ୍ଥାପନ ପତ୍ର)	6.25	1	★★
8	Doctrine of Ultra Vires (ଅଧିକାର-ବହିର୍ଭୂତତା ନୀତି)	6.26 – 6.27	2	★★★
9	Articles of Association (ଅନ୍ତର୍ନିୟମାବଳୀ)	6.28 – 6.29	2	★★
10	Doctrine of Indoor Management (ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପରିଚାଳନା ନୀତି)	6.30 – 6.32	3	★★★

ସୂତ୍ର: ICAI Study Material (July 2026), Scanner Business Laws 2026 October, One Liners P2. ତାରା One Liners deck ଅନୁସାରେ. "OL" = One Liner ସନ୍ଦର୍ଭ; "TQ" / "CSQ" = Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର (ଅଧ୍ୟାୟ 2, 3 ଓ 4 ରେ ୟୁନିଟ୍ ସହିତ, ଯଥା U3); "SM p." = Study Material ର ପୃଷ୍ଠା.

କାର୍ଡ 6.01 T1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 1.3, 1.4, 1.5 · Scanner TQ 1.2, CSQ 1.4 · SM pp.6.4–6.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କମ୍ପାନିର **ପାଞ୍ଚୋଟି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ** କ'ଣ, ଏବଂ କମ୍ପାନି (ଏକ artificial legal person) କ'ଣ କରିପାରେ **ନାହିଁ**?

ଉତ୍ତର

- **Separate legal entity**: ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହା ନିଜ members ଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା.
- **Perpetual succession**: members ବଦଳିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ ନାହିଁ.
- **Limited liability**: କମ୍ପାନିର liability ଏହାର members ଙ୍କ liability ଠାରୁ ଭିନ୍ନ.
- **Artificial legal person**: ନିଜ ନାମରେ contract କରେ, ମକଦ୍ଦମା କରେ ଓ ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା ହୁଏ; କେବଳ ମଣିଷ ମାଧ୍ୟମରେ (directors) କାର୍ଯ୍ୟ କରେ.
- **Common seal**: କମ୍ପାନିର ଅଧିକୃତ ଦସ୍ତଖତ.

ଏହା ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ହୋଇପାରେ, ମକଦ୍ଦମା କରିପାରେ ଓ ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ଜେଲ୍ ପଠାଯାଇପାରିବ **ନାହିଁ**, ଏହା oath ନେଇପାରିବ ନାହିଁ, ବିବାହ କରିପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା learned profession ଅଭ୍ୟାସ କରିପାରିବ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **S-P-L-A-C** = Separate, Perpetual, Limited, Artificial, Common seal. ଶରୀର ନଥିବା ଏକ ମଣିଷକୁ ଭାବନ୍ତୁ: ଜେଲ୍ ନାହିଁ, oath ନାହିଁ, ବିବାହ ନାହିଁ, ବୃତ୍ତି ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 6.02 T1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 1.1, 1.2 · Scanner TQ 1.1, TQ 1.3, CSQ 1.3, CSQ 1.4 · SM p.6.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କମ୍ପାନି ପାଇଁ **common seal** ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ କି? ଯଦି seal ନାହିଁ, ତେବେ ବିକଳ୍ପ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

- **ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ.** Companies (Amendment) Act, 2015 **Section 9** ରୁ ‘and a common seal’ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ହଟାଇ ଏହାକୁ ବିକଳ୍ପ କରିଦେଲା.
- Seal ନଥିଲେ, **ଦୁଇଜଣ directors** କିମ୍ବା **ଜଣେ director ଓ Company Secretary** (ଯେଉଁଠି କମ୍ପାନି Company Secretary ନିଯୁକ୍ତ କରିଛି) ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା authorisation କରାଯାଏ.
- Common seal = କମ୍ପାନିର ଅଧିକୃତ ଦସ୍ତଖତ, ତା'ର incorporation ର ପ୍ରତୀକ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **2015 ରେ seal ବିକଳ୍ପ ହେଲା; ଗୋଟିଏ ମୋହରର ଜାଗାରେ ଦୁଇ ଦସ୍ତଖତ.** ଦୁଇ directors, କିମ୍ବା director + CS (କେବଳ CS ଥିଲେ).

କାର୍ଡ 6.03 T1 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★★ OL 1.4 · Scanner CSQ 1.1, CSQ 1.2 · SM p.6.5

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଏକ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ କମ୍ପାନିର ସମସ୍ତ members ଏକାଠି ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେ. କମ୍ପାନିର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଶେଷ ହୁଏ କି?

ଉତ୍ତର

ନା. କମ୍ପାନିର **perpetual succession** ଥାଏ: members ମରିପାରନ୍ତି କିମ୍ବା ବଦଳିପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ Act ରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାରଣରେ wound up ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ଚାଲିଥାଏ.

ଏହାର ଜୀବନ କେବଳ ଆଇନ ଶେଷ କରିପାରେ; members ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ କିମ୍ବା insolvency ନୁହେଁ.

SM ଉଦାହରଣ: ଏକ ବିମାନ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଯେଉଁ କମ୍ପାନିର 7 ଜଣ members ସମସ୍ତେ ମରିଗଲେ, ସେ କମ୍ପାନି ତଥାପି ରହିଲା; partnership ପରି ନୁହେଁ.

Shares ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ transmit ହୁଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Members ମରଣଶୀଳ; କମ୍ପାନି ନୁହେଁ.** କେବଳ Act ଏହାକୁ ଶେଷ କରିପାରେ, କେବେ ଦୁର୍ଘଟଣା ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 6.04 T 2 · ଧାରଣା

★★ OL 2.2, 2.7 · Scanner CSQ 2.4, CSQ 2.8, CSQ 2.9 · SM p.6.7; SM p.6.12

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Salomon v Salomon & Co. Ltd. ରେ କ'ଣ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା? OPC ର ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଏକମାତ୍ର member କମ୍ପାନିର ଋଣ ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ କି?

ଉତ୍ତର

- କମ୍ପାନି ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହାର subscribers ଠାରୁ **ଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି**, ଏପରିକି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ share capital ଧାରଣ କଲେ ମଧ୍ୟ. Salomon 20,000 shares ଓ କମ୍ପାନିର ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ charge ଥିବା debentures ନେଇଥିଲେ.
- Scanner ର Raj ସମସ୍ୟାରେ, debenture-holder **secured creditor** ଭାବେ ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇବାକୁ ହକଦାର ଥିଲେ; ସେ ଓ କମ୍ପାନି ଗୋଟିଏ ବୋଲି creditors ଙ୍କ ଦାବି ଗ୍ରହଣୀୟ ହେଲା ନାହିଁ.
- **OPC**: ଏକମାତ୍ର member କେବଳ ଏକମାତ୍ର shareholder ହୋଇଥିବାରୁ କମ୍ପାନିର ଋଣ ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ; ତା'ର liability ଅଦତ୍ତ share capital ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ.
- OPC **fraud** ପାଇଁ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲେ, veil ଉଠାଯାଏ ଓ member ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ ହୋଇପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଜଣେ shareholder ମାନେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହେଁ.** Salomon ଙ୍କ କମ୍ପାନି ନିଜର କୋର୍ଟ ପିନ୍ଧିଥିଲା; କେବଳ fraud ହିଁ ତାକୁ ଚିରିପାରେ.

କାର୍ଡ 6.05 T 2 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★ OL 1.3, 2.3 · Scanner CSQ 2.6, TQ 1.2 · SM p.6.5

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଜଣେ shareholder-cum-creditor କମ୍ପାନିର କାଠକୁ ନିଜ ନାମରେ insure କଲେ ଓ ତାହା ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡରେ ପୋଡ଼ିଗଲା. ସେ claim କରିପାରିବ କି? Case ର ନାମ କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

ନା. Macaura v Northern Assurance Co. Ltd. (1925) ରେ, କମ୍ପାନିର ସମ୍ପତ୍ତିରେ member କିମ୍ବା creditor ର **କୌଣସି insurable interest ନାହିଁ**.

Macaura ଗୋଟିଏ ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ shares ଧାରଣ କରିଥିଲେ, ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ creditor ଥିଲେ ଓ କାଠକୁ ନିଜ ନାମରେ insure କରିଥିଲେ.

କମ୍ପାନିର ମାଲିକାନାରେ ଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ କୌଣସି shareholder ର legal କିମ୍ବା equitable interest ନାହିଁ; କାଠ କମ୍ପାନିର ନାମରେ insure ହୋଇନଥିଲା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Shares ର ମାଲିକ ହେବା ମାନେ କାଠର ମାଲିକ ହେବା ନୁହେଁ.** ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ କମ୍ପାନି; members କେବଳ shares ର ମାଲିକ.

କାର୍ଡ 6.06 T 2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 2.1, 2.4, 2.5, 2.6 · Scanner TQ 2.1, TQ 2.2, CSQ 2.1, CSQ 2.2, CSQ 2.3, CSQ 2.5, CSQ 2.7 · SM pp.6.8–6.9

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Corporate veil ଉଠାଯିବାର **ପାଞ୍ଚୋଟି କାରଣ** ପ୍ରତ୍ୟେକର case ସହ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **Enemy character** (ଶତ୍ରୁ ସହ ବ୍ୟବସାୟ; control ର test): **Daimler Co. Ltd. v Continental Tyre & Rubber Co.**
- **Tax / revenue**: **Juggilal** (କର ଏଡ଼ାଇବାକୁ entity ବ୍ୟବହାର); **Dinshaw Maneckjee Petit** (assessee ର companies sham ଥିଲା).
- **Legal obligation ଏଡ଼ାଇବା**: **Workmen of Associated Rubber Industries** (workmen ଙ୍କ bonus କମାଇବାକୁ subsidiary ଗଠନ).
- **Subsidiary ଏଜେଣ୍ଟ ଭାବେ**: **Merchandise Transport Ltd. v British Transport Commission (1982)**; parent ଓ subsidiary ଗୋଟିଏ commercial unit.
- **Fraud / ଅନୁଚିତ ଆଚରଣ କିମ୍ବା ଆଇନକୁ ବିଫଳ କରିବା**: **Gilford Motor Co. v Horne**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **E-T-L-A-F**: Enemy, Tax, Legal obligation, Agent subsidiary, Fraud. ମନେ ରଖିବାକୁ କୁହନ୍ତୁ 'Even The Law Alters Facades'.

କାର୍ଡ 6.07 T 3 · ତୁଳନା

★★ OL 3.1, 3.2 · Scanner TQ 3.8, CSQ 3.19 · SM pp.6.10–6.12

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Liability ଆଧାରରେ companies ର ପାର୍ଥକ୍ୟ କରନ୍ତୁ: limited by shares, limited by guarantee ଓ unlimited. Unlimited company ର member ବିରୁଦ୍ଧରେ creditor ସିଧାସଳଖ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବ କି?

ଉତ୍ତର

- **Limited by shares (s. 2(22))**: members କେବଳ ନିଜ shares ର **ଅଦତ୍ତ ରାଶି** ପାଇଁ ଦାୟୀ; କମ୍ପାନିର ଜୀବନକାଳରେ କିମ୍ବା winding up ସମୟରେ **ଯେକୌଣସି ସମୟରେ** ଡକାଯାଇପାରେ.
- **Limited by guarantee (s. 2(21))**: members କେବଳ memorandum ରେ **ସ୍ୱୀକାର କରିଥିବା ରାଶି** ପାଇଁ ଦାୟୀ, ଏବଂ **କେବଳ winding up ସମୟରେ**.
- **Unlimited (s. 2(92))**: members ଙ୍କ liability ର କୌଣସି ସୀମା ନାହିଁ; ସେ member ନରହିଲେ ଏହା ସମାପ୍ତ ହୁଏ.
- **Trap**: creditor ଜଣେ shareholder ବିରୁଦ୍ଧରେ ସିଧାସଳଖ ମକଦ୍ଦମା କରିପାରିବ **ନାହିଁ**. ସେ **winding up** ପାଇଁ ଆବେଦନ କରେ, ତା'ପରେ official liquidator members ଙ୍କୁ contribution ପାଇଁ ଡାକେ, ଯାହା unlimited ହୋଇପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Shares: ଅଦତ୍ତ ରାଶି. Guarantee: ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଙ୍କ, କେବଳ winding up ରେ. Unlimited: ଛାତ ନାହିଁ.** Unlimited company ର creditors liquidator ପାଖକୁ ଯାଆନ୍ତି, member ପାଖକୁ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 6.08 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.3 · Scanner TQ 3.1, TQ 3.7, CSQ 3.5, CSQ 3.17 · SM pp.6.12–6.13

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

OPC (s. 2(62)) ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ. **Nominee** କିପରି କାମ କରେ: consent, withdrawal ଓ change?

ଉତ୍ତର

- **OPC** = **କେବଳ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି member** ଥିବା କମ୍ପାନି; ଏହା private company, ଏଥିପାଇଁ ସର୍ବନିମ୍ନ paid-up capital ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନାହିଁ.
- **Memorandum ରେ ଜଣେ nominee ଙ୍କ ନାମ** ଥାଏ, ଯିଏ subscriber ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ କିମ୍ବା contract କରିବାର ଅକ୍ଷମତା ହେଲେ member ହୁଅନ୍ତି.
- Nominee **ପୂର୍ବରୁ ଲିଖିତ consent** ଦିଅନ୍ତି, ଯାହା incorporation ସମୟରେ Registrar ଙ୍କ ପାଖରେ file ହୁଏ; ତାଙ୍କୁ **consent ପ୍ରତ୍ୟାହାର (withdraw)** କରିବାର ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇପାରେ.
- Member **ଯେକୌଣସି ସମୟରେ** କମ୍ପାନିକୁ **notice** ଦେଇ nominee ବଦଳାଇପାରନ୍ତି, ଯାହା କମ୍ପାନି Registrar ଙ୍କୁ ଜଣାଏ.
- ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ **memorandum ର alteration ନୁହେଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Nominee = ଅତିରିକ୍ତ ଚକ**: ଆଗରୁ ଲିଖିତ consent ସହ ଲଗାଯାଏ, ସାଧାରଣ notice ରେ ବଦଳାଯାଏ, ଆଉ memorandum ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହେ.

କାର୍ଡ 6.09 T3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.3, 3.5, 3.6 · Scanner TQ 3.1, CSQ 3.8, CSQ 3.25 · SM p.6.13

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

OPC କ'ଣ କରିପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା କ'ଣ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ? Conversion ବିଷୟରେ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

- **ଜଣକ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ OPC**: କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏରୁ ଅଧିକ OPC incorporate କରିପାରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଗୋଟିଏରୁ ଅଧିକରେ nominee ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ.
- **କୌଣସି minor** member କିମ୍ବା nominee ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ, କିମ୍ବା beneficial interest ସହ share ଧାରଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ.
- **Section 8 company ଭାବେ incorporate ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ତାହାକୁ convert ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ**.
- **Non-Banking Financial Investment** କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ ନାହିଁ, କୌଣସି body corporate ର securities ରେ investment ସହିତ.
- ଏହା private କିମ୍ବା public company ରେ **convert ହୋଇପାରେ** (SM: 'in certain cases').
- Deck: conversion ଉଭୟ ଦିଗରେ ଅନୁମତିଯୋଗ୍ୟ; CSQ 3.25 ରେ eligibility ପୂରଣ ହେଲେ private company OPC ହେବା ବୈଧ ବୋଲି ଧରାଯାଇଛି.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଚାରି NO**: ଦ୍ୱିତୀୟ OPC ନୁହେଁ, minor ନୁହେଁ, Section 8 ନୁହେଁ, NBFI କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ. ବାହାରିବା ବାଟ: private କିମ୍ବା public company.

କାର୍ଡ 6.10 T3 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★★ OL 3.4, 3.6 · Scanner CSQ 3.7, CSQ 3.25 · SM p.6.13

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

OPC ଗଠନ କରିବା କିମ୍ବା ତା'ର nominee ହେବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା କିଏ ସ୍ଥିର କରେ: **residence** ନା **citizenship**? 'Resident in India' କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

- **Citizenship, residence ନୁହେଁ.** କେବଳ **ଜଣେ natural person ଯିଏ Indian citizen, ଭାରତରେ resident ହୁଅନ୍ତୁ କିମ୍ବା ନହୁଅନ୍ତୁ**, OPC incorporate କରିପାରିବେ କିମ୍ବା ଏକମାତ୍ର member ଙ୍କ nominee ହୋଇପାରିବେ.
- ଜଣେ **foreign citizen** nominee ହୋଇପାରିବେ **ନାହିଁ**: CSQ 3.7 ରେ foreign citizen ଙ୍କ ଭାରତରେ 125 ଦିନ ରହିବା ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଥିଲା.
- '**Resident in India**' = ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ financial year ରେ ଭାରତରେ **120 ଦିନରୁ କମ୍ ନୁହେଁ** ରହିବା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Passport, postcode ନୁହେଁ.** Citizenship ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରେ; 120 ଦିନର residence test କେବଳ ସେ କେଉଁଠି ରୁହନ୍ତି ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ.

କାର୍ଡ 6.11 T3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.7, 3.10 · Scanner CSQ 3.3, CSQ 3.27 · SM pp.6.13–6.15

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Private company (s. 2(68)) ର test ଗୁଡ଼ିକ ଓ members କିପରି ଗଣାଯାଏ ତାହା କୁହନ୍ତୁ. Private subsidiary କେବେ public ବୋଲି ଧରାଯାଏ?

ଉତ୍ତର

- ଏହା ନିଜ articles ଦ୍ୱାରା **shares ର transfer ଅଧିକାରକୁ ସୀମିତ** କରେ ଏବଂ ଏହାର securities subscribe କରିବାକୁ **ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ କୌଣସି invitation ନିଷେଧ** କରେ.
- ଏହା members କୁ **200** ରେ ସୀମିତ କରେ (OPC ବ୍ୟତୀତ); ସର୍ବନିମ୍ନ 2.
- **Joint holders ଜଣେ** member ଭାବେ ଗଣାଯାଆନ୍ତି.
- **Employees** ଏବଂ **employment ସମୟରେ member ହୋଇଥିବା ପୂର୍ବତନ employees ଗଣାଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ**.
- Public company ର subsidiary **public ବୋଲି ଧରାଯାଏ** (s. 2(71) ର proviso) ଯଦିଓ ତା'ର articles private କହେ, ତେଣୁ ତା'ର shares **ମୁକ୍ତ ଭାବେ transferable** (CSQ 3.27).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **R-200-P**: Restrict transfer, 200 cap, Prohibit public offer. Joint holders ଏକ ମୁଣ୍ଡ; କର୍ମଚାରୀ ଗଣାଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 6.12 T3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.8, 3.9 · Scanner CSQ 3.9, CSQ 3.22, CSQ 3.28 · SM pp.6.14–6.15

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ବର୍ତ୍ତମାନ **small company (s. 2(85))** ର ଶର୍ତ୍ତ ଓ କେଉଁ companies କେବେ small ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ ତାହା କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **Public company ବ୍ୟତୀତ** ଅନ୍ୟ company, ଅର୍ଥାତ୍ private company.
- **Paid-up share capital ₹4 crore ରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ ଏବଂ turnover ₹40 crore ରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ** (ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ financial year ର profit and loss account ଅନୁସାରେ turnover). ସୂତ୍ର: 2022 Rules, 15 September 2022 ରୁ ପ୍ରଭାବୀ.
- **ଦୁଇଟି** ସୀମା ପୂରଣ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ.
- **Small ନୁହେଁ**: **holding କିମ୍ବା subsidiary** company; **Section 8** company; **special Act** ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ company କିମ୍ବା body corporate.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ 4 ଓ 40, ଦୁଇଟି 'ଅଧିକ ନୁହେଁ'. ତା'ପରେ ଚାରି ବାରିତ ପ୍ରକାର ମନେ ରଖନ୍ତୁ: Holding, Subsidiary, Section 8, Special Act (H-S-8-S).

କାର୍ଡ 6.13 T3 · ତୁଳନା

★★★ OL 3.11, 3.12, 3.13 · Scanner TQ 3.3, CSQ 3.6, CSQ 3.12, CSQ 3.23 · SM pp.6.16–6.17

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Subsidiary (s. 2(87)) ଓ **associate (s. 2(6))** company ର ତୁଳନା କରନ୍ତୁ. 'ଠିକ୍ 50%' ଓ non-voting shares କିପରି ଗଣାଯାଏ?

ଉତ୍ତର

- **Subsidiary**: holding company **Board ର ଗଠନକୁ control କରେ**, କିମ୍ବା ନିଜେ କିମ୍ବା ନିଜ subsidiaries ସହ ମିଳିତ ଭାବେ ମୋଟ voting power ର **ଅଧା ଠାରୁ ଅଧିକ** ବ୍ୟବହାର କିମ୍ବା control କରେ.
- Subsidiary ର subsidiary ମଧ୍ୟ holding company ର subsidiary (chain).
- **ଠିକ୍ 50% ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ**; **non-voting preference shares** voting power ରେ ଯୋଗ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ (CSQ 3.12).
- **Associate**: ଯେଉଁ company ରେ ଅନ୍ୟ company ର **significant influence** ଅଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋଟ voting power ର **ଅନ୍ତତଃ 20%** ଉପରେ control, କିମ୍ବା **agreement** ଅନୁସାରେ business decisions ଉପରେ control କିମ୍ବା ସେଥିରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ; ଏହା **subsidiary ନୁହେଁ**, ଏବଂ **joint venture** company ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Subsidiary: ଅଧା ଠାରୁ ଅଧିକ (>50%). Associate: ଅନ୍ତତଃ ଏକ-ପଞ୍ଚମାଂଶ (≥20%). ଠିକ୍ ଅଧା 'ଅଧା ଠାରୁ ଅଧିକ' ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 6.14 T3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 3.14 · Scanner TQ 3.4 · SM p.6.17

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Listed ଓ **unlisted** company (s. 2(52)) ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **Listed**: ଯେଉଁ company ର **ଯେକୌଣସି securities recognised stock exchange** ରେ **listed** ଅଛି.
- **Unlisted**: **listed company ବ୍ୟତୀତ** ଯେକୌଣସି company.
- ଏହା **capital ପାଇବାର ସୁବିଧା (access to capital) ଆଧାରରେ** ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Listed = exchange ର ତାଲିକାରେ; unlisted = ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ. ଗୋଟିଏ listed security ଯଥେଷ୍ଟ.

କାର୍ଡ 6.15 T3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.15, 3.16 · Scanner CSQ 3.4, CSQ 3.15, CSQ 3.29, CSQ 3.31 · SM p.6.18

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Government company (s. 2(45)) କ'ଣ? 51% ରେ କ'ଣ ଗଣାଯାଏ, ଏବଂ private company ହେବା କିଛି ଫରକ ପକାଏ କି?

ଉତ୍ତର

- **Paid-up share capital** ର **51% ରୁ କମ୍ ନୁହେଁ Central Government**, କିମ୍ବା **State Government(s)**, କିମ୍ବା **ଆଂଶିକ ଭାବେ ଉଭୟଙ୍କ** ଧାରଣରେ; ଏପରି government company ର **subsidiary** ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ.
- କେବଳ **Central କିମ୍ବା State Government** ର ଧାରଣ ଗଣାଯାଏ. CSQ 3.15 ରେ, 20% + 10% + 10% = 40%; LIC ର 8% ଓ ଏକ government-owned company ର 15% ଗଣାଗଲା ନାହିଁ, ତେଣୁ ଏହା government company ନଥିଲା.
- ଯେଉଁଠି shares ରେ differential voting rights ଥାଏ, 'paid-up share capital' କୁ **total voting power** ଭାବେ ପଢ଼ାଯାଏ.
- **Private ରୂପ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ**: 51% Central Government ଧାରଣ ଥିବା private company ମଧ୍ୟ government company (CSQ 3.31).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **51 ଆସେ କେବଳ Governments ଙ୍କଠାରୁ.** Centre + States ଗଣନ୍ତୁ; LIC, PSUs ଓ ଜନସାଧାରଣ ବାଦ୍. Private ବା public ବେଶ ଭେଦ ଆଣେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 6.16 T3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.17 · Scanner TQ 3.6 · SM p.6.18

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Foreign company (s. 2(42)) ର **test ଗୁଡ଼ିକ** କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **ଭାରତ ବାହାରେ incorporate ହୋଇଥିବା** company କିମ୍ବା body corporate, ଯାହାର
- (i) ନିଜେ କିମ୍ବା ଏଜେଣ୍ଟ ମାଧ୍ୟମରେ, **physically କିମ୍ବା electronic mode ଦ୍ୱାରା**, ଭାରତରେ **place of business** ଅଛି; **ଏବଂ**
- (ii) ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ **ଭାରତରେ କୌଣସି business activity ଚଳାଏ**.
- TQ 3.6: Singapore ରେ incorporate ହୋଇ Pune ରେ office ଥିବା Mike LLC ଏକ foreign company.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Abroad + Address + Activity**: Abroad incorporate, ଭାରତରେ Address (place of business), ଏବଂ ଭାରତରେ Activity.

କାର୍ଡ 6.17 T3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.18, 3.19, 3.20 · Scanner TQ 3.2, TQ 3.5, CSQ 3.1, CSQ 3.13, CSQ 3.24 · SM pp.6.18–6.20

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Section 8 company ର **ବିଶେଷ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ** ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ. ଏହା କେବେ dividend ଦେଇପାରିବ କି?

ଉତ୍ତର

- **ଚାରିଟେବଲ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ** (commerce, art, science, sports, education, research, social welfare, religion, charity, ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ଇତ୍ୟାଦି) ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ପାଇଁ ଗଠିତ ଏବଂ **ନିଜ profits ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ** କରେ.
- ଏହା ନିଜ members ଙ୍କୁ **କୌଣସି dividend ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ**.
- Central Government ଙ୍କ **licence** ରେ କାମ କରେ (ଏହି ଶକ୍ତି ROC କୁ delegate ହୋଇଛି); ନାମରେ 'Ltd.' କିମ୍ବା 'Pvt. Ltd.' ଯୋଡ଼ିବା **ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ**.
- 21 ଦିନ ବଦଳରେ **clear 14 ଦିନର notice** ରେ general meeting ଡାକିପାରେ.
- ଏକ **partnership firm** member ହୋଇପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସହ ଲାଭ, କେବେ ବଣ୍ଟନ ନୁହେଁ.** ଭିତରକୁ charity, ବାହାରକୁ କିଛି ନାହିଁ: dividend ନାହିଁ, 'Ltd.' ନାହିଁ, 14 ଦିନର notice, firm ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱାଗତ.

କାର୍ଡ 6.18 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.21 · Scanner TQ 3.2, CSQ 3.16 · SM p.6.19

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Section 8 licence କିପରି revoke ହୋଇପାରେ, ଏବଂ ତା'ପରେ କ'ଣ ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

- କାରଣ: section ର ଆବଶ୍ୟକତା କିମ୍ବା licence ର ଶର୍ତ୍ତ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ; କାର୍ଯ୍ୟ **ଠକେଇ ଭାବେ**, company ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ, କିମ୍ବା **public interest ପ୍ରତିକୂଳ** ଭାବେ ଚାଲିବା.
- **Revocation ପୂର୍ବରୁ**: Central Government ନିଜ ଇଚ୍ଛା ବିଷୟରେ **ଲିଖିତ notice** ଓ **ଶୁଣାଣି ପାଇଁ ସୁଯୋଗ** ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ.
- **Revocation ପରେ**: Registrar କମ୍ପାନିର ନାମରେ 'Limited' କିମ୍ବା 'Private Limited' ଯୋଡ଼ନ୍ତି.
- **ତା'ପରେ**, public interest ରେ, Central Government ସମାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିବା ଅନ୍ୟ Section 8 company ସହ **amalgamation** କିମ୍ବା **winding up** ର ଆଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **N-L-A-W**: Notice, Limited added, Amalgamate or Wind up. ପ୍ରଥମେ ଶୁଣାଣି, ତା'ପରେ ନାମ ବଦଳ, ଶେଷରେ ଅନ୍ତିମ ଆଦେଶ.

କାର୍ଡ 6.19 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 3.22, 3.23 · Scanner CSQ 3.11, CSQ 3.18, CSQ 3.31 · SM p.6.21

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Dormant company (s. 455) ର status କିଏ ପାଇପାରିବ? 'Significant accounting transaction' କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

- **ଭବିଷ୍ୟତ project** ପାଇଁ, କିମ୍ବା **asset କିମ୍ବା intellectual property ଧାରଣ** ପାଇଁ ଗଠିତ, **କୌଣସି significant accounting transaction ନଥିବା** company, କିମ୍ବା **inactive company**, **Registrar** ଙ୍କ ନିକଟରେ ଆବେଦନ କରିପାରିବ.
- **Inactive company**: **ଗତ ଦୁଇ financial years** ରେ କୌଣସି business କିମ୍ବା operation ନାହିଁ, ବା କୌଣସି significant accounting transaction ନାହିଁ, କିମ୍ବା ସେହି ଦୁଇ ବର୍ଷର financial statements ଓ annual returns file ହୋଇନାହିଁ.
- **Significant accounting transaction** = (i) Registrar ଙ୍କୁ fees, (ii) Act କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଆଇନ ପାଳନ ପାଇଁ payments, (iii) Act ପାଳନ ପାଇଁ shares ର allotment, (iv) office ଓ records ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ payments, **ଏଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟତୀତ** ଯେକୌଣସି transaction.
- ଏହି **ଚାରି exclusion** ବାହାରର transaction dormant status ରେ ବାଧା (CSQ 3.18: ମେସିନ୍ ପାଇଁ ₹1 crore down payment).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **F-L-S-O**: Fees, Law payments, Shares allotted, Office upkeep. ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି transaction 'significant'.

କାର୍ଡ 6.20 T 3 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 3.24 · Scanner CSQ 3.21, CSQ 3.31 · SM p.6.22

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କେଉଁ institutions **public financial institutions (s. 2(72))**? 51% Government ଧାରଣ କମ୍ପାନିକୁ ସ୍ୱତଃ PFI କରେ କି?

ଉତ୍ତର

- (i) **LIC**; (ii) **IDFC Ltd.**; (iii) UTI (Transfer of Undertaking and Repeal) Act, 2002 ଅଧୀନରେ **specified company**; (iv) **Companies Act, 1956 ର s. 4A(2)** ଅଧୀନରେ notified institutions; (v) **RBI** ସହ ପରାମର୍ଶ କରି Central Government ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା **notify ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟ institutions**.
- ଏକ institution କେବଳ ସେତେବେଳେ notify ହୋଇପାରେ ଯେବେ ତାହା **Central କିମ୍ବା State Act ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ତା' ଅଧୀନରେ established ବା constituted** (Companies Acts ବ୍ୟତୀତ), **କିମ୍ବା** ତା'ର paid-up capital ର **51% ରୁ କମ୍ ନୁହେଁ** Government(s) ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାରିତ ବା control କରାଯାଇଛି.
- ତେଣୁ 51% Government ଧାରଣ ଏହାକୁ notification ପାଇଁ **ଯୋଗ୍ୟ** କରେ, **ସ୍ୱତଃ** PFI ନୁହେଁ (CSQ 3.31).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **L-I-U-4-N**: LIC, IDFC, UTI company, s. 4A(2) bodies, Notified others. 51% ଦ୍ୱାର ଖୋଲେ; notification ଭିତରକୁ ଆଣେ.

କାର୍ଡ 6.21 T 4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 4.1, 4.2 · Scanner TQ 4.1, TQ 4.2 · SM pp.6.23–6.24, 6.27

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 7(1) ଅନୁସାରେ Registrar ଙ୍କ ପାଖରେ କ'ଣ file ହୁଏ? **s. 10** ଅନୁସାରେ registered memorandum ଓ articles ର ପ୍ରଭାବ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

- **s. 7(1)** ର documents: ସମସ୍ତ subscribers ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ **memorandum ଓ articles**; ଗଠନରେ ନିୟୋଜିତ professional (practising advocate, CA, cost accountant କିମ୍ବା CS) ଓ articles ରେ ନାମିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ **declaration of compliance**; **subscribers ଓ ପ୍ରଥମ directors ଙ୍କ declarations**; correspondence ପାଇଁ ଠିକଣା; particulars.
- Registrar ସେଗୁଡ଼ିକୁ register କରି **certificate of incorporation** ଜାରି କରନ୍ତି.
- **s. 10**: registered memorandum ଓ articles **କମ୍ପାନି ଓ members ଙ୍କୁ ବାଧ କରେ**, ଯେପରି ସେଗୁଡ଼ିକ କମ୍ପାନି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ member ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ଏବଂ ସେଥିରେ ସମସ୍ତ provisions ପାଳନ କରିବାର agreement ଅଛି.
- ସେଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ **member ଙ୍କ ଦେୟ ରାଶି** ତାଙ୍କଠାରୁ କମ୍ପାନିକୁ **debt due**.
- ଗଠନ (s. 3): public company, **7 କିମ୍ବା ଅଧିକ** ବ୍ୟକ୍ତି; private, **2 କିମ୍ବା ଅଧିକ**; OPC, **ଜଣେ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Section 7 ପଠାଏ; Section 10 ବାନ୍ଧେ.** ପ୍ରଥମେ file (7), ତା'ପରେ ବନ୍ଧନ (10); ସେଥିରେ member ର ଦେୟ ଏକ debt.

କାର୍ଡ 6.22 T 5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 5.1 · Scanner TQ 5.1 · SM pp.6.27–6.28

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର share capital କ୍ରମରେ ନାମ କୁହନ୍ତୁ, ଏବଂ **paid-up capital** କିପରି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହୁଏ ତାହା କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **Authorised (nominal / registered) capital** [s. 2(8)]: memorandum ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ସର୍ବାଧିକ share capital.
- **Issued capital** [s. 2(50)]: authorised capital ର ଯେଉଁ ଅଂଶ subscription ପାଇଁ ଉପସ୍ଥାପିତ.
- **Subscribed capital** [s. 2(86)]: ସେତେବେଳକୁ members ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା subscribe ହୋଇଥିବା ଅଂଶ.
- **Called-up capital** [s. 2(15)]: ଯେଉଁ ଅଂଶ ପାଇଁ ଦେୟ ଡକାଯାଇଛି.
- **Paid-up capital** = **called-up capital − calls in arrears**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **A-I-S-C-P, କ୍ରମଶଃ ସଙ୍କୁଚିତ ଫନେଲ୍**: Authorised, Issued, Subscribed, Called-up, Paid-up. ପ୍ରତି ପାହାଚ ପୂର୍ବ ପାହାଚର ଏକ ଖଣ୍ଡ.

କାର୍ଡ 6.23 T 5 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★ OL 5.2 · Scanner TQ 5.2 · SM pp.6.28–6.29

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଆଇନରେ **share** କ'ଣ? Shareholders କମ୍ପାନିର undertaking ର ଆଂଶିକ ମାଲିକ କି?

ଉତ୍ତର

- Share **ଟଙ୍କାର ରାଶି ନୁହେଁ** ବରଂ **ଟଙ୍କା ଦ୍ୱାରା ମପାଯାଉଥିବା ଏକ interest**, ଯାହା contract ରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଅଧିକାରରେ ଗଠିତ (**Borland Trustees v Steel Bros. & Co. Ltd.**).
- ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରେ shareholders undertaking ର **ଆଂଶିକ ମାଲିକ ନୁହନ୍ତି**.
- Shares **movable property** (**s. 44**), articles ଅନୁସାରେ transferable.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ share **numbered** (**s. 45**), କେବଳ depository ର records ରେ beneficial interest ର holder ଭାବେ ଲିପିବଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ share ବ୍ୟତୀତ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **44 ଟଳେ, 45 ଗଣେ.** Share ହେଉଛି ଅଧିକାରର ଟିକେଟ୍, କାରଖାନାର ଇଟା ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 6.24 T 6 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 6.1, 6.2 · Scanner TQ 6.1, TQ 6.2 · SM pp.6.29–6.30

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 43 କେଉଁ **ଦୁଇ ପ୍ରକାର share capital** କୁ ମାନ୍ୟତା ଦିଏ? କେବେ capital କୁ **preference** capital ଧରାଯାଏ?

ଉତ୍ତର

- **Equity share capital**: **preference ନୁହେଁ** ଏପରି ସମସ୍ତ share capital, **voting rights** ସହ, କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ rules ଅନୁସାରେ dividend, voting କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ବିଷୟରେ **differential rights** ସହ.
- **Preference share capital**: **issued** capital ର ସେହି ଅଂଶ ଯେଉଁଥିରେ **dividend** (ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଶି କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହାର) **ଏବଂ** winding up କିମ୍ବା capital ପରିଶୋଧ ସମୟରେ paid-up capital ର **repayment** ପାଇଁ **preferential right** ଅଛି.
- SM ଉଦାହରଣ: Tata Motors ର 'A' equity shares (DVR); ପ୍ରତି 10 shares ପାଇଁ ଗୋଟିଏ vote, ଏବଂ 5 percentage points ଅଧିକ dividend.
- Section 43 ସେହି **private company** ପ୍ରତି ଲାଗୁ ହୁଏ ନାହିଁ ଯାହାର memorandum କିମ୍ବା articles ସେପରି କହେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Equity = Preference ନୁହେଁ ଯାହା ସବୁ; Preference = ଦୁଇଥର ଆଗରେ**, dividend ପାଇଁ ପ୍ରଥମ ଓ ଟଙ୍କା ଫେରିବାରେ ପ୍ରଥମ.

କାର୍ଡ 6.25 T 7 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 7.1 · Scanner TQ 7.1 · SM pp.6.30–6.32

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Memorandum ହେଉଛି କମ୍ପାନିର **charter**. ଏହାର **ଛଅଟି clause** କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **Name** clause: 'Limited' କିମ୍ବା 'Private Limited' ରେ ଶେଷ ହୁଏ (Section 8 companies ପ୍ରତି ଲାଗୁ ନୁହେଁ).
- **Registered office** clause: office ଯେଉଁ State ରେ ରହିବ.
- **Objects** clause: ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ କମ୍ପାନି incorporate ହୋଇଛି.
- **Liability** clause: limited କିମ୍ବା unlimited; shares ଦ୍ୱାରା ହେଲେ ଅଦତ୍ତ ରାଶି; guarantee ଦ୍ୱାରା ହେଲେ ସ୍ୱୀକୃତ ରାଶି.
- **Capital** clause: ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଶିର shares ରେ ବିଭକ୍ତ authorised capital (share capital ନଥିଲେ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ).
- **Association** clause: subscribers, ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଅତିକମରେ ଗୋଟିଏ share ନେଉଥିବେ; **OPC** ରେ ଏହା **nominee** ଙ୍କ ନାମ ମଧ୍ୟ ଦିଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **N-R-O-L-C-A**: Name, Registered office, Objects, Liability, Capital, Association. ଛଅ clause, ଛଅ ଅକ୍ଷର; ଏକ ଧାଡ଼ିରେ ଜପନ୍ତୁ.

କାର୍ଡ 6.26 T 8 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★★ OL 8.1, 8.2 · Scanner TQ 8.1, CSQ 8.3 · SM pp.6.33–6.35

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Objects clause ବାହାରର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ members ଅନୁମୋଦନ କଲେ. ତାହା binding କି? **Directors** ଓ **articles** ର ultra vires ସହ ତୁଳନା କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **Company ର ultra vires** (memorandum ବାହାରେ): **void** ଓ କମ୍ପାନି ପ୍ରତି **binding ନୁହେଁ**, members ଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ ସତ୍ତ୍ୱେ; ଏହା ଉପରେ ମକଦ୍ଦମା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ମକଦ୍ଦମା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ. ସମସ୍ତ members ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ **ratify ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ** (**Ashbury Railway Carriage v Riche, 1875**).
- Estoppel, acquiescence, ସମୟ ଗତ, delay କିମ୍ବା ratification ଦ୍ୱାରା ଏହା intra vires ହୋଇପାରେ ନାହିଁ.
- **Directors ର ultra vires** (କିନ୍ତୁ company ର intra vires): members **general meeting** ରେ resolution ଦ୍ୱାରା **ratify** କରନ୍ତି.
- **Articles ର ultra vires**: **special resolution** ଦ୍ୱାରା **articles alter** କରନ୍ତୁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ତିନି ଦ୍ୱାର**: Company (ଚିରକାଳ ପାଇଁ ତାଲା), Directors (members ଙ୍କ resolution ଖୋଲେ), Articles (special resolution ଖୋଲେ).

କାର୍ଡ 6.27 T 8 · ଧାରଣା

★★★ OL 8.3 · Scanner CSQ 8.1, CSQ 8.2, CSQ 8.3 · SM pp.6.33–6.34

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କମ୍ପାନି ଏକ **ultra vires loan** ନେଲା. Lender କ'ଣ କରିପାରିବ ଯଦି ଟଙ୍କା (a) ଏବେ ବି ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନାହିଁ, (b) ଆଇନସମ୍ମତ ଋଣ ପରିଶୋଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି?

ଉତ୍ତର

- Lender କମ୍ପାନି ବିରୁଦ୍ଧରେ transaction ଲାଗୁ କରାଇପାରିବେ ନାହିଁ; ଏହା void.
- **ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନାହିଁ**: କମ୍ପାନିକୁ ଟଙ୍କା ହାତଛଡ଼ା କରିବାରୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ସେ **injunction** ପାଇପାରନ୍ତି. କମ୍ପାନି ମାଲିକ ହୁଏ ନାହିଁ, ତେଣୁ lender ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଯେପରି ଅଛି ସେପରି ଫେରାଇ ନେଇପାରେ (in specie).
- **କମ୍ପାନିର ଆଇନସମ୍ମତ ଋଣ ପରିଶୋଧରେ ବ୍ୟବହୃତ**: lender **ପରିଶୋଧିତ ଋଣଦାତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ** ଏବଂ ସେତିକି ପରିମାଣରେ ନିଜ loan ଉଦ୍ଧାର କରେ.
- ସାଧାରଣ ତଥ୍ୟ: memorandum ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସୀମା ଠାରୁ ଅଧିକ ଋଣ (CSQ 8.1, CSQ 8.2).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନାହିଁ: ରୋକ (injunction). ଆଇନସମ୍ମତ ଋଣରେ ଗଲା: ସ୍ଥାନ ନିଅ.** ରୋକ ନହେଲେ ସ୍ଥାନ ନିଅ.

କାର୍ଡ 6.28 T 9 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 9.1, 9.4 · Scanner TQ 9.1, CSQ 9.2, CSQ 9.4 · SM p.6.36

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 5 ଅନୁସାରେ **entrenchment** କ'ଣ? Private ଓ public company ରେ ଏହା କିପରି ଆଣାଯାଏ?

ଉତ୍ତର

- **Entrenchment**: articles ର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ provisions **special resolution ଠାରୁ ଅଧିକ କଠୋର ଶର୍ତ୍ତରେ** ହିଁ ବଦଳାଯାଇପାରେ.
- କେବଳ **ଗଠନ ସମୟରେ**, କିମ୍ବା **amendment** ଦ୍ୱାରା: **private** company ରେ **ସମସ୍ତ members ଙ୍କ agreement**; **public** company ରେ **special resolution**.
- Private company ପାଇଁ special resolution **ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ** (CSQ 9.4: Mr Zitesh ଠିକ୍, Mr Yogesh ଭୁଲ).
- କମ୍ପାନି entrenchment provision ର **Registrar ଙ୍କୁ notice ଦେବା** ଆବଶ୍ୟକ.
- Articles **Tables F, G, H, I ଓ J** (Schedule I) ଅନୁସରଣ କରେ; କମ୍ପାନି **model articles** ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Private ମାଗେ All, Public ମାଗେ Special**, ତା'ପରେ Registrar ଙ୍କୁ କୁହନ୍ତୁ. ଏହି ତାଲା special resolution ଠାରୁ କଠିନ.

କାର୍ଡ 6.29 T 9 · ତୁଳନା

★ OL 9.2, 9.3, 9.5 · Scanner TQ 9.2, CSQ 9.1, CSQ 9.3 · SM pp.6.35–6.37

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Memorandum ଓ **articles** ର ପାର୍ଥକ୍ୟ କରନ୍ତୁ. Articles members ଙ୍କୁ ବାଧ କରେ କି, ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ କିଏ alter କରିପାରିବ?

ଉତ୍ତର

- **Objects**: MoA କମ୍ପାନିର objects ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଓ ସୀମିତ କରେ; AoA ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପରିଚାଳନାର ନିୟମ ଓ objects କିପରି ହାସଲ ହେବ ତାହା କହେ.
- **Relationship**: MoA, କମ୍ପାନି ଓ **ବାହାର ଜଗତ**; AoA, କମ୍ପାନି ଓ ତା'ର **members**.
- **Alteration**: MoA କେବଳ Act ଅନୁମତି ଦେଲେ, ସାଧାରଣତଃ **Regional Director କିମ୍ବା Tribunal** ଙ୍କ ଅନୁମତି ସହ; AoA କେବଳ **special resolution** ଦ୍ୱାରା.
- **Ultra vires**: MoA ବାହାରର କାର୍ଯ୍ୟ **void**, ସର୍ବସମ୍ମତିରେ ମଧ୍ୟ ratify ହୋଇପାରେ ନାହିଁ; AoA ବାହାରର କାର୍ଯ୍ୟ MoA ବାହାରେ ନଥିଲେ special resolution ଦ୍ୱାରା ratify ହୋଇପାରେ.
- Articles members ଙ୍କୁ ବାଧ କରେ: insolvent member ଙ୍କ **official assignee** ବାଧ ଥିଲେ (CSQ 9.1). Special resolution ଦ୍ୱାରା ବଦଳାଯାଇପାରୁଥିବାରୁ, articles ଅଧୀନରେ ଏକ ସ୍ଥିର ପଦ କମ୍ପାନି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲାଗୁ କରାଯାଇପାରିଲା ନାହିଁ (CSQ 9.3).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **MoA: ବାହାର, Objects, ବଦଳାଇବା କଠିନ. AoA: ଭିତର, Instructions, ସହଜ (special resolution).**

କାର୍ଡ 6.30 T 10 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 10.1 · Scanner TQ 10.3 · SM p.6.37

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Constructive notice (s. 399) କ'ଣ? ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାହାରୁଆ ବ୍ୟକ୍ତି କ'ଣ ଜାଣିଥିବା ବୋଲି ଧରାଯାଏ?

ଉତ୍ତର

- **s. 399**: ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି Registrar ଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା documents inspect କରିପାରିବେ; memorandum ଓ articles registration ପରେ **public documents** ହୁଅନ୍ତି.
- ପଢ଼ନ୍ତୁ କି ନପଢ଼ନ୍ତୁ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି **memorandum ଓ articles** ଏବଂ **special resolutions** ପରି ସମ୍ବନ୍ଧିତ registered documents **ପଢ଼ିଛନ୍ତି ଓ ବୁଝିଛନ୍ତି ବୋଲି ଧରାଯାଏ**.
- ତେଣୁ ସେହି documents ଅନୁସାରେ କମ୍ପାନିର ଅଧିକାର କିମ୍ବା directors ଙ୍କ ଅଧିକାର ବାହାରର contract ରେ କମ୍ପାନି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେ କୌଣସି ଅଧିକାର ପାଇପାରିବେ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Registered ମାନେ public, public ମାନେ ପଢ଼ିସାରିଛ ବୋଲି ଧରାଯିବ.** File ଟି ନ ଖୋଲିବା କୌଣସି ସଫେଇ ନୁହେଁ.

କାର୍ଡ 6.31 T 10 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 10.2, 10.3, 10.4, 10.5 · Scanner TQ 10.1, TQ 10.2, CSQ 10.2 · SM pp.6.38–6.40

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Turquand rule (indoor management) ଓ ଏହାର **ତିନୋଟି exception** କୁହନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **Rule** (constructive notice ର exception): articles କିମ୍ବା memorandum ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁମୋଦିତ ହେଲେ ବାହାରୁଆ ବ୍ୟକ୍ତି **ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ନିୟମିତତା ଧରିନେଇପାରେ** (**Royal British Bank v Turquand**).
- **ନୁହେଁ** ଯେଉଁଠି ତାଙ୍କର ଅନିୟମିତତା ବିଷୟରେ **actual କିମ୍ବା constructive knowledge** ଅଛି (Howard v Patent Ivory Manufacturing Co.; Morris v Kansseen).
- **ନୁହେଁ** ଯେଉଁଠି **ସନ୍ଦେହ** କିମ୍ବା ଅବହେଳା ଅଛି: officer ର apparent authority ବାହାରର ଅସ୍ୱାଭାବିକ transaction ରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଆବଶ୍ୟକ (Anand Bihari Lal v Dinshaw & Co.).
- **ନୁହେଁ forgery** ପାଇଁ, ଯାହା nullity (Ruben v Great Fingall Consolidated).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **K-S-F: Know, Suspect, Forge.** ତିନି ଲାଲ ବତୀ Turquand ର ସବୁଜ ବତୀକୁ ଲିଭାଇଦିଏ.

କାର୍ଡ 6.32 T 10 · ଧାରଣା

★★★ OL 10.2, 10.3, 10.4, 10.5 · Scanner CSQ 10.5, CSQ 10.2 · SM pp.6.38–6.40

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଏକ bank articles ର ସୀମା ଭିତରେ ଋଣ ଦିଏ, directors ଙ୍କ ଚିଠି ଉପରେ ଭରସା କରି ଯେ board resolution ପାରିତ ହୋଇଛି. Bank କେବେ ସୁରକ୍ଷିତ, କେବେ ନୁହେଁ?

ଉତ୍ତର

- **ସୁରକ୍ଷିତ** ଯେଉଁଠି ବାସ୍ତବରେ କୌଣସି resolution ପାରିତ ହୋଇନଥିଲା: board resolution ପାରିତ କରିବା **indoor management**, ଏବଂ articles ପଢ଼ିଥିବା bank ତାହା ଧରିନେଇପାରେ (CSQ 10.5; CSQ 10.2).
- **ସୁରକ୍ଷିତ ନୁହେଁ** ଯଦି bank **sanction ପୂର୍ବରୁ ଜାଣିଥିଲା** ଯେ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏଡ଼ାଯାଇଛି: actual knowledge rule କୁ ପରାସ୍ତ କରେ, ଓ ସମୟ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ.
- **ସୁରକ୍ଷିତ ନୁହେଁ** ଯଦି ନିଶ୍ଚିତକାରୀ ଚିଠି **forged** ଥିଲା: forgery nullity, ତେଣୁ କମ୍ପାନି ବାଧ ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଅଜାଣତ ଭୁଲ: ସୁରକ୍ଷିତ. ଜାଣିଥିବା ଭୁଲ: ଅସୁରକ୍ଷିତ. ଜାଲ କାଗଜ: void.**

ଫ୍ଲାଶ୍ କାର୍ଡ — ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ସହିତ

ଅଧ୍ୟାୟ 7 · ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ ଦଲିଲ ଅଧିନିୟମ, 1881 (The Negotiable Instruments Act, 1881) · 32 କାର୍ଡ

ଏହି କାର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ କିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବେ

- ପ୍ରଥମେ **ପ୍ରଶ୍ନ** ପଢ଼ନ୍ତୁ ଓ ପଛପଟ ଦେଖିବା ପୂର୍ବରୁ **ମୁଖରେ କହି** ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ.
- ତା'ପରେ **ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ** ପଢ଼ନ୍ତୁ. ଯଦି ତାହା ମନକୁ ନଭାଏ, ତେବେ ନିଜର କୌଶଳ ତିଆରି କରି କାର୍ଡ ପାଖରେ ଲେଖି ରଖନ୍ତୁ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡରେ ତା'ର **Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର** ଦିଆଯାଇଛି (TQ = theory question, CSQ = case scenario question), ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆପଣ କାର୍ଡ ପରେ ପରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ କରିପାରିବେ.
- ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଡକୁ **1 ଦିନ ପରେ ଓ ପୁଣି 1 ସପ୍ତାହ ପରେ** ଆଉଥରେ ଦେଖନ୍ତୁ.

ତାରାର ଅର୍ଥ

★★★	ICAI 6 ଥର କିମ୍ବା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପଚାରିଛି. ଶବ୍ଦେ ଶବ୍ଦେ ମନେ ରଖନ୍ତୁ.
★★	3 ରୁ 5 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓ ତାଲିକା ଜାଣନ୍ତୁ.
★	1 କିମ୍ବା 2 ଥର ପଚରାଯାଇଛି. ଗୋଟିଏ ଥର ପଢ଼ନ୍ତୁ; ପରୀକ୍ଷାରେ ଚିହ୍ନିପାରିବା ଯଥେଷ୍ଟ.
–	Study Material ର ପାଠରୁ ନିଆଯାଇଛି. One Liner ର ପଂକ୍ତି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ବୁଝିବାରେ ସହାୟକ.

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟର ବିଷୟ

ବିଷୟ	ନାମ	କାର୍ଡ ସଂଖ୍ୟା	ମୋଟ	ସର୍ବାଧିକ ତାରା
1	ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ ଦଲିଲର ଅର୍ଥ (Meaning of Negotiable Instruments)	7.01 – 7.02	2	★★
2	ପ୍ରତିଜ୍ଞାପତ୍ର (Promissory Note)	7.03 – 7.04	2	★
3	ବିନିମୟ ପତ୍ର (Bills of Exchange)	7.05 – 7.08	4	★★
4	ବ୍ୟାଙ୍କ ଉପରେ ଲିଖିତ ଦଲିଲ (Cheque)	7.09 – 7.13	5	★★
5	ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ ଦଲିଲର ବର୍ଗୀକରଣ (Classification of Negotiable Instruments)	7.14 – 7.17	4	★★★
6	ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ ଦଲିଲର ହସ୍ତାନ୍ତର (Negotiation (Transfer) of Negotiable Instruments)	7.18 – 7.21	4	★★★
7	ଖାତାରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଟଙ୍କା ନଥିବାରୁ Cheque ଅସମ୍ମାନ (Dishonour of Cheques for Insufficiency of Funds in the Accounts (Section 138 to 142))	7.22 – 7.26	5	★★★
8	ଦଲିଲ ଉପସ୍ଥାପନ (Presentment of Instruments)	7.27 – 7.30	4	★★★
9	କ୍ଷତିପୂରଣର ନିୟମ (Rules of Compensation)	7.31 – 7.32	2	★★

ସୂତ୍ର: ICAI Study Material (July 2026), Scanner Business Laws 2026 October, One Liners P2. ତାରା One Liners deck ଅନୁସାରେ. "OL" = One Liner ସନ୍ଦର୍ଭ; "TQ" / "CSQ" = Scanner ପ୍ରଶ୍ନ ନମ୍ବର (ଅଧ୍ୟାୟ 2, 3 ଓ 4 ରେ ୟୁନିଟ୍ ସହିତ, ଯଥା U3); "SM p." = Study Material ର ପୃଷ୍ଠା.

କାର୍ଡ 7.01 T 1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 1.1, 1.2 · Scanner TQ 1.1 · SM p.7.3

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

negotiable instrument କ'ଣ? **s. 13** କେଉଁ ଦଲିଲଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଏ, ଏବଂ କେବେ ଏକ ଦଲିଲ **order** କିମ୍ବା **bearer** କୁ ଦେୟ ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

(ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ) **କେବଳ delivery** ଦ୍ୱାରା, କିମ୍ବା **indorsement ଓ delivery** ଦ୍ୱାରା ମୁକ୍ତ ଭାବେ ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ; ମୂଲ୍ୟ ଦେଇଥିବା bona fide ହସ୍ତାନ୍ତର-ଗ୍ରହୀତାଙ୍କୁ property ଯାଏ.

ଅଧିନିୟମ ଏହି ଶବ୍ଦର ସଂଜ୍ଞା ଦିଏ ନାହିଁ; **s. 13** କେବଳ **bills of exchange, promissory notes ଓ cheques** କୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଏ, ଯାହା **order** କିମ୍ବା **bearer** କୁ ଦେୟ.

- **Order:** ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ସେପରି ଦେୟ ବୋଲି ଲେଖା ଥିବା, କିମ୍ବା ହସ୍ତାନ୍ତର ନିଷେଧ କରୁଥିବା ଶବ୍ଦ ବିନା ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦେୟ.
- **Bearer:** 'pay bearer' ବୋଲି ଲେଖା ଥିବା, କିମ୍ବା ଏକମାତ୍ର ବା ଶେଷ indorsement **in blank** ଥିବା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ s. 13 ରେ **ତିନି** ନାମ: **P**romissory note, **B**ill, **C**heque. Blank indorsement ହେଲେ ଦଲିଲ bearer ହୋଇଯାଏ, ଯିଏ ଧରିଛି ସେ ଟଙ୍କା ମାଗିପାରେ.

କାର୍ଡ 7.02 T 1 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 1.3 · Scanner TQ 1.1 · SM p.7.4

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଏକ negotiable instrument ର **ଆଠୋଟି ମୌଳିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ** ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **1–2:** ଆବଶ୍ୟକ ଭାବେ **ଲିଖିତ**; **signed**.
- **3–5:** ମୁକ୍ତ ଭାବେ **ହସ୍ତାନ୍ତରଯୋଗ୍ୟ**; holder ର **title ତ୍ରୁଟିମୁକ୍ତ**; ଦାୟ ପରିଶୋଧ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ **ଯେତେ ଥର ଇଚ୍ଛା** ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇପାରେ.
- **6: କେବଳ ଟଙ୍କା** ଦେବାର **unconditional promise କିମ୍ବା order**.
- **7: ଦେୟ ରାଶି, ଦେବାର ସମୟ ଓ payee** ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ (certain) ହେବା ଜରୁରୀ.
- **8:** ଏହା **deliver** ହେବା ଜରୁରୀ; କେବଳ draw କରିଦେଲେ ଦାୟିତ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ କ୍ରମରେ ଆବୃତ୍ତି କରନ୍ତୁ: **W**rite, **S**ign, **T**ransfer, **T**itle clean, **A**ny number of times, **U**nconditional, **C**ertain, **D**eliver (W-S-T-T-A-U-C-D). ଆଠ ଅକ୍ଷର, ଆଠ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ.

କାର୍ଡ 7.03 T 2 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 2.1 · Scanner TQ 2.2 · SM pp.7.4–7.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

promissory note ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ (s. 4) ଓ ଏହାର **ଆଠୋଟି ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ** ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

Section 4: ଲିଖିତ ଏକ ଦଲିଲ (bank-note କିମ୍ବା currency-note ନୁହେଁ), ଯେଉଁଥିରେ **maker ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା signed ଏକ unconditional ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି** ଥାଏ, ଜଣେ **certain ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ**, ତାଙ୍କ order କୁ, କିମ୍ବା bearer କୁ **କେବଳ ଏକ certain ରାଶି ଟଙ୍କା** ଦେବା ପାଇଁ.

- ଉପାଦାନ: (a) **ଲିଖିତ**; (b) **express promise**; (c) **definite ଓ unconditional**; (d) maker ଙ୍କ **signature**; (e) **କେବଳ ଟଙ୍କା**; (f) **certain ରାଶି**; (g) **maker ଓ payee certain** ଏବଂ ଭିନ୍ନ; (h) ଠିକ୍ ଭାବେ **stamped**.
- 'Mr. B, I.O.U. ₹1,000' କେବଳ ଋଣ ସ୍ୱୀକାର, ତେଣୁ ଏହା promissory note **ନୁହେଁ**.
- **ନିଶ୍ଚିତ ଘଟିବାକୁ ଥିବା** ସର୍ତ୍ତ ଅନୁମୋଦିତ (D ର ମୃତ୍ୟୁରେ ଦେବି); ଅନିଶ୍ଚିତ ସର୍ତ୍ତ ନୁହେଁ (C ସହ ମୋ ବିବାହ ପରେ ଦେବି).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **W**hen **E**very **D**ebtor **S**igns, **M**oney **C**omes **P**romptly, **S**tamped: Writing, Express, Definite, Signed, Money, Certain sum, Parties, Stamped. ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅକ୍ଷର ଗୋଟିଏ ଉପାଦାନ.

କାର୍ଡ 7.04 T 2 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଦ

★ OL 2.2, 2.3 · Scanner TQ 2.1, CSQ 5.3 · SM p.7.6

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

promissory note bearer କୁ ଦେୟ ହୋଇପାରେ କି? 'ମୋର ହଜିଯାଇଥିବା କୁକୁରକୁ ଯିଏ ଫେରାଇ ଆଣିବ' ତାହାକୁ ଦେବା ପାଇଁ Alok ଙ୍କ note ବୈଧ କି?

ଉତ୍ତର

ନା. Promissory note **କଦାପି** bearer କୁ ଦେୟ କରାଯାଇପାରେ ନାହିଁ (s. 31 RBI Act); କେବଳ Reserve Bank କିମ୍ବା Central Government ଏପରି note ଜାରି କରିପାରିବେ.

TQ 2.1: 'ମୁଁ ତିନି ମାସ ପରେ ₹10,000 ଦେବି' ରେ କୌଣସି payee ନାହିଁ, ତେଣୁ ଏହା bearer ଦଲିଲ ଏବଂ **illegal ଓ unenforceable**.

କୁକୁର note (CSQ 5.3): note ତିଆରି ହେବା ବେଳେ payee **ଅଜଣା** ଥିଲା, ତେଣୁ **certain payee** ଶର୍ତ୍ତ ପୂରଣ ହେଲା ନାହିଁ; Anand ପରେ କୁକୁରକୁ ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ବୈଧ promissory note **ନୁହେଁ**.

ଅନିଶ୍ଚିତ ଘଟଣା ଉପରେ ଦେୟ note (SM: C ସହ ବିବାହ ପରେ) ମଧ୍ୟ ଅବୈଧ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ କୁକୁର-ଖୋଜାଳି ହେଉଛି **ଏପରି ଅଚିହ୍ନା ଲୋକ ଯାହାର ନାମ କେହି କହିପାରିବେ ନାହିଁ**, ଆଉ 'bearer' ମଧ୍ୟ ଅଚିହ୍ନା ଲୋକ. Note ପାଇଁ **ନାମ ଥିବା payee** ଦରକାର.

କାର୍ଡ 7.05 T 3 · ତୁଳନା

★★ OL 3.1, 3.2 · Scanner TQ 3.1, TQ 3.2 · SM pp.7.7–7.9

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

promissory note ଓ **bill of exchange** ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲେଖନ୍ତୁ (s. 5).

ଉତ୍ତର

- **ପ୍ରକୃତି:** note = ଦେବାର **promise**; bill = ଦେବାର **order**.
- **ପକ୍ଷ:** note = **2** (maker, payee); bill = **3** (drawer, drawee, payee), ଯଦିଓ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୁଇଟି ଭୂମିକା ନେଇପାରେ; **ଦୁଇଜଣ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି** ରହିବା ଜରୁରୀ.
- **Acceptance:** note ରେ **ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ**; bill ରେ drawee ଙ୍କ **acceptance** ଦରକାର, ଯାହା ପରେ ସେ acceptor ହୁଏ ଏବଂ ତାଙ୍କର primary ଓ unconditional ଦାୟିତ୍ୱ ରହେ.
- **Bearer:** note **bearer କୁ ଦେୟ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ**; bill ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ **demand ରେ bearer କଦାପି ନୁହେଁ** (s. 31 RBI Act).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Note = ଦୁଇ, Bill = ତିନି.** Note ରେ signer ହିଁ payer, ତେଣୁ acceptance ନାହିଁ; bill ରେ drawee ପ୍ରଥମେ 'ହଁ' କହିବା ଦରକାର.

କାର୍ଡ 7.06 T 3 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଦ

★★ OL 3.3, 3.4 · Scanner CSQ 3.1, CSQ 3.2 · Not in SM (Scanner CSQ 3.1, 3.2)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଭଲ ବିଶ୍ୱାସରେ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ଏକ cheque ନେଇଛନ୍ତି, ଯାହାର indorsement ଜାଲ୍. **Holder in due course** title ପାଏ କି? ଆଉ drawer **କାଳ୍ପନିକ ନାମରେ** signature କଲେ bill ର ସ୍ଥିତି କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

Forgery: ଜାଲ୍ signature ଦଲିଲକୁ **nullity** କରିଦିଏ. Holder in due course ମଧ୍ୟ **କୌଣସି title ପାଏ ନାହିଁ** ଏବଂ ଟଙ୍କା ରଖିପାରେ ନାହିଁ (CSQ 3.2).

Holder in due course title ର **ତ୍ରୁଟି** ବିରୁଦ୍ଧରେ ସୁରକ୍ଷିତ, title ର **ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ** ବିରୁଦ୍ଧରେ ନୁହେଁ.

କାଳ୍ପନିକ drawer (s. 42): drawer ଙ୍କ ନିଜ order କୁ କାଳ୍ପନିକ ନାମରେ draw କରାଯାଇଥିବା ଏବଂ ସେହି ହାତରେ indorse ହୋଇଥିବା bill → acceptor holder in due course ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାମ କାଳ୍ପନିକ ବୋଲି **କହିପାରିବ ନାହିଁ** (CSQ 3.1).

ଶର୍ତ୍ତ: drawer ଓ indorser ଙ୍କ signature **ଏକା ହସ୍ତାକ୍ଷରରେ** ହେବା ଜରୁରୀ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Forgery ହେଉଛି **ଗର୍ତ୍ତ**: holder in due course ପାଦ ରଖିବାକୁ ଜାଗା ପାଏ ନାହିଁ. **ଏକା ହାତର** କାଳ୍ପନିକ ନାମ ହେଲେ acceptor 'ନକଲି' ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରିପାରେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 7.07 T 3 · ଧାରଣା

★★ OL 3.5, 3.7 · Scanner CSQ 3.3, CSQ 3.5 · Not in SM (Scanner CSQ 3.3, 3.5)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

R ₹10,000 ର bill draw କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ S କେବଳ ₹7,000 accept କରନ୍ତି. ଆଉ 'ଦେଖିବାର 60 ଦିନ ପରେ' ଦେୟ bill ରେ ସମୟ କେବେ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

Qualified acceptance (s. 86): ଯଦି holder ରାଶିର କେବଳ ଏକ ଅଂଶ ପାଇଁ, କିମ୍ବା ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ବା ସମୟ ବଦଳାଇ କରାଯାଇଥିବା acceptance କୁ ମାନିନିଏ, ତେବେ ଯେଉଁ **ପୂର୍ବ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ସମ୍ମତି ନିଆଯାଇ ନାହିଁ ସେମାନେ discharge ହୁଅନ୍ତି**, ଯଦି ନୋଟିସ୍ ପାଇ ସେମାନେ ସମ୍ମତି ନ ଦିଅନ୍ତି.

CSQ 3.3: କେବଳ ₹7,000 ର acceptance **qualified**; R ଏହାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କିମ୍ବା ସ୍ୱୀକାର କରିପାରେ.

Sight ପରେ ଦେୟ bill: maturity ର ସମୟ **acceptance ର ତାରିଖରୁ** ଗଣାଯାଏ, payee bill ଧରିଥିବା ସମୟରୁ ନୁହେଁ (CSQ 3.5: 60 ଦିନ N ଙ୍କ acceptance ରୁ ଗଣାଯିବ).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ଆଂଶିକ acceptance ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିକୁ **ଛୋଟ** କରିଦିଏ, ତେଣୁ ଆଗରୁ ଥିବା ପକ୍ଷମାନେ ସମ୍ମତି ନ ଦେଲେ ମୁକ୍ତ. 'After sight' ପାଇଁ: **sight → accept → ତା'ପରେ ଗଣନ୍ତୁ**.

କାର୍ଡ 7.08 T 3 · ଧାରଣା

★★ OL 3.6 · Scanner CSQ 3.4 · Not in SM (Scanner CSQ 3.4)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Holder M, **Q ଙ୍କ ସମ୍ମତି ବିନା**, Q ଙ୍କ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ O ଓ P ଙ୍କ indorsement କାଟିଦିଅନ୍ତି. M, Q ଠାରୁ କିଛି ଆଦାୟ କରିପାରିବେ କି?

ଉତ୍ତର

ନା. s. 40 ଅନୁସାରେ, ଯେଉଁ holder indorser ଙ୍କ ସମ୍ମତି ବିନା ପୂର୍ବ ପକ୍ଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେହି indorser ଙ୍କ **recourse ର ଅଧିକାର ବାତିଲ କିମ୍ବା ଦୁର୍ବଳ** କରନ୍ତି, ସେ ସେହି indorser ଙ୍କୁ **discharge** କରନ୍ତି, ଯେପରି ଦଲିଲ maturity ରେ ଠିକ୍ ଭାବେ ପରିଶୋଧ ହୋଇଥିଲା.

O ଓ P ବିରୁଦ୍ଧରେ Q ଙ୍କ ପ୍ରତିକାର ଦୁର୍ବଳ ହେଲା, ତେଣୁ Q discharge ହେଲେ ଏବଂ M, Q ଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ (CSQ 3.4).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଗୋଟିଏ କଡ଼ି କାଟିଲେ ତା' ପଛର ଜଣକୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେଲେ:** indorser ଙ୍କ recourse ନଷ୍ଟ କଲେ ସେହି indorser ଉପରେ ଆପଣଙ୍କ ଦାବି ହରାଇବେ.

କାର୍ଡ 7.09 T 4 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 4.1, 4.2 · Scanner TQ 4.1, TQ 5.4 · SM pp.7.10, 7.12, 7.25

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

cheque ର ସଂଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ (s. 6). ଏଥିରେ କ'ଣ ଦରକାର ନାହିଁ, ଏବଂ **ସବୁ cheque bill ଅଟେ କିନ୍ତୁ ସବୁ bill cheque ନୁହେଁ** କାହିଁକି?

ଉତ୍ତର

ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ banker ଉପରେ draw କରାଯାଇଥିବା bill of exchange, ଯାହା demand ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଭାବେ ଦେୟ ବୋଲି ଲେଖା ନାହିଁ; ଏଥିରେ **truncated cheque ର electronic image** ଓ **electronic form ର cheque** ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ.

ପକ୍ଷ: **drawer**, **drawee** (ସର୍ବଦା banker) ଓ **payee**.

Cheque ରେ bill ର ସମସ୍ତ ଉପାଦାନ **ଓ ଆଉ ଦୁଇଟି** ଦରକାର: **ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ banker** ଉପରେ draw; **demand ରେ** ଦେୟ.

MCQ ଫାନ୍ଦ: cheque ରେ **acceptance ଦରକାର ନାହିଁ** ଓ **stamping ଦରକାର ନାହିଁ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଗ ଏକ ଆୟତ, ମାତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆୟତ ବର୍ଗ ନୁହେଁ. ସେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ cheque ଏକ bill, ପ୍ରତ୍ୟେକ bill cheque ନୁହେଁ: cheque ରେ ଯୋଡ଼ା ହୁଏ **banker + demand**.

କାର୍ଡ 7.10 T 4 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★ OL 4.3, 4.7 · Scanner CSQ 4.1, CSQ 4.4, CSQ 5.3 · Not in SM (Scanner CSQ 4.1, 4.4, 5.3)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

V, B କୁ **ଉପହାର ଭାବେ** ₹11,000 ର ଏକ cheque ଦିଅନ୍ତି. B **holder in due course** କି? ସେ ଟଙ୍କା ପାଇପାରିବେ କି?

ଉତ୍ତର

Holder in due course ନୁହେଁ: ସେ କୌଣସି **consideration** ଦେଇନାହାନ୍ତି (HDC consideration ଦେଇ, maturity ପୂର୍ବରୁ, ଭଲ ବିଶ୍ୱାସରେ ନିଏ).

କିନ୍ତୁ B ଜଣେ **holder**, ଯାହାଙ୍କର title ଭଲ ଓ bona fide, ତେଣୁ ସେ bank ଠାରୁ ₹11,000 ପାଇପାରିବେ (CSQ 4.1).

ଜନ୍ମଦିନରେ ଉପହାର ଦିଆଯାଇଥିବା bearer cheque (CSQ 4.4): delivery ଦ୍ୱାରା ବୈଧ title, ତଥାପି HDC **ନୁହେଁ**; ପୂର୍ବ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ title ର ତ୍ରୁଟି ଅଧୀନରେ ଏହା ଗୃହୀତ ହୁଏ.

ତୁଳନା: **ପୂର୍ବରୁ ସମ୍ପନ୍ନ ସେବା ପାଇଁ ପୁରସ୍କାର ଭାବେ ଦିଆଯାଇଥିବା bearer cheque** ବୈଧ cheque, ଏବଂ holder ଦେୟ ପାଇବାକୁ ହକଦାର (CSQ 5.3).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଉପହାର = holder, HDC ନୁହେଁ.** ଉପହାରରେ **title** ମିଳେ କିନ୍ତୁ **ମୂଲ୍ୟ ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ**, ଆଉ 'due course' ପାଇଁ ମୂଲ୍ୟ ଦରକାର.

କାର୍ଡ 7.11 T 4 · ଧାରଣା

★★ OL 4.4 · Scanner CSQ 4.2 · Not in SM (Scanner CSQ 4.2)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

cheque କୁଡ଼ାଇ ପାଇଥିବା ଜଣେ ଲୋକ **order cheque** ରେ payee ଙ୍କ indorsement ଜାଲ୍ କରି ଟଙ୍କା ଉଠାଏ. **Drawee bank** ପ୍ରକୃତ ମାଲିକଙ୍କ ପ୍ରତି ଦାୟୀ କି?

ଉତ୍ତର

ନା (s. 85). ଯେଉଁଠି order cheque payee ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ indorse ହୋଇଥିବା ପରି ଦେଖାଯାଏ, ସେଠାରେ drawee **payment in due course** ଦ୍ୱାରା **discharge** ହୁଏ.

CSQ 4.2: Mr Vyas ଙ୍କ indorsement ଜାଲ୍ ଥିଲା, ତଥାପି bank ସୁରକ୍ଷିତ ଏବଂ ସେ ତାହା ଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ.

ମୂଳରୁ **bearer** କୁ ଦେୟ cheque: ଯେକୌଣସି indorsement ଥାଉ, bearer କୁ payment in due course କଲେ drawee discharge ହୁଏ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Bank ହେଉଛି **ଟିକେଟ୍ ଦେଖି ଛାଡ଼ୁଥିବା ଦ୍ୱାରପାଳ**: forgery ରେ holder କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ payment in due course କରିଥିବା bank ସୁରକ୍ଷିତ.

କାର୍ଡ 7.12 T 4 · ପରୀକ୍ଷା ଫାନ୍ଦ

★★ OL 4.5 · Scanner CSQ 4.3 · Not in SM (Scanner CSQ 4.3)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଷୋଳ ବର୍ଷର ଜଣେ minor ଭଡ଼ା ଦେବା ପାଇଁ cheque indorse କରେ, ଏବଂ ତାହା bounce ହୁଏ. **Minor** ଦାୟୀ କି? Indorsee କାହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋକଦ୍ଦମା କରିପାରିବେ?

ଉତ୍ତର

Section 26: minor draw, indorse, deliver ଓ negotiate କରିପାରେ, ଯାହା **ନିଜକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ପକ୍ଷଙ୍କୁ ବାନ୍ଧେ**.

M **ଦାୟୀ ନୁହେଁ**; Mrs A **drawer** Mr S Venkatesh ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଗ୍ରସର ହେବେ (CSQ 4.3).

ଫାନ୍ଦ: 'minor ର indorsement ସମସ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ void' ଭୁଲ୍; ଏହା **ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧେ**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ Minor ର signature **ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସେତୁ, ନିଜ ପାଇଁ କଦାପି ଫାଶ ନୁହେଁ**: ଏହା minor ଛଡ଼ା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାନ୍ଧେ.

କାର୍ଡ 7.13 T 4 · ଧାରଣା

★★ OL 4.6 · Scanner CSQ 4.5 · Not in SM (Scanner CSQ 4.5)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Drawer ନିଜେ cheque ର ତାରିଖ ବଦଳାଇ ଏହାକୁ ପୁନଃ-ବୈଧ କରେ, ପରେ bounce ହେଲେ 'material alteration' ବୋଲି ଦାବି କରେ. ଏହା ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧେ କି?

ଉତ୍ତର

ହଁ (s. 87). ଯେଉଁ ପକ୍ଷ alteration **କରେ**, ଏବଂ ଯେଉଁ ପକ୍ଷ ତାହାକୁ **ସମ୍ମତି ଦିଏ**, ସେମାନେ ଏ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ କରିପାରିବେ ନାହିଁ.

ସାଧାରଣ ନିୟମ: ମୂଳ ଦଲିଲରେ ଦାୟୀ ପକ୍ଷମାନେ, ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଦଲିଲରେ ସେମାନେ କେବେ ସମ୍ମତି ଦେଇନାହାନ୍ତି, ସେଥିରେ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି.

CSQ 4.5: drawer **ସ୍ୱଚ୍ଛାରେ cheque ପୁନଃ-ବୈଧ** କରିପାରେ, ତେଣୁ ନୂଆ ତାରିଖର cheque ବୈଧ ଏବଂ Bidder କୁ ବାନ୍ଧେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ନିଜ କଲମ, ନିଜ ଦାୟ:** ଆପଣ ନିଜେ କରିଥିବା କିମ୍ବା ସମ୍ମତି ଦେଇଥିବା alteration ପାଇଁ ଅନ୍ୟକୁ ଦୋଷ ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 7.14 T 5 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 5.1 · Scanner TQ 5.2, TQ 5.3 · SM pp.7.12–7.15

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

negotiable instruments ଯେଉଁ **ତିନି ଯୋଡ଼ା**ରେ ବର୍ଗୀକୃତ, ପ୍ରତ୍ୟେକର test ସହ ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **Bearer / Order (s. 13):** bearer = payee ଖାଲି, କିମ୍ବା 'or bearer', କିମ୍ବା ଶେଷ indorsement **blank** → **delivery** ଦ୍ୱାରା negotiate. Order = ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ତାଙ୍କ order କୁ ଦେୟ, କିମ୍ବା ଶେଷ indorsement **in full** → **indorsement + delivery**.
- **Inland / Foreign (ss. 11, 12):** inland = ଭାରତରେ draw କିମ୍ବା ତିଆରି **ଏବଂ** (ଭାରତରେ ଦେୟ **ଅଥବା** ଭାରତରେ ବାସ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ draw). Foreign = **inland ନୁହେଁ**.
- **Inchoate / Ambiguous:** କୌଣସି ଦିଗରେ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ / **note କିମ୍ବା bill** ଦୁଇଟିଯାକ ଭାବେ ପଢ଼ାଯାଇପାରେ (s. 17).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **3 ଯୋଡ଼ା = 6 ପ୍ରକାର**: କେମିତି ଦେୟ (bearer/order), କେଉଁଠାରେ ଅଟେ (inland/foreign), କେତେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ସ୍ପଷ୍ଟ (inchoate/ambiguous).

କାର୍ଡ 7.15 T 5 · ଧାରଣା

★★★ OL 5.2, 5.3, 5.4 · Scanner CSQ 5.1, CSQ 5.2, CSQ 9.1 · SM pp.7.13–7.14

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Inland ନା foreign? (a) ଭାରତରେ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ବାସିନ୍ଦା ଉପରେ draw, ବିଦେଶରେ ଦେୟ. (b) ଭାରତରେ draw, ଭାରତରେ ଦେୟ, drawee ବିଦେଶରେ. (c) London ଉପରେ ଓ London ରେ ଦେୟ, ଭାରତରେ draw.

ଉତ୍ତର

- (a) **Inland**: ଭାରତରେ ବାସ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ ଭାରତରେ draw; ବିଦେଶରେ ଦେୟ ହେବା ଗୁରୁତ୍ୱହୀନ (SM: London; CSQ 5.1: Los Angeles).
- (b) **Inland**: ଭାରତରେ draw ଓ ଭାରତରେ ଦେୟ, drawee ବିଦେଶୀ ବାସିନ୍ଦା ହେଲେ ମଧ୍ୟ (SM: B of New York accept କରେ, Delhi ରେ ଦେୟ).
- (c) **Foreign**: ଦୁଇଟି test ଯାକ ବିଫଳ, କାରଣ ଏହା ଭାରତରେ ଦେୟ ନୁହେଁ କି ଭାରତୀୟ ବାସିନ୍ଦା ଉପରେ draw ନୁହେଁ (CSQ 9.1: Shah ଙ୍କ bill, London ର Smith ଉପରେ).

ବିଦେଶରେ indorse ହେଲେ ମଧ୍ୟ inland ଦଲିଲ inland ହିଁ ରହେ.

s. 134 (foreign ଦଲିଲ, ବିପରୀତ contract ନାହିଁ): **maker/drawer** ଙ୍କ ଦାୟ **ଯେଉଁଠି ତିଆରି** ସେହି ସ୍ଥାନର ଆଇନ ଅନୁସାରେ; **acceptor/indorser** ଙ୍କ ଦାୟ **ଯେଉଁଠି ଦେୟ** ସେହି ସ୍ଥାନର ଆଇନ ଅନୁସାରେ (SM: drawer 15%, acceptor 6%).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଭାରତରେ ଜନ୍ମ + ଗୋଟିଏ ବାହାରିବା ଟିକେଟ୍** (ଭାରତରେ ଦେୟ **ଅଥବା** ଭାରତୀୟ drawee) = inland. London ରୁ London ପାଇଁ ଟିକେଟ୍ ନାହିଁ. s. 134 ପାଇଁ: drawer **ଜନ୍ମସ୍ଥାନ**କୁ, acceptor/indorser **ଦେୟସ୍ଥାନ**କୁ ଅନୁସରଣ କରେ.

କାର୍ଡ 7.16 T 5 · ଧାରଣା

★★★ OL 5.5, 6.6 · Scanner TQ 5.1, TQ 5.4, CSQ 6.4 · SM pp.7.14–7.15

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Anjali ଏକ **stamped blank** promissory note signed କରି deliver କରନ୍ତି; ₹15,000 ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ holder in due course ₹17,000 ଲେଖିଦିଏ. କିଏ କେତେ ଆଦାୟ କରିବ? ଯଦି signer କେବେ deliver କରି ନଥିଲେ?

ଉତ୍ତର

Inchoate instrument (s. 20): signed, stamped ଓ delivered କିନ୍ତୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ଖାଲି; holder ର **stamp ଠାରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ** ଏପରି ଯେକୌଣସି ରାଶି ଲେଖି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାର **prima facie ଅଧିକାର** ଅଛି.

- **ସାଧାରଣ holder:** କେବଳ signer ଙ୍କ **ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ** ରାଶି ଆଦାୟ କରେ.
- **Holder in due course:** ଯେତିକି ଲେଖାଯାଇଛି **ଯେକୌଣସି ରାଶି** ଆଦାୟ କରେ, ଯଦି ତାହା **stamp ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ** (CSQ 6.4: Anjali ₹17,000 ପାଇଁ ଦାୟୀ).

Delivery ନାହିଁ, ଦାୟ ନାହିଁ: ଡ୍ରୟରରେ ରଖାଯାଇଥିବା signed blank acceptance ଚୋରି ହୋଇ ₹20,000 ଲେଖାଗଲେ → signer ଦାୟୀ **ନୁହେଁ**, holder in due course ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ (SM Example 13).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଦୁଇଟି ଛାତ: stamp** HDC ର ଆଦାୟର ସୀମା ଟାଣେ, signer ଙ୍କ **ଇଚ୍ଛା** ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର. ଆଉ delivery ବିନା ତ ଘରହିଁ ଉଠେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 7.17 T 5 · ଧାରଣା

★★ OL 5.6, 5.7 · Scanner TQ 5.1, TQ 7.2, CSQ 5.3 · SM p.7.15

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Ambiguous instrument (s. 17) କ'ଣ? Alok **ନିଜ ଉପରେ draw କରି ନିଜେ accept** କରିଥିବା bill ର ସ୍ଥିତି କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

ଯେଉଁ ଦଲିଲ **promissory note କିମ୍ବା bill of exchange** ଦୁଇଟିଯାକ ଭାବେ ବୁଝାଯାଇପାରେ: **holder ବାଛିପାରେ** ଏହାକୁ କେଉଁଟି ଭାବେ ଧରିବ, ଏବଂ **ଏହା ପରେ ସେହି ଅନୁସାରେ ଗଣାଯାଏ**.

ବିକଳ୍প ପ୍ରୟୋଗ ହେଲା ପରେ, holder ଏହାକୁ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଭାବେ **ଧରିପାରିବ ନାହିଁ**.

CSQ 5.3(3): Alok ଙ୍କ **ନିଜ-draw, ନିଜ-accept** bill ବୈଧ; holder Anand ଏହାକୁ **promissory note** ଭାବେ ଧରି Alok ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇପାରିବେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ଗୋଟିଏ ରାସ୍ତା ବାଛନ୍ତୁ, ତାହାରେ ହିଁ ଚାଲନ୍ତୁ:** holder ର ବାଛିବା ଅନ୍ତିମ.

କାର୍ଡ 7.18 T 6 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 6.1 · Scanner TQ 6.2 · SM pp.7.15–7.17

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Negotiation (s. 14) କ'ଣ? **delivery** ଦ୍ୱାରା, ଏବଂ **indorsement ଓ delivery** ଦ୍ୱାରା ଦଲିଲ କିପରି negotiate ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

Section 14: କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ **holder** କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହସ୍ତାନ୍ତର → ଦଲିଲ **negotiated** ବୋଲି ଗଣାଯାଏ.

- **Bearer** ଦଲିଲ → **delivery** ଦ୍ୱାରା (s. 47).
- **Order** ଦଲିଲ → holder ଙ୍କ **indorsement ଓ delivery** ଦ୍ୱାରା (s. 48).

In blank indorse ହୋଇଥିବା order ଦଲିଲ bearer ହୋଇଯାଏ, ତେଣୁ ତା'ପରେ କେବଳ delivery ଯଥେଷ୍ଟ (TQ 6.2).

ବ୍ୟତିକ୍ରମ (s. 47): ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘଟଣା ଘଟିଲେ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ ବୋଲି ସର୍ତ୍ତରେ deliver ହେଲେ → ଘଟଣା ଘଟିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ **negotiable ନୁହେଁ**, କିନ୍ତୁ ସର୍ତ୍ତର ଖବର ନ ଥିବା, ମୂଲ୍ୟ ଦେଇଥିବା holder ଙ୍କ ହାତରେ ଭିନ୍ନ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **47 = Bearer: ହାତରେ ଦିଅ. 48 = Order: ସହି କର, ତା'ପରେ ହାତରେ ଦିଅ.** Sections ଓ ଶବ୍ଦ ଏକା କ୍ରମରେ ଚାଲେ.

କାର୍ଡ 7.19 T 6 · ଧାରଣା

★★ OL 6.2, 6.3 · Scanner TQ 6.1, TQ 6.2, CSQ 6.2 · SM pp.7.16–7.17

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Delivery କାହିଁକି ଜରୁରୀ (s. 46)? **Actual** ଓ **constructive** delivery କ'ଣ? Delivery **ସର୍ତ୍ତମୂଳକ** ହେଲେ କ'ଣ ହୁଏ?

ଉତ୍ତର

ଉଭୟ bearer ଓ order ଦଲିଲ ପାଇଁ ଜରୁରୀ; ଏହା **ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ** ହେବା ଦରକାର, ଦଲିଲରେ **property** ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ.

- **Actual:** ଦଲିଲ ଶାରୀରିକ ଭାବେ ହାତ ବଦଳାଏ.
- **Constructive: indorsee ଙ୍କ agent, clerk କିମ୍ବା servant** ଙ୍କୁ deliver; ଅଥବା indorsement ପରେ indorser **indorsee ଙ୍କ agent** ଭାବେ ଏହାକୁ ଧରି ରଖନ୍ତି.
- **ସର୍ତ୍ତମୂଳକ** କିମ୍ବା ବିଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର delivery: indorse ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ **କୌଣସି property ଯାଏ ନାହିଁ**, ଯଦି ଦଲିଲ **holder in due course** ଙ୍କୁ negotiate ହୋଇନାହିଁ.

Delivery ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ contract **ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ revocable** ରହେ. CSQ 6.2: **Arjun ଙ୍କ agent** କୁ delivery ଯଥେଷ୍ଟ, ତେଣୁ Arjun ଆଦାୟ କରିପାରିବେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **V-P-A-C:** Voluntary, Property-passing, ତା'ପରେ Actual କିମ୍ବା Constructive.

କାର୍ଡ 7.20 T 6 · ଧାରଣା

★★★ OL 6.4 · Scanner CSQ 6.3, TQ 6.2 · SM p.7.17

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Gagan, Akash ଙ୍କୁ bill indorse କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ deliver ପୂର୍ବରୁ ମରିଯାଆନ୍ତି; ତାଙ୍କ ପୁଅ Ankit ପରଦିନ ଏହାକୁ deliver କରନ୍ତି. Akash bill enforce କରିପାରିବେ କି?

ଉତ୍ତର

ନା (s. 57). ଯଦି indorser delivery ପୂର୍ବରୁ ମରିଯାଆନ୍ତି, ତାଙ୍କ **legal representative କେବଳ delivery ଦ୍ୱାରା negotiate କରିପାରିବେ ନାହିଁ**.

Legal representative ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ **agent ନୁହେଁ**, ତେଣୁ ସେ ଦଲିଲକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ.

Negotiation ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଲା, ତେଣୁ Akash, Baban କିମ୍ବା ପୂର୍ବ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ enforce କରିପାରିବେ ନାହିଁ (CSQ 6.3).

ତୁଳନା (CSQ 6.2): **indorsee ଙ୍କ agent** କୁ delivery ବୈଧ constructive delivery.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Indorsee ର agent ✔, indorser ର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ✗.** ମୃତ ହାତ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 7.21 T 6 · ଧାରଣା

★ OL 6.5 · Scanner CSQ 6.1 · Not in SM (Scanner CSQ 6.1)

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଏକ accommodation bill A → B (consideration ନାହିଁ) → C (ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ) → D (consideration ନାହିଁ) କୁ ଯାଏ. Acceptor ଠାରୁ କିଏ ଆଦାୟ କରିପାରିବ?

ଉତ୍ତର

Section 43: consideration ବିନା ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ଦଲିଲ ସେହି ଲେନଦେନର ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ **କୌଣସି ଦାୟ ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ**.

କିନ୍ତୁ **consideration ଦେଇଥିବା holder**, ଏବଂ ତାଙ୍କଠାରୁ title ପାଉଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରବର୍ତ୍ତୀ holder, consideration ଦେଇଥିବା transferor କିମ୍ବା ଯେକୌଣସି ପୂର୍ବ ପକ୍ଷଠାରୁ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ.

CSQ 6.1: **A ଓ B ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ**; **C** (ମୂଲ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି) ଓ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ **D** କରିପାରିବେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **ମାଗଣା → ଦାବି ନାହିଁ; ମୂଲ୍ୟ ଦେଲେ → ଦାବି, ଏବଂ ଦାବି D ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲେ.** A ଓ B ବାହାରେ; C ଓ D ଭିତରେ.

କାର୍ଡ 7.22 T 7 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 7.1 · Scanner TQ 7.2, CSQ 7.2 · SM pp.7.18–7.19

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 138 କେବେ cheque ର ଅସମ୍ମାନକୁ ଅପରାଧ କରେ, ଏବଂ ଦଣ୍ଡ କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

Drawer ଙ୍କ **ନିଜ account** ଉପରେ, ଅନ୍ୟକୁ ଦେବା ପାଇଁ, **ଆଇନତଃ enforceable ଋଣ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଦାୟ**ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଆଂଶିକ ପରିଶୋଧ ପାଇଁ draw ହୋଇଥିବା cheque.

Balance **ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ** ହେତୁ, କିମ୍ବା ରାଶି bank ସହ **ଚୁକ୍ତିକୁ ଅତିକ୍ରମ** କରିବା ହେତୁ **ଅପରିଶୋଧିତ** ଫେରିଆସେ.

Drawer **ଅପରାଧ କରିଥିବା ବୋଲି ଗଣାଯାଏ**: **2 ବର୍ଷ** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାରାଦଣ୍ଡ, କିମ୍ବା cheque ରାଶିର **ଦୁଇଗୁଣ** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜରିମାନା, କିମ୍ବା **ଉଭୟ**.

CSQ 7.2: Y ଙ୍କ ₹10,000 ର cheque ଟଙ୍କା ଅଭାବରୁ bounce ହେଲା, ତେଣୁ Y s. 138 ଅନୁସାରେ ଦାୟୀ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **2 ଓ 2×:** ଦୁଇ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, cheque ର ଦୁଇଗୁଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, କିମ୍ବା ଦୁଇଟିଯାକ.

କାର୍ଡ 7.23 T 7 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 7.1, 7.5 · Scanner TQ 7.2, CSQ 7.4, CSQ 7.6 · SM pp.7.18–7.19

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 138 ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବା ପୂର୍ବରୁ କେଉଁ **ତିନୋଟି ଶର୍ତ୍ତ** ପୂରଣ ହେବା ଜରୁରୀ? କେତେ ଦିନ ପରେ complaint ଦାଖଲ କରାଯାଇପାରେ?

ଉତ୍ତର

- **(a)** Cheque ତାରିଖରୁ **3 ମାସ** ମଧ୍ୟରେ କିମ୍ବା ଏହାର validity ମଧ୍ୟରେ, ଯାହା **ପୂର୍ବରୁ** ଘଟେ, bank ରେ ଉପସ୍ଥାପିତ.
- **(b)** Payee କିମ୍ବା holder in due course, cheque ଅପରିଶୋଧିତ ଫେରିଲା ବୋଲି bank ର ସୂଚନା ପାଇବାର **30 ଦିନ** ମଧ୍ୟରେ drawer ଙ୍କୁ **ଲିଖିତ notice** ଦିଅନ୍ତି.
- **(c)** ନୋଟିସ୍ ପାଇବାର **15 ଦିନ** ମଧ୍ୟରେ drawer **ଦେବାରେ ବିଫଳ**.

SM: ଅସମ୍ମାନର **45 ଦିନ ପରେ** complaint ଦାଖଲ ହୋଇପାରେ (30 + 15).

MCQ ଫାନ୍ଦ: **ଲିଖିତ demand** ଓ drawer ର **15 ଦିନର default** ପୂର୍ବରୁ s. 138 complaint **ହୁଏ ନାହିଁ** (CSQ 7.6: ଏକ ମାସ ପରେ ଉପସ୍ଥାପନ 3 ମାସ ମଧ୍ୟରେ).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **3 – 30 – 15**, ଫୋନ୍ ନମ୍ବର ଡାଏଲ୍ ପରି: ଉପସ୍ଥାପନ, ନୋଟିସ୍, ଅପେକ୍ଷା. ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ଛାଡ଼ିଲେ complaint ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 7.24 T 7 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 7.2 · Scanner TQ 7.2, CSQ 7.1, CSQ 7.2, CSQ 7.5 · SM p.7.18

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

କେଉଁ **ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର cheque s. 138 ବାହାରେ** ପଡ଼େ?

ଉତ୍ତର

ଉପହାର, **ଦାନ**, **security**, **କେବଳ ନୈତିକ ଦାୟ** ପରିଶୋଧ, କିମ୍ବା **ଅବୈଧ consideration** ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା cheque.

କାରଣ: s. 138 ପାଇଁ **ଆଇନତଃ enforceable ଋଣ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଦାୟ** ଦରକାର.

CSQ 7.1: Shiva ଙ୍କ ₹21,000 ର Raksha Bandhan ଉପହାର cheque, stop-payment ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ → s. 138 ଅପରାଧ **ନାହିଁ**.

CSQ 7.5: Ram ଙ୍କ ₹51,000 ର ବିବାହ-ଉପହାର cheque → Ram s. 138 ଅନୁସାରେ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି; cheque ଅବଶିଷ୍ଟ ଗାଡ଼ି ଦେୟ ପାଇଁ ଦିଆଯାଇ ନଥିଲା.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **G-D-S-M-I: G**ift, **D**onation, **S**ecurity, **M**oral obligation, **I**llegal consideration. ପାଞ୍ଚ ଅକ୍ଷର, ପାଞ୍ଚ ବାହାର.

କାର୍ଡ 7.25 T 7 · ପରୀକ୍ଷା ଫାଦ

★★★ OL 7.3 · Scanner TQ 7.1, CSQ 7.1 · SM p.7.19

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Bholenath, Surendar ଙ୍କୁ cheque ଦେଇ ପରେ ତାହାକୁ ଉପସ୍ଥାପନ ନ କରିବାକୁ କହନ୍ତି ଏବଂ **bank କୁ stop payment ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ** ଦିଅନ୍ତି. ସେ s. 138 ରୁ ସୁରକ୍ଷିତ କି?

ଉତ୍ତର

ନା. Stop-payment ନିର୍ଦ୍ଦେଶ s. 138 ରୁ **ରକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ** (TQ 7.1, Modi Cements Ltd. vs. Kuchil Kumar Nandi ଅନୁସାରେ).

Cheque ଜାରି ହେଲା ପରେ **s. 139 ର presumption** ଲାଗେ; payee କିମ୍ବା bank କୁ ଦେୟ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ କହିଲେ ମଧ୍ୟ s. 138 ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ବାରଣ ହୁଏ ନାହିଁ.

SM Example 16: stop payment ସହ post-dated cheque → s. 138 ଆକର୍ଷିତ; 3 ମାସ cheque ର ତାରିଖରୁ ଗଣାଯାଏ.

ସାବଧାନ (CSQ 7.1): cheque **ଉପହାର** ହେଲେ s. 138 ଆଦୌ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ, ଏକ ଅଲଗା କାରଣରୁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Stop ≠ safe.** Cheque ଦେଇସାରି ବ୍ରେକ୍ ମାରିଲେ ଋଣ ଲିଭିଯାଏ ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 7.26 T 7 · ଧାରଣା

★★★ OL 7.4, 7.6 · Scanner CSQ 7.2, CSQ 7.6 · SM p.7.19

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

s. 139 ର presumption କ'ଣ? Cheque bounce ହେବ ବୋଲି **ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର କାରଣ ନ ଥିଲା** ବୋଲି drawer କାହିଁକି ଯୁକ୍ତି କରିପାରିବେ ନାହିଁ (**s. 140**)?

ଉତ୍ତର

s. 139: ଅସମ୍ମାନ ହେଲେ, ବିପରୀତ ପ୍ରମାଣିତ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, holder **ଋଣ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଦାୟ**ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଆଂଶିକ ପରିଶୋଧ ପାଇଁ cheque ପାଇଥିବା ବୋଲି **ଧରାଯାଏ**.

ଏହା **rebuttable presumption**; ଏହା **evidential burden** ଅଭିଯୁକ୍ତ ଉପରେ ରଖେ.

s. 140: cheque ଦେବା ବେଳେ presentment ରେ ଏହା ଅସମ୍ମାନ ହୋଇପାରେ ବୋଲି drawer ଙ୍କ **ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର କାରଣ ନ ଥିବା defence ନୁହେଁ**.

CSQ 7.6: Alok ଙ୍କ ଉଭୟ defence ବିଫଳ (ଦୁଇ ଦିନରେ cheque encash ହୋଇନି; ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର କାରଣ ନ ଥିଲା).

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **139 = ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରମାଣ କର; 140 = 'ମୁଁ ଜାଣି ନଥିଲି' ଚଳିବ ନାହିଁ.**

କାର୍ଡ 7.27 T 8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★ OL 8.1, 8.2 · Scanner TQ 8.3, CSQ 8.2 · SM p.7.20

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Acceptance ପାଇଁ presentment, note ର sight ପାଇଁ presentment, ଓ drawee ଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ସମୟ ବିଷୟରେ **ss. 61, 62 ଓ 63** ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **s. 61 (bill): sight ପରେ** ଦେୟ bill, drawn ହେବାର **reasonable time** ମଧ୍ୟରେ, ବ୍ୟବସାୟ ଦିନରେ ବ୍ୟବସାୟ ସମୟରେ, acceptance ପାଇଁ drawee ଙ୍କୁ ଉପସ୍ଥାପିତ ହେବା ଜରୁରୀ; ଚୂକ ହେଲେ, ଚୂକକାରୀଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି ପକ୍ଷ ଦାୟୀ ନୁହେଁ.
- **s. 62 (note): sight ପରେ** ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧିରେ ଦେୟ note, ତିଆରି ହେବାର reasonable time ମଧ୍ୟରେ, sight ପାଇଁ **maker ଙ୍କୁ** ଉପସ୍ଥାପିତ ହେବା ଜରୁରୀ.
- **s. 63:** drawee ଚାହିଁଲେ, acceptance ବିଚାର କରିବା ପାଇଁ holder **48 ଘଣ୍ଟା (public holiday ବାଦ୍)** ଦେବା ଉଚିତ.

CSQ 8.2: 14 Aug, 3 pm ରେ ଉପସ୍ଥାପିତ; 15 Aug public holiday → 48 ଘଣ୍ଟା **17 Aug** ରେ ଶେଷ, ତେଣୁ 16 Aug ରେ dishonour ନାହିଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **61 Bill → accept; 62 Note → sight; 63 ଭାବିବା ସମୟ.** Bill, Note, Time: ଏହି କ୍ରମରେ.

କାର୍ଡ 7.28 T 8 · ଧାରଣା

★★ OL 8.3 · Scanner TQ 8.2, CSQ 8.1, CSQ 8.3 · SM pp.7.20–7.21

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Payment ପାଇଁ ଦଲିଲ କାହାକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ହେବ (s. 64)? Maker ଙ୍କୁ ଦାୟୀ କରିବା ପାଇଁ **କେବେ presentment ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ?**

ଉତ୍ତର

Promissory note → **maker**; bill of exchange → **acceptor**; cheque → **drawee**, holder ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ.

Presentment ର **default** → **ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷମାନେ** ସେହି holder ପ୍ରତି ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି. **ବ୍ୟତିକ୍ରମ: demand ରେ ଦେୟ** ଏବଂ **ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଦେୟ ନୁହେଁ** ଏପରି promissory note → maker ଙ୍କୁ ଦାୟୀ କରିବା ପାଇଁ presentment ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ (CSQ 8.1: A discharge ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ).

CSQ 8.3: Sanjay ଙ୍କ ସହାୟକଙ୍କ ପାଖରେ bill ଛାଡ଼ିବା ବୈଧ କେବଳ ଯଦି ସହାୟକ ଏହା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ **ଅଧିକୃତ** ଥିଲେ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ ଆଳସୁଆ holder **ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ** ଉପରେ ଦାବି ହରାଏ, କିନ୍ତୁ **ସ୍ଥାନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନଥିବା demand note** ପାଇଁ maker ଙ୍କ ଦୁଆରେ ଥାପ ଦେବା ଦରକାର ନାହିଁ.

କାର୍ଡ 7.29 T 8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 8.4, 8.5 · Scanner CSQ 8.3, CSQ 8.4, CSQ 9.1 · SM pp.7.21–7.22

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Presentment ର ସମୟ ଓ ପଦ୍ଧତି ବିଷୟରେ **ss. 65, 66, 75 ଓ 75A** ର ନିୟମ ଲେଖନ୍ତୁ.

ଉତ୍ତର

- **s. 65:** ସାଧାରଣ **ବ୍ୟବସାୟ ସମୟ**ରେ; banker ଙ୍କ ପାଖରେ **banking ସମୟ** ମଧ୍ୟରେ.
- **s. 66: date କିମ୍ବା sight ପରେ** ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧିରେ ଦେୟ note ବା bill → **maturity ରେ** ଉପସ୍ଥାପନ.
- **s. 75:** presentment **ଯଥାବିଧି ଅଧିକୃତ agent** ଙ୍କୁ, ମୃତ ପକ୍ଷଙ୍କ legal representative ଙ୍କୁ, କିମ୍ବା insolvent ର assignee ଙ୍କୁ କରାଯାଇପାରେ.
- **s. 75A:** holder ଙ୍କ **ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବାହାରର** ପରିସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ, ତାଙ୍କ default, misconduct କିମ୍ବା negligence ଯୋଗୁଁ ନୁହେଁ, ହୋଇଥିବା ବିଳମ୍ବ **କ୍ଷମା** ଯୋଗ୍ୟ; କାରଣ ଶେଷ ହେଲା ପରେ **reasonable time** ମଧ୍ୟରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରନ୍ତୁ.

CSQ 9.1: ଆଗ୍ନେୟଗିରି ଉଦ୍ଗିରଣରୁ ବିମାନ ବନ୍ଦ, ବାଧା ହଟିବାର ପରଦିନ bill ପଠାଯାଇଥିଲା → ବିଳମ୍ବ କ୍ଷମା ଯୋଗ୍ୟ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **H-M-A-B:** Hours, Maturity, Agent, Beyond-control. ଚାରି ଅକ୍ଷର, ଚାରି ନିୟମ.

କାର୍ଡ 7.30 T 8 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★★ OL 8.6 · Scanner TQ 8.1 · SM pp.7.22–7.23

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଦଲିଲ due date ରେ dishonour ହେଲେ **payment ପାଇଁ presentment କେବେ ଅନାବଶ୍ୟକ** (s. 76)?

ଉତ୍ତର

- **(a)** maker, drawee କିମ୍ବା acceptor **ଇଚ୍ଛାକୃତ ଭାବେ presentment ରୋକେ**; କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟ ଦିନରେ ସାଧାରଣ ସମୟରେ ନିଜ ବ୍ୟବସାୟ ସ୍ଥାନ **ବନ୍ଦ ରଖେ**; କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ **କେହି ଉପସ୍ଥିତ ନଥାଏ**; କିମ୍ବା କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନ ଥିଲେ, ଯଥାବିଧି ଖୋଜିବା ପରେ ସେ **ମିଳେ ନାହିଁ**.
- **(b)** ଯେଉଁ ପକ୍ଷ presentment ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ **ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ** ହୋଇଛି, ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ.
- **(c)** ଯେଉଁ ପକ୍ଷ, **maturity ପରେ ଓ ଦଲିଲ presentment ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣି, ଆଂଶିକ payment** କରେ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଆଂଶିକ ଦେବାକୁ **ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଏ**, କିମ୍ବା default **ମାଫ୍ କରେ**, ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ.
- **(d) drawer** ବିରୁଦ୍ଧରେ, ଯଦି presentment ର ଅଭାବରୁ ତାଙ୍କ **କୌଣସି କ୍ଷତି ହୋଇପାରିନଥାନ୍ତା**.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **A-B-C-D** limb (a) ରୁ (d) ପାଇଁ: **A**voids (ଏଡ଼ାଏ), **B**ound himself (ନିଜେ ବାନ୍ଧିଲା), **C**onduct after maturity, **D**rawer unharmed.

କାର୍ଡ 7.31 T 9 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 9.1, 7.7 · Scanner TQ 7.3, CSQ 9.1 · SM p.7.23

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

Dishonour ହେଲେ **s. 117 (a) ଓ (b)** ଅନୁସାରେ **holder** କେଉଁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି କରିପାରିବେ?

ଉତ୍ତର

- **(a)** ଦଲିଲରେ **ପାଇବାକୁ ଥିବା ରାଶି**, ସହ ଏହାକୁ **present, note ଓ protest** କରିବାରେ **ଠିକ୍ ଭାବେ ହୋଇଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚ**.
- **(b)** ଯାହାଙ୍କୁ ଦାୟୀ କରାଯାଉଛି ସେ ଦଲିଲ ଯେଉଁଠି ଦେୟ ସେଠାରୁ **ଭିନ୍ନ** ସ୍ଥାନରେ ରହୁଥିଲେ, holder ସେହି ଦୁଇ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ **ଚଳିତ exchange ହାର**ରେ ରାଶି ପାଏ.

CSQ 9.1: Binod bill ରାଶି, **noting ଖର୍ଚ୍ଚ** ଓ **exchange-rate ପାର୍ଥକ୍ୟ** ଦାବି କରିପାରିବେ; Shah ଙ୍କ ଦାବି face value ରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **Face, Fees, Forex:** ରାଶି, ଖର୍ଚ୍ଚ, exchange ପାର୍ଥକ୍ୟ. ତିନିଟି F.

କାର୍ଡ 7.32 T 9 · ମନେ ରଖନ୍ତୁ

★★ OL 9.2, 9.3 · Scanner TQ 7.3 · SM pp.7.23–7.24

ପ୍ରଶ୍ନ · ମୁଖରେ କହି ମନେ ପକାନ୍ତୁ

ଦେଇସାରିଥିବା endorser କ'ଣ ଦାବି କରିପାରିବେ, ଏବଂ **s. 117 (c) ରୁ (e)** ଅନୁସାରେ **re-draft** କ'ଣ?

ଉତ୍ତର

- **(c)** ଦାୟୀ ଥାଇ **ଦେଇସାରିଥିବା** endorser, ଦେଇଥିବା ରାଶି, ଦେବାର ତାରିଖରୁ **tender କିମ୍ବା realisation** ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ **ବାର୍ଷିକ 18% ସୁଧ** ସହ, ଏବଂ dishonour ଓ payment ଯୋଗୁଁ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ **ଖର୍ଚ୍ଚ** ପାଇବାକୁ ହକଦାର.
- **(d)** ଯାହାଙ୍କୁ ଦାୟୀ କରାଯାଉଛି ସେ ଓ endorser **ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ** ରହୁଥିଲେ, ସେହି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ **ଚଳିତ exchange ହାର**ରେ ରାଶି.
- **(e)** ଦାବିଦାର ପକ୍ଷ ଦାୟୀ ପକ୍ଷ ଉପରେ, ପ୍ରାପ୍ୟ ରାଶି ଓ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ, **sight କିମ୍ବା demand ରେ ଦେୟ** ଏକ **bill draw** କରିପାରିବେ, ସହିତ **dishonoured ଦଲିଲ ଓ protest** (ଯଦି ଥାଏ).

ସେହି bill ଅସମ୍ମାନିତ ହେଲେ, ଯିଏ ଅସମ୍ମାନ କରେ ସେ ମୂଳ ଦଲିଲ ପରି ସମାନ ଭାବେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବ.

ମନେ ରଖିବାର କୌଶଳ **E-18:** ଯେଉଁ **E**ndorser ଦେଇଛି ସେ ବର୍ଷକୁ **୧୦୫** ପ୍ରତିଶତ ଅର୍ଜନ କରେ.